చంద్రహాస చరిత్రము

శ్రీ

[illegible] మూర్తి పరిష్కృతము

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారిచే ప్రకటింపఁబడినది.

1954

వెల, రు 1-0-0

విషయసూచిక

విషయములు. | పుటలు.

1. పీఠిక — ౧
2. గ్రంథావతారిక — 1
3. షష్ఠ్యంతములు — 9
4. ద్వారకాపురవర్ణనము — 10
5. శ్రీకృష్ణుఁడు సత్యభామసౌధమున కేగుట — 15
6. నారదాగమనము — 18
7. నారదుని పక్షపాతము — 21
8. చంద్రభానుఁడు వేఁటకేగుట — 23
9. చంద్రభానునికడకు సిద్ధుఁడు వచ్చుట — 34
10. కావేరీవర్ణనము — 41
11. శ్రీరంగపురవర్ణనము — 42
12. భరద్వాజాశ్రమవర్ణనము — 44
13. మదనసైన్యము భరద్వాజుని గదియుట — 46
14. జలకేళీవర్ణనము — 80
15. కుముదినీద్యాదులు మన్మథపూజఁ గావించుట — 83
16. కుముదినీవిరహావర్ణనము — 84
17. సంధ్యాకాలవర్ణనము — 86
18. వెన్నెలవచనము — 89
19. మన్మథాద్యుపాలంభనము — 91
20. తరళిక చంద్రభానుకడకేగుట — 94
21. చంద్రభానుని పరితాపము — 95
22. తరళిక చంద్రభానునకుఁ గంకణమిచ్చుట — 97
23. వర్షకాలవర్ణనము — 104
24. తిరుమలయాత్రావర్ణనము — 106
25. సాయంకాలవర్ణనము — 113
26. కుముదిని లక్ష్మీమందిరమునకు వచ్చుట — 114
27. విజయులోలుఁడు పద్మినితో భాషించుట — 115
28. ద్వారవతికిఁ జంద్రభానుఁడు శబరుని బంపుట — 118
29. కృష్ణుఁడు చంద్రభానున కెదురు చనుట — 119
30. వైవాహికయత్నము — 121

సవరణలు.

పుట	పంక్తి	ఉన్నది.	దానిసవరణ.
17	5	శాస్త్రులో	శాస్త్రులలో
19	26	కీలించియు గాయము	కీలించి కుదుల యగా
31	21	క్రీష్మ	క్రేష్మ
34	13	యాచించెన	యాచించి
35	8	యుదంచినారలు	నడంచినారలు
35	23	సంయమిమీ	సంయమినీ
36	16	రామకొమరుడు	రాకొమరుడు
"	26	(మొదలు)	సి.
37	12	గుహుడు	గుహుడుం
"	13	కవియు	గవియు
"	24	శ్రుత	శ్రుతి
38	2	రెబురగు	రెబొరగు
"	20	తనయుండధిక	తనయుండధిక
"	23	కసలయు	కిసలయు
39	6	కనుపలో	కనుపృలో
"	10	సి... చను	స్థితి, . లేనిచను
42	5	రెమ్మగంబడి	రొమ్ముగంబడి
"	6	గీటలసందు	బీటలసందు
43	9	చైత్రిక	చైత్రిక
"	22	స్థా.నిల్	స్థానాల్
44	16	మేపారలో	మేహారలో
"	23	పుండరికంబు	పుండరీకంబు
"	29	బ్రహ్మన	బ్రహ్మకైన
45	12	జోత	సోత
47	3-4	గంధనహుండు ముఖె	గంధవహుండు ముండె
47	14	నెక్కొన	నెక్కొన
48	25	లించి	కలించి
51	28	నోపసిలజ్జ	నోపసిలజ్జ
52	3	వెండికొండ	వెండికొండ
"	11	గాదులు	గాడులు
62	27	మాలినిని	మాలిని
67	27	నభోపేథ	నభోవీథి
70	16	నేర్పుచుంటె	నేర్పుచుండె
76	16	కేకిని	కేకిని
78	14	నమ్ముగన	నమ్ముగుడ
79	18	గానేకెం	గానేకెం
97	20	భవప్రదించి	భవప్రదుచి
98	11	గదెయ్య	గదయ్య
109	17	తీర్థపరస్తుల	తీర్థపంక్తుల
112	23	మొట్టు	మెట్టు
113	1	యసదుదేవియు	యసకుఁదేవియు
"	25	నంతట	లంతట
115	23	శోభాషిం చుట	శోభాషించుట
117	16	క్రుధాన్యగ్రా	క్రుధావ్యగ్రా
"	13	మరలెం	మరలెం
126	10	బ్రాక్షిశసాంగ	బ్రాక్షిశసాంగ
2	2	దక్షసాదాప్తికిన్	
3	20	5 పారంబున	
6	17	గోత్రశేఖర	

వీనికిపైబు క్రింది పాఠములేవా డుట లెస్స

శ్రీరస్తు.

పీ ఠి క.

చంద్రభాను చరిత్రమును రచించిన కవి తరిగొప్పుల మల్లనమంత్రి. ఈతఁ డాఱువేల శాఖలోనివాఁడు. మధ్వమతస్థుఁడు. స్వతంత్రకపిసగోత్రుఁడు తండ్రి నృసింహుఁడు. తల్లి తిప్పాంబ. జన్మస్థాన మేదియో తెలియదు గాని కృతి రచించుకాలమునఁ జంద్రగిరి నివాసముగా నున్నవాఁడు. తనకృతిని మాహురపురమునందు నెలసిన దత్తాత్రేయదేవున కంకితముచేసెను. ఈదేశమం దిప్పు డాఱువేలవారి నాఱువేలనియోగు లనుట యాచార మై యున్నది. ఈశాఖవారు కొందఱు పూర్వము కర్ణాటదేశమునకు వెళ్లి యచ్చట రాజకీయాది పదవుల సంపాదించి ప్రసిద్ధివడసిరి. వారిలోఁ గొందఱు మధ్వమత మవలంబించిరి. కావున వీరి నాఱువేలమాధ్వు లనవచ్చును. ఇట్టివా రిప్పుడును మైసూరు రాజ్యమునం దనేకులు గలరు. సుప్రసిద్ధు లగు దివాను పూర్ణయ్యగారి కుటుంబము కూడ నిట్టిదే. వీరు వేఱు నాఱువేలనియోగులు వేఱు ననిగ్రహించునది.

కాలనిర్ణయము :— మల్లనకవి రాయసముగను నీతని యన్నయగు దత్తనామాత్యుఁడు ప్రధాని (కార్యకర్త) గను కర్ణాటప్రభువగు వేంకటపతిరాయుల యాస్థానమందు నియుక్తు లయి యున్నట్లు గ్రంథమువలనఁ దెలియుచున్నది. ఈవేంకటపతిరాయలు క్రీ. శ ౧౫౮౬ మొదలుకొని ౧౬౧౪-వ సంవత్సరము వఱకు రాజ్యముచేసెను. ఈగ్రంథము ౧౬౦౦-వ సంవత్సర ప్రాంతమున రచింపఁబడిన దని యూహింపవచ్చును.

వేంకటపతిరాయలకు వీరవేంకటపతిరాయ లను పేరు గూడఁ గలదు. ఈతఁడు వసుచరిత్రకృతిపతి యగు తిరుమలరాయల చతుర్థపుత్రుఁడు. తిరుమలరాయలు కృష్ణదేవరాయని యల్లుఁడగు నళియరామరాజు తమ్ముఁడు. వీరికి వేంకటాద్రి యను నొక తమ్ముఁ డుండెడివాఁడు. వీరుముగ్గురును దుళువవంశపు రాజులలోఁ గడపటివాఁడగు సదాశివదేవరాయల మంత్రులును గార్యకర్తలుగ నుండిరి. క్రీ. ౧౫౬౫-వ సంవత్సరములో జరిగిన తాళికోట యుద్ధములో

రామరాజు వ్యవహరించెను. పిదపఁ దిరుమలరాయలు సదాశివదేవరాయుని ముఖ్యమంత్రిగ నుండి క్రీ. ౧౫౭౦-వ సంవత్సర ప్రాంతమందు సదాశివదేవ రాయలు మరణింపఁగాఁ దానా రాజ్యము నాక్రమించుకొని రాజయ్యెను. క్రీ. ౧౫౭౪-వ సంవత్సరములోఁ దిరుమలరాయని ద్వితీయపుత్రుఁడు రాజయినట్లు శాసనములవలనఁ గనఁబడుచున్నది. కావునఁ దిరుమలరాయలు మూఁడుసంవత్స రములకంటె నెక్కువకాలము రాజ్యము చేసిన ట్లగపడదు. తాళికోటయుద్ధా నంతరము తురుష్కులు కర్ణాటరాజధాని యైన విజయనగరముపై దండెత్తి వచ్చి యానగరమును నాశనము చేసి యుండుటచేఁ దిరుమలరాయలు, అనంతపుర మండ లములోని పెనుగొండను దన రాజధానిగాఁ జేసికొనియెను. తిరుమలరాయనికి రఘునాథరాయలు, శ్రీరంగరాయలు, రామరాయలు, వేంకటపతిరాయలు నని నలుగురు కొడుకు లుండిరి. రఘునాథరాయలును రామరాయలును రాజ్యము చేసినట్లు కనఁబడదు. తిరుమలరాయల పిదప శ్రీరంగరాయలును వానిపిదప వేంకటపతిరాయలును రాజు లయిరి. శ్రీరంగరాయల రాజ్య కాలములో బిజాపురపుఁ దురుష్కరాజులు పెనుగొండ నాక్రమించుకొనుటచేఁ జిత్తూరుజిల్లాలోని చంద్రగిరి కర్ణాటరాజ్యరాజధాని యయ్యెను. వేంకటపతిరా యలు రాజ్యమునకు వచ్చినప్పటి కిదియే రాజధానిగా నుండెను గాని,

"తనకు వేలూరు నారాజధానిగాఁగ, ఘన వేంకటపతిరాయవిభుఁడు మిగుల
ఘనతఁ బాలించె ధర్మసంస్థితిఁ జెలఁగి"

అను రామరాజీయ పద్యమును బట్టి యాతనికాలములో రాజధాని యుత్తరార్కాడు మండలములోని వేలూరునకు మార్చఁబడినట్లు కనఁబడుచున్నది. ఈహేతువు చేతనే యీపట్టణమునకు రాయవేలూ రను పేరు వచ్చినది.

వసుచరిత్రకాలమునకును జంద్రభానుచరిత్రకాలమునకు నంతర మెంత గలదో చూతము. క్రీ. ౧౫౭౪-వ సంవత్సరమునకుఁ బూర్వమే తిరుమలరాయల రాజ్యకాలము ముగిసినందున నాతని కంకితము చేయఁబడిన వసుచరిత్రము క్రీ. శ. ౧౫౭౨-౩-వ సంవత్సరప్రాంతమందుఁ బుట్టియుండె ననియు దీనిపిదప నించు మించుగా ముప్పదిసంవత్సరములకుఁ జంద్రభానుచరిత్రము పుట్టియుండుననియు నూహించుట సమంజసముగాఁ దోఁచుచున్నది.

వసుచరిత్రములోని కృతిపతి వంశావతారవర్ణన పద్యములంబట్టి తిరుమల దేవరాయల రాజ్యకాలమందు శ్రీరంగరాయలు యువరాజుగ నుండె ననియు,

రామరాయలు శ్రీరంగపట్టణరాజ్యమును వేంకటపతిరాయలు చంద్రగిరి రాజ్యమును బాలించుచుండి రనియుఁ గాన్పించుచున్నది. మఱియును శ్రుతిరంజని యను గీతగోవింద వ్యాఖ్యలో—

> "జయతి తిరుమలేంద్ర స్తేషు విఖ్యాతకీర్తిః
> సమదరినృపమౌళిస్తోమనీరాజితాంఘ్రిః
> సుగుణ నుతచతుష్కన్యస్తరాజ్యాతిభారః
> కృతబుధవరవిద్యాగోష్ఠిరత్యూర్జితశ్రీః"

అనియున్నది. ఈపద్యముల నాధారము చేసికొని శ్రీరంగరాయలు రాజైన తరువాతఁ గూడఁ దిరుమలరాయలు కొంతకాలము జీవించియున్నాఁ డనియు వసుచరిత్రము క్రీ. ౧౫౭౦—౧ సంవత్సరము తరువాతనే పుట్టిన దనియుఁ గొంద ఱూహించుచున్నారు. కాని, యిది యుక్తము కాదు. శ్రుతిరంజనీపద్యభావము తిరుమలరాయలు రాజుగా నుండియే రాజకార్యములఁ గొన్నిటిని కొడుకులచేఁ జేయించి తాను విద్యాగోష్ఠియం దెక్కువకాలము వినియోగపఱచుచుండె నని యే కాని రాజ్యమును వదలుకొన్నాఁ డని కాదు. "సమదరినృపమౌళీస్తోమనీరాజితాంఘ్రిః" అనువిశేషణ మీయూహను బోషించుచున్నది. తిరుమలరాయలు రాజ్యము వదలుకొన్నమాటయే నిజమైనయెడల నారాజ్యమొక్కకొడుకునకే గాక నలుగురకు సంక్రమింపను వసుచరిత్రపద్యము లీయర్థమునే దృఢపఱచుచున్నవి. తిరుమలరాయలకాలములో శ్రీరంగరాయలు యువరాజుగను రామరాయలు శ్రీరంగపట్టనరాజ్యాధికారిగను వేంకటపతిరాయలు చంద్రగిరి రాజ్యాధికారిగ నుండి రని యున్నది. వా రాయాకార్యములను దిరుమలరాయల యాజ్ఞానుసారముగనే నెఱవేర్చుచుండి రని నిర్ణయింపవలసి యున్నది. యువరాజు రా జగునా? కాబట్టి తిరుమలరాయలు క్రీ ౧౫౭౦—౧ సంవత్సరమునకు ముందే చనిపోయినాఁ డనియు వసుచరిత్ర మంతకుఁ బూర్వమే పుట్టిన దనియు సిద్ధాంతీకరింపవచ్చును.

వేంకటపతిరాయల యాస్థానమం దనేకులు పండితులుఁ గవులు నుండిరి. తిరుమల తాతాచార్యులు, కందాళ అప్పలాచార్యులు నను వైష్ణవాచార్యులు వేంకటపతిరాయల మతగురువులుగా నుండిరి. సుప్రసిద్ధుఁడగు నప్పయదీక్షితులు గూడ నీకాలపువాఁడే. ఈయన వేలూరు సామంతుఁడైన చినబొమ్మనాయకుని యాస్థాన విద్వాంసుఁడుగా నుండి రాయలచేతఁ గూడ గౌరవింపఁబడు చుండెను

ఈయన కువలయానంద మను నలంకారగ్రంథమును వేంకటపతిరాయల నియోగముచేత రచియించిన ట్లాగ్రంథమందలి

"అముం కువలయానంద మకరో దప్పదీక్షితః
నియోగా ద్వేంకటపతే ర్నిరుపాధికృపానిధేః"

అనుశ్లోకమువలనఁ దెలియుచున్నది. తెనాలి రామకృష్ణకవి, చిన్ననారనకవి, మట్లి అనంతభూపాలకవియు నీకాలమువారే.

కృతివిషయము :—శ్రీకృష్ణునకు సత్యభామయం దుదయించిన చంద్రభానుఁడు పద్మబాహునికూఁతురగు కుముదిని యను కన్యకను వివాహమైనకథ యిందు వర్ణింపఁబడినది. ఈకథయు మూల మేపురాణమం దున్నదో. జటప్రోలు సంస్థానాధిపతి యగు శ్రీసురభిమాధవరాయ లను కవిరాజు చంద్రికాపరిణయ మను నొక ప్రబంధరాజమును రచియించెను. దానికిని జంద్రభాను చరిత్రమునకును బోలికలు విశేషముగా నుండుటచే మాధవరాయల గ్రంథమును జూచి మల్లన కవియో మల్లనకవి గ్రంథముఁ జూచి మాధవరాయలో నిర్మించి యుందు రని తోఁచకమానదు కృతినామమునఁ జంద్రపదము రెంటను గలదు. చంద్రికా పరిణయము నందలి నాయకుఁడు సుచంద్రుఁడు. చంద్రభాను చరిత్రము నందలి నాయకుఁడు చంద్రభానుఁడు అందలినాయిక చంద్రిక, యిందలినాయిక కుముదిని. చంద్రిక పూర్వభవమునఁ జిత్రలేఖ యను నచ్చర; వసంతుఁ డను మునివరు తపంబునకు భీతిలిన నలువ పంపునఁ దపోవిఘ్న మొనరింప నేగి పూనిన పని సేయఁ జాలక యామునిచే శప్తయై మానుషలోకంబున జనించినది. కుముదిని పూర్వజన్మమునఁ జంద్రకళయను నచ్చర; భరద్వాజముని తపోభీక్షచేఁ భ్రష్టుఁడగు సురరాజు నాసతిని దపోంతరాయం బాపాదించి శపింపఁబడి నర లోకమునఁ జనియించినది. చిత్రరేఖకు శతసహస్రవర్షంబులు మాత్రమే మనుష్య జన్మము విడప దేవత్వమును ముని నిర్ణయించెను. చంద్రకళ కట్లు మనుష్య జన్మమోక్ష మనుగ్రహింపఁబడలేదు, కావుననే కుముదినికి వీణనేర్ప సుర రాజు తుంబురు నంపి దివ్యగానము నేర్పించుటయే గాక స్వర్గవాస వరఫల మగు పారిజాత తరువునకు నిలయ మగు సత్యభామకుఁ గోడలుఁగా ఘటియించెను. చంద్రభాను చరిత్రములోని నాయకుఁ డొకపరి మృగయావినోదంబు సలుపుచున్న తఱి దుంబురుని స్నేహితుఁడు సిద్ధుఁ డొకఁ డేతెంచి మార్గమధ్యమం దున్న చంద్రభానునికిఁ దుంబురునియుఁ గుముదినియు వృత్తాంతముల వర్ణించి పోయెను. చంద్రికాపరిణయ నాయకునకు శాండిల్యుఁడను మునిని దేశమ్మునఁ దమిస్రాసుర

విమానమ్మున కేగుమార్గమునఁ గుముదుఁ డను శాపోపహతగంధర్వుఁడు చంద్రి కారూపాతిశయమును వర్ణించుటయే కాక తాను వసుచరిత్రముం జదివిన వాఁడుం బోలెఁ దనతో రాజును జంద్రికకడకుఁ దోడ్కొనిపోయి నాయికా నాయకులకుఁ బరస్పరానురాగము సంఘటించెను. చంద్రభానుఁడు లోక సామాన్యముగ విద్యార్థివేషమునఁ దుంబురుపరిచర్య సేయుచు నొకనాఁడు కార్యవశమున నేతెంచిన నాయికం జూచి మదనపరతంత్రుఁడై తుద కామె పాణి గ్రహించెను. సుచంద్రుఁ డట్లుగాక యకారణబాంధవుం డగు నాముని వాక్యములు వినినంతనె కామపరవశుఁడై యెక్కడనో యున్న నాయికం జూడ వేడుకపడి వానివిమానమ్మున నాయికోద్యానముం జేరి తుదకుఁ దద్దర్శన లాభము ననుభవించెను.

చంద్రికాపరిణయమునందలి నాయికతండ్రి నైషధీయచరితముం జదివిన వాఁడుఁబోలెఁ దనకూఁతుమనంబు సుచంద్రులగ్న మయ్యె నని యెఱింగియు సాటికి స్వయంవరము చాటించెను. స్వయంవరకాలమునఁ జంద్రికకు భూపా లురప్రతాపాటోపాదికమును వర్ణింపఁ బార్వతిని నియోగించెను. పార్వతియు నైషధీయభారతిం బోలె భువనేశ్వరమంత్రమును సుచంద్రున కుపదేశించి యంత ర్హితయయ్యె. చంద్రభానుచరిత్రములోని నాయికానాయకులు రుక్మిణీస్వయం వరము నెఱిఁగినవారు గనుక మాయవలన నేమి యేవిధముననైన నేమి సర్వా వస్థలను వారినే యనుకరించిరి. రుక్మబాహుండును దనతనయను శిశుపాలుని తనయునకే యొసంగ నిశ్చయించి వియ్యమును రావించి యతనికి ద్వితీయప రాభవమును గూడ సంఘటించెను. చంద్రభానుఁడు కాదంబరీరసాస్వాదన పరవశునట్టులు తనకు సాత్యకితనూభవు నొకని దోడుచేసికొని యడవిలో మృగ యావ్యాపారమునఁ జంద్రాపీడుఁడువలెఁ దాను గానవిద్యాభ్యాసమిషంబున స్వజనులఁ బాసి దుర్వాసశ్శాపగ్రస్తుఁడై యాతండు కిన్నరమిథునముం బట్టఁ బోయి యేకాకియై గానపరవశయగు మహాశ్వేతం గాంచి తద్ద్వారమునఁ గాదం బరీలాభము నందినయట్టులు వనమయూరములం బట్టఁబోయి శాపవశమున నేకాకియై గానాచార్యుం దుంబురుం గని తన్నికటమున విద్యనభ్యసించుచుఁ గుముదినీలాభముం బొందెను. కాదంబరిలోని పుండరీకునట్లు నిందు విజయ లోలుఁడు శాపతాపితుఁడై యొకవత్సర మెట్లో చరించి తుద కనుష్ఠాన కాంతాసమాగమమును బ్రధాననాయకునితో సమముగ నందెను.

ఇట్లీ రెండుగ్రంథములకు భిన్నభిన్నగ్రంథానుకరణములును నై

వైధర్మ్యంబులును గలవు. కేవలసాధర్మ్యములనే యాలోచించినచో నీయిరువురు కవులలో నొకరి నొకరు తప్పక యనుకరించి రని స్ఫురింపకతీరదు. ఇరువురిలో నెవ్వరు ప్రాచీనులో వారినర్వాచీను లనుకరించి రనుట సమంజసము గదా! మల్లన పూర్వుఁ డనియు మాధవరాయఁ డర్వాచీనుఁ డనియు మా యభిప్రాయము.

ఎలకూచి బాలసరస్వతి తాను రచించిన యాంధ్రశబ్దచింతామణి భాష్యములోఁ దనవంశావతారము నీక్రిందిరీతి నిచ్చియున్నాఁడు:—

౧. తిప్పన, ౨. వల్లభసోమయాజి, ౩. తిప్పన, ౪. భైరవార్యుఁడు, ౫. తిరుమలార్యుఁడు (రామయ), ౬. భైరవుఁడు, ౭. కృష్ణకవి, ౮. బాలసరస్వతి. వీరిలో నైదవపురుషుఁ డగుతిరుమలార్యుఁడు "అళియరామావనీంద్ర దత్తయొక విల్లిముఖ్యసద్గ్రామవిభుఁ" డని వర్ణింపఁబడియెను. ఈతిరుమలార్యుఁడు ౧౫౬౪ సంవత్సర ప్రాంతమున నున్నను నతనిమనుమని కొడు కగు బాలసరస్వతి మఱి యిరువదిసంవత్సరముల పిదప, ననఁగా ౧౬౧౪ ప్రాంతమందుండి యుండవలయును. ఈబాలసరస్వతిచే మల్లభూపాలీయమును గృతిఁగొన్న పెద్దమల్లభూపాలుఁడు నాకాలమందే యుండునుగదా. చంద్రికాపరిణయకర్త యగు మాధవరాయఁ డీమల్లభూపాలుని కొడు కని కొందఱును మనిమనుమఁ డని కొందఱును జెప్పుదురు. కొడు కనుకొన్న నాతనికాలము క్రీ. ౧౬౪౪ సంవత్సరప్రాంత మగును. కావున నితఁడు తరిగొప్పుల మల్లనకంటె నర్వాచీనుఁడే.

గ్రంథములపోలికలు.

చంద్రభానుచరిత్రము—ద్వితీయాశ్వాసము.

సీ. నిడుచాలు వెనుచాయ నడకనిద్దపుఁ దేఁటిగమివీరజడలతో గంధవహుఁడుఁ
జెలువంపు మైకప్పుజిగిసురమా వింతవగ జగబిరుదుతో మృగధరుండుఁ
జొక్కంపుఁ దుదితెక్క సోఁకుపుప్పొడి రేక పసుపుఁ బావడలతోఁ బత్త్రికులముఁ
దొగరుపన్నియమావిచిగురుమొత్తంబుక్రొంబగలుపంజులతోడ మాధవుండుఁ
బ్రకటగతి వచ్చి యుహూమహూమికల మాక
మాక యుత్తరు వనుచు సంభ్రమ మొనర్ప
వారిఁ గరుణార్ద్రదృష్టిచే గారవించి
మునివరుని విరోధ నెల విచ్చి పనుపుటయును

ఉ. చొక్కపుఁబువ్వుజొంపములసొంపున మ్రాఁకులు విఱ్ఱవీఁగ నల్
దిక్కులసావితావి నెలదేఁటులపాటల నీటుసూపెఁ బ
ల్పక్కులకాకలీకలకలధ్వని మీఱెఁ జకోరి కోరికల్
నెక్కొనఁ బండువెన్నెలలు నిండె యథోచితవృత్తి నయ్యెడన్. 132

కం. కనుఁగవ మోడ్చి నిదిధ్యా
సనతత్పరుఁ డగుచు మస్తచంద్రసుధాసే
చనమునఁ దను దా నెఱుఁగని
మునిఁ గనుఁగొని యేము దాము ముం దని కడఁకన్. 133

సీ. ఉడురాజు నిజనిశితోత్తాలకిరణసంఘము వేరి బలుచివ్వ గడలఁ జిమ్మి
మధుఁడు శాఖాన్యోన్యమర్శననిష్పతజ్జాలకావళి పేరిజాలు ఱువ్వ
పవనుండు పేఱెంబువాఱి గంధాయాతభృంగనిధ్యానంబు పేరఁ బిలిచి
శుకపికాదులు గరుత్ప్రకటధ్వనుల పేర వివిధవాద్యంబుల రవళిఁ జూపి
కేశవపదాబ్జచింతారసాశయాంత
రాళగతమానిహృదయశుండాల మనశ
మగుట వెలి దార్పఁగాలేక హత్తి యిట్టు
లమితనిజశక్తిమీఱఁ బోరాడునపుడు. 134

చంద్రికాపరిణయము—ద్వితీయాశ్వాసము.

సీ. అరిరాజచిత్తభీకరకరకాండప్రచండిమ మను రాజమండలంబుఁ
గ్రొందళంబులఁ జాలఁ గూర్చుక హారివితానములతో జైత్రసేనావిభుండుఁ
గన్నుల నెఱమంట గ్రక్కుచుఁ గలరుతుల్ బెరయు నానావనప్రియబలంబుఁ
గనకరజోరేఖ గనుపట్టు వరగంధపటిమ రాజిలు మహాబలకులంబుఁ
దోలుదోలుత దీప్రవిస్ఫూర్తి దొడరి నడువఁ
జిలుకమేల్పక్కిపై నెక్కి యలరువింటి
దంట యమ్మానిగదిసె దుర్దాంతశౌరి
కాళి యాత్తైకబిరుదపద్యములు చదువ. 76

ఉ. అప్పుడు రణోత్సుకుం డగుసితాంబుజనాయకుకంటెసన్నఁ గీ
రపటలి చల్లగాడ్పు తొవరాయఁడు కోయిలపౌజుఁ జైత్రుఁ డ
చ్చపుఁదెలితెక్కపుగ్గు లనిసల్పఁగఁ జాలుదు నేన నేన యం
చపరిమితాగ్రహస్ఫురణ నమ్మునిఁ జుట్టిరి సత్వరంబుగన్.

సీ. శైత్యపత్కారకుంతచటులధారారేఖ శమినేత నాటించెఁ జలువమిన్న
తళుకుతళుక్కన వేగ జళిపించి మావిక్రొందళపుఁగత్తిని మాని నఱకె సురభి
కడుఁ జంచరీకసంఘము మ్రోయ ఘనజాలకంబులయతి మొత్తె గడుసుగాడ్పు
కటురజోగ్నికణాళి గ్రమ్మఁ జెందొవమందు తిత్తుల ముని గప్పె హత్తి యంచ
యిట్టు లాదిట్ట లందఱుఁ జుట్టు ముట్టి, గట్టిగాన ముట్టిపడ నురుతాపాంతికవచ
ధారి జవదారి నొప్పించి ధైర్యలీల, నడపలేకున్కిఁ గని మరుం డపుడు గడఁగి.

చంద్రభానుచరిత్రము—ద్వితీయాశ్వాసము 168 పద్యము.

సీ. అరయ ననగ్నికుండాహుతిస్తోమమై బూదిఁగూడె సుమాస్త్రుపోఁడి మెల్లఁ
జర్చింప నూషరస్థాపితబీజమై ధూళిగూడె సమీరుహాళి యెల్లఁ
జింతింప వఱసఁగూర్చిన చింతపంసయి నీటఁగూడె హిమాంశు నేర్పు లెల్లఁ
గనుఁగొన నడవిని గాచిన వెన్నెలై చెట్లఁగూడె వసంతుచెల్వ మెల్ల
వకట చట్రాతిపై వాన యగుచుఁ జెదరి
పఱచె నలువంకలకుఁ బక్షిబలము లెల్ల
విశ్వభూనాథ విను పదివేలమంది
మన్మథులకైన వానిఁ దెమల్ప వశమె.

చంద్రికాపరిణయము—ద్వితీయాశ్వాసము 114 పద్యము.

సీ. తనక్రొందళములమన్నన చెట్లపాలుగాఁ జనియె సూనశ్రీలనెనసి మధువు
తనతనూగరిమ మంతయు ధూళిపాలుగా నరిగె వడంకుచు ననదుగాడ్పు
తనమహఃస్ఫూర్తి తోడ్తనె యగ్నిపాలుగాఁ బఱచె వెల్వెలఁబాఱి పద్మవైరి
తనపాత్రవృత్తి తోడ్తనె మింటిపాలుగా నడఁగెఁ గొమ్మలఁ బికాద్యభ్రగాలి
తనపురారాతిభీకరోదగ్రవిగ్ర, హస్ఫురణ భూతిపాలుగా నతనుఁ డేగెఁ
జాపశతజాతములు వనస్థలిని వైచి, యమ్మహామాని కోపాప్తి నడరునపుడు.

చంద్రభానుచరిత్రము—ద్వితీయాశ్వాసము.

సీ. జాతరశిఖిశిఖాజాతధూమంబులచాడ్పున నల్లనిచాలి లెసఁగఁ
గ్రోధద్రుమాగ్రసంయోగపల్లవముల చెలువున నిక్కిన చెవులు నవర
సకలమృగానీకశాసనోద్ధతవేత్రవల్లికచందాన వాల మమర
నాస్యగహ్వరరసనాహీంద్రవిమలతాచ్ఛటలునాఁ గఱకుమీసలు నడంక
నావులించుచు గబ్బున కడరునీఁగ
మూఁకఁ గ్రమియుచు సెలవులు నాకికొనుచు

ఘోరభీకరభాంకృతు లొప్పఁగఁ గొన్ని
పొదల నడుచక్కి బెబ్బులి గదిసె నొకటి. 39

కం. అప్పులి నిజతురగదిప్ర, యోపరత న్నిగుడ దాని ఘనపటుపటుపా
చాపలతం దూపు భుజా, చాపంకం ద్రొక్కి శౌరిసంభవ్రుఁ డడిచెన్. 40

చంద్రికాపరిణయము.—ద్వితీయాశ్వాసము.

సీ. అఖిలజంతునిఖాయనాహాధిమైఁ బోలె నతివిస్తృతంబైన యాస్య మమర
నాశేభములఁ జీల్పకట్టి నిబ్బితిఁబోలె నతిగన్ననఖరసంతతి వెలుంగ [వర
స్వమృగహింసావిహారముఁగాంచరతిఁబోలెఁ బలపై నెగయు వాలవంశ మొ
నిగుడుకోపాంకురనికరంబగుటఁబోలె సితకేసరముల కెంజిగిఁ జిగుర్ప
వక్రదంష్ట్రలు శతకోటివాదు గెలువ
నర్తులవుఁగన్నుఁగవ భానువాసిఁ గేర
ఘుటఘుటార్భటి ఘనకోటిపటిమఁ దెగడ
నొక్కసింగంబు నడిఁ బొదనుండి వెడలె. 27

కం. వెలలి జిష్ణుతురగారవ, కలనన్ లంఘించునృపతిఁ గన్గొని నిజని
స్తులచంద్రహాసధారం, దలద్రెవ్వఁగ నేసె నద్భుతంబుగ నంతన్. 28

ఇట్టిపోలిక లనేకములు గలవు గాని గ్రంథవిస్తరభీతి నిట నుదాహరింప లేదు. ఇట్టులీయుభయగ్రంథములకు సాదృశ్యమున్నను వైసాదృశ్యము గూడఁ జాలఁ గలదు. మల్లన తఱచుగా వర్ణనములందు మనుచరిత్రము ననుకరించి మృదులమృదులము లగుపదముల నేర్చి కూర్చువాఁడు. మాధవరాయఁ డన్ననో వసుచరిత్రానుకరణుఁడై శ్లేషాద్యలంకారముల గుప్పించుటకై కొంచెము క్లిష్టపదప్రయోగము గావించువాఁడు. మల్లనకవి యు శ్లేష నతిమాత్రముగ నుపయోగించెను. పదకాఠిన్యమున కంతగా సహించువాఁడు కాఁడు. మాధవరాయలు పదలాలిత్యము నాలోచింపక శ్లేషాద్యలంకారసరిమకే ప్రాధాన్య మిచ్చువాఁడు. మల్లనకుఁ గథాభాగముఖ్యముగా నుండుటయుఁ గావ్యవశేవమునఁ గొంచెము కొంచెము గా వర్ణనలఁ బెంచుటయు నభిమతము. మాధవరాయని గ్రంథమునఁ గథాభాగ మత్యల్పమైనను వర్ణనలచే గ్రంథము పెంచఁబడినది. ఈయిరువురుకవులు నసాధారణపాండిత్యప్రకర్ష గలవారు. శాస్త్రములందలఁ జక్కఁగ నెఱింగినవా రనుటకు వారిప్రయోగములే ప్రమాణము. ఇతరగ్రంథములందుఁ గానరాని సంస్కృతపదములు వీరిగ్రంథములం దగపడును. మల్లన తఱచుగాఁ గన్నాటాదిదేశ దేశ్యపదములను బ్రయోగింపనలవాటుపడినవాఁడు.

మాఘవరాయబట్లార్చినట్లు కానరాదు. రెండుత్తమప్రబంధములం గొని తారతమ్యవిచారము చేయుట కష్టము. ప్రస్తుతచంద్రభానుచరిత్రమునకు వత్తము.

కథావిమర్శనము.

చంద్రభానుచరిత్రమునఁ గథానిర్మాణము విచిత్రముగ నున్నది. ఈకవి క్రొత్తమార్గముం ద్రొక్కినాఁడు. ప్రప్రథమమున రుక్మిణీవైభవాసూయచే సత్యభామకుఁ జంద్రభానూదయమును వర్ణించినాఁడు. పిదప నారదాగమనమున సంగీతాఖ్యానమును కథాబీజమును నాటెను. కలహాశనముని కుముదినీలాభమునకు మార్గదర్శకుఁ డయ్యెను. అడవిలో వేఁటాడుచున్న చంద్రభానునకుఁ దుంబురుని చెలికాఁ డొకసిద్ధుఁడు కుముదినీజన్మప్రకారంబును నామెకుఁ దుంబురుఁడు గానవిద్య నేర్పుటయుఁ దెలిపి కుముదిని యందుఁ జంద్రభానుని మనం బొకింత లగ్నమగునటులు వర్ణించి యంతర్హితుండయ్యె. చంద్రభాను చెలికాఁ డగువిజయలోలునితోఁ గూడ వనమార్గముం బోవుచు నొకచో బడలి నిద్రించుచుండ నొకజింకజంట వారిమెయి నాక నిద్రాభంగవ్యాకులమనస్కులై వారు హరిణపోతమ్ముల బెదరించిరి. ఈపనికై కోపించి దుర్వాసోముని వీరికిపురకు వియోగముగలుగ శపించెను. పిదపఁ గాఱడవి నొకయుద్ధసాధనసన్నద్ధమగు గథ మీయదుకుమారులకు గోచర మగుడు నీరధికమగు నాతేరు వారధిగమించిరి. ఇంతలో నెక్కడనుండియో యకాండ జలదాగమంబుం బోలి యొక్క రక్కసుం డరుదేరఁ జంద్రభానుఁడు ఘోరముగఁ బోరి వాని నుక్కడించెను. ఈయుద్ధవర్ణనము చదువుట కెంతయు మనోహరముగా నున్నయది. కూలిన యాదానవుండు శాపవిముక్తుఁడై కుముదినీలాభప్రధానసాధనం బగు మాయ నాయిరువురుబాలకుల కిచ్చి యథేచ్ఛం జనియె. పిదప శాపవశంబున వియుక్తుండైన విజయలోలుఁడు తిరుపతికిని జంద్రభానుఁడు కుండినమునకు నేగిరి. చంద్రభానుని చరిత్ర మింకఁ బై నంతవిశేషములు కలది గాదు. విజయలోలునికథ ముఖ్యమైనది. విజయలోలుని పాత్రము శేషశైలవర్ణనమునకును గడపట గుముదినీవేషముం దాల్చి ఫలమును సులభము సేయుటకునే కల్పింపఁబడినది. తిరుమలయం దాతనికిఁ గూడ ఫల ప్రాప్త్యాశ యుదయించినది. కాని తుద కాతని ఫలప్రాప్తి ప్రధానము కానందునఁ గవి దాని నంతగా వర్ణింపక చంద్రభానుని వలె విజయలోలుఁ డనువిందుని కూఁతు వివాహమయ్యె నని తేల్చివేసినాఁడు. ఇది కొంతవిరసముగ నగపడుచున్నది కాని యిట్లు తేల్చివేయుట యుచితమే రామాయణమున రామపట్టాభిషేకము నట్లు విభీషణుని లేక సుగ్రీవుని పట్టాభిషేకములు వర్ణింపఁబడియెనా.

ఇందు గ్రంథాదిని నారదవృత్తాంతము వర్ణింపఁబడినది. ఇదియే ప్రబంధ మెల్లఁ గల్పించుట కనువుపడినది. కలహాశనుఁడు రుక్మిణీసత్యాకుమారులకుఁ గయ్యము పెంప నూహించి చంద్రభాను ననాదరించెను. దానిచే నాతఁడు నారదునిపైఁ గినిసి తుంబురునివలన విద్యనేర్చి రా నుద్యుక్తుఁడై యట కేగి గానవిద్యతోపాటు కుముదినింగూడ సంగ్రహించుకొని వచ్చెను. తుదకుఁ దా నభ్యసించివచ్చిన గానవిద్య హారికిని ప్రద్యుమ్నునకును వినిపించి మెప్పునందెను. గానవిద్యయే కుముదినీప్రాప్తిహేతు వగుటచే దానినే బీజస్థానమం దనువుపఱిచెను. విజయలోలుని పాత్ర యంతసార్థకముగ లేదు; మాయాకుముదినీరూపముం దాల్చి వాస్తవకుముదినిం జంద్రభానునితోఁ బంపుట కుపకరించినది. అసురయుద్ధమున గథచోదనమున కనువుపడినది. కాని శేషశైలవిశేషములఁ దెల్పి తన్నుఁ దా సార్థకపఱిచికొన్నది. వనములో నసురుఁడు యుద్ధమును కుముదినీలాభమునకు సాధన మగు శాంబరీవిద్యనేర్పుటకై కల్పింపఁబడినది, యుద్ధము లేనిచో మహాకావ్యలక్షణానురోధ మని కల్పించిన నుండవచ్చును. విజయలోలునికొఱఁత తీర్చుటకుమాత్రమే యనువిందునికూఁతురు కల్పింపఁబడినది. ఇంకను దరళికాదిపాత్రములు యథోచితకార్యసాధనమునకై యౌచితి నాలోచించి కల్పింపఁబడినవి.

అందందుఁ గొన్ని నెరసు లగపడుచున్నయవి. రసలోలుపుల కవి పాటింపఁదగనివి. ఈయుత్తమగ్రంథ మెల్లర కవశ్యాదరణీయ మని నొడువుటయే శివము.

కట్టి సాంబమూర్తిశాస్త్రి.

శ్రీరస్తు.

చంద్రభానుచరిత్రము

ప్రథమాశ్వాసము.

— ప్రారంభము —

*శా. [illegible] ప్తి కాశ్రితజను [illegible] జేరుటే
సౌలభ్యం బనుచు న్నిజాగమసంజాతస్మృతిం బొల్పుభ
క్తాలిం గోర్కు లొసంగి ప్రోచుటకు దత్తా [illegible]
శ్రీలాలిత్యము [illegible] సింధుకా [illegible] గొల్చెదన్.

సీ. [illegible] దోఁప సేవాసన్న కాంతాంతరమసీమ [1]గప్పుకరణి
జగదంబ గాన భూజనుల [illegible] భవంబు లివ్వని వేడుకరణి
[illegible] సంధిలు [2]వసంతాచంక్రమణభూరివిశ్రాంతి మడఁపుకరణి
నవ్యాబ్జములు [illegible] త్పాబ్జములు [illegible] న్నకరణి
నభినవదుకూలచేలాంతికాంకపాళి
నంబుజోదరుపదపల్లవంబు లుంచి
యొలమి సంవాహ మొనరిం[illegible]
చిరతరైశ్వర్యములు మాకుఁ [illegible]. 2

చ. కమలదళాక్షుభక్తుల కగాధభవార్ణవ [illegible]
క్రమణఁ [illegible] గరం బిడి [illegible]
త్తముఁ డని చాటుచుం [illegible] నెత్తి ని
త్యము [illegible] సమీరకుమారుఁ గొల్చెదన్. 3

మ. పరమ[illegible] నకేశవ[illegible] భ[illegible]
త్పరణిం [illegible] యుదు సేన [illegible] వర్ణనంధానభా

క-పరిషత్పుస్తకభాండాగారములోని 14 సంఖ్య గల తాళపత్ర పుస్తకము.
చ-రాజకీయప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారములోని 12-7-8 సంఖ్యగల పుస్తకము. (తాళ.)
ట-రాజకీయప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారములోని 14-4-4 సంఖ్యగలపుస్తకము. (కాగిత)
* ఇదిమొదలు 16 పద్యములవఱకు క-ప్రతిలో పత్రములు విఱిగిపోయినవి.
1. చ-గఱువుకరణి, 2. చ-వసంతాధ్వసంక్రమణ భూరివిశ్రాంతి కఱవుకరణి, 3. చ-[illegible]

స్వరవృత్తి స్సమమూర్తులై యెుఱయు నాసంగీతసాహిత్యబం
ధురవక్షోజము లూను తల్లిని భజింతుం [1]దత్ప్రసాదాప్తికిన్. 4

సీ. శారదోత్కర్షంబు జగతి నంధించియుఁ బరమ[2]నారదమైత్రిఁ బరఁగుసుకృతి
నుపసైతక ధన్యుఁడై యొనరియు ననుపమప్రఖ్యాతిఁ గాంచినభవ్యచరితు
ననవశాశాంకత నలరారియు నలికనేత్రు మెప్పించిన నిర్మలాత్ము
ఘనశబ్దవిస్ఫూర్తిఁ దనరియు హంససమాగమశ్రీఁ గాంచు ననఘశీలు
మఱియు నగణితసుమనస్సమాజమునకు
నతులరామృతధారారసార్పణమున
నామెతల నిచ్చలు నొనర్చు నలఘుమహిమ
నెఱపినవిచిత్రసత్కవిశానిధులఁ దలఁతు. 5

గీ. ఏమహాత్ములుముప్పురునిలఁద్రిమూర్తు,లట్లగుఱిమైత్రిలింగభాషాహ్వయముయ
థార్థమొనరించియలరించిరట్టిశబ్ద,శాసనునిదిక్కమఖశంభుదాసుఁదలఁతు. 6

చ. సరసవిశుద్ధవర్ణగుణసంపదయు న్సుచి[3]వృత్తి భావభా
స్వరగరిమంబుఁ బూనని యసారపుమిన్కుఁగరళ్లు సాహితీ
శరనిధిగర్భశోభన[4]కవాశిశుల్ ల్పచరింప వాని నె
ల్లరుఁ జెవిఁబెట్ట రింతయు నలంకృతివైభవధన్యతానిధుల్. 7

వ. అనియిష్టదేవతాపదాంభోజపూజనంబును సుకవిసభాసభాజనంబును కుకవిజ
నోద్వేజనంబునుం గావించి విరించిగురుకరాంచలనంచా[illegible]
ర్ధాంభోనిధానసంజాయమాన నవీనపర సుధారసమధురతాబం
ధురనవరసభావానుబంధంబును జతురజనశ్లాఘనీయచంద్రభానుచరిత్ర[5]విచి
త్రానల్పచమత్కృతియానిబంధంబును నగు[6]నొక్కప్రబంధంబు నిర్మింపంబూ
నుసమయంబున. 8

ఉ. కావ్యము సత్కవిప్రకరకర్ణసుధా[7]పరిపూరణక్రియా
భవ్యముగా నొనర్చుట తపఃఫల మొప్పఁ దలంప నట్టిస
త్కావ్య[8]ము సిష్టదైవతవతంసున కిచ్చి కృతార్థుఁడైన యా
యవ్యయభాగ్యరాశిఁ గొనియాడఁ దరంబె జగత్త్రయంబునన్. 9

---

1. చ-దద్రసావాప్తికిన్. 2. ట-సోదరమైత్రి. 3. చ-వృత్త. 4. చ-దశా. 5 చ-వై చిత్రికరానల్ప. 6. చ-నొక్కమహాప్రబంధ. 7. చ-రస. 8. చ-మభీష్టదైవ.

మ. అని యూహించి సుదిష్టదైవతము భక్తాభీష్టితార్థప్రదా
యకకారుణ్యకటాక్షశాలియును రమా[1]ధారావధారాగ్రగ
ణ్యనవోన్మేషపవిత్రమూర్తియును దత్తాత్రేయుఁడే కాన నా
ఘను సత్కృత్యపరాఘుఁ జేయఁగ సమారోఘప్రతీతిన్ మన్నెనన్. 10

సీ. ద్విజరాజకార్శ్యమును ద్రిప్పు నిభభుక్తి ద్విజరాజకార్శ్యమును ద్రిప్పు టరుదె
యాజిభవస్ఫూర్తి నడరు నీనృపుశౌర్య మాజిభవస్ఫూర్తి నడరు టరుదె
యతిసురభిఖ్యాతి నలరు నీఘనుకీర్తి యతిసురభిఖ్యాతి నలరు టరుదె
చంద్రగోత్రశ్రీఁ బొ[2]సంగు నీపతికల్మి చంద్రగోత్రశ్రీఁ బొ[3]సంగు టరుదె
యనుచు బుధు లెన్న వెలయు రాజాధిరాజ,రాజపరమేశ సకలకర్ణాటకాంధ్ర
రాజధౌరేయ తిరుమలరాయతనయు,చంద్రుఁడగు వేంకటపతిక్షితీంద్రమణికి.

చ. అనుపమకార్యకర్తయును నగ్రజుఁడుం క్షమహానియసత్ప్రభా
ఖనియు నఖండకీర్తికళికానుసభికృతసర్వదిఙ్ముఖుం
డును నగుదత్తనార్యుఁడు నను న్వినయానిర్వితుఁ బార్శ్వవర్తిఁ గ
న్గొని పలికె న్సుధారసపుగుంభనసంభృతవాక్యవైఖరిన్. 12

మ. గురువిద్వచ్ఛ్రుతశాలివాదభజనాంకూరన్మహోదారధీ
గరిమ న్నీవొనరింపఁబూనుకృతికిం గైవల్యలక్ష్మీమనో
హరు సన్మత్కులదైవతోత్తముని దత్తాత్రేయయోగీశ్వరు
న్వరుఁ గావింపఁ దలంచి తెన్నఁ దరమే వత్సా భవద్భాగ్యముల్. 13

క. ఈపరమయత్న మఘనిర్వాపణ[4]మనఘా త్వదీయవంశగురుతప
స్స్యా[5]పారంబున నీమది, దీపించెఁగా బళి కులప్రదీపక యనినన్. 14

ఉ. సంతసమంది యేను చిత్సన్నిభుఁడున్ హితశేఖరుం డన
న్త్రాంతశుభప్రదుం డనయ రంజిలుదత్తసమంత్రివాక్య మ
త్యంతవినీతిఁ గైకొని కృతార్థుఁడనై బహుపుణ్యగణ్యత
ల్గాంతు నటంచుఁ గౌతుక[6]విలాసవిభాసితమానసంబునన్. 15

క. శ్రీమద్దత్తాత్రేయమహామునిముద్రాభిభూషితాత్మీయకృతి
శ్రీముఖభూషణముగ మత్స్వామిగుణస్తుతి యొనర్తు సమధికభక్తిన్. 16

1. క-ధారాప్రధారాగ్రగణ్యానవోన్మేష. 2-3. చ-శ్రీలొసంగు. 4. చ-ఘన మ త్వదీయ. 5. చ-ప్రాకటంబున. 6. చ-వికాస.

సీ. శౌరి కన్నులనొత్తికొనుఁ బలితాభోగి యెదనుంచు సకలకళేశ్వరుండు
శిరమునఁ దాల్చు భాషితదేవి యడుగు గెడఁబాయంగనీఁడు కల్పకగురుండు
పూను నుత్కటమైత్రి బుధకుంజరముముఖంబుననుండఁ జూపు సత్పుంగవుండు
కంఠభూషణముగాఁ గావించు సర్వజ్ఞుఁ డంకమొందించు శేషాంశజాతుఁ
డట్టియక్షరవిఖ్యాతి నెనసెనో యఖండజయ మూరురాయరగండబిరుద
వీరతిరుమలరాయపృథ్వీతలేంద్ర,తనయుఁ డగు వేంకటక్షమాధవుని కీర్తి. 17

మ. క్షితి మత్తాత్మ సహాయశూన్యుని గృహచ్ఛిద్రంబువాని న్సమా
హతతారుం గికురించి వేంకటపతిక్ష్మాధీశ్వరుం జెందఁ ద
ద్గతరేణుల్ తదధిష్ఠితాంబువులుఁ దద్గంధానిలంబుం దదం
చితభూజంబులు గాంచి యుండుదురు విశ్లేషార్తి వా రెప్పుడున్. 18

సీ. సర్వతోముఖవృత్తిఁ బర్వినౌర్వమహాగ్నియుదు ఱెల్ల సింధుదేశోద్భటంబు
దీర్ఘకాలస్ఫూర్తి దీపించువిలయాగ్ని బెడిద మెల్లను సమాపితశకంబు
భీమరోషోద్వృత్తిఁ బెనుపొందుఫాలాగ్ని పెంపెల్లను విదేహభీషణంబు
బహుసత్త్వభీకరప్రౌఢిఁ బొల్చుదవాగ్ని తేజమెల్లను విమర్దితవనాయు
వహహా యవి సింధుశకవిదేహకవనాయు, లాదిగాఁగలనిఖిలదేశాళి నెల్ల
రాయిడించునె తిరుమలరాయవేంక,టావనీంద్రభుజప్రతాపాగ్నికరణి. 19

మ. రమణీయాత్మకరప్రరూఢవసుధారాలాభనందద్బుధో
త్తమనిత్యాన్నవితీర్ణి సర్వసుమనోదైన్యంబు వారింప భూ
రమణీధేనుగజేశ్వరాత్మకబహుశ్రీలిచ్చు శ్రీవేంకటే
శమహీవల్లభుసాటియే విధుఁడుఁ దజ్జన్మక్రియాకర్తయున్. 20

సీ. మిథ్యాభిమానసమ్మిళితుల వివరణకలితోత్తరంగులఁగా నొనర్చుఁ
గలనైన ధర్మకౌశలము నేమఱనివారలకు హేమాద్రిమార్గంబుఁ దెలుపు
నతినయజల్పాభిరతుల వీక్షించి చింతామణి హస్తగతంబు సేయుఁ
బ్రబలతంత్రవిచారపారీణులగువారి దొరసి ప్రాభాకరసరణిఁ జూపుఁ
దత్తదధికారులకు నిట్లు[1]తదుపయోగ,గతులఁ గఱపెడుగురువై యఖండసమర
విజయవేంకటపతిరాయ భుజకృపాణ,మఖిలదర్శనాద్భుతశక్తి నతిశయిల్లు. 21

ఉ. ధీరవతంస వేంకటపతిత్రుటితారిసితాతపత్రముల్
భూరిజవంబునం దిరుగుఁ బోరులఁ దజ్జయలక్ష్మికిం దిగం

---

1 చ-తదుపయోగ్య

భోరుహనేత్ర లెత్తు తెలిముత్తెపుటారతిపళ్లెరంబు లై
చారుతదీయ హేమకలశంబులు దీపము[1] లై వెలుంగఁగన్. 22

ఉ. వేంకటభూవరుం జెనకువీరులు తూఱఁగనైన గంటితోఁ
బంకరుహప్రతిబింబము విభాసిలు నాజి నస్మృగ్ధరంబులన్
సంకులవృత్తిఁ దద్వరణసంభ్రమసంభ్రమదాదితేయతా
టంకవతీపదాంబుజహారచ్యుతనూపురరాజమోయాన్. 23

క. ఆవేంకటపతినృపతి ద, యాపీఠాగౌరవము న నతిశాశ్వతల
క్ష్మీవైభవంబుఁ గాంచిన, నావంశం బభినుతింతు నవమధురోక్తిన్. 24

శా. శ్రీవిద్యావిభవాస్పదం బయిన యార్వేలాన్వవాయంబునం
బావిత్ర్యాభినుతస్వతంత్రకపినస్మానీంద్రగోత్రుల్ ధరా
దేవోత్తంసులు మించి రందు బెడఁగొందెన్ భూజనశ్రేణి సం
భావింపం దరిగొప్పులాంకుఁ డగు శ్రీమల్లప్రధానుం డిలన్. 25

చ. విముఖతఁ బూను మిత్రునెడ వే ఘనులం గని డాఁగు శుద్ధప
క్షమున వసుచ్ఛట ల్విడువఁజాలఁడు సారెఁ బ్రకాశితాంశుఁడై
తమి వెలయించుఁ గాని తనుదానమునం గడుఁ గుందు నేగతిం
గుముదహితుండు సాటి తరిగొప్పుల మల్లనమంత్రి కీసులన్. 26

[2]క. ఆతరిగొప్పుల మల్లను, ధీతిలకుఁడు గాంచె నరసధీనిధి నతిఖ
ద్యోతద్యుతి నతులితవి, ద్యాతతి నతిసుకృతి నాగమాంబికయందున్. 27

సీ. తనని శాతకృపాణి యును బాణియును బతిశ్లాఘూధురానిరాసము ఘటింపఁ
దనకరుణాసారమును సారమును నరిశాసనస్మయవివాసనము చలుపఁ
దనసద్గుణనికాయమును గాయమును సుధాకిరణవిస్ఫురణ ధిక్కృతి యొనర్పఁ
దనమనీషాభోగమును భోగమును సుధాంధఃప్రధానావధూననము దెలుపఁ
దనప్రభావంబు భావంబు ధర ననంత
ధృతిసమాసాదనంబునఁ దేజరిల్ల
వఱలు నాశ్రితబాంధవావనపరుండు
మంత్రిమాత్రుండె నరసయామాత్యవరుఁడు. 28

చ. చతురాస్యాననపాళిక స్నెలఁగు నంచత్పాంసుపద్మాసన
స్థితి దీపించు వినిర్మలాంబరరుచిశ్రీ మించు హంసాళి సు

1. చ. దీవియ. 2. ఇదిమొదలు "యాదవాగ్రజు" నను పద్యమునఱకు ట-ప్రతిలో లేదు.

ప్రతిమానోన్నతిఁ [1]దోలియాడుఁ దిలకింప న్మూర్ధవర్ణాధిదే
వత గాదే నరసప్రధానమణిదివ్యత్వకీర్తి యశ్రాంతముల్. 29

చ. నరసామాన్యచరిత్రుఁడే. ధర బుధానందప్రదానావదా
నరసామాన్యయశోవిశోభితదిగంతశ్రేణి గంధర్వకి
న్నరసామాత్యభిరామశుద్ధతర[2]గాంధర్వైకసంస్తుత్యుఁ డా
నరసామాత్యవరుం డనంతపదచింతాపావనుం డెంతయున్. 30

గీ. వెలయు నాతనిదేవేరి విజితభర్త్ర
దేవతాజననికురుంబ తిప్పమాంబ
బహుమహాభోగముల నుంచుభర్తకుఁ దల
వంపు లొనరించినధరిత్రి పెంపుఁ దెగడి. 31

సీ. సకలసన్నుతచర్య సద్గురుపరిచర్య పావనయదువర్యపదసపర్య
యన్నదానఖ్యాతి యనఘసాధ్వీనీతి నియతార్యజనతాతిశయవినీతి
బంధురతపశ్శక్తి పరమధర్మాసక్తి నిత్యసూనృతయుక్తి నిర్మలోక్తి
యాశ్రితాశాపూర్తి యలఘుశీలస్ఫూర్తి బహుసతీముఖవర్తిభవ్యకీర్తి
యార్తసంరక్షణంబును నతులభాగ్య, లక్షణంబును గారుణ్యవీక్షణంబు
సహజసిద్ధంబు లీపుణ్యచరిత కని నుతింపఁబొగడొందు నరసయతిప్పమాంబ.

చ. గురుపరిభూతి లేనిసతి గోత్రధరస్థితి లేనియుర్వి సో
దరపరిపాలనావిముఖధామవిహారము లేనికల్మిబి
త్తరి యని బాంధవాశ్రితవితానము సన్నుతి సేయఁ బొల్చు నా
నరసయతిప్పమాంబ భువనస్తవనీయగుణావలంబయై. 33

శా. అత్రిప్రాభవుఁ డానృసింహుఁ డనసూయాత్యంతసంస్తుత్యచా
రిత్రశ్రీసిధి తిప్పమాంబవలనం బ్రీతిన్ బుధానీకని
త్యత్రాణైకధురీణు నప్పవిభు నేత్రానందపూర్ణేందు ద
త్తాత్రేయాహ్వయు మల్లికార్జునుని నార్యాసక్తుఁ గాంచెన్ మహిన్. 34

శా. తారారాజి గణించుఁ జులకఁగఁ గళాధామాంశుమాద్యత్సుధా
పారావారతరంగరేఖలఁ దృణప్రాయంబుగా నెన్నుఁ దా
నారా యప్పయమంత్రిశేఖరుని సంఖ్యావత్త్వముద్రామహో
ధారంధర్యనిరూఢనిర్మలయశోధారాపరీవాహముల్. 35

---

1. చ-దోఁపనాడు; 2. క-గాంధర్వైక. 3. చ-ధర.

చ. అనవరతాన్నదాననిధి యైనరసప్రభునప్పనార్యునీ
డనఁ దగునే సుతా[1]పరిణయంబున వేల్పుల కొకఁడు నాఁడు భో
జన మర్త్యతలం బిడినసాగరరాజుఁ బదింట నైదిటన్
ఘనరుచి దక్క నొక్కకనిగాన మొసంగుతుషారభానుఁడున్. 36

సీ. తనదిక్కుఁ జేరుమిత్రునకుఁ దేజము మించఁ దగుసర్వమంగళోత్పాదకుండు
ఘనుల నానాదిగాగతులఁ గైకొని పూర్ణజీవనం బొసఁగులక్ష్మీగురుండు
పరధర్మమున గోత్రవర్గంబుఁ [2]దగుతావు లెనయించి నిలిపినపృథుసమాఖ్యుఁ
డాశ్రితద్విజనాయకావనుం డై తదిష్టైకసంపదఁ గూర్చులోకబంధుఁ
డరయఁగఁ బ్రధానమాత్రుఁడే యఖిలవినుత
మాధ్వదర్శనధౌరేయమాననియమ
పరమహరిగురుచరణాబ్జభజనపరుఁడు
మంత్రినరసయ్యయప్పనామాత్యవరుఁడు. 37

చ. తదనుజరత్నమై వెలయు దత్తనమంత్రి మహావిపక్షదు
ర్మదబలమర్మదారణధురంధరసంగరచాతురీవిశా
రదుఁ డగువేంకటక్షితిపురందరునప్రతిమానరాజ్య సం
పదలు [3]ఫలింప నాకులిఁ భవ్యగతిశ్రితపారిజాతమై. 38

సీ. వర్ణంబులనె కాదు వరవృత్తతాస్ఫూర్తి నన్నుతోభయవంశజనులయందుఁ
బత్రంబులనె కాదు పంక్తిశోభ సదాప్రదీయమానాన్నభుగ్ద్విజులయందు
వాచికోక్తినె కాదు సూచితార్థబహుత్వమతులసత్కవిబుధాశ్రితులయందు
లిఖనక్రియనె కాదు లీలాశుభావనం బానతారాతిప్రధానులందుఁ.
బొరయఁదిర్మలరాయేంద్రభూరిపుణ్య, రాశి యగు వేంకటోర్వీశువ్రాయసములు
వ్రాయుచాతుర్యమున నిజస్వామిహితవి, ధానసురమంత్రి నరసయదత్తమంత్రి.

మ. అరుదార న్వరపత్రవృత్త యయి దత్తాత్రేయసంస్పర్శనా
క్షరయోగోన్నతిఁ గన్న లేఖిని మహాగర్వాంధసామ్రాజ్యసం
హరణం బున్నతరాజ్యసంభృతియు ద్వీపాంతర్నృపాకర్షణ
స్ఫురణంబున్ బహుదేశవస్తుభరణంబుం గాంచు నంచద్గతిన్. 40

సీ. యాదవాగ్రజునిపటాటోప మెల్ల [4]గారీవసుగ్రీవభావమెల్లఁ
గుముదాప్తమండలక్రమణచిహ్నం బెల్ల నుడుపరంపర నుండునునికి యెల్ల

---

1. క-పరిచయుంబున. 2. చ-తనతావులెనయించినిలిపినఘనసమాఖ్యు. 3. క-భరింప. 4. చ-గౌరీవిభు.

సిరిఁ గన్నతండ్రి యంతర మెల్లఁ బలుకులకొమ్మయుఁ దలమెత్తికొనుట మెల్ల
శేషపన్నగమును న్మోషవైఖరి యెల్లఁ జదలుబ్రమానికడిందిచాయ యెల్ల
నగి తెగడి మీఱి కేరి తృణంబొనర్చి, యడఁచి కారించి వారించి యడరు నేవి
వేకనిధికీర్తి యతఁడొప్పు[1] వేంకటేంద్ర, దత్తసామ్రాజ్యవిభవుండు దత్తమంత్రి.

మ. ఘనగోత్రోద్ధరణం బసంఖ్యసుకవిగ్రామప్రదానైకసా
ధనసద్భావధురంధరత్వము సహోదర్పోద్ధతారిప్రథా
ననిరాసోద్భటపాటవంబు నిరవొందన్ దత్తనార్యుండు శ్రీఁ
దనరు న్వేంకట[2]రాయదక్షిణభుజాదండావిశేషస్థితిన్. 42

క. ఆదత్తమంత్రి యనుజుఁడ, శ్రీదత్తాత్రేయయోగిశేఖరసేవా
మోదితుఁడ సుధారసధా, మోదితుఁడ న్మధ్వమునిమతోద్ధారకుఁడన్. 43

[3]సీ. వరగంధచర్చికల్ వాగ్విస్తరమచర్చికలు సూరిహృదయభాగములఁ గూర్చుఁ
గర్పూరమయపీటికవనాశుపదఘాటికలు రసజ్ఞసుహృన్ముఖములఁ జేర్చు
నతిచిత్రనేత్రముల్ యమకాదిచిత్రముల్ మాన్యసత్కవిజనాత్మల ఘటించు
సహితసువర్ణముల్ మధురసందర్భవర్ణములు ప్రాజ్ఞమహాశయముల నించు
గండభేరుండబిరుదవిఖ్యాతమతికి
రాయసము మల్లనికిఁ గవిరాయనికిని
మహిని గవిమానులును మంత్రిమాత్రులును స
మానమే యన వెలసినమానఘనుఁడ. 44

ఉ. నా కుపకర్త నాకుఁ జెలి నాకు సహాయుఁడు నాకుఁ బ్రాపిల
న్నాకు బహుప్రదుం డని మనంబున వేంకటరాట్సభాజనా
నీకము సంస్మరింప మహనీయగుణోన్నతిఁ గన్న యుత్తమ
శ్లోకుఁడ మల్లనాహ్వయుఁడ సువ్రతు మత్కృతినాథు నెన్నెదన్. 45

* సీ. నిజగర్భగతజగన్నిచయ మారయులీల నంతర్ముఖాపాంగుఁడైనవాని
నలినజాండావృత్తి నాభిపీఠికి నేర్పురీతి నతుసరంబుఁ ద్రిప్పువాని
శ్రుతు లాత్మయందు నిల్పుటఁ దెల్పుతెఱఁగున నవరుద్ధనిశ్వాసుఁడైనవానిఁ
దనపూనినధరిత్రికి నలోలత ఘటించుపగిది [4]జటిలవృత్తిఁ బరఁగువాని
బ్రాక్తనస్వీయదామోదరత్వ మెఱుఁగఁ
జేయుగతి యోగ[5]పట్టికఁ జెలఁగువాని

1. ట-వేంకటాద్రి. 2. చ-ట-రాజ. 3. ఈసీసము ట-లో లేదు. * ఈ సీసము మొదలు, "ఏతాదృశ" యను షష్ఠ్యంతపద్యమునఱకు ట-లో లేదు. 4. చ-నిశ్చల. 5. చ. పట్టిద

యోగముద్రికసూచితాచ్యుతచరిత్రుఁ
డైనవాని దత్తాత్రేయమౌనిఁ గొలుతు. 46

మ. యతిలీలాయితదత్తచిత్తుఁ డగుపద్మాక్షుండు విశ్వావన
స్థితికిన్ రాజు నొనర్చి యాత్మభుజపీఠిన్ సర్వసౌభాగ్యయో
గ్యత లెల్లం గరుణించు నాఁగఁ గృతవీర్యక్ష్మాపసూతి న్నిరా
హతచక్రేశ్వరవృత్తి గా మనుచుదత్తాత్రేయుఁ గీర్తించెదన్. 47

మ. కమలాకాంతున కెంతసత్కృప గలో లోకశ్రేణిపై బ్రహ్మశ
క్రమహేశాదుల నమ్మి కీజగము యోగక్షేమముం గాంచునె
య్యెమునం దానె చరించు నెల్లెడల దత్తాత్రేయయోగీంద్రవే
షమునన్ దీనులఁ బ్రోచుచున్ ఖలులయుగ్రాఘ్యాయంబు వారించుచున్. 48

సీ. ఈముని మునిశ్రేణి నెనయునక్షసరంబు పద్మాక్షవిస్ఫూర్తిఁ బరిఢవిల్లె
నీయతి యతిపుణ్యధృతిఁ గాంచుకుండిక తీర్థపదఖ్యాతిఁ దేజరిల్లె
నీయమి యమితసత్కృపఁ గన్న యజినంబు నీలవర్ణనిరూఢి నివ్వటిల్లె
నీశమి శమితాఘవృత్తి నూనినదండ మురుతరానంతవైఖరిఁ దనర్చెఁ
దనపరికరంబు లెల్ల ని ట్లనుపమాచ్యు
తప్రభావంబు లై మించఁ దా ధరిత్రి
నరుదె యోగీశ్వరేశ్వరుం డగుట యనఁగఁ
బొలుచుధన్యు దత్తాత్రేయుఁ బొగడఁ దరమె. 49

మ. అను వొప్పం బరమాచలాత్మఘటితోద్యత్కుండలిస్ఫూర్తిచే
ఘనవంకాబ్ధి మథించి నిత్యతరయోగశ్రీనితాంతోపగూ
హనరోమాంచసమంచితాంగుఁ డగుదత్తాత్రేయనారాయణుం
డనవద్యామృతసారము న్విబుధలోకాధీనముం జేయఁడే. 50

— షష్ఠ్యంతములు. —

క. ఏతాదృశబహుచరితున, కాతారకనిత్యనిజశుభాచరితునకున్
శ్రీతనయాధూతనయా, [1]పాతనయాపితభవర్షిపరిచరితునకున్. 51

క. అస్మత్కులదేవత కన,ఘస్మరఘస్మరవిరించిఘటితచటుశ్లా
ఘాస్మేరున కస్మయపర, మస్మృతి[2]గోచరునకును సమక్షచరునకున్. 52

1. చ-పాతనయాభితభవర్షి ; ట-పాతనయాపీతసర్షి, 2. చ-రోచనునకును.

[1]క. సద్యోజితతాపత్రయు, సద్యోజిత[2]భద్రమననచాతుర్యునకున్
ఖద్యోతితవిద్యోచిత, హృద్యోదితబోధితార్యహితచర్యునకున్. 53

క. మాహురపురకృతవసతికి, నీహానుతోన్నతికి నఖిలనిర్జరశుభసం
దోహదవరదోహాస్పద, దోహదయాశిశిరమతికి ధృతసంస్మృతికిన్. 54

క. తత్త్వాదృశవిత్త్వాభృశ, కృత్త్వాదృశరాగయోగికృతచిత్తమహా
దాత్తమతిధ్యేయునకును, దత్తాత్రేయునకు నాశ్రితవిధేయునకున్. 55

వ. [3]అంకితంబుగా నాయొనర్పంబూనినచంద్రభానుచరిత్రం బనుమహాప్రబంధం
బునకుం బ్రారంభం బెట్టిదనిన. 56

—* ద్వారకాపురవర్ణనము *—

మ. సిరికిం బట్టయి యొప్పు ద్వారవతి యక్షీణాబ్జరాగోజ్జ్వల
ద్వరణాధిష్ఠితహీరకేసరికరద్వంద్వప్రభిన్నాభ్రసిం
ధురనిర్యన్నవముక్తికచ్ఛలసుమస్తోమంబులం గేతనో
త్కరము ల్పారెకు సాఁచి విష్ణుపద ముద్యల్లీలఁ బూజించుచున్. 57

మ. పరిఖావారిధి కూఁతు రై నసిరి కబ్జాతంపుటిండ్లొక్కెడ
న్విరియు న్మోడ్పు నొకప్పు డాఁచు మది వానిం జాల నిందించి సు
స్థిరతం బన్నిన నంతతోన్నిషిత మా చెందమ్మిచందమ్మునం
బరఁగుం బంగరుకోట పిట్టఁ బయికొమ్మల్ ఛేసు లై మించఁగన్. 58

క. ప్రోల న్మత్యవుఁగొమ్మల, చాలింపగు నమృతపూరసంగతపరిఖా
వాలయుతకర్బురాహిత, సాలంబునఁ జెడనినఁజు జనియించె ననన్. 59

మ. వరశోంద్రోపలకాంతిశర్వరి నిజస్వర్ణంబు లెల్లం బయో
ధరముల్ ప్రుచ్చిలి మారుతస్వరఁ జనం దక్షైయవారాశి గో
పురకేతుచ్ఛలన స్మహార్మినికరంబుల్ సాఁచి వేయన్ గళ
త్కరకాదంతము లై భజించు నవి యుద్యన్నీరదాఖ్యానమున్. 60

క. నరవరమణిహర్మ్యవిభా, కరబంధురకనకవరణకైతవజాగ్ర
త్పరిధియుతమధ్యతలమై, పరిఖాపుష్కరము తేటపడు నప్పీటన్. 61

ఉ. ఆపురి నిండువెన్నెలల నగ్రవిధూపలసంభవాంబుధా
రాపటలచ్ఛలామరతరంగిణి ఖేయపయోధిఁ గూడరాఁ

1. ఈపద్యమును దీనిక్రిందిపద్యమును ట-లోలేవు. 2. చ-మననభద్ర. 3. ట-సమర్పితంబుగా.

ప్రాపుగ గచ్చునిచ్చెనలు వన్నెనకై వడి గోపురావళుల్
కైవుపహించె మెట్టుపలకల్వలె వాకిళు లుల్లసిల్లఁగన్. 62

ఉ. సారెకుసారెకున్ గవనిసందుల నప్పురి సొచ్చి యేగువాఁ
డై రజనీకళత్రుఁడు తదగ్రతలస్థితరత్నవర్గముం
జేరి మెయిన్ సికాగుటతు చేకొనఁబోలును గాకయున్నచోఁ
బేరినవెన్నవంటిశశిబింబమున న్నెఱి[1]కందు దోఁచునే. 63

చ. కురుఁజుఱు సారె లచ్ఛమణికుట్టిమభాగము లింప్లు మధ్యగో
పురము పణంబుగా నిడినభూరిసువర్ణము[2]గాఁ జతుర్దిశా
సరసిజనేత్ర లర్థిఁ జపుసారెల నాడఁగ నుత్కటాక్షసం
చరణము మీాటఁ బూ న్నగడసాల యనం జపువీథి చెల్వగున్. 64

చ. అలుగక దంపతు ల్గదిసి యర్ధసతీశ్వరుపెక్కుమూర్తు లై
యలరఁగఁ జూచి యాత్మవిశిఖావళు లొక్కెడ జైత్రకార్ముకం
బు లొకకడ న్మరుండు వెఱపూని కలంగుచుఁ బాఱవైచె నా
నలరులు నిత్యదండములు నప్పురవీథుల నొప్ప నెప్పుడున్. 65

ఉ. తోరణగండ్లవెంట వెలజోటులు వీథులయొప్పుఁ జూచునో
య్యారపుఁజూపు లింపెసఁగు హర్మ్యపతాకలు రాయిడింప బృం
దారకదీర్ఘికాంబుజవనంబులు పంపిన దూతలు సెప్పఁగాఁ
గోరి పురాబ్జగేహకడకుం బఱతెంచునళివ్రజం బనన్. 66

మ. రయగచ్ఛత్కమలాప్తఘోటకఖురాగ్రక్షుణ్ణకేళీహిర
ణ్మయసౌధాగ్రగళత్పరాగములు గన్పట్టుం బురీనీరజా
లయ యత్యున్నతసంపద న్సురపురీలక్ష్మిం దుటారించి తా
జయముం గాంచిన మెచ్చి బ్రహ్మ కనకస్నానంబు గావించె నాన్. 67

చ. తళతళ మించు మాడువులఁ దాచినవజ్రపుఁజెకటడంపుఁగీ
ల్గలజలయంత్రహేమమయకాండము లింద్రునివీటఁ బొల్పు, మే
డలు సురసౌధము ల్గెలిచి ధాకగ నచ్చట గెల్పుఁగంబము
ల్నిలిపినరీతిఁ బై కెగయు నీరు యశోవిభవంబుఁ జూపఁగన్. 68

చ. చక్కనిమింట నేగునెఱచందురుడింక నవేందుకాంతపుం
జక్కటిఁ[4] దోఁచు రత్నమయసౌధములందుఁ గిరీటపచ్చతా

1. చ - ట - కప్పు. 2. ఇక్కడనుండి "దానముగల్గి" యను పద్యమునఱకు క-లో లేదు.
3. బూనఁగడసాలె 4. ట-నన్న

మొక్కలడాలు పేరిసనిమొత్తము నిచ్చలుఁ జొచ్చి మేఁత కై
ద్రొక్కనటంచుఁ బందిపోరఁదోలెఁ బురేందిర నాఁగ రాకలన్. 69

ఉ. ఆనినవేడ్క సారసవనౌఘవివర్ధనకృత్కరాగ్రసం
దానితనిర్మలామృతము నాకుల కిచ్చుచు నాత్మవల్లభుం
డై నకళాధినాయకునియట్ల మెలంగుఁ బురద్విజాళి రా
జానుమతంబు ధర్మ మనునర్థము డెందమునం దలంచుచున్. 70

చ. పురినరపాలనందనులభూరిభుజాభుజగాసిధారచే
నరిధరణీధవుల్ నిహతులై తనబింబముఁ దూటిపోవఁగాఁ
దొరఁగినక్రొత్తనెత్తురులఁ దోఁగి సరోరుహిణీమనోహరుం
డరుణత పూని కాదె చరమాంబుధిఁ గ్రుంకెడు మాటిమాటికిన్. 71

చ. వెలయుఁ గిరాటకోటి గృహవీథుల మేటికిరీటిపచ్చరా
మళిగలకంబముల్ శుభరమారమణీయసమాగమంబునం
బొలుపుగ నిడ్డరంభ లన బోదెకుఁ గట్టినరత్నగుచ్ఛముల్
గెలలుగ నగ్రసంఘటితకేతనముల్ చిగురాకులై తగన్. 72

చ. అలవికి మీఱఁ బండె పురిహాలికవర్యులు వైచి కొల్చుతి
ప్పలతుదధాన్యము లెఱలనఁ బర్వువిభావసుహేతిఁ జిట్లి క్రే
వలఁ జెదరు న్వసుంధర నవగ్రహదోషహరాద్విరామముం
దెలుపఁగఁ జాలి సారె నలుదిక్కుల రాలునుడువ్రజం బనన్. 73

చ. తెలియక యీవిమానములఁ దెచ్చి యమానము లంచు నెల్లరుం
బలుకుదు రింతెకా కవి సమానములై మహిమీఁద నెచ్చట
న్నెలఁగుట గాన మంచు నిజనేమిరవార్భటిఁ జాటిచెప్పుచు
న్వెలదభిజాతకేతుభుజవల్లరు లెత్తుఁ బురీశతాంగముల్. 74

ఉ. ఆనగరంబుకోట యిడునప్పుడు లోపలఁ జిక్కి పోవఁగా
లేనిఘనౌఘము ల్కరటిలీలఁ జరింపఁగఁ బోలుఁ గానిచో
దానముగల్గి పుష్కరము దాల్చి ఘనాఘనతావిజృంభణం
బూని ప్రభిన్నపద్మకసముజ్జ్వలభావమున న్వసించునే. 75

ఉ. ఆశుగతాగ్రహం బెనయ నమ్ములఁ దెమ్మెరలున్ స్వవేగవి
కాశుగతాగ్రహంబు లయి హత్తి నిజోభయపార్శ్వవర్తితా

కౌశలిఁ జామరగ్రహణకర్మములూన జనాత్మ లద్భుతా
వేశమునం దముం బొగడ వీటిహరుల్ నెఱపు [1]స్సుధారలన్. 76

చ. అరుణుఁడు సైంహికేయునకు నల్కి మణీమయఖేటకాకృతిం
గరముల వాల నుగ్రతరఖడ్గమిషంబునఁ బట్టి తెచ్చి యా
సరసిజబంధుశాత్రవుని సారెకు నప్పురిమేటిజోదు ల
య్యెరువురఁ బంతమొప్పఁ గలయింతురు దాడకుఁ [2]బూంచి సాములన్. 77

సీ. ఒకప్రొద్దుబిగిగూడియుండుచక్రము లెంతయొకవంకఁబొగడొందుశకులి యెంత
యొకవేళఁగాంతిచే నొప్పువిద్రుమ మెంత యొకమూలఁదగుకుందనికర మెంత
యొకపూఁటనివసించునుడుసమూహం బెంతయొకచాయఁదీపించుముకుర మెంత
యొకతఱి*సిరిగూడనొదవినసుధ యెంత యొక†పత్త మడరుచంద్రకళ యెంత
గరిమ వీరల గుబ్బలు కన్ను లధర
ములు రదంబులు నఖములుఁ దళుకుఁజెక్కు
లలఁతినగవులు[3]మొగములుఁ దలఁచునెడల
ననఁగ వెలయుదు రచటిపణ్యాబ్జముఖులు. 78

సీ. లలితప్రవాళజాలపయోనిధానముల్ ధారిణీమృగమదద్రవరచనలు
నవ్యపతంగమండలనభస్స్థలములు క్రోదసీసురభి[4]ధూపోదయములు
నంవలచ్చపలాళిజలదసందోహంబు లలఘుపురాబ్జగేహాకచయులు
చలదుదగ్రపలాశజాలతమిస్రముల్ హరిదేణనేత్రాసితాంశుకములు
కలితసుమధూళిసుమధూళి[5]వలయమలయ
నికటఘుటమానపవమాననికరసుకర
చలితఘనసారఘనసారసహితమహిమఁ
దనరు నవ్వీట వాసనావనులు వనులు. 79

సీ. తావులు లేకున్నఁ దతరత్నశృంగచయంబులో లేమావు లరయు టెట్లు
ద్రోఁతలు లేకున్న ముగ్ధేందుకాంతమార్గములలో సెలయేళ్లు గనుట యెట్లు
చలువలు లేకున్న శాతమన్యవమణిస్థలులలోఁ గోలఁకులఁ దెలియు టెట్లు
మలయుట ల్లేకున్న మరకతోన్నతశిలాప్రతతిలో ననఁటు లేర్పఱుచు టెట్లు
జనము లన గొజ్జఁగుల[6]జాజి చఱులకు మికి
దొనలఁ గ్రేళ్లుబ్బి కోనలఁదూఁటి జంత్ర

1. క-చ-సువాలమున్ 2. ట-బాచి *క-గిరిగూడ. †క-ట-యాశన 3. ఘ-ట-[illegible]లు 4. ధూపోదయ 5. ట-వలయవలయ. 6 చ-జాఁతి, ట-[illegible]

ముల నిగిడి తుంపురుల్ చల్లు పూవునీటఁ
దనరువలిగొండ లనఁ గేళిధరము లచట. 80

ఉ. పచ్చనిరాజనంపుమడిపజ్జ బలాకలు చుట్టు నుండఁగా
నచ్చపుఁజెందొవ ల్వోలయు నాపురలక్ష్మికి భూతధాత్రి దా
నచ్చుల పేరిహస్తముల నంచులముత్తెము లుంచి యెత్తుక్రొం
బచ్చలపళ్లెరంబునను మం దగునారతిదీవెలో యనన్. 81

సీ. తనసమీరణవృత్తి తథ్యంబు గావింప గణికావళీకారగరిమఁ బూని
తనగంధవహరూఢి తథ్యంబు గావింప నలసయానప్రౌఢి నలవరించి
తనజగత్ప్రాణత తథ్యంబు గావింప జనుల కామోదంబు నవదరించి
తనపృషదశ్వాహ్వ తథ్యంబు గావింపఁ జలువ లంతంతకు నంతరించి
తనమరున్నామకంబు తథ్యం బొనర్ప, ననమసాయక[1]సాయకాత్యంతకాంత
విగ్రహులమీఁదనవపుష్పవృష్టి గురిసి,యాపురంబున మెలఁగు[2]మందానిలంబు.

క. ఆనగర మేలు [3]దానవ,మానవతీకుచకురంగమదమకరీసం
తానతిరోధానవిధా,మానితతరవారి శౌరి మహిమోన్నతుఁడై. 83

క. ఆవనమాలికిఁ బట్టపు, దేవేరులు గలరు మదవతీమణు లెనమం
డ్రావెలఁదులలో మెఱుఁగుం,దీవెలవలెఁ దనరు రుక్మిణీసత్యలకున్. 84

గీ. శౌరి ఱిక్కిలి చనవిచ్చి సంతరించు,సవతు లందఱు లోఁగి యిచ్చక మొనర్తు
రందు రుక్మిణి గనియె ముకుందుకరుణఁ, జెఱకువిలుకాని నురలు జేజేలువెట్ట. 85

ఉ. [4]ఇకరిగ ముజ్జగంబు నుతియింపఁగ బంధులు గారవింపఁగాఁ
జక్కనిముద్దులాని నెఱజాణని తెక్క మెఱుంగుఁబచ్చతా
పక్కెర తేజి నెక్కు[5]నవపంచశరుం గని భోజకన్య య
మ్మక్క యనంగఁ జాలు విభవాతిశయంబున విఱ్ఱ[6]వీఁగుచున్ 86

ఉ. ఆచెలిఁ జూచిచూచి కడుపార్గఁగ ముద్దులపట్టిఁ గానఁగా
నోఁచనియింతిజన్మము గనుంగొన [7]రత్త యటంచు సత్యభా
మాచపలాయతాక్షి పలుమాఱును దాఁ దను దూఱుకొంచుఁ జిం
తాచలచిత్తయై యుదవద న్మదిఁ గుందుచు[8]నుండ నత్తఱిన్. 87

---

1. (సంగరా), 2 ట-మందానిలుండు, 3. క-దుర్మదమానవతీ. 4. చ-ఇక్కరణిం జగంబు 5. ట-నజఝషవ్యతరు చ-రతిఝషవ్యతరు. 6. చ-ట-వీఁగఁగన్. 7. ట-జింత 8. చ-నుండునయొప్పడన్.

—* శ్రీకృష్ణుఁడు సత్యభామసౌధమున కేగుట. *—

క. ఒకనాఁడు నందకులనందనుఁ డాసత్యావధూటిధామంబున నా
హ్నికకృత్యంబులు దీర్చి, యకలంకామోదమానసాంభోరుహుఁ డై. 88

సీ. ఒకకొంత యొరఁగినసికమీఁది ముడిపువ్వుఁబెత్తులదోరయఁదాయెతులఁజుట్టి
పన్నీటిచినుకులఁ బదనైననికరంపుఁగస్తూరి వరతిలకంబుఁ దీర్చ్చి
గంబూర మించి కదంబంబు చేసినపలుచనికుంకుమకలప మలఁది
చెక్కుటద్దములపైఁ జికిలివెన్నెలసోన లొలికెడుకట్టాణిరొంట్లు దాల్చి
మెఱుఁగుఁజంద్రిక[1]గోణము చెఱఁగుడాలు
వలిపె[2]వలెవాటుదుప్పటివెలిఁ గ్రమ్మ
మిసుకురవకెంపుఁబావలు మెట్టి రొక్క
యతివ కైదండ యొసఁగ నొయ్యార మెసఁగ. 89

చ. పవడపునిల్వుఁగంబములపై నెలకొన్నపసిండిబోదెలం
జివురుచుకెంపుడాల్మదనచేతులఁ దార్చినవేల్పురాచఱా
నవరనికేలుఁదామరలచాయలు సోరణగండ్ల ధూపపుం
బొవలుగమించుకేళిగృహముం బ్రమదంబున జూసి యచ్చటన్. 90

చ. అలఁతిగ నంటినం బొలుచునారజపున్ జగజంతరీరొదల్
గులుకుమెఱుంగుఁగెంపుతఱిగోళ్లనమర్చిననాగవాసపుం
గొలుకుల జాళువాగొలుసుగోళ్లఁ దగుల్కొని వ్రేలుపచ్చఱా
చిలుకలతూఁగుమంచమున శ్రీరమణుండు వసించునత్తఱిన్. 91

చ. చికిలికిరీటిపచ్చరపచెక్కడపుంబని కీలుఁజిల్కతో
రక మగుపైఁడియాకుపదకంబున నుంచినపండుటాకులి
చ్చుకపుటొయారిము ల్వెలయ సత్య కరంబునఁ బూని వేడ్క నొ
క్కొకమడు పొయ్యి నిచ్చుచు మృదూక్తుల నిట్లనియె న్మురారికిన్. 92

సీ. పినపినయుపరంజిబిరుదులయుడపంబు గట్టఁ బాండ్యకుమారికాంతతనయ
కళ గలపచ్చకంకణములకాళాంజి దాల్పఁ గోసలమహీధవకుమారి
చకచక మించువజ్రంపుటీనెలకుంచె వీవఁ గర్ణాటభూవిభుతనూజ
తళతళ వెలుఁగు రేవెలుఁగు జానుసుగిండి పూన మాళవధరాజానిపుత్రి

---

1. ట-గోణాము. 2. చ-దుప్పటివలెవాటు.

నిఖిలవైభవములమించినట్టివాఁడు, వాంఛిత మొకండు లేదైన [1]వలయుఁ దెలుప
విన్నవింపఁగఁ [2]దగినట్టిచిన్న కోర్కె, మనవి గల దాలకింపుము మనుజనాథ.

క. అని పలికి యావ్రతుఁడల,న్ననుసిగ్గు దొలంకఁ దనుఁ గనుంగొనుసత్యా
వనితతలఁ బెట్టెఁగి చూడ్కుల,ననుపమ వాంఛితము లొదవ హరి కరుణించెన్.

క. జలజాతాక్షికి నంతట, నెఁ మసలెం జన్ను మొనల నీలిమ దోఁచెం
దెలు పెసఁగె మేనఁ గోర్కులు దలకొనియెన్ నిదురమిగులఁదావలమయ్యెన్.

క. నవలావణ్యాకర మగు,నవలా నెన్నడుము బలిసె నడ జడనయ్యెన్
లవలీపల్లవలీలల,నవలీల జయించెఁ జెక్కు లవదాతరుచిన్. 96

ఉ. నిద్దపుసన్న నెన్నడుము నింగి పరిస్ఫుటవృత్తిఁ బూనె లే
నిద్దుర [3]పైకొనం దొణఁగె నిర్మలలోచనవారిజాతముల్
గద్దఱిచన్నుజక్కవ మొగంబులఁ గప్పు దొలంకసాగె న
మ్ముద్దియ చంద్రభాను నవమోహనసంపద మేనఁ దాల్పఁగాన్. 97

గీ. అంతరస్థితరాజహంసార్భకాప్తిఁ, గాంతమానస ముత్తెలికలు నహింప
[4]శౌర పద్మిని సరసాంతరంగసంస్థ, సరణి కాంచనోధనము గల్గె నరుదుమెఱయ.

గీ. చంద్రభానూదయము సమాసన్నమైనఁ
బ్రాచిఁగనుపట్టుకాంతివైభవ మనంగఁ
జంద్రభానూదయము సమాసన్న[5]మైనఁ
బడఁతి మొగమునఁ గనుపట్టెఁ బాండిమంబు. 99

[6]శా. లోకప్రస్తుతచంద్రభానుకలితాలోకాత్మ నాథానురా
గైకప్రౌఢిమఁ జంద్రభానుకమనీయాలోకసంపన్న యా
నాకల్యాణికి సత్యకు న్నరియె నిర్వ్యాజైకచంద్రప్రభా
సాకల్యంబును బూనలే కెనఁగునాశర్వాణియు న్వాణియున్. 100

మ. ఒకనాఁ డంతట యాదవేంద్రుహృదయం బుబ్బంగ సౌభాగ్యసూ
చకనిర్వక్రగతిన్ శుభగ్రహము లుచ్చస్థంబులై భానుచెం
తకుఁ బోకుండెడుసన్ముహూర్తమున నాతన్వంగి గాంచె న్సుతు
న్సుకుమారు న్సురలోకదుందుభిరవస్ఫూర్తుల్ విజృంభింపఁగన్. 101

మ. కమలాధీశ్వరుఁ డంత గర్గముని యుక్తప్రక్రియన్ జాతక
ర్మము గావింపఁగ నాత్మసూతి కఖిలప్రస్పష్టోదకాక్షీణధా

1. చ-స్వామికిపుడు. 2. చ-ట-తగినది 3. చ-ట-గైకొనం. 4. ట-శౌరవురపద్మినీరసనాంత రంగ, చ-శౌరపురపద్మినీ. 5. చ-ట-మగుటం 6. ఈపద్యము ట-లో లేదు.

సుముకల్పిం దగఁ జంద్రభానుశుభనామం బుంచె ధాత్రీసురో
త్తమమంత్రప్రియబంధువర్గహృదయోత్సాహంబు దీపింపఁగన్.   102

క. తలయంటి జలకమార్చి చికిలికంఠీమణులు నుదుటఁ గాటుక నిడి పొ
త్తులలోన నుంచి కూరిమి, చెలఁగఁగ నానాఁటఁ బ్రోదిసేయుచుఁ బెనుపన్.

ఉ. భూరమణాత్మజుండు నునుఁబొత్తులలోఁ దలయెత్తి యూఁచుచున్
బోరగిలంగ నేర్చెఁ బువుఁబోణులు జోలలు పాడ వీనులం
జేరుప నేర్చె నెన్నుదలి చెక్కడపుంబనిరావిరేక చే
సాఁచెఁ దెమల్పనేర్చెఁ గనుసన్నల నవ్వఁగ నేర్చె నల్లనన్.   104

చ.[1] పొలఁతులు మోవి గుల్క కనుబొమ్మల నిక్కులు దోఁపఁ జూత్కృతుల్
చలిపి యదల్చినన్ నగు నెలం జెయిసన్నలఁ బిల్వఁ దొట్లపైఁ
గొలఁదిగ వ్రేలు నెత్తి మయిఁ గువ్వముఁ దప్పక చూచు నక్క నం
గలపులిగోరు లాల దొలఁక న్వదనంబున నుంచు నెంతయున్.   105

శా. కేలం బట్టి రకెంపుటాఁగొలుసులం గించిచ్చలోనోజదో
ర్మూలచ్ఛాయలు కుందనంపురవగుంపు ల్నింప బాలు న్వనో
లాలిత్యంబున నిద్రపొమ్మనుచుఁ దొట్లం బెట్టి జోకొట్టుచున్
లాలోలాలి యటంచు నూఁపుదురు జోలల్పాడి లీలావతుల్.   106

మ.[2] అలసత్స్యందితఁ దొయ్యనొయ్యఁ గమనీయావ్యాజవాగ్వైఖరుల్
చిలుక న్నేర్చె ధరాప్రసాదములై చెన్నొందుపాదాంకసి
ర్ణాలలీలం దగఁ జంద్రభానుఁడు చరింప న్నేర్చె సద్వర్ణితో
జ్జ్వలవృత్తిం గళ లెల్ల నేర్చె విధుసంజ్ఞాతుండు సౌమ్యస్థితిన్.   107

శా. సొనాఁటం బురియుక్క నంగముల సందం బై యురఃపీఠి వి
స్తారెం జేతులఁ గండెముల్ దిరిగె లో నూహించె శృంగారలీ
లానందంబుల మానసంబు నడ నొయ్యారంబు దీపించెఁ గ
న్గొనల్ వింతలు[3] పూనె రాసుతునకు న్నామాఁసుబ్రాయంబునన్.   108

మ. కలుకుంజంద్రిక పూయుమాలుకొసచుంగు ల్డాలు బంగారుచి
ల్కలగోణాముచెఱంగు మించుకటిసేలాడుప్పటిం గట్టి పొం

---

1 2. టీ-లో లేవు 3. చ-ట గోరె

గళుకున్ వజ్రప్రాకలు చేసరపణిం గన్పట్ట నారామవీ
థులలోఁ దాళము పూని యాకొమరుఁ డాప్తుల్వెంటరాఁ ద్రిమ్మరున్.

[1]చ. ఉడిగపువారు చే సగతు లూనుచుఁ బజ్జలఁ జేరి పాద పా
వసియలెరా గెనాంగదలెస్వామి యహో జితనయ్య యంచు నెం
బడిఁ బలుమాఱు నెచ్చరిక వల్కుచుఁ గుల్కుచు రా హుమాయిత
త్తడి దుమికించుచుం జను నతండు వయాళి హయాళి గొల్వఁగన్. 110

క. తనకూర్మిసఖుఁడు సాత్యకి,తనయుం డగువిజయుఁ డోలుఁ దగఁగూడి జగ
ద్వినుతుఁ డతఁడల్లు మాధవు, నెనసినమకరాంకు[2]పగిది నింపొందుతఱిన్.

సీ. సర్వాగముఖమార్గ సంచారియగు వాఁడుతన ప్రజల్ దనివొందఁ దలచు వాఁడు
భూదారవిఖ్యాతి భూషితుండగు వాఁడు హితునియక్కఱకు నై యొసఁగు వాఁడు
బలిగర్వసర్వస్వభంజనుండగు వాఁడు పూనిక్కదప్పని రూఢిఁ బొల్చువాఁడు
ధర్మాభి[3]వర్ధనతత్పరుండగు వాఁడు పరువిటెసిరు లేఁడఁబఱపువాఁడు
వినుతసర్వజ్ఞతాసగ్గదిబెలయువాఁడు, హరిదువాళింప నేర్పరియైనవాఁడు
దనులోకాభిరాతి సంతతవిభూతి,ననసి యేలుచు నొకనాఁడు హర్మ్యమున.

మ. పలుమాఱు న్నమ్ముఖా యటంచుఁ బలుకబ్బ లూపని వేర్వేఱ ది
క్కుల రాజన్యుల నెల్లఁ గంచుకులు వక్కాణింప సాత్రాజితీ
లలనాభర్త జగాహజారమున జాళ్వాసింహా[4]పీఠంబుపైఁ
గొలువుండెం గురు[5]పాండవప్రభులు కింకర్యాణులై యుండఁగన్. 113

— నారదాగమనము —

సీ. స్వర్గాపవర్గము ల్పవణించినబిరుదము వాఁగ మహతి యంసమునఁ దనర
నమితతపస్సిద్ధాంశమ్ముఁ గాచుభుజగనాయకుఁడు నా యోగపట్టిక యొసంగఁ
దనుకాంతి నెఱిఁజహాస్తమున వార్ప్రిలసి శ్రానేత నా స్ఫటికకుండిక చెలంగఁ
గంజవిభ్రాంతిఁ జెంగటఁ డాయుతేఁటు వా ఎలకేల నలినాక్షవలయ నమరి
నారదుఁడు గానఁ బెనఁగొన్న సవ్యచంచ,లాలతిలకై వడి జటాకలాప మొసఁగ
నప్పుడు దివినుండి యుట్టిపడ్డట్టు వచ్చె,దివిజసంయమి హరిసభాభవనమునకు.

క ఈరీతి నరుగుదెంచిన,నారదునకు నెదురుగాఁగ నట లేచి నమ
స్కార మొనరించి యుచితా,చారంబుల నతిథిపూజ సలుపుచు నంతన్.

1. ట-లో సీపద్యము లేదు 2. చ-కణాణి 3 ఛ-వర్ధన 4. చ-పీఠంబు
కన్ 5. చ-పాండవాధిపులు. ట. పాండవాదికులు.

గీ. స్వర్ణమయపీఠమున మునీశ్వరుని నునిచి, యతనియనుమతిఁ దాను నర్హాసనమును
నధివసించి కృతాంజలి యై మురారి, ప్రబలజలధరధీ[1]రవాక్పటిమఁ బలికె

సీ. హానిమార్తాండ నీమహితపాదనిషేవ మామకపంకసమ్మర్ద మడఁచె
యతిశక్ర నీమకళ్యాణధామప్రసంగతి సుధర్మాచాప్తిఁ గలిపె నాకు
ప్రతిలోకచంద్ర నీరాక మద్వీక్షణోత్పలముల కామోదములు ఘటించె
మునిసార్వభౌమ నీఘనహస్తలాలనం బసమదానసమృద్ధి నొసఁగె నాకుఁ
బారి కాంక్షి, హర్యక్ష నీభాసమాన, గుణసమున్నతి యున్నతకుంభినీశ
గర్వనిర్వాపణధురీణుఁగా నొనర్చె, [2]నన్ను భవదీయవైభవం బెన్నఁదరమె.

క. అని విని నారదుఁ డిట్లను, వనజోదర నీవు[3]నొరునివైఖరి నీచొ
ప్పున నన్ను వినుతి సేయం, జనునే నినుఁ బొగడఁ గమలసంభవువశమే. 118

గీ. అఖిలసంయమివరులు బ్రహ్మాదిసురులు, ప్రస్తుతింపఁగ వసుమతీభార ముడుప
యాదవాన్వయమునఁ బుట్టినట్టినీవు, మతిఁదలంచిన నారమాపతివి గావె. 119

[4]మ. స్తనపానం బొనరించుచో శిశువునోజం బూతనాక్షీరజీ
వనకీలాలవిషంబు లొక్కటనుగి దుర్వారస్థితి న్నీవు గ్రో
లిన నేకార్థవిబోధకంబు లయి పొల్పొం గాదె తత్క్షీరజీ
వనకీలాలవిషంబు లన్నదము లవ్యాజప్రభావోదయా. 120

మ. సురలోకేంద్రుఁడు నీయుక్తకల్పజలదస్తోమంబు లొక్కుమ్మడిం
గుఱియన్ ధేనులఁ బ్రోవ నెత్తునపు డాగోవర్ధనోద్బద్ధరా
ధర మింపొందదె నీభుజార్గళమునన్ ధారాధరప్రక్రియన్
[5]హరి నీవెప్పుడు నాదివర్ణము గుఱుఖ్యాతిం గటాక్షించుటన్. 121

ఉ. క్రుంగినకాళియోరగము [6]కూఁకటివేసు భుజార్గళంబు లు
త్తుంగతరప్రకాండములు తోరపుఁబువ్వులు పూవు నర్తనా
సంగచలచ్ఛిరోజములు షట్పదపంక్తులుగా సురద్రులీ
లం గమలాక్ష కోరినఫలంబు లొసంగవె [7]యెట్టివారికిన్. 122

[8]క. ఏపట్టునఁ గువలయపీడాపహృతి యొనర్తు ననుచు యదువంశమునన్
దీపించియుఁ గువలయపీడాపహృతి యొనర్పఁ జెల్లునయ్యా మురారీ 123

---

1 క-ట-వాక్ఛటిని. 2. ట-నన్ను. 3. నరుని వైఖరి లెస్స. 4. ఇదియు దీనిక్రిందిపద్యమును-టలో లేవు. 5. క. హరినీ వెప్పుడు నాదివర్ణగుఱువిఖ్యాతిన్ 6. క. కొమ్ములనీడు. 7. చ. ట. తప్పిరియాలికిన్ 8. ట-లో నీపద్యము లేదు.

క. అని విన్నవించి యతఁడో, జనార్దనా యిప్పు డేను సవనవగా నే
ర్చినపాటి యొక్కగీతము, వినిపించెద నంచుఁ జేతి[1]వీణె చెలంగన్. 124

క. సరిగమపధనిసమాఖ్యా, స్వరసందర్భంబు మెఱయ సెలవిూఁదం
గరమిడి గమకము లేర్పడ, మొరయించుచుఁ గొన్నిగీతములు పలికింపన్.

సీ. ఒకలేమ యతనికి నుద్ది లేదని యిచ్చకరము నా మనసు పొందుకడకు సాఁచె
నేయ మూఁ గాదన్న గెలుపఁ గొంగిచ్చెనాఁ బావడ యొక యింతి బయలొసంగె
నువిద యొకతె మెచ్చి యొసఁగూ నేనాఁ జామరంబెత్తి నంచ నేరక వసించెఁ
బరులవిద్యలు బరాబరిసేయు తెఱఁగు నా సుదతి యొకతె మోమ్మునుగటివిసరె
నిట్లు కొలువుననున్న పూర్ణేందుముఖులు, సమహితాశ్చర్యపరవశస్వాంత లైరి
హరియుఁ గన్నుల చెవులుగా నాలకించె, నాతిసాధనుమహాతీరవామృతంబు.

శా. జోరా మీటు బళీరె కంపితమహూ యాందోళితన్యూ స్త్రిమో
హాకారే మూర్ఛన బాపురే శ్రుతులు మే లుల్లాసితప్రౌఢిమ
జ్ఝూరే లీనము చాఁగురే స్ఫురితముల్ శాబాసు ధా లంచు న
త్యారూఢప్రమదోన్నతి న్మురహరుం డాలించి వర్ణించుచున్. 127

గీ. హృద్యతరతద్విపంచికావాద్యవిద్య, [2]నభ్యసింప మనఃకుతూహలము పూని
తనదు చెంగట [3]నలరునవైదర్భికూర్మి, సుతుని సత్యా[4]తనూభవుఁ జూపి పలికె.

క. ఓవాచంయమి కొన్నాళ్ళవిక్కడ నధివసించి యీబాలకులం
దావకశిష్యులుగాఁ దయఁ, బ్రోవుము మన న్ముఖసరోజమున నగనొలుకన్.

శా. అంగీకార మొనర్చి [5]మహాసవరహర్యక్షుండు వారిద్దఱన్
సంగీతాభ్యసనైకతత్పరులఁ జెంతం జేరఁగాఁ బిల్చి త
న్మాంగళ్యాచరణం బొనర్చి కచవీణ ల్గూర్చి కౌతూహలా
భంగప్రౌఢి నుపక్రమించె శుభదప్రఖ్యాతలగ్నంబునన్. 130

సీ. సప్తస్వరములమూర్ఛనలు తప్పకయుండ గుఱుతుపట్టుటకునై కొన్నినాళ్ళు
సూళాదితాళము ల్పొసఁగ నలంకారగుంఫం [6]బొసఁగూర్పఁ గొన్నినాళ్ళు
వాగ్గేయకారవిరచితగీతంబులు [7]గుఱుతుపట్టుటకునై కొన్నినాళ్ళు
గౌళనాటవరాళికాముఖ్యరాగములు లోఁదలేక పలికింపఁ గొన్నినాళ్ళు

---

1. చ. ట. వీణియచెలంగన్ 2 చ. ట అభ్యసింపఁ గుతూహలమాత్మఁ బూని. 3. చ. ట. నడరు. 4. చ.ట. తనూజుని 5. చ-ట యామునికులాధ్య 6 ట. బొనరింప. 7 చ-ట గొంకులేక పలికింపఁగొన్నినాళ్లు.

వన్నియ ప్రబంధములు మీటఁ గొన్నినాళ్ళుఁ
[1]గోరి గాయంబు లొనరింపఁ గొన్నినాళ్ళుఁ
గాఁగ నారల శాజగరాగతపసి
నిరుపమపపంచికా ప్రౌఢి నేర్పి[2]యపుడు. 131

శా. ఆ లేఖప్రవతి మున్ను రుక్మిణికి సత్యాత్మన్యకం బూలకై
కైలాటంబులు నా నొనర్చుట మొదల్గా నెక్కుడన్ జాతర
జ్వాలాశాంతి యొనర్చికుస్కు మిగుల న్నంతప్పుఁ డై యప్పుడ
బ్బాఁఖర్ దత్సుతులాఁ నెమ్మనమున న్భావించి సోత్కంఠుఁడై. 132

ఉ. ఆహారెనూను లిద్దఱు మహామతిమంతులు గాన సంతత
త్సాహముతోడ నొండొరులచందము మెచ్చక వల్లకీకళా
దోహలులై చెలంగఁ గని తోడనె వారికి వాదువెట్టఁగా
నూహ యొనర్చి యందు మరు నొక్కనిఁ గైకొని వీణనేర్పుచున్. 133

— నారదుని పక్షపాతము —

గీ. ఆకిటుకు గూటిపఱచి గయ్యాళితపసి, యొంత్రపియములు సెప్పిన నియ్యకొనక
చంద్రభానుని పేరన్న సైఁప కల్లు, పక్షపాతంబు మీఱ న్నుపేక్ష సేసె. 134

సీ. సారెలు బెళకసఁ జక్కఁ జేయు మటన్న నీదెవత్తు నిలుమని వదికి నేగుఁ
దంత్రు లూడినయవి తగఁ గట్టి యిమ్మన్న జపవేళయనుచు నిశ్చలత నొందు
శ్రుతులు తెల్ల డిగ్గినచో; గూర్చి యిమ్మన్న దేవపూజావిధి దీర్చెద నను
నాలాపరక్తికి మేళవింపు మటన్న ధ్యానవేళ యొకింత తాళు మనుచు
నుఱియు నేమాట యడిగిన మమత లేక, చెంగచెంగ చరించు నాచేష్ట లెల్ల
మానసమున పక్షపాతంబుగా నెఱింగి, చంద్రభానుఁ డెనూయావిచారుఁ డగుచు.

క. ఒకనాఁ డామునిసాగరు, నిక తాస్థలి నొంటి జపము సేయఁగఁ దనలోఁ
దుకతుకఁ బాళగఁ లే కచ, టికి సత్యాత్మజుఁడు చని నోడిఁవెను న్నృగూక్తిన్.

శా. అయ్యా నీవు లతాంతనాయకునిపట్టై వల్లకీవాద్యముల్
నెయ్యంబు బమదంబు నేను పడ నిర్నిద్రస్థితిం దెల్పిన
న్నయ్యాటంబుల నిద్రపుచ్చితి సహాస్యం బేమియుం దెల్పతే
దయ్యా యేనపకారినే తెలుపరాదా నాకు నాచందముల్. 137

1. ఈ చరణము క-లో లేదు. 2 చ-ట నేర్పి నేర్పి. 3 చ-ట నిర్నిద్రుండనై తెల్పి.

సీ. ఎదుటఁ బిమ్మట నైన నెప్పుడేనియు భక్తి సేయనే నన్నింత సేయనేల
యేయెడ నీ వానతిచ్చిన దాస్యంబు సేయనే నన్నింత సేయనేల
[1]నిత్యకృత్యంబుగా నీపాదసంసేవ సేయనే నన్నింత సేయనేల
కలనైన నీమూర్తిఁ గనుఁగొన్న వినయంబు సేయనే నన్నింత సేయనేల
భావవాక్కాయకర్మము లీవశంబు. సేయనే నీవు నన్నింత సేయనేల
సవతిబిడ్డల కిట్లు మత్సరముఁ బెంచి, చివ్వ యొనరింప నింత సేసితివి గాక.

క. అని యిట్లు పలుకుపలుకు, ల్వీప తనయత్నంబు కడుఫలించె ననుచు న
మ్మునిఁ దలరి రిత్తబొమముడి, గొని యప్పుడు తెచ్చికోలుకోపము గోడన్.

మ. తగు నయ్యా నను నిట్లు పల్కుటకు సత్యానందనా నీవుమ
న్ననగ నీవీణియ మీఁటి యాశ్రుతులసంధుల్ గూర్చి యాశుద్ధసా
ళగభేదంబు లెఱింగి యాసకలమేళప్రాప్తము [2]ల్నేర్చియుం
టిగదా పెక్కులు పల్కనేల బళిరే నీశిష్యతల్ చేకుఱన్. 140

[3]మ. మఱుఁ డెంతేసియుఁ జెల్పినం దెలియు నీమార్గంబు నీకంటె మా
సరవిన్ జొమ్మున నమ్మఁగట్టుకొని యాసాయంప్రభాతంబు ని
ద్దురయుం గూడును మాని తెల్పినను నీదుర్బుద్ధి యిట్లయ్యె నెం
తురె మానేరమి గాఁగ నిట్టి వకటా ధూర్తస్వభావంబునన్. 141

క. తగ వెఱుఁగలేక యిటువలెఁ, దెగువరి వై పలుక నీకె తీరెనొ కుసుమా
శుగునకును నీకు నిప్పుడీ, జగడంబులు సేయఁగా నిచట నిల్చితినే. 142

సీ. చెల్లఁబో నీచేతివల్లకీగత్నదండము దాల్ప యోగదండంబె మాకు
[4]నయ్యయో నీచేతియసమవిపంచికగవిసెన లాకుపాయములె మాకు
నక్కట నీచేతియలపరివాదనీ[5]తంత్రీలతలు జన్నిదములె మాకఁ
గటకటా నీచేతికచ్ఛపీవీణియకాయ సలిలపూరితకమండలువె మాకు
బాపురే నీకు విద్య నేర్పంగవలసి, పడినపాటెల్ల నుగ్రతపంబె మాకు
హారిహారీ నిన్ను నిట్టిదుష్టాత్ముఁ డౌట, నెఱుఁగలేనైతి విడువు మిదేడగొడవ.

క. అనలినాక్షుఁడు నేర్పుము, గా నమ్మని ప్రియము చెప్పగా [6]బాలుఁడుగా
వోనిమ్మని యే నిందుకుఁ, బూనినఫల మచ్చెఁ జాలుఁ బోపొ మ్మనినన్. 144

1. చ. లో నీచరణమునాల్గవదిగా నున్నది ట-లో నీచరణమునకుమాఱు 'పోరామిచెడకుండ గారాముతో భక్తిసేయనే నన్నింతసేయనేల' అని కలదు. 2 చూచియుం. 3. క-లో నీ పద్యము లేదు. 4. ట. నయ్యరో. 5 చ-తంత్రిక జన్నిదములె 6 ట. మొకమాటన్.

ఉ. ఆయెడ రాజసూనుఁ డెదురాడఁగ నుల్కుచు విన్నఁబాటుతో
నాయెడ నుండఁగా నళికి యల్లన నై జనివాసనీశుకున్
దాయఁగ వచ్చి యాత్మనికటస్థితుఁ బ్రాణసఖాగ్రగణ్యు నై
నేయతనూజుఁ గాంచి మది నిండిన నెవ్వగతోడ నిట్లనున్. 145

ఉ. లోకమునందు నోవిజయులోల కటా యిటువంటిదిట్టవ
ల్గాకి[1] మునీశ్వరు న్వెదకఁ గంటిమె యే నిపు డేఁగి గానము
న్నా కొక యింత తెల్పు మసిన [2]న్మును జేసినపక్షపాతముం
గాక పొకాలు మంచుఁ గలఁకం బలికెం బనిలేనిపాటకున్. 146

మ. అరయ న్వీణెనుఁ దానె బ్రహ్మకొడుకే హంకారము ల్గాక తుం
బురు విశ్వావసు శంబళాశ్వతరు లుద్భూతప్రభావోన్నతు
ల్పరికింపం దనుఁ బోలలేరె యిఁక నేలా యీవితాకోవి యే
వెంక నైనం గని కాంతు సంపోంకరచే సిశ్వాప్రవీణత్వమున్. 147

క. అని సాత్యకితనయుఁడుఁ దా,నును దుంబురునలన నళులనుతపోనావా
దనవిద్య నభ్యసింపం,జనుటకు మార్గంబు[3] వెదకఁ శమయమునందున్ 148

సీ. కానాంతప్రోక్తకాసారపరిక్షిప్తసాగసం బున్నాళసాగసంబు
భానజ్వాలనోగ్రభానజ్వాలనార్తకువలయం బాప్లానకువలయంబు
ఘనసారంసాంభఘనసారరతవల్లివసం బుద్భ్రాంతపోజనంబు
వారణసైరభావారణక్షుభితసీరాశయం బలసనీరాశయంబు
పాటలలతాంజమంజరీపాటలంబు, దాముణకాసాగసదారుణంబు
ఘామలలితాటవీపహ్లాఘామలంబు, నగ్రతిపనాతపము మించె నాతపంబు.

[4]చ. పుడమి మహోగ్రతాపమునఁ బొక్కఁగఁ బాదము లూఁది త్రొక్కఁగా
జడియుచు భానుఁ డేఁగ దివసంబులు దీర్ఘము లయ్యె నర్థితో
నడరె మరీచికాచయము లయ్యునునార్తికహింపలేక వే
యుకుగులను స్మకుంగు లెనయన్ ధనలక్ష్మి యెయునర్చెనో యనన్, 150

[5]క. బీరెండల జలజంతులు, దారిన యూనోపరుండు తహతహ దే ని
ష్ఠూరపు పుచ్చెనన సెగం, బేరినప్రత్యగ్రశాసమీరము విసరెన్. 151

---

1 ట. తపస్వియు న్వెదకి. 2 క. ట. న్మునిచేసిన. 3. చ, ట. నరయు.
4 5. ట-లో నీపద్యములు లేవు.

క మిటమిటనికటికెయెండం, [1]బటపటపటఁ బగిలి పాయపడినవెదురులం
బుటమెగయుచు ముత్తియము,ల్చిటిలినగతి నాఁడె శాల్మలీతూలంబుల్. 152

[2]చ. అనలుఁడు రేలినప్రమదమైనప్రభం [3]గెడగూడి యుండి వే
గ నతఁడు దారుణాశుగముఖంబుల వేఁడిమిచూప భీతిచేఁ
గనలుచు ఘూమదామమిషఁ గ్రైశము ల్చెదరంగఁ గాననం
జనియె ననం దినర్చిఁ దర్సంఘులఁ దావహుతాశకీలముల్. 153

చ. సవితృమయూఖము ల్మెఱలసందులఁ దూఱుట యొప్పె దేహసం
భవ మగుపట్టిడప్పి యడఁపన్ ధరఁ గల్గుమహానదీనదాం
బువు నెడఁగ్రోలియుం దనివిఁబొందక భానుఁడు ధారిణీతలం
బవిలిచి భోగవత్యుదకి మూనఁ గరంబులు సాఁచెనో యనన్. 154

[4]మ. తరణిగ్రాహహుతాసహేతి ఫణిఫూత్కారార్చిఁ గాంతారదు
స్తరవైశ్వానరకీలఁ దప్తపథికశ్వాసాగ్ని నర్కాంశువి
స్ఫురణం గ్రూరతపంబు సైఁచి యచలాంభోజాక్షి వాత్యావిసృ
త్వరధూళీపరివాటి విష్ణుపదోపద్యం జొందె నందంబుగన్. 155

చ. వికచముఖాబ్జము ల్మృగుల వేణులు దూలఁగ నూర్మికాంచిహం
సకవితతు ల్దొలంగ రవిబారి నజీవనలై తరంగిణీ
ముకురకుచాల లెలెడ సముద్గతతాపము నొందఁ గ్రమ్ముఘ
ర్మకణికలో యనంగఁ జెలమ ల్దగు నద్భుతకల్పితంబులై. 1;6

మ. ఘనతాపంబున జంతువు ల్మృగుల మేఘశ్రేణి [5]లే కెందును
జనునే వీనిమహార్తి యంచు విధి తత్సామగ్రిఁ గల్పించె నాఁ
దనముల్ దాహమునం బొగ ల్వ్యజనబృందవ్యాప్తి వాతూలముల్
మనుజాంగంబుల ఘర్మతోయము లివాశ్మశ్రేణికం దేజముల్. 157

శా. ఆవర్తావిలముల్ సుభ్రమణవిద్యాప్రౌఢి సన్మార్గము
ధ్యావాసంబులు గాంచుట ల్తెలిసి యీర్ష్యాప్తి నుష్ణపరోపచం
శావిర్భూతవిచిత్రభవ్యపవనుం డావిద్య సాధింపఁగా
నావేశించినరీతి మందపవమానాంకూరముల్ గ్రిమ్మరుల్. 1:8

---

1. చ పటపటమని 2 ట-లో లేదు. 3 చ. జతగూడి 4. 154, 155, 156. 157. 159, 160 పద్యములు ట-లో లేవు. 5. చ గా కెమింపన్.

క. ధారాగారప్రతిమా,కారార్పితయంత్రవారికణములు దనరెం
జేరెండ నచేతనులశ,రీరములను జెమటజడి కురియుచందానన్. 159

సీ. అతికాల సెగ సోఁకి చుఱుకనఁగాఁ జెట్లుబడి త్రోవ నడిచిరి పథికు లెల్ల
బలుదప్పిచే నాలుకలు వెల్వడఁగఁజాఁచి దగదొట్టి పడియుండె మృగము లెల్లఁ
బొదలలోఁ దలఁ దూర్చి యొదిగి సారెకు శీకరములుచీఁదెడుసింధురమ్ము లెల్లఁ
దరుకోటరములలో నురిఁగి కన్నుఱమోడ్చి తలనికరు రవిఁజూచెఁబులుఁగు లెల్ల
నుప్పరము లేచు కెంధూళిచప్పరములఁ
బాటలవిభావిభాసితాంబరము మెఱయ
నురిదిబలు గాడ్పు వేఁడినిట్టూర్పు లొలయ
క్రాంత లై యుండి రవుడు దిక్కాంత లెల్ల. 160

ఉ. చక్కరచింతపండొడిని సందిట నేలకిచద్ది పూళి పైఁ
జెక్కినకానుగాకు వలచే జలకుండిక పీజనంబు వే
ఱొక్కకరంబునందుఁ బదయుగ్మమునం బిగివాళ్లు గల్గి న
ల్దిక్కుల నధ్వగు ల్బడలి త్రిమ్మరి రట్టెకడిందిమెండలన్. 161

చ. పరఁటులపేరిపెన్నడియుపట్టుల నీరము లుంచి యచ్చటం
దరుణులపేరిదీమములు దాచ్చి తదీక్షణరాజిపేరిపే
రురులు ఘటించి పాంథమృగయూథము లోపఱుపం దలంచి క్రొ
వ్విరివిలుబోయ తావుకొను వేఁటపొలంబు లగుం బ్రపావళుల్. 162

చ. ఇరుగడఁ జిమ్ముధూమ మపయింపఁ దొలఁకం బువునీరు పచ్చక
ప్పురమును మేళవించి మొయిఁ బూసి చలద్వ్యజనానిలచ్ఛటల్
నెరయఁగఁ గేళికృత్రిమధునీతటులం గలపట్టివేసుచ
ప్పరములఁ బవ్వళించి నరపాలురు నిద్దురఁ జెంది రయ్యెడన్. 163

శా. ఆవేళ న్మకరధ్వజైరినందనుఁడు శైత్యాకాంక్ష నంభోధివే
లావిస్తీర్ణలవంగికాలవలికైలామాధవీకాయమా
నావాసాంగణసైకతస్థలములం దాలోలకల్లోలడో
లావిశ్రాంతమరుత్కిశోరజనితోల్లాసాప్తి నుండె న్రహిన్. 164

మ. వ్రణతాభవ్యవిదార దారకనకారజ్యత్సరీవార వా
రణసంరక్షవతార తారధరధైర్యప్రౌఢిమాధార ధా

రణవస్మానసనార సారససుహృద్రమోద్యజ్జ్వలాకార కా
రణశూన్యోక్తివిహార హారహారవిభ్రాజదద్యశోవైభవా. 165

క. దహరాజితరాజితచిద్గృహరాజ హరాజనుత జరాజననరుజా
రహిత యజరహితయతిజను,రహితల్ప యనల్పధృతిజితాబహిరహితా. 166

పృథ్వి. సదాశయ సదాశయాంబురుహనంస్ఫురత్కుండికా
మదచ్యుతిమదచ్యుతశ్రుతిశమప్రసన్నాత్మకా
పదానతపదానతత్పర యపారబోధోర్మికా
ముదాత్తసముదాత్తసత్త్వగుణ ముక్తికన్యాభికా. 167

గద్యము. ఇది శ్రీమద్దత్తాత్రేయయోగీంద్రచంద్ర చరణారవిందవందనసమాసాదిత
సర్వసకపితారసోదాత్త దత్తనామాత్యసోదర్య మల్లనమంత్రివర్యప్రణీతం బై
నచంద్రభానుచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

చంద్రభానుచరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీమాహురనగరోన్నత, భూమీధరశిఖరనిలయ భూరిసుగుణ ల
క్ష్మీమహనీయాభ్యుదయ సు,ధామధురకథాభిధేయ దత్తాత్రేయా. 1

వ. అవధరింపు మాసమయంబున.

సీ. చిలుకంపపాదికిఁ దార్చిననెమ్మిపురిజల్లి చేనెక్కిడినచేగ సెలసువిల్లు
గట్టిగా దట్టిగాఁ గట్టినపులితోలుఁ గుడివంక దోఁపినకుఱుచపిడెముఁ
[1]బేరదఁ జేర్చినపికిలిపూవులచేరుఁ గుడిసంది గురిగింజకుట్టుదండ
జుంజుఱుసికమీఁదఁ జుట్టినతలముల్లు దట్టిలోపల నటపెట్టుచుట్ట
కోరమీసలుమిడిగ్రుడ్లుగునుకునడుపు, బెదరుఁజూపులుఁగఱిమేనఁగదురుకంపు
పలుదయోరచ్చులునుగల్గివచ్చె నెఱుకుపాళెగాఁడొక్కఁడాచంద్రభానుకడకు.

గీ. వచ్చి సాష్టాంగ మొనరించి తెచ్చినట్టి, కానికలు క్రమోలనిల్పి దాగలుగనిలిచి
సారెనవి యెల్ల వేర్వేఱఁ జేరుగ్రుచ్చి, ఘనఘటాఘుర్ఘురధ్వానగరిమఁ బలికె.

సీ. ఈవచ్చిబడనిక లేపాటి సూపిసఁ దఱుముసింగం బైన వెఱచి పోవు
నీపిలిగఱికోల లేపాటి కాఁడిన గజము లైనను జాఁపకట్టు గూలు
సీపాఁవతలకెంపు లేపాటి గన్నను గబ్బిబెబ్బులి యైనఁ గళవళించు
నీపెద్దవిలుమ్రోఁత లేపాటి విన్నను రొప్పుకోలం బైనఁ దప్పనుఱుకు
దేవ యీతెరువాని లోనేవిపేరు, గ్రుచ్చినను జాలుఁజనుఁగలగుండువడుచు
గండభేరుండహర్యాగనయశరభ, ఖడ్గములు నాఁగఁ గలుగుమెకంబు లెల్ల.

శా. సామీ దేవరపేరు సెప్ప [illegible] యీసంద్రంపుఁ బెన్గోనలో
గీముల్ గైకొని చుట్టపక్కములతోఁ గీ డెన్నఁడు న్లేక మా
భూమిం గల్గినవేఁటతోడఁ గడుపు ల్బ్రోచింతు మింతేనియుం
బూమె ల్మామదిలో నెఱుంగక దినంబుల్ ద్రోతు మిచ్చాగతిన్. 6

క. దేవరకు వేఁట వేడుక, గావలసిన నిపుడ రమ్ము కానలఁ దఱచై
యేవంకఁ జూచినను దగఁ, బోవఁగ లే కాడనాడఁ బొరలుమెకంబుల్. 7

---

1. ట. పిరిదండఁ జేర్చిన.

[1]ఉ. ఏమని చెప్పవచ్చు జగతీశ్వర యీశ్వరుఁడే యెఱుంగు న
య్యాయమనిఁ బంటచేల [2]డిగి హావళిసేయు మహామహీజముల్
భీమనిశాతదంష్ట్రికల బిట్టగలించుచు నేకలంబు లా
హా మనవచ్చునే యవి మహారభటిన్ సెలకొట్టి రొప్పినన్ 8

క. మిలమిలనిగోళ్లఁ జిలుపలు,గులగులలుగఁ గొట్టునచటిక్రోల్పులు గవిం
బొలవోలయ నెఱిఁగి యెఱుకులు,పులిపులియన్న పుడకవిసిపులిపులిసేయున్.

ఉ. క్రెళ్లవు వాఁడిడొంకెనలఁ దీఱవు చిల్కలకోరికోలలన్
డొల్లవు బల్లకోలల ముహుఁగవు మేటికటారిపోటులం
జెల్లవు చీప్పకత్తుల నశింపవు క్రేఁకవు బాఁకుతాఁకులన్
భల్లము లచ్చటన్ హృదయభల్లము లై తగు భిల్లకోటికిన్. 10

[3]క. తఱిమి పయి నంటుకుక్కలఁ,గఱచు న్వడిఁ దిరిగి యెముకగవిసినకుండే
ళ్లటిమయటి నే మని చెప్పుదు,నెఱి నెఱియలనూఱునాఱు నెలవై యుండున్.

గీ. చేత డేగఁబట్టి సెలకట్టు గై కొని,ప్రొద్దుపోక పాలముపోయెనేని
దినము వలసినన్ని తేవచ్చుఁ బులుఁగుల,వానితఱచుఁ జెప్ప వశమె నాకు.

సీ. మోటుదప్పకయుండ మూఁకనిల్పినఁజాలుఁబలుతీవియలెయురు ల్పన్నఁగలవు
తెరువులఁ గుక్కల నిరవుకొల్పినఁ జాలు నెఱులె యోదంబులై నిలుపఁగలవు
చెంతల దీము లుంచినఁ జాలు సుడిగాలి నెగయుదుమ్ములె తెర లెత్తఁగలవు
మొనసి మాఱుమ్ము లొడ్డినఁ జాలు నెండమావులెపోతనీరులై మలయఁగలవు
చో పిడినఁ జాలుఁగారగ్గిసోఁకికనలి,మిగులుకొయ్యలె వసులయి మించఁగలవు
నీవు వచ్చినఁ జాలు ధాత్రీవరేంద్ర,వేట తనుదానె వేటఁ గావింపఁగలదు.

—చంద్రభానుఁడు వేటకేగుట—

క. అన వాని నరిదియొసఁగుల,ననిపి గృహంబునకు వచ్చి హరికి మృగయపై
ననురక్తిఁ దెలిపి యాతని,యనుమతిఁ బ్రియసఖునిఁ గూడి యధికోత్కంఠన్.

సీ. నవరని కెంబట్టుచల్లడంబు ధరించి గట్టిగాఁ [4]బై సూపుదట్టి గట్టి
నరిగెక్రొంబనికందుసాలెయంగియఁ బూని చలువచెంగావిపచ్చడము గప్పి
జిలిబిలిజల్లుపచ్చలక్రోఁగులు వహించి కమ్మఁగస్తురిఁ దిలకమ్ము దీర్చి
కుడివంకఁ బవడంపుఁబిడివంకి నవరించి యఱుతఁ గెంపులతాళి యలవరించి

1. ఈపద్యము ట-లో లేదు. 2. చ-ఁబడియావళి 3. ఇది ట-లో లేదు 4. క-బైసపుదట్టి.

బెళుకుడాల్ జాళువావ్రాతపేరోజంపుఁ
దళుకువన్నెకుళాయి యాదల నమర్చి
వేత్రధరహుంకృతు లెలర్ప విజయశంఖ
వితతులు సెలంగ సదనంబు వెడలుటయును. 15

[1]సీ. అడుగంటఁద్రొక్కి నయహితప్రతాపకీలములు నాఁ బసిఁడిలాళములు మెఱయ
జవభీతనిజమృగసంరక్షణకుఁ బాద మొందిన శశి యన నందె సెలఁగ
మహనీయగళదేవమణిపార్శ్వఘటితముక్తావళి యన గవ్వదండ దనర
ఘనతార్క్ష్యతాదష్టకవికాహినిర్మోకఖండంబు లన ఫేనకణిక లొలుకఁ
బట్టుపల్లంబుఁ గడెంబుఁ బట్టెయంబుఁ, దరకసంబును సింగిణి సిరిమితఱటు
జిగిదొలఁకు లేవ పాలాసి మొగసరియును, బూని సాహిణి యొక కత్తలానిఁ దెచ్చె.

గీ. తెచ్చినఁ దదీయముఖసముత్థితనితాంత, భద్రసూచకహేషకుఁ బ్రముదమంది
ఫణిహరతురంగసుతుఁడు సాహిణులు సారె, [2]ధీరెయని నుతింపఁగఁ దేజినెక్కె.

క. అవు డెత్తినవబర్హాతపత్ర మవతంసబింబితంబుగ సత్యా
ధిపతనయుఁడు బాల్యాక,ల్పపరిస్ఫురితాత్మగురువిలాసముఁ దాల్చెన్. 18

గీ. త్రోపుత్రోపాడియతనికుర్వీపతనయు, లెలమిఁగత్తులతోఁ జేతులెత్తి మ్రొక్కఁ
బసిఁడిపరుఁజులు కోటీరపటలిఁ బోల్చెఁ, దత్ప్రతాపంబు శిరములఁ దాల్చి రనఁగ.

గీ. సకలసేనలు గొల్వ నాచంద్రభానుఁ, డిట్లు వేఁటకుఁ జనుదేర నెఱిఁగి పురము
నలుగడల నంత వెడలిరి నల్లప్రజలు, గాఢమృగయామహోత్సాహకలకలమున.

చ. వలలు నురుల్ సిడుల్ పిసులు వంకరదుడ్డులు పందిపోట్లు దీ
ములు గొరక ల్తెరల్ జిగురుమోకులు బోనులుఁ గాలియుర్లుఁ [3]బోఁ
గులు మిడివిండ్లు [4]బండగులుఁ గొమ్ములుఁ బాదులు వల్లెత్రాళ్లుఁ జి
వ్వలతడికెల్ ధరించి యిరువంకలఁ జేరిరి కొంద ఱుద్ధతిన్. 21

గీ. కొమ్ముటురులుఁ గాలిగుంజులు చిలువమోర, లఱుతగవ్వదండ లలఁతిగంట
లమర సారెఁ బెదవు లల్లార్చి గురగుర, మనుచు వేఁటయిఱ్ఱు లరుగుదెంచె.

చ. వెనుకరుమాలు లంసముల వ్రేలెడుకొంచెపుఁజల్దిచిక్కము
ల్పనుపయి కావిబొట్లుఁ బదిలంబుగఁ గట్టినదట్లు రొండ్లఁ జే

1. ఈ సీసము మొదలు "కొమ్ముటురు"లను పద్యమువఱకు ట-లో లేవు. 2. చ-ధీరయనుచు నుతింపఁగ 3. చ-బొంగులు 4. చ-బందములు

గ్రిసతరిసిల్పు[1]దండెలును జే సఖుజు ల్గలశేగవేటరుల్
గునుకుచు రాజుమ్రోల సెలగోలలు గైకొని వచ్చి రుబ్బునన్. 23

ఉ. జాతర పుట్టచెండు సెలజాణ గయాళి కరాళి దిట్ట చిం
బోతు తుపాకి జోగి సుకిబోగి తుటారి తలారి మారి సం
గాతి లకోరికోల యనఁగాఁ జనుకుక్కలఁ గేలఁ బూని య
త్యాతతశృంఖలాఘులఘులార్భటి మించఁగ వచ్చి యుద్ధతిన్. 24

సీ. బోటుమాటలుగావుపొదరొప్పసింగంపుఁగొదమనైననుగూలఁగ్రుమ్మఁగలము
వట్టిమాటలు గావు పుట్టకూటికిఁడాయు నెలుఁగునైనను బట్టినిలుపఁగలము
పెక్కుమాటలుగావుగ్రక్కునఁబైకొన్నపులినైనఁ జేయిచ్చిపొడువఁగలము
రిత్తమాటలుగావు హత్తికొమ్మునఁ జిమ్ముకిటినైనఁ జోరఁబాటి కెడపఁగలము
వదరుమాటలుగావుదేవరపాలానఁ, గలుగుపుల్లుఁగులనన్నింటిఁబిలువఁగలము
చిత్తగింపుము మమ్ము సెలసువింట్లఁ, బలుకగొడ్డంట్లఁగలబోయపోఁజగోలువ.

క. రయులటహాపటహాఘక్కా, జయకాహాళభేరివణవశంఖహుడుక్కా-
భయదార్భటి దెసలద్రువం, బయనం బయి యేగి చంద్రభానుం [2]డంతన్.

సీ. ప్రబలగంధావేశభద్రభేదిమృగేశమసృణకేసరమంజుమంజరితము
కుపితోగ్రచిత్రాంగఘోషభీతకురంగపటల[3]చారుకుడుంగపంజరితము
ఘనఘనాఘనలీలగాఢకాంతిస్థూలకఠరశిలాజాలకుంజరితము
దంష్ట్రిదంష్ట్రాభోగదళితపృథ్వీభాగపృథువిచిత్రపరాగపింజరితము
చటులఝంఝాప్రభంజనజవవికీర్ణ, [4]శాల్మలీకుజపుంజసంజాతతూల
[5]చక్రపలితపరీణాహసంజరితము, నైనవార్ధితటారణ్యమచటఁ గాంచె. 27

క. కాంచి యులయటవిఁ జొచ్చిన, చెంచులు మునుగలుగ నచటు సేరి నలుగడం
బొంచి వెలివెడలుకడ లూహించి మృగౌఘముల నిగ్రహించుకడంకన్. 28

గీ. దుష్టమృగచయంబుఁ దూలించి వనసీమ, నాత్మవశము సేయనాటవికులు
చుట్టుతోరణంబు గట్టినచందానఁ, బ్రమద మొదవఁ బ్రోవువారి రవుడు. 29

క. తమగజముల నచ్చటిసింగము లారడిపెట్టు ననుచుఁ గలుషించి దిశా
సముదయము వవముఁ జుట్టిన, క్రమమునఁ దెర లడరె లుబ్ధకనిబద్ధములై. 30

1. గుండులా. 2. చ-ట. ఎదుటన్. 3. క-చార 4. క-శాల్మలికుజాత 5. చ-చక్రపరిచిత పరిణాహ.

గీ. నలుగడల నెత్తుకఱ్ఱత్రాటివలలు సెలఁగె,నపుడు పటుపటహార్భటినడరిచుక్క-
వెండిచీలలు రాలఁ బైనుండ కీలకు,డాసినసరంధ్రగగనఖండము లనంగ. 31

గీ. వనవరాహంబు లెదురుగా వని తలంచి,యాదికిటిపతిఁ బట్టుటకై కడంగి
తెరువు లెల్లెడఁ బలువుగఁ దీర్చిరనఁగ,రవ్వవేఁటరు లోదముల్ ద్రవ్విరపుడు.

వ. అత్తఱిఁ దంపతండంబులై పండి రాలిన చింతపండు మొనవినకతంబున మొం
డుకొనుకండ్రొప్పులు దండిపేరెండలఁ గరంగి పసియఁ బడియపట్లకు వచ్చి
యుచ్చటనీరు గానక ఘోరఘుర్ఘురధ్వానంబులు గర్జితంబులును నెత్తురుఁ గ్రా
లుకుతత్తరంపుఁజూపులు పటిత్తులును నాస్యగళత్ఫేనఖండంబులు కరకలును
గాఁ గఱుకునెఱిమొఱుంగు ద్రోరయునురవడి ధరియింపలేక ధరణివివరంబుఁ
జొరఁబూను ఘనంబులగుఘనాఘసంబులకరణి ఖనిత్రక్రూరపోత్రకోటికల వీ
టికలు వడినవండుపెల్ల లెగనెత్తి చుల్లన నూరుచిలుపచిలుపకలఁకనీట నా
లుకలు తడుపు[1]నూకరనికరంబులకు నానానదేశంబులగు నెడ నలుదిక్కులఁజొ
ట్టువలలు గట్ట నియమించియు మఱియు, దట్టంబుగాఁ బుట్టిన పొట్టచిచ్చు
మట్టుపెట్టుటకునై పుట్టలకుఁ జేరి దట్టంబు లగుఖరనఖర ధట్టంబుల నట్టిట్టు
త్రవ్వి నెఱసు లేఱు తెఱంగున నభంగపూత్కారభీషణాభుజంగంబులఁ దివి
చివైచి మధుచ్ఛత్రాకావిభక్తంబులగు తదీయభక్తంబులు బుగ్గలకు నగ్గలం
బుగా మెసవి బుసకొట్టుచు నుసునుకొనుచున్నఁ గన్నుఁగానక నిజనిలయ
నికుంజవలయంబుల నిదురించుతఱి నుగసురఁ దిసుగు నుడక నవలిపగుపులఁ
దరువుల రవులు నెరగలిసెగలు దిగదిగనఁ దగుల గగనమణికిరణములనిగని
గలు వెనుదగుల గవుల వెలువడు బెడిదంపుటీగల గుంపులన మొల్లంబులై
వెళ్లఁబాఱు భల్లూకతల్లజంబులు క్రీల్గుఱుతు దెసల నసులొడ్డ నియమించియు,
మఱియు నుజ్జృంభితగండప్రదేశనివేశంబులును నుదారదంతవిశంకటంబులు
నునుతరపాద ప్రకాండంబులు నున్నతవంశ దండంబులుం దనర దవదహన
దందహ్యమానతాపంబుల కోర్వలేక పర్జన్యదేవతను నాక్రోశించు గిరీశం
బు లనఁ బ్రచండంబు లగునెండల మొండున బెండువడి తుండంబు లెత్తి
ఘోషించుచు నీరాశ నీరాశయంబులకుం గ్రమ్ము[2]కొమ్ములేనుఁగు పసువులు
మొదలుపదవుల నోదంబులు ద్రవ్వ నియమించియు, సకలమృగపాళివా

1. చ-నేకచరానీకంబులకు. 2. కొమ్మేనుఁగని యన్నిప్రతులలోను.

తూలంబులఁ గ్రోలఁ దివురు విషమవిషవిస్ఫుటస్ఫుటావంతంబు లన వాలం
బులు దూల నఖర్వగర్వోత్తరంగంబు లగుతురంగంబుల పైఁ జెంగునదాఁటి
పడింగెడపి మొదల వెడలునుమకునెత్తురు కుత్తుకలబంటి గ్రోలి యఱిగొని
గిరిదరులఁ దరలకయుండి మఱునాఁడు పేరాఁకట నేకటంబడుచుఁ బ్రబలత
మతమోగుణరేఖావిమిశ్రితోదారసశరీర వీరరసంబులచందంబున మురుబొం
దులమెఱచి కఱచి పఱచు శార్దూలసంఘాతంబులసంకేతంబులఁ గ్రూరమ్ము
లగు మాఱుమ్ము లునుప నియమించియు మఱియుఁ గారుపోతు కణఁతి మ
నుబోతు దుప్పి మొదలగు మృగంబులకుఁ దెరువు లగునిరవులఁ దత్తదుచిత
సాధనంబులు సవరింపంబంచియు, గాలి పరికించి యెగువదిక్కునకు నడిచి
యక్కడక్కడ మాటు గలపొదలచాఁటునఁ బోటరుల నెదురుపాటు గా
కుండ నిలిపి పార్శ్వంబుల జాగిలంబులతోడివాగురికుల నునిచి పటహాఢ
కాదివాద్యంబులు చఱపించియుఁ దుపాకి మొదలగు నగ్నియంత్రంబులు
ముట్టించియుఁ జోపుడువెట్టించి తాను దగుపట్లనుచితక్రమంబుల నాఖేట
కార్యసాధనసన్నద్ధుండై విజయలోలుం గెడఁగూడి సంచరించుచుండె నట్టి
యెడ. 33

శా. త్రస్తైణంబు పతద్వలీముఖము నృత్యత్ఖడ్గ మత్యాహిత
గ్రస్తక్రోడము శోకమానశశ మాక్రందన్మృగేంద్రంబు వి
ప్రస్తద్వీపి పలాయమానకరి నిర్యద్వ్యాఘ్రవిద్వేషి వ్య
త్యస్తక్రోష్ట్రుక ముద్భ్రమద్గవయమై యాకానన ఘూర్ణిల్లఁగన్. 34

[1]సీ. జాగిలాలవసింజీసరిపెణ ల్వడలించి పట్టెడ ల్దుయిముడి గట్టువారుఁ
జాఁటునఁ గనుఁగొని మోటు తప్పకనిల్చి తెగనిండఁగా విండ్లు దిగుచువారుఁ
నదలించి బిరుదున నెదురేగి పందిపోట్లుగ్గటంబులచాయ నొడ్డువారుఁ
దెరలకు డాయ నిబ్బరపుబొబ్బల వేఱుపఱిచి యోదములకుఁ దఱుమువారు
[2]నగుచు నానావిధమృగప్రహారఘోర
సన్నహనసావధాను లై శబరభర్త

1. ఇదియు దీని తరువాయిపద్యమును క-లో లేవు. 2. చ-నగుచు నానావిధమృగవ్య వ్యసను లగుచు, విపినతల మెల్లఁ దామయై వెల్లివిఱిసి యొకనినొక్కనిఁ జీరుచు నోహటించి, యురుపరాక్రమయుక్తి మెరసి రపుడు.

లధిప మముఁ జూడు మనుచు మహామృగవ్య
విపినతల మొల్లఁ దామ యై వెలసి రపుడు. 35

సీ. పక్కనఁ జొరఁబాఱి పాలచేరులు వట్టి బలిమిమైఁ జదికిలఁ బడఁగఁదిగుచు
దిగుచుచోఁ గ్రక్కునఁదిరిగి కొమ్ములఁజిమ్మఁ దూలఁగియల్లంతనె నిలిచివదరు
వదరి పోవఁగనీక వచ్చి యడ్డముసేరి కెరలి [1]యల్లంతనె తెరువు గట్టఁ
గట్టి యన్నియు నీలెగట్టిరొప్పకమున్నె కదుపులోఁజొరఁబడి చెదరఁద్రోలఁ
ద్రోలిగుబ్బున వెనుకొనితోఁకఁగఱచుఁగఱచి వెనుద్రొక్కి పెడతలగంటిసేయఁ
జేసియిటు లేకలంబులఁజిక్కువఱచు శబరులారొరయనఁగొన్ని జాగిలములు.

గీ. దట్టికొంగు మెడకుఁ జుట్టి మెల్లన పొద,చాటుబడిని తెచ్చి శబరుఁడొకఁడు
బయలురొప్పపంది పైఁ గాటు మరిగిన,వేఁటకుక్క నంటపిడిచి పొడిచె. 37

క. వడి నెక్కఁ డేకలము వెం,బడిఁ జనుచోఁ వెనుకఁ గవిసి పైఁ బడినపులిం
బెడమురలి కెరలి తనమొల,పిడియమ్మునఁ గడుపు చించి పెళపెళ నార్చెన్.

[2]సీ. జాఠరశిఖిశిఖాజాతధూమంబులచాడ్పున నల్లనిచాఱ లెసఁగఁ
గ్రోధద్రుమాగ్రసంరూఢపల్లవముల చెలువున నిక్కిన చెవులు దనర
సకలమృగానీకశాసనోద్ధత వేత్రవల్లికచందాన వాల మమర
నాస్యగహ్వరరసనాహీంద్రవిమలతాచ్ఛటలు నాఁ గఱకుమీసలు వడంక
నావులించుచుఁ గబ్బునకడరునీఁగ,మూఁకఁగమియుచు సెలవులునాకికొనుచు
భూరిభీకరభాంకృతు ల్పొదలఁగొన్ని,పొదలనడుచక్కి బెబ్బులిగదిసె[3]నొకటి.

క. ఆపులి నిజతురగదిదృ,క్షాపరత న్నిగుడ దానిఘనపరుషరుషా
చాపలతం దూపు భుజా,చాపలతం దొడిగి శౌరిసంభవుఁ [4]డడిచెన్. 40

క. శూలమ్మున నొకఁడు సరి,తూలమ్మున ఖడ్గి నేసి కో యని యార్చెన్
వాలమ్మున నొకచమరీ,వాల మ్మఱఁ జేసి యొకఁడు వడిఁ బొగడొందెన్. 41

గీ. కడిమిఁ గదియుకుక్కఁ బడఁగొట్టి యొకకిటి,మోటువెట్టి రొప్ప నోటినురువు
సెలవులందుఁ బొలిచెఁ దళుకుదంష్ట్రికలకు,నరవి నిడ్డబిరుదుజల్లు లనఁగ. 42

గీ. ఒకఁడు పొదలుతూఱి యుఱ్ఱికెడుకుందేటిఁ,గూడనేయ బల్లకోల దనరెఁ
గలిమినుండి కృశతఁగడ కేగె నిది యని,యలుకఁదఱుముచంద్రకళ యనంగ.

క. హరిసుతుఁ డొకహరిణముపైఁ,హరి నడ్డమునూఁకి యేయ నాశుగ మధిక
త్వరఁ బఱవఁజేసె దానిం,జరమాంగకమై నిజాఖ్య [5]సఫలతఁ బొందన్. 44

---

1. చ-యంతంతనె. 2. దీనితోఁగ్రింది 4 పద్యములు ట-లో లేవు. 3. చ-నొకఁడు. 4. చ-నేసెన్. 5. చ-సఫలముగాఁగన్.

[1]గీ. గాలివంక గాలు గని యీరములు చేరి, తారిలాఁగ లెల్ల మూరుకొనుచుఁ
గాలుద్రవ్వియు నిక్కిఁగనికొమ్ముటుడుములఁ, గఱచితిగిచెఁగొన్ని మొఱసడములు.
గీ. యమునిగదనిడ్డలోహఖడ్గమువిధమునఁ, జేతఁదగుతోఁచిగానికిఁ జెమటప్రాఁత
మొత్తుగా ముష్టి నమరించి యొక్కఁడు వైచెఁ, గట్టిబొందసోపి వెలిచె పైగజ్జగదల.
గీ. పొట్టిగుట్టులు గుట్టుగా [2]మట్టిమట్టి, గట్టిపట్టులు ముక్కునఁ గుట్టికుట్టి
యిట్టునట్టును రెట్టలఁ గొట్టికొట్టి, పట్టెఁ గుందేటి నపుడొక్క దిట్టలగుడు.
గీ. ఇట్లు తాము నిగ్రహించినమెకముల, నెల్లఁ దెచ్చి యెదుట నిడినఁ జూచి
చంద్రభానుఁ డపుడు చాల మెచ్చి పుళింద,వరుల కొసఁగె నుచితవస్తుసమితి.
క. అట్టియెడఁ గఱకుమేనులఁ, బుట్టినబడలికలతోడ బోయలు వేఁటల్
మట్టుపఱిచి యాచెంతల, పొట్టెము లగుపొదలఁ జేరిపొదలెడువేడ్కన్. 49
సీ. కొందఱు మునుమున్ను గూలినమెకములఁ గాల్చేనికర్పింపఁ గడఁగి రపుడు
కొందఱు మనుబిళ్లఁ గోసి కుప్పలువైచి పాలు దప్పకయుండఁ బంచి రపుడు
కొందఱు బలునెల్లికొయ్య నింగలములు గల్పించి కఱకుట్లు గాల్చి రపుడు
కొందఱు తేఁకుటాకుల దొప్పగమిలోనఁ బసగలనంజుడు త్రావి రపుడు.
విపినతలమున నీరీతి వేఁటకాండ్రు
నముచితోత్సాహములు మించ శౌరిసుతుఁడు
శివిఁ బురినుండి బోనపుట్టికలురా ని
జాప్తపరిజనయుతుఁ డయి యారగించె. 50
చ. చలువలు చిందుకందువలఁ జంద్రశిలోపలసాంద్ర[1]వేదికన్
జలజలఁ జాలుగా సెలలు జాఱునొకానొకకోనలోనఁ బా
టలపటుకోరకోదరపిటంకనటత్పవమానకందళుల్
చెలఁగెడునొక్క పూపుఁబొదఁ జేరి సుఖంబున నుండె నయ్యెడన్. 51

—చంద్రభానునికడకు సిద్ధుఁడువచ్చుట.—

సీ. ముడివీడుకుఱుచకెంజడలతో నివ్వొందుకఱపట్టుకుచ్చులిగంతతోడ
వలచేతిజలకమండలువుతోఁ బేరెద నిట్టలం బగుయోగపట్టెతోడఁ
దెలిచేతిబెత్తముమురువుతోఁ గళమునఁ దాల్చినసింగినాదంబుతోడ
[4]మూలికెల్లలకకపాలతో సందిటఁ గదియుకేదారకంకణముతోడ

1. ఇదియుఁ గ్రిందిపద్యమును క-లో లేవు. 2. చ-మట్టిముట్టి 3. చ-ట-సీమలన్ 4. క-మూలికల్.

భసితచర్చికతో నిమ్ముపఁటిచాయ, దొరయునెమ్మేనితోడ సిద్ధుం డొకండు
మిగులవేడుకఁ జెట్టున దిగినయట్టు, వచ్చె గొబ్బున నయ్యదువర్యుకడకు. 52

గీ. వచ్చుటయుఁ గాంచి యెదురేగి తెచ్చి యొక్క
సితకరోపలసీమ నాసీనుఁ జేసి
యర్ఘ్యపాద్యాదిసత్క్రియ లాచరించి
యతిలలితవాక్యముల నేమ మరసి పలికె. 53

సీ. తఱిమినారలు నిరంతరతమఃపటలంబు మస్తచంద్రప్రభామర్శనమున
యడఁచినారలు మహోదగ్రరజోరాశి విజ్ఞానధారాభివృష్టికతన
నాఁగినారలు సముద్యద్దావయువలనంబు లీలమైఁ గుండలి మేలుకొలిపి
తొలఁచినారలు తనూమిళితపంకచయంబు లనితరసాధ్యామృతౌఘమహిమ
గణుతికెక్కు తపస్ఫూర్తిఁ గాంచినార, లనఘతరశీలహంసు లీ రగుటఁ జేసి
యట్టిమిముబోంట్ల వినుతిసేయంగఁ దరమె, భవునికైనను బద్మసంభవునికైన.

క. భూచక్రభరణమదకృత, నీచతచేఁ జాల నెఱిఁగొనినమాదృశులన్
వాచంయమి మీరు కృపం, జూచినఁ గాకేల కలుగు శుభవైభవముల్.

[1]గీ. అనిన మందస్మితము కనుంగొనలఁ దొలఁక, సర్వసర్వంసహాభారసహనదక్ష
బాహుశాలికి నాసత్యభామసుతున, కనియె యతి మత్తకేసరిస్వనము మీఱ.

సీ. ప్రతిమానసాంభోజసతతవికాసశీలనవిచక్షణుఁ డెన్న నినుఁడు గాఁడె
యభ్యుపగతస్తుత్తమోహాంక్రియావిదారణసమర్థుం డెన్న రాజు గాఁడె
జటిలాపదహిగర్వసర్వస్వవిదళనధుర్యుఁ డెన్నఁగ నరేంద్రుండు గాఁడె
శమిరాజనిర్వ్యాజసౌఖ్యవాసవిధాయకుం డెన్న నచలేశ్వరుండు గాఁడె
యఖిలయతిమానసోత్తరాశావలంబ, ముఖ్యుఁ డెంచిన సార్వభౌముండు గాఁడె
కాన మముబోంట్ల నీవును గారవింప, వలయు ననవిని యదువంశవల్లభుండు.

సీ. సంయమి మీకటాక్షమున నెచ్చోటతిసౌమ్యమై రమ్యమై గమ్య మయ్యె
మాని నీసంస్థానమహిమ నెచ్చోటస్తదైన్యమై మాన్యమై ధన్య మయ్యె
యతి నీపదాబ్జసంగతుల నెచ్చోటు సత్సేవ్యమై దివ్యమై భవ్య మయ్యె
వ్రతి నీమనఃప్రసన్నతల నెచ్చోటు వరేణ్యమై పుణ్యమై గణ్య మయ్యె

1. ఈ పద్యము మొదలు “ జాళువాగోణపుఁ జెఱఁగు” అనువఱకు శ-లో లేదు.

జటిలశేఖర నీకృపాసక్తి నెచటు,పాత్రమై చిత్రమై యఘదాత్ర మయ్యె
నట్టినెలవులఁ గలవింత లానతిచ్చి,ననుఁ గృతార్థుని గాఁ జేయు మన నతండు.

ఉ. భూవర సర్వపుణ్యపురము ల్దిలకించుచుఁ గుండినంబునం
గేవలరూఢి నారదుని గెల్చినగద్దఱిఁ దుంబురుం గళా
కోవిదుఁ గాంచి యందు నొకకొన్నిదినంబులు నిల్చి రంగధా
త్రీవిభుఁ గొల్వఁ బోవుచు సుధీజనసేవిత నిన్ను గాంచితిన్. 59

చ. అన హరిసూనుఁ డద్భుతమునంది మునీంద్ర సుధాశనాధినా
థుని నెఱ మెచ్చుగాణ యగుతుంబురుఁ డిత్తఱిఁ గుండినంబునం
దనిశము నుండ కేమికత మానతియి మ్మన సావధానత
న్వినుమని పల్కె సంయమి నవీనవచోరచనాచమత్క్రియన్. 60

మ. కలఁ డున్నిద్రజయప్రయాణపటిమాగ్రగ్రాహ్యవాహ్యాళికో
త్కలికాభంగతరంగసంఘపటురింఖాపుంఖసంఘాతని
ర్దళితక్షోణిరజోవ్రజావిలసముద్రస్వర్ధునీవ్యక్తదో
ర్బలసన్నాహుఁడు రుక్మబాహుఁడు కుభృత్పర్జన్యవాహుం డిలన్. 61

క. అతనికి సుతుఁడును సుతయును,వితతయశుఁడు వీరసేనవిభుఁడుఁ గుముదినీ
సతియును గల రామకొరుఁడు,శతమఖముఖవినుతనిజభుజాబలుఁ డనఘా.

సీ. పుష్కరప్రౌఢిమ పొలఁతికేలన కాదు బెళుకు నెన్నడుమునఁ గలిగియుండు
నబ్జవిభ్రమము తన్వంగిగ్రీవన కాదు కలికినెమ్మొగమునఁ గలిగియుండు
విషధరప్రఖ్యాతి వెలఁదివేణిన కాదు మెలఁతలేయూరునఁ గలిగియుండుఁ
జక్రవిలాసంబు సతిగుబ్బలన కాదు ఘనజఘనంబునఁ గలిగియుండు
నలప్రవాళప్రభావంబు చెలియపాద,ములన కా దధరంబునఁ గలిగియుండు
ననుచు వినుతింపఁదనరునయ్యధిపుపుత్త్రి,దివ్యవనితావతారైకభవ్య గాన.

క. ఆరాజబింబవదన క,వారితసంగీతవైభవము నేర్ప సుధాం
ధోరాజు పనిచె వీణా,సారస్యధురంధరాగ్రసరుఁ దుంబురునిన్. 64

గీ. అనిన విని మహాత్ముఁ డారుక్మబాహుభూ,కాంతమణికి నెట్టు కన్య యయ్యె
నమరకాంత యిదిమహాద్భుతం బెఱిఁగింప, వేయటన్న సంయమీంద్రుఁ డనియె.

వదరువట్టువహరివాణంబు గలమేటిబండికం డ్లేయూరిపారిబంట్లు
లిబ్బిరాచూలి నేలినచాన మొదలైనపడఁతుక లేయూరిపడువుఁగొమ్మ

లెడ కాఁపురము వానికడియ యొకగుందమ్మి తేనియ యేయూరి తేటచెలమ
జేజేలకోరికల్ చేఁపెడినిచ్చయామనిగిడ్డి యేయూరిమందపసర
[1]మిచ్చమానిక మేయూరిరచ్చతాయి
పెట్టెయుఁగుఱ్ఱ మాఁకు లేయూరి పెరటిచెట్టు
లట్టిసుర[2]పురి యేలుచునమరపతి మ
హాన్నతైశ్వర్యధుర్యుఁ డై యొక్క నాఁడు. 66

చ. సిరులఁ దనర్చుదివ్యసభఁ జేరఁగవచ్చి పరాకు జియ్య యె
చ్చరిక యహో యటంచు సరసధ్వనితో నిరువంకలన్ బరా
బరు లొనరించుచుం బసిఁడిబ్రద్దలవారలు దెల్ప వేలుపుల్
దొర లిరుగేలుఖడ్గములతో మకుటంబుల నుంచి [3]కొల్వఁగన్. 67

గీ. వచ్చి మించులు వెదచల్లునిచ్చమాని
కములగద్దియఁ గూర్చుండి యమరగురుఁడు
కవియుఁ బార్శ్వద్వయంబునఁ గదిసి బహుళ
యస్థితులు దెల్ప నాలించునవసరమున. 68

సీ. సేనాని చిత్రవాజివిహారములఁ జేరె వలమానహేతియై వహ్ని వచ్చెఁ
జండాంశుతనయుఁ డుద్దండవై ఖరి డాసె ఘనతమఃస్ఫూర్తి డగ్గఱెఁ బలాశి
వాహినీశ్వరులతో వరుణుండు సను దెంచె బహులవాసనలగంధవహుఁడు గదిసెఁ
జెందె మహారాజసేవ్యుఁ డై ధనపతి గౌరీశుఁ డేతెంచెఁ గళ దొలంక
వెండియును దక్షినయ శేషవిబుధవరులు, నిర్నిమేషప్రభావసందీప్తు లగుచు
నరుగుదెంచిరి సకలలోకాధిరాజ్య,రమ్యవిభవాభిరాము సుత్రాముఁ గొలువ.

సీ. బహులక్షణానురూపప్రభావంబులఁ గనుపట్టునుకవివాక్యములచేత
నరిదరకరమహిమాధాయకంబు లై తనరెడుగురునిమంత్రములచేత
శాస్త్రాధికరణచర్చాభీతవిమతమై కొలుపునూతనబుధగోష్ఠిచేత
శ్రుతహితవర్ణవిస్ఫురణమాధురిఁ జాల సొగయువిద్యాధరస్తుతులచేత
నుబుసుపోవఁ బురందరుఁ డూర్వశీశ
శిప్రభాహారిణీఘృతాచీతిలో త్త
మాప్రధానాప్సరోవధూమణులు గొలువ
నొనరి యొడ్డోలగంబయి యుండునపుడు. 70

---

1 ట-ఇచ్చుమానిక. 2. ట-పురమేలుచు 3. బ్రెుక్కఁగన్.

గీ. చారుఁ డొకఁడు వేగ సముఖస్థునకు వచ్చి,నమ్రుఁ డగుచు నాననమునఁ గేలు
దోయి చేర్చి యొరఁగు డాయంగఁ జని నిక్కి,విన్నవించె నేమొ విబుధపతికి.

క. ఆమాట కులికిపడి యే,మేమీ యని తెలియ నడిగి యించుకవడి నె
మ్మోము మఱివంచి సశోకము,గా మరుదాచార్యు నెమ్మొగముఁ గనుఁగొనియెన్.

క. కనుఁగొనఁ దత్కార్యము తన,మనమున నూహించి దివిజమంత్రి సుధాంధో
వనితామణు లుండఁగ నీ,యనుతాపముఁ జెందనేల యమరాధీశా. 73

సీ. బతిమాలఁ జేయరే ప్రతిసృష్టి గల్పించి యడరువిశ్వామిత్రు నంతవాని
బనిబందఁ జేయరే పరమేష్ఠి నిష్ఠచే సతకరించిన కణ్వు నంతవాని
జాలుమాలింపరే పంచేంద్రియోద్వృత్తి నడఁచిన శాండిల్యు నంతవాని
గకుర్తిపఱుపరే గాఢతపోరూఢుఁ డగు మందకర్ణు నంతవాని
నితఁ డనఁగ నెంత యెంతటియతులకైన
వేరువిత్తులు గారె యీవిపులనయన
లీవెలందులలో నొక్కయిగుఱుఁబోణి
ననుపు మసమాస్త్రుతోఁ గూర్చి యనిమిషేంద్ర. 74

చ. మఱచితె నీవు తొల్లి పురమర్దనుచిచ్చుఱకంటివెచ్చఁ బెం
పఱినమరుం దదీయకరుణామృతనూతనవర్షధారఁ బ్ర
స్మఱి యొలపించి మామకసమంచితమంత్రబలాప్తి సాంగుఁడై
పరఁగఁగఁ జేసి మానిజనవంచన కుంచుట యెల్ల వాసవా. 75

క. అనుగురుని వాక్యములు విని,యనిమిషపతి వనుప వేత్రహస్తుఁ డొకఁడు వే
చని యఖిలంబును దెలుపఁగ,వనధిసూతాతనయుఁ దధికవైఖరితోడన్.

సీ. వలెవాటు వైచినవలిపెదుప్పటి పసపంటి బంగరుప్రాఁత నతకరింప
నొరగుఁజంద్రికయొంటిపొరగుడ్డ కెంబట్టు చెంగులుకినలయశ్రీల నేలఁ
జేరెద నందంద నూరుఘర్మకణాలి హారమౌక్తికముల నసదు సేయఁ
దనువున రవసందిదండయొత్తులతఱుల్ కస్తూరిరేకులఁ బ్రస్తరింప
జాళువాగోణపుఁజెఱంగు నేలఁ జీరఁ,దలిరుసమ్మాళిగెలు మెట్టి లలన యొర్తు
చేరి కైదండ యీంద్రుఁ దేరుకన్నుఁ,గవ నలరుబంతి యొత్తుచుఁ గంతుఁ డంత.

గీ. చావడికి వచ్చి యొసపరిశోభి మెఱయఁ,గొలువుసింగారమై యెంటఁగొలిచి చైత్ర
శాబ్జమందానిలప్రముఖాప్తు లరుగు దేరఁ [1]జను దేరులక్ష్మీసమాఢుఁ జూచి.

1 క-ఘనుఁజేరు,

ఉ. కట్టికవారు సారె సముఖా యన వామపదంబు కెంపురా
మట్టిక నిల్పి గద్దెపయి [1]మార్పడ వేత్రోకజాను వ్రూంది యా
పట్టపువేల్పు గొంతమురిపంబున నించుక లేచి కంతుఁ జే
పట్టిటు రమ్మటంచుఁ దనపార్శ్వమున న్వసియింపఁ జేయుచున్. 79

చ. పరమకుతూహలం బడరఁ బల్కు సుఖస్థితి నీదిశాంతపా
లురు నితరామరుల్ కడుపలోపలిచల్ల దొలంకకుండ ని
ర్భరులయి దంచి దాడి యనుపల్కు లెఱుంగక నీడపట్టులన్
దొర లయి యుండు టెల్ల హరిదోర్బలశక్తిన కాదె మన్మథా. 80

చ. అతనికిఁ బట్టి నీవగుట నాపద లీసురరాజ్యవైభవ
స్థితి కితరంబు లేమి చనుదెంచిన నన్నియు మాన్ప విక్రమా
ప్రతిహత నీకునుం బడినభారము గావున రూపవిభ్రమాం
చితసురచంచలాక్షులు భజింపఁగ నేగి కవేరజాతటిన్. 81

మ. వ్రతసంపత్తిఁ దపంబు సల్పెడు భరద్వాజాఖ్యమౌని న్భవ
చ్ఛితభల్లంబులపాలు సేసి లలనాశృంగారలీలాకళా
న్వితుఁ గావించి మదీయచిత్తజనితోద్వేగంబు మాయింపు మో
యతులప్రాభవ దేవకార్యఘటనాయత్తప్రయత్నంబునన్. 82

[2]క. విను మిఁక నేమనినఁ బ్రియం,బొనరించుట దోఁచు శక్తియుక్తుల నీయో
పినరీతిం బాటుబడి,యనిమిష రాజ్యంబు నిలుపుమయ్య మనోజా. 83

గీ. అనుచు ననునయించి యగభేది రంభాది,దివిజవనజముఖులదిక్కు చూచి
వనితలార యిందు మునినాథునలపింపఁ,బడఁతి యొకతెయేఁబువదుఁడటన్న.

క. వారలలో నతిలలితా,కారద్యుతిసాంద్రచంద్రకళ యనుసతి జం
భారాతిమొదుట నిలిచి[3]యు,దార స్మితమాధురీసుధారస మెసఁగన్. 85

చ. పలుకుల కేమి దేవ బలభంజన నీకృపపెంపున న్మహా
జ్జ్వలగతిఁ [4]జేరఁబోయి యతఁ సన్నుతిశాలి మహర్షిధూర్జటిన్
నలలితనిష్కళంకరుచిసంపదఁ గైకొని ముజ్జగంబు "లీ
యలికులవేణి చంద్రకళ యౌ" నని మెచ్చ ఘటింతుఁ బంతముల్. 86

1. చ-మార్కొన జానువునూఁది యంతనా. 2. ట-లోనిది లేదు. 3. ట-దారస్మిత మధురమధుసుధారసమెసఁగన్. 4. చ-మమ్మెఁబ్రోవనలస న్నతి.

గీ. సభ సహంకారములు వలకఁ జనదు కాక, విబుధవర్యభరద్వాజవిభ్రమంబుఁ
గోరి యిప్పుడె విటపాళిఁ గూర్పుకున్న, నమవిలాసిని యనుచు నెన్నంగవలదు.

సీ. చవిచూచునేకదా సావిఁ గెంజిగురులు నాలేఁదొగరుమోవిఁ గ్రోలఁడెట్లు
పరవి నుండునెకదా సైకతస్థలముల[1]నానితంబము డాయఁ బోను నెట్లు
తానమాడునెకదా తడయు కెప్పుడు నీట నాకమ్మఁజెమటల నానఁ డెట్లు
కలసియుండునెకదా వలపుఁబూఁదీవెల మత్తనూసంగతి మరగఁడెట్లు
మట్టునేకద మెట్టతమ్ములు మదీయ, చరణసంవాహనము సేయ మరగఁడెట్లు
పలుపలుకు లాడ నేల మత్ప్రౌఢి నేఁడు, చిత్తగింపు మటన్న శచీవరుండు.

గీ. మలినజలజాతమేని నీలలితకరస, మృద్ధి నలరదె గడుసుతాలేని నిన్నుఁ
గాంచినఁ గరంగవే చంద్రకళ ధరిత్రి, వ్రతుల వలపించు టెంతభారంబు నీకు.

క. అని యనిమిషపతి తను దయఁ, గని తనచేఁ బసిఁడితట్టఁ గప్పురబాగా
లునుదొడవులొసఁగి యాసతిఁ, [2]బనిచినఁ దత్కార్యభారపరుఁడై మరుఁడుౕ.

ఉ. గ్రక్కున లేచి గద్దియ డిగౕ దివిజేంద్రుఁడు త్రోన డిగ్గి పే
రక్కున జేర్చి నాలుగయిదడ్గులు వెంటనె యేగుదెంచి నీ
వొక్కఁడ వుండ మేము సుఖముండుదు మెప్పుడు నేఁడు ప్రోవుమీ
దిక్కయి పంచబాణ యని దీవన లిచ్చిన సంతసంబునన్. 91

గీ. అమరనాథునివీడ్కొనియాలతాంగి, మొదలుగాఁగల తెఱగంటిముదితలుదిత
ధృతులయి భజింపఁబచ్చని తేజి నెక్కి, వెడలెఁగలకంఠకంఠ కాహళులు మొరయ

సీ. నిగనిగ మను గొప్పనిడుదయొంటులచాఁయ చెక్కుటద్దముల పైఁ జీరువాఱఁ
జెమటచేఁ గరఁగి పూసినకదంబముచాయ యరచట్టలో నుండి పరిమళింపఁ
బలుకుఁగప్రపుఁదావి వలుచువీడెము కెంపు తేనెకెమ్మోవి పై నీనె చూపఁ
బరిజనంబులు వీచుసురటి తెమ్మెరల బంగరుప్రాఁతకుళ్ళాయి కళలు గదలఁ
జడిచెమట జిల్లుపావడఁ దుడిచికొనుచుఁ, గిరుదువాళినె పోనిచ్చు గెరలనీక
సంతరించుచుతన వాజినము తెటింగి, యెక్కియాడుచుఁజనియె నాచక్కనయ్య.

మ. విరిసెం బువ్వులు తేఁటిజోఁటిగమి యుప్పొల్లార నందంద గా
ద్పరసెం దావులు చిల్వచెల్వ పదువ ద్రాడంగ లేవెన్నలల్

---

1. క-మన్నితంబము. 2. చ-బనిచెఁ దత్కా.

గురిసెం గోరికతోఁ జకోరమహిళల్ గ్రుక్కిళ్లు మ్రింగన్ ధను
ర్ధరుఁడై పంచశరుండు భూతలముఁ జేరన్ దిక్కులం దోఁకరాటన్. 94

చ. తొలఁకులఁ దేలి పుష్పములఁ దూలి మరందముఁ గ్రోలి కన్నెతీ
వలవయి సోలి క్రొన్ననల వ్రాలి హిమంబుల నేలి వాసనల్
గలయఁగఁ జేయఁ జాలి చలిగాలి తగ న్వారిచూలిమీఁదటం
బొలసె మరుద్రథానికటభూరుహకేళిఁ జలాళిపాళియై. 95

ఉ. క్రేవఁ గవేరకన్య లహరీవిహరద్బహుసారసారసా
రావవిశేషమాన్య నళిరాజరథాంగకరాజరాజిరా
జీవకుటీరధన్యఁ బరిశీలితవారిభరాజరాజిరా
జీవకిశోరసైన్యఁ గని చిత్తజుఁ బల్కు వసంతుఁ డయ్యెడన్. 96

—* కావేరీవర్ణనము. *—

మ. సుడిరోదమ్ములఁ దమ్మిపూఁబొదలు నాచున్బగ్గము లూపించి న
ల్గడ సారంగపుదీము లుంచి దురితౌఘప్రౌఢ సారంగముల్
పడఁ దోడ్తోఁ దెరలెత్తి మ్రోయఁ దొణఁగెం బైపై శరప్రౌఢి చో
ప్పడ నీసహ్యధరాధరప్రభవశుంభద్వాహినిం గంటివే. 97

చ. ఘనలహరీనినాదములు గర్జితము ల్పవి భీతిఁబొంది పైఁ
జనుకలహంసమండలముజాడ గనుంగొను మంగజాత యీ
యనుపమపుణ్యసింధుమణి యచ్ఛజలంబుల మున్గి ధన్యులౌ
మనుజులఘోరపాతకసమాజము వెల్వడురీతిఁ దెల్పెడున్. 98

మ. తెర సంధించి ప్రఫుల్లహల్లకశిఖాదీపచ్ఛట ల్నించి లోఁ
గర మర్థిన్ జలమానుషీప్రతిమలం గైసేసి యీసింధుసుం
దరి గంగావతరప్రసంగతకథానాట్యంబు సూప న్సురల్
సరవిన్ వైచునొసంగులో యనఁగ నంచల్ వ్రాలెడిం జూచితే. 99

సీ. కవులకు జీవనక్రమ మొసంగినయట్టియీసరస్వతి నుతియింపఁదరమె
పరరాజహంసాళి భంగంబు నొందించునీవాహినీలీల లెన్నఁదరమె
యనిమిషప్రతతికి నమృతంబు లొనఁగూర్చు నీసింధువహాళి నూహింపఁదరమె
కాదంబపితతి నుత్కలికలఁ దేలించు నీస్రోతస్వినిమహత్త్వ మెన్నఁదరమె

సూనసాయక తా మెంత సుడులఁబడిన, సాటిసేయంగఁ దగునెయ్యసహ్యగోత్ర
జాత తానన్యనదుల నీసహ్యగోత్ర, జాతకు ననంతభువన విఖ్యాత కరయ.

గీ. తను విగాహించి హతులైన జనులకొసఁగ, శంఖచక్రశతంబులీ సహ్యతనయ
సంతరించినగతిఁ బొల్చె సరసశరక, నుంగొను వినిర్గలాబ్జరథాంగతతుల. 101

చ. కలమవనాళి పండి యొరఁగంబడి యెన్నుల నీరెడల్చుటల్
గలయఁగ వంకలైన మడికట్టల బీటలసందు దూఱఁగాఁ
జెలువు వహించె నెల్లెడలఁ జిత్రము పూవిలుకాఁడ వ్రేళ్లనుం
గొలుచుగఁ బండినట్లు కనుఁగొంటివె యీతటినీతటంబులన్. 102

శా. సారె న్నారికెడంపుబొండలము లీత్సాఁ ద్రెల్లి తో ద్రీలుటన్
నీ శైత్రె తోరఁగ స్స్వపర్ణపటలీ నిర్యన్నవస్థూలము
క్తారాజి స్నవబుద్బుదాళి నిలిపెం గాంతారకాంతారశాం
తారంబు ల్తిలకింపు మయ్యు రతికాంతా రమ్యదేశంబులన్. 103

మ. ఫలభారానతనారికేళ వనరంభాపూగభూజావళీ
కలమారామచయంబుచే నతతరంగత్తుంగభంగాంబుని
ర్మలవాతంబులచేఁ దటస్థలకుఁ బ్రేమన్భక్తియు న్ముక్తియుం
గలుగం జేసి తనర్చునీతటిని వర్ణింపఁగా శక్యమే. 104

సీ. సరసరాజీవాజిచలరాజిరాజినినాద భేదములు సంమోద మొసఁగ
సమసమాలీనాళినుమధూళిపాళికారామసీమములు సంభ్రమముఁ గూర్ప
దరవరాళీకేళివరబాలికాళీవిహార తీరములు నెయ్యమున ముంపఁ
దటతటాకానీకపటుసైకతాకరమంజుమంజరులు సమ్మదము దన్ప
సతతతతభంగసంగసంచారివారి, కరటికరటితాబ్దశబ్దసంఘాతభీత
సకలకలహంసనసత్ప్రచారసార, యమితమితవాతపోతంబు లందగింప. 105

క. శ్రీరంగభర్త యీనది, తీరంబున నున్నవాఁ డదె తదీయశుభా
గారంబుఁ జూడు మణిరుచి, పూరంబుల నకృతచిత్రములు గలదానిన్. 106

—* శ్రీరంగపురవర్ణనము. *—

సీ. ప్రాతరాశుగమిళత్ప్రబలగోపురగవాక్షధ్వను లఖల్యశంఖస్వనములు
రవిరథ్యఖురవాలప్రాసాదనాదముల్ మధ్యాహ్నఘంటాసమక్వణములు

హర్మ్యతటీకులాయావిశత్కలరవపతత్రార్భటులు సాంధ్యపటహారుతులుఁ
జంద్రద్రుతాబ్జాశ్మసౌధాంబునినదంబు లార్ధరాత్రికతమ్మతారవములుఁ
గలసి శ్రీరంగధామమంగళమహోత్సవాచరణవైభవంబుల నతిశయిల్లఁ
బౌరసంఘాతమతిలోకభావనాస్పదంచితాశ్చర్యగరిమ నాలించు నిచట. 107

లయగ్రాహి.

కాంచితివె పైఁబిరుదుపించెములసంగఁబరులించుకచలింపవసనాంచలపతాకల్
మించమణిఘంటలురహించఁగటిచక్రములుసంచలనమానఁగనుమించుటలుగుల్ది
పించఁగుచఖేటకములుంచిభామసింగిణులునించిజయవిహారగనసంచలరథంబుల్
పంచెమునుమున్నసురసంచయమనస్మైఅసిరంచనడనిందునతులించువిలుకాఁడా.

శా. పీరల్ తైర్థికవైష్ణవు ల్గనుము పూవిల్కాఁడ సద్భక్తిఁ గా
వేరిం దాన మొనర్చి రంగవిభు సేవింపం దమిం గాంచి యు
న్నా రున్మస్తకయుక్కరాబ్జు లయి "భో నాగేంద్రశాయి న్నమ
స్తే రంగేశ" యటంచు దేహళుల నెంతే నిక్కి వీక్షించుచున్. 109

[1]ఉ. ముప్పిరి గొన్న వేడుకఁ దమిం జనము ల్గన మోక్షచింత లోఁ
దప్పక చేతికందు చిటితాళపుమ్రోఁతలఁ బాయ కెప్పుడుం
జప్పటులన్ బుధోత్తములు సందడి సేయుచు మూఁక గూడ రం
గప్పను బాడుచుం జనుమహాత్ములఁ జూడుము సూనసాయకా. 110

చ. మడవ ల్మార్చుచుఁ దీర్చుచు న్లతలకుం బాదు ల్దగం జేసి యుం
డెడ తాచోటుల నంట్లు నిల్పుచును నీరెత్తించుచుం గ్రొవ్విరుల్
దొడిమ ల్విచ్చి సరాలు గట్టుచును నెందుం దార యై పాటులం
బడుధన్యాత్ములఁ గంటివే మదన యీమాల్యార్పణాధీశులన్. 111

[2]శా. వీణావేణుమృదంగనాదముల కుప్పిళ్లూరుచు న్మండప
స్థాణుల్ ప్రాఁకియు మెట్టు లెక్కియును నచ్చోఁ గేళిక ల్సల్పున
య్యేణీనేత్రలఁ జుట్టువారుకొని కంటే కాంచుచున్నారు గ్రా
మీణుల్ నిశ్చలలోచనాబ్జులయి లక్ష్మీగర్భముక్తామణీ. 112

[3]మ. మునుముందాన మొనర్చి పుండ్రములు శ్రీముద్రాంకము ల్పూని సూ
ననికుంజామృతసైకతస్థలుల గంటల్ మ్రోయఁగాఁ గేశవా

---

1. ఇదియు దీని క్రిందిపద్యమును క-లో లేవు. 2. ఇది ట-లో లేదు. 3. ఇదియు దీనిక్రింది రెండు పద్యములును క-లో లేవు.

ర్పనముల్ చల్పి స్వపార్శ్వవర్తులకుఁ దీర్థం బిచ్చి సేవార్థమై
చనువారిం గనుఁగొంటివే మదన సాక్షాద్వ్యాసమానీశులన్. 113

ఉ. త్రోవను దృష్టి నిల్పి తడిదోవతి మూఁపునఁ దాల్చి స్తోత్రపా
ఠావళితాస్యులై శయచయంబులఁ జెంబులఁ బూని యోగునీ
కేవలపుణ్యమూర్తుల నకించనవృత్తుల రంగనాథన
ప్రావరణప్రదక్షిణపరాయణులం గనుఁగొంటె మన్మథా. 114

సీ. అగ్రహారముల మాన్యక్షేత్రములఁ బండుగరిసెలకొలు చరకాండ్రు నింప
సతతంబుఁ బైరుపచ్చలుఁ దోఁటదొడ్డులుఁ గావలు లరసి రక్షణ మొనర్పఁ
గీలార్లు పెరుఁగునుం బాలు మందలనుండి వడి జేపుమాపుఁగావడులఁ దేరఁ
బై వెచ్చమునకుఁ దప్పక రూకపాతికల్ ప్రియశిష్యతతి సమర్పించి యొసఁగ
నతిథిసంతర్పణంబె నిత్యవ్రతంబు,గాఁగ వ్యాఖ్యానమునఁ బ్రొద్దుఁ గడపి గేహ
దేవతార్చన మఱవక భావశుద్ధిఁ,దనరునచటిగృహస్థులఁ గను మనంగ.115

సీ. అక్కున వనమాలికాగతభృంగమో శ్రీవత్సమో విభజింపరాదు
జఘనసీమ సువర్ణశాటీద్యుతియొ నాభినలినపరాగమో తెలియరాదు
పదమున దేవతాపగవీచియో నఖరేందుమరీచియో యెఱుఁగరాదు
తనువున నర్చనాదత్తసూనంబులో పాఁపమేపొరలో యేర్పఱుపరాదు
కాంచితె మనోజ కించిదాకుంచితాంఘ్రి,యుగ మిలారమలో త్తఁగాన తిగిల్లి
కటినొకకరంబు సాఁచియొక్కటితలాడ,సమరఁబవళించియున్నరంగప్పనిభుడు.

క. ఈరీతిఁ జెలువు మెఱసిన,శ్రీరంగాధిపునినగరిచెంత మధురసా
సారససారసమున్నత,సారససారసరుతుల్ దిశాతతిఁ గప్పెన్. 117

—* భరద్వాజాశ్రమవర్ణనము. *—

క. అదె కనుఁగొంటివె మదనా,మదనాగకిశోరవదనమంజులరదనా
రదనాళకమలసదనా,సదనాహతవారికరిణి శశిపుష్కరిణిన్. 118

సీ. దరనప్రమదళనముద్గతనాళసితకంజగణములు పుండరీకంబు లనఁగ
నురుమీనమత్తరం ధ్రోత్థానధారానికాయంబులు ప్రకీర్ణకంబులనఁగ
రక్షుశాలిమారుతప్రచలత్తరంగజాలము లుత్పతద్బృహుల హరు లనఁగ
నంబుపూరాంతరబింబితజలకదంబంబు ఘనాఘనౌఘం బనంగ
సముదకవిరాజహంసచక్రములుచేరి, సతతము భజింపఁ దీర్థరాజప్రసిద్ధి
నెఱపునీచంద్రపుష్కరిణీసరోవ,రంబు వినుతింప శక్యమే బ్రహ్మకైన. 119

క. నతిఁగనుసీసరసియదూ,రతరక్షితిఁ జూచి తే భరద్వాజమహా
యతిభవనం బతిభువనం,బతినవనంబునకుఁ బాత్ర మై కనుపట్టెన్. 120

సీ. కలికాలవిప్రసంగతపలాశశ్రేణిఁ బటుశిలీముఖములపాలు సేసి
నిర్గళన్మధుమదోన్నిద్రపున్నాగాళి ధీరాశుగశ్రేణిఁ దెరలఁ జేసి
నిశితకంటకశరాన్వితమన్మథస్ఫూర్తి నమితమహాజిహ్మగముల నలమి
చటులశాఖాగదాసాంద్రశారికదళంబులఁ బత్రముఖసమాకలనఁ ద్రుంచి
చతురగుణయుక్తధర్మసంసక్తిఁబొదలి,బహుమహోహావసన్నాహాభరితమగుచుఁ
గనుమచెలికాఁడమునితపోవనమొనర్ప,వలసినిలిచినగతిఁదపోవనముదనరె.

చ. అలయుజుఁ డాకసంబునకు నాదరు వేమియు లేమిఁ బాసిపుగా
నిలిపినకప్పగంబములనీటుల నధ్వరధూమము ల్దగు
న్నలినపదుండు మానులనమక్షమునన్ శుచి యూట నాతనిం
బొలయక పాసి పోయెనుత మోగుణపుంజము బోలె నిచ్చలున్. 122

సీ. పుండరీకముల పెంపునఁ బొల్పుసారంగ మూహింపఁగా నిది యోగ్య మనఁగ
నలరుపంచాననైకాప్తినాగశ్రేణి యరసికాంచిన నిది యర్హ మనఁగ
నకులానుబంధసంధానంబుఁ గను చక్రి దర్శింప నిది యుచితం బనంగఁ
బరఁగుఁ గాశికయుక్తిఁ జిరజీవివర్గంబు తలఁచిచూచిన నిది తగు ననంగ
విషమసాయక యుచ్చటివిబుధవర్యు,లలఘుతరశబ్దశక్తి నాత్మార్థగతవి
రోధములుమాన్పిమనుపనారూఢమైత్రి,యావహిల్లుటచిత్రమేయావహంబు.

గీ. హ్రాదినీసక్తులై కరకాభిరాములై యనంతపదాధీను లై నితాంత
వారితాహంకృతులు నై నవారలిచటి,మునులు దఁ పోసిచూచినఘనులుగారె.

చ. కళికలు చాలఁ జాలుకొనఁగాఁ దగుపాళెలఁ జాలుకీలకాం
చలములు నిండ ముత్తియపుజల్లుల మొల్లమిసూపఁ బూగముల్
చెలఁగెడుఁ గంటె శంబరవిజేత్రుకశాసనసుస్థితాత్ము లై
యుల రెడుమానిరాజులమహాతపవారణరాజులో యనన్. 125

సీ. శ్యామలు సౌరభ్యశాలిమధూళిచేఁ దైర్థికావళికిఁ బాద్యము లొసంగఁ
గొమ్మలు పాకానుగుణఫలవ్రతతిచే నభ్యాగతులకు నాహార మిడఁగ
లతకూన లనిలలోలప్రవాళములచే వైదేశికులకు వీవనలు విసర
మహిళలు కుసుమకోమలదళశ్రేణిచేఁ బాంథసంతతికిఁ దల్పములమర్ప

ఘనరసాశయపద్మినుల్ కలితభృంగ,ఘోషభాషల నతిథులకుశల మడుగ
నంగసంభవ నిర్భరు లగుచు నిచటఁ,దపము సలిపెడుతాపసోత్తములఁగంటె.

సీ. అజిరతోరణములకై యుంచితినిజుమీ యతివ నీవీచిగుళ్లలమఁబోకు
మగ్రవేద్యర్చనకై యుంచితినిజుమీ యబల నీ వీమొగ్గ లంటఁబోకు
మబ్జనాభసపర్యకై యుంచితినిజుమీ కొమ్మ నీ వీవిరు లోయఁబోకు
మతిథిసంతర్పణకై యుంచితినిజుమీ తరుణి నీ వీపండ్లు దడవఁబోకు
మనుచు నొండొరుఁ బలుకుచు నలసగతులఁ
గొను లసియాడఁ గుచములు గదలఁ గురులు
చెదరఁ బనఁటులు మూఁపునఁ జేర్చి లతల
కర్థి నీరార్చుమౌనికన్యకలఁ గంటె. 127

వ. మఱియు నీవనంబు నీ వనం బుగోవర్ధితశంబరం బైశంబరప్రవాహంబులీల వి
హారమాణహంసం బై హంసబింబంబులాగున వశీకృతగోప్రచారం బై గోప్ర
చారంబుం బోలె నవలంబితవృషం బై వృషపట్టనంబుకై వడిఁ బూర్ణసుమనో
జాతి యై సుమనోజాతిచందంబునఁ బవిత్రితగోత్రం బై గోత్రధరుకారుణ్యాం
బుశేవ దేవదత్తామృతం బై యమృతాకరంబుతీరున వసంతసేముద్భూతో
త్కలికం బై యుత్కలికలు సుమధూళిపరంపరలఁ గురియ సుమధూళిపరం
పరలు కదళికల నెరయఁ గదళికలు విమలస్థలసారసవనంబుల మొరయ విమ
లస్థలసారసవనంబులు శిఖికలాపంబుల మురియ శిఖికలాపంబులు మరున్ని
కరంబుల నొరయ మరున్నికరంబులు పున్నాగవర్గంబులఁ బొరయఁ బున్నా
గవర్గంబులు కుసుమభారంబుల విరియ సిరి మెసంగెఁ గనుంగొను మనుంగుఁ
జెలీ! యన నవవిలుకాఁడు తత్తపోవనంబు సొత్తెంచి. 128

—* మదనసైన్యము భరద్వాజునిగదియుట. *—

సీ. సహకారసహకారసాంద్రలతావృతాభోగయాగగృహాళి పొసఁగుచోటఁ
గరకాంతకరకాంతరరసార్ద్రిభూమిభూమానిమానితతరు ల్మలయుచోట
ఘనసారఘనసారకలితానిలాకులాళిందకుందరసంబు చిందుచోట
వనజాతవనజాతవలితాపగానుగానేకకోకధ్వను లెరయుచోటఁ
గేళికాళాలికాయింతోత్తాలసాల,పాలికాశాలికాసారపద్మసద్మ
ఘూలికామాలికామదోత్తుంగభృంగ,బాలికాడోలికారతు ల్పరఁగుచోట.

గీ. తొగరువన్నె గుజ్జుచిగురుపూమిడిసీడఁ, జేరి కేలఁ బూలకోరికోల
మెఱయఁద్రిప్పఁగొనుచుఁ జెఱ[1] కేలఁడియ్యవి,ల్లూఁతగాఁగనిలిచియుండుటయును

సీ. నిడుచాలు వెనుచాయ నడకనిద్దపుఁదేఁటిగమి వీరజడలతో గంధవహుఁడు
చెలువంపు మైకప్పుజిగిసురమా వింతవగజగబిరుదుతో మృగధరుండుఁ
జొకరొంపుఁదుదితెక్కసోఁకువుప్పాడిరేకపసుపుఁబావడలతోఁ బక్షి[2]కులము
దొగరువన్ని యమావిచిగురుమొత్తంబుక్రొంబగలుపంజులతోడమాధవుండు
ప్రకటగతి వచ్చి యుహూమహూమికల మూక
మూక యుత్తరు వనుచు సంభ్రమ మొనర్ప
వారిఁ గరుణార్ద్రదృష్టిచే గారవించి
మునివరుని మీఁద సెలవిచ్చి పనుపుటయును. 131

ఉ. చొక్కపుఁబువ్వుజొంపములసొంపున ప్రూఁకులు విఱ్ఱవీఁగె నల్
దిక్కుల సావితావి నెలదేఁటులపాటల నీటునూపెఁ బ
ల్పక్కుల శాకలీకలకలధ్వని మీఱెఁ జకోరికోరికల్
నెక్కొనఁ బండువెన్నెలలు నిండె యథోచితవృత్తి నయ్యెడన్. 132

క. కనుఁగవ మోడ్చి నిదిధ్యా, సనతత్పరుఁ డగుచు మస్తచంద్రసుధానే
చనమునఁదనుఁదానెఱుఁగని, మునిఁ గనుఁగొని యేమిదామిముందనికడఁకన్.

సీ. ఉడురాజు నిజనిశితోత్తాలకిరణసంఘము పేరిబలుచివ్వగడలఁజిమ్మి
మధుఁడు శాఖాన్యోన్యమర్శననిష్పతజ్జాలకావళిపేరి తాలఱువ్వి
పవనుండు పేటెంబువాటి గంధాయాత భృంగనిధ్వానంబుపేరఁ బిలిచి
శుకపికాదులు గరుత్ప్రకటధ్వనులపేర వివిధవాద్యంబుల రవళిఁజూపి
కేశవపదాబ్జచింతారసాశయాంత, రాళగతమానిహ్లాదయశుండాల మవశ
మగుట నెలిఁ దార్పఁగా లేక హత్తియిట్టు,లమితనిజశక్తిమీఱఁబోరాడునపుడు.

సీ. తమ్ముఁ బైకొనుకన్నుఁ దమ్ములశ్రుతులవతంసాళి రుతిపేరఁ దఱచుదూఱఁ
గరకంజరమకుఁ గంకణము లంతర్మణిస్వనముల పేర నెచ్చరికఁ దెలుప
ఘనతరస్తనభారమున కుల్కి లేఁగౌను మొలనూలిరొదపేర మొఱలుపెట్ట
నడుగుఁదామరలకు హంసకంబులు చిఱుగంటమ్రోఁతలపేర గతులు దెల్ప
నడరు చంద్రకళాభిధానాప్సరోల, లామ లావణ్యవైభవాలంక్రియాభి
రామ యామన్మథునియగ్రసీమ నిల్చి, చిత్తగింపుము నన్నని సెలవుఁ బూని.

1. చ-చేత. 2. చ-గముల-ట-బలకు.

క. మౌనికడ కేఁగె నతఁడును, మానస మానంగబలసమాగతివలనన్
ధ్యానంబు వదలఁ గాంచెన్, నానాదిక్కులను దక్షిణంబున నదియున్.

గీ. చెలులు సేవింప రత్నకాంచికలు మొఱయ, నల్లనల్లన[1]నతని డాయంగనేగి
గరువమును నీటు మురిపంబుఁ గలికితనము, నారజంబును మెఱయఁ దదగ్రసరణి.

సీ. తరులకొయ్యన నిక్కిపిరులందు నెపమున బాహుమూలద్యుతుల్బయలువఱిచి
ముంజేతిచిలుకకు ముద్దిచ్చు నెపమునఁ దావి కెంజిగురాకుమోవి సూపి
చెమటలార్పమలంచి చెఱఁగూను నెపమున నిఱిగుబ్బచనుదోయిమెఱుఁగుఁబుచ్చి
యలులు మోమునఁ జేరమలఁగెడు నెపమున నునువాలుఁగొప్పు గన్గొనఁగఁజేసి
కినుక నుడిగింపుఁ జెలి నల్గి కను నెపమున
గొనబు నెలవంకబొమల జంకెనలు దెల్పి
యనుఁగుబోటులతోఁ గూడి యామృగాక్షి
సముచితవిలాసముల డాయు సమయమునను. 138

శా. కేలంబంగరుగచ్చుకోల లమరన్ గీర్వాణబాలామణుల్
శ్రీలీలావతిపట్టికట్టికలవారింబోలి తజ్జైత్రవి
ద్యాలాలిత్యము లుగ్గడించి మృదులాలాపంబులం బాడుచుం
గోలాటంబులు వైచి రాయతి తమ్ముం గూర్మిం గటాక్షింపఁగన్. 139

క. మలఁచి వలమూఁపుపైఁ గీ,ల్కొలిపిన పాదంబుమీఁదఁ గొమరగులికుచం
బలఘూన్నాళాంభోరుహం, తలకర్ణికఁ దెగడనొకతె తాండవమాడెన్. 140

[2]గీ. పాంథమృగయుకుఁ జనుమురుపజ్జఁ ద్రిప్పు
భర్మమయదండబర్హాతపత్ర మనఁగ
మెఱుఁగుమొయిదీఁగ వలగొనఁ దుఱుము బొదలఁ
దెఱవయొక్కతె బిఱబిఱఁదిరుపుగట్టె. 141

గీ. తముఁ గలసి యష్టభూతు లింతకును గొనరు
వేల్పు లని తెల్పుగతి బొటవ్రేల నెనయఁ
దర్జనిఁ జెఱంగుఁ లించి తక్కువ్రేళ్లు
మించి నిక్కంగ దేశినటించె నొకతె. 142

1. క-మౌని. 2. ఇదియుఁ గ్రిందిగీతమును ట-లో లేవు.

మ. ఉరుభోగోన్నతి మారుతాశనులు సొంపూనన్ శిలాదు ల్రహిం
గరఁగ న్నిర్విటపాప్తి నిశ్చలతరు ల్గాఢానురాగాంకుర
స్ఫురణం బొందంగ హంసరాజిగతిచొప్పు ల్దప్పఁగా నొక్కసుం
దరి గీతంబులు పాడె నాత్మహృదయోత్సాహానుకూలంబుగన్. 143

చ. అరుదుగఁ జంద్రరేఖ యతి నప్పుడె కన్గొనినట్టు లందియల్
మొరయఁగ మేను సోలఁ గుచము ల్పొదల న్నెఱివేణి జాఱఁగా
సరభసవృత్తి నేగి యొకసంపఁగిక్రొవ్విరిమొగ్గ సిగ్గునం
గరకమలంబు సాఁచి కయికానుక గాఁగ నొసంగి యత్తఱిన్. 144

గీ. ప్రసవబాణుని నీయింటి బంటుగాఁగ, నిలువఁ జేసెద ననుచు నందియుముదీఱ
నానయిడి చాల నమ్మింపఁబూనినట్టు, లమ్మునీంద్రునిపాదంబులంటి మ్రొక్కె.

ఉ. మందసమీరలోలలతమాడ్కి నొకింత వడంకు సూనుచున్
ముందఱ కేగి యాజటిలముఖ్యుని డాయఁగఁ గొంకి డెందమున్
డిందువడంగఁ జేయుచు వడిం బురికొల్పఁగ బుజ్జగించునూ
టిం దరళస్ఫురత్కుచతటీఘటితాంజలి యై నయంబునన్. 146

సీ. తొడుకుబాబారాతుజడదాల్పువాడనిపూ వేలతాంగులపుట్టినిల్లు
జేజేలకఱవు మాన్పినవదాన్యునిగన్నవనధి యో లేమలజననసీమ
మున్నీటనిల్లటంబువసించు దొరయూరుకొండ మేకాంతలఁగన్నకడుపు
వెన్నపాకిర్కటితమ్మినున్న వేలుపుమానసం బేవెలందులజన్మభూమి
నలువతలకోరగల మేటినెలవు మొదలు, [1]గాఁగలపదంబు లేనీలకచలయునుకు
లట్టియచ్చరకులమునఁ బుట్టినట్టి, దాన నను జంద్రకళయంద్రు మానివర్య.

సీ. కమనీయతరగానగాంధర్వలాస్యతాండవకలారూఢిఁ బ్రౌఢ నగుదాన
సకలసౌఖ్యముల కాస్పదమైన దివి నేలు బలభేదినవిధంబు గొలువుచెలువ
చిత్రరేఖా ఘృతాచీ ధాన్యమాలినీ రంభాదిసతులు నాప్రాణసఖులు
శ్రీరంగనాయకు సేవింప నిటకు నిచ్చలు రాకపోకలు సలుపుచుందు
నిన్ను సేవింపవచ్చితి నేఁడు దివ్య
మానివర తావకాలోకమహిమవలన
నలఘుసాత్త్వికభావంబు గలిగె నాకుఁ
దలఁపెకిఁగి నన్నుఁ గరుణింపవలయు ననుడు. 148

1. చ-గాఁగనచలంబు.

క. కదలక మెదలక పైపైఁ, బొదలెడు గాంభీర్యధైర్యములతో యతి య
మ్మదవతిఁ దదనుచరుల న, య్యదనం గైకొనక యచలుఁడై యుండుటయున్.

సీ. చవియెఱుంగవుగాక యపుడలచంద్రామృతంబుతొయ్యాలియధరంబుసరియె
విన నెఱుంగవుగాక విశదనాదానుభావంబు పైఁదలిమణితంబుసరియె
తగ వెఱుంగవుగాక యగణితాసననిబంధము లింతిసురతబంధములసరియె
తలఁ పెఱుంగవుగాక దహరోద్గతారవిందమ్ము భామినివదనమ్ముసరియె
కానఁ దనుయోగమునకు సమాన మగునె
కానఁ దనురోగమునఁ జెందఁగలసుఖంబు
మదనుమత మింత తలపోసి మాని యింక
మదనుమత మాత్మ వదలక మనఁగదయ్య. 150

ఉ. తేరకుఁ దేరఁగా భవదదృష్టవశంబున నేఁడు చెంతకుం
జేరిన మమ్ము గారవముసేయ నెఱుంగవుగాక యాత్మలో
నారసిచూడు మేమిఫల మందుట కుంకువలై తనర్చునో
ధారిణిఁ జేయుజన్నములు తాపసవృత్తులు వీరకృత్యముల్. 151

సీ. ఏడాకులనఁటుల నెనయుక్రమము గల్గ బూది నెమ్మెయినిండఁ బూయ నేల
వైణవమౌక్తికవ్రాతమ్ము గలుగంగఁ బటికంపుఁబేరుఁ జేపట్టనేల
పూచినగురివెందపాదరుటింపులు గల్గఁ గాఱాకుగుడిసెల దూఱనేల
మృగనాభికాగళస్మృగనాభి కలుగంగ బిల్లవేలిమిబొట్టు వెట్టనేల
[1]జడనుబూని కటా సదసద్వివేక, చాతురి మనోజ్ఞమునఁ బూనవైతిగా
తెలియ నేర్చిన నీకానఁగలిగినవియె, యరసిసుఖియింపఁగారాదె సరసులకును.

మ. అనుధావద్వరహంసమండలము మాయానంబు ధాస్యావలం
బనసోత్కంఠవనప్రియప్రకరము ల్మాపాట లింతేల మా
యనుఁగుంబ ల్కనుభామమాణశుక మాహాయిట్టిమాబొంట్లకా
తనరీత్వూరుచిభార క్రమమె భరద్వాజా నినుం బైకొనన్. 153

క. కిలికించితలీలాగతిఁ, దిలకింపవు మృదుమదీయదేహాసక్తిం
బులకింపవు లేనగవులఁ, జిలికింప వి దేమి రాఁతఁ జేసిరె నిన్నున్. 154

క. అని చంద్రరేఖ యీగతి, మునిపతిఁ గొసర న్వసంతముఖ్యులు గడిమిన్
మొనసి తమతమకతమకం, బునఁ గదియుచు మరున కిదియెపో నం దనినన్.

---

1. చ-ట-జడత

ఉ. కాయజుఁ డల్లిపూబొమిడికం బిడి గేదఁగితేకుబాఁకుదా
కా యమరించి కల్వలజిరావయి లేఁజిగురాకుచొక్కపుం
జాయల జాళువాకమరు చాల బిగించి ద్విజాళి మ్రోల జే
జే యన మందగంధవహాశీతకరాదులు సందడింపఁగన్. 156

ఉ. తెక్కలతేజి నెక్కి నన తేకుమిటారపువంకి సూటిగాఁ
జెక్కి బళీ యనం దరటునేసి ఘుడాఘుడి రెండువీథులం
జక్కఁగ నూఁకినం జెమట జాఱ నొకించుక వన్నె సోఁకినం
ద్రొక్కినచోట్లు ద్రొక్కనిమరుం గని పల్మఱు మస్తరించుడున్. 157

ఉ. తోడన నూఁకి మల్లెనన తూపులఁ గూడఁగ నేసి మర్మముల్
గాఁడఁగ మొల్లపూగొఱకలం జుఱుకంటఁగ నొంచి తమ్మిపె
న్గేడెము చాఁటుచేసి తొవనేజముకొల్దికిఁ గ్రుమ్మి దిక్కుల
ల్లాడఁగ జాజిపూసబళ మంది ఘునధ్వని మీఱ నార్చుచున్. 158

ఉ. పూవిలుకాఁడు కీరహయము న్మని నంటఁగఁ దోలి నిల్పి తాఁ
బావడ లూఁది త్రొక్కి పరిపాటిగ ముందఱ సాఁగి నిక్కి ముం
జేవడిఁ జూఁపి యాఘునునిచిత్తము లక్ష్యము చేసి వైచె గా
త్రావళి నిర్గళన్మధుపరంపర నెత్తురు వోలెఁ గ్రమ్మఁగన్. 159

క. మారుం డంతటఁబోకన,దారుణగతి మించుమావితలిరాకుఁగఠా
చూరిఁ గొని నఱికి పచ్చని,వారువముం డిగ్గి కదియ వచ్చి కడంకన్. 160

క. పేరెంబావాఱి హల్లక,కోరకకుంతంబుఁ గేలఁ గొని భీమణహుం
కారంబు మీఱ నదలిచి,క్రూరత నమ్మౌనిమది చుఱుకుకొనఁ బొడువన్.

గీ. అంబరాంచలభాగదృశ్యంబు లగుచుఁ
దనరుతత్కాంతపృథుపయోధరము లపుడు
లలితనవచంచలాలోకములఁ బెనంగి
పొదలి యామాంసుఘునతమస్స్ఫురణ మడఁప. 162

సీ. అడరి జాలైనఘర్మాంబుపూరంబుచే వదలఁజాలనిధృతి వదలిపోవు
దట్టంబుగాఁ బస్వనిట్టూర్పుగాడ్పుచే నెడల నేరనిశీల మొగసిపోయెఁ
బెనఁగొని యుందంద యొనయుకంపంబుచేఁ జనలేనిమార్గ ఘ్యంబుజాఱిపోవు
వడిఁ బట్టు లేక వెల్వడుపులకాళిచే విడువ నోఁపనిలజ్జ [1]విడిచిపోయె

[1] చ.ట-వీటిపోయె.

నకట యంతటిలోనె యొండొకటి మీఱి
తత్తఱము మోహమును దిట్టతనము గాఁగ
నఖిలమానులు వెఱఁగంద నరుగుదెంచి
ధరణితలనాథ మునిఁ గఱకతి యొనర్చె. 163

క. అతనుశరవర్షధారా,హతి నిట్లు మహోజడాశయం బవిసిన నా
యతి యతులబోధసేతు,ప్రతినవయత్నమున నిల్పి పటువిస్మయుఁడై. 164

మ. తనవిజ్ఞాననిరీక్షణస్ఫురణ నత్యంతంబు నూహించి త
ద్వనితాసన్నిధిదోషరోషభరనృత్యద్భ్రూయుగాభీలుఁడై
ముని[1]కన్గోయి మిడుంగుఱు ల్గురియ సంభ్రాంతశ్రమాంభోనిగుం
భనగర్జాయుతవాఙ్క్రియార్భటి జనింపం గంపమానోష్ఠుఁడై. 165

ఉ. త్రాన మొకింత లేక సవిధంబునఁ గారులు పల్కెదేల యో
సోసి మదాంధురాల తలపోసి భవ[2]న్నుతజాతిగర్వరే
ఖాసముదగ్రవైభవవికారము లిడ్డ యడంతు నంచుఁ బే
రీసువడి న్నపించె నల యింతి నరాంగన యై జనింపఁగన్. 166

క. ఈకరణి నమ్మహర్షివి, భాకరునెఱిమినుకుల న్నవబంధురకాంతి
శ్రీకామనీయకవిశో, న్యాకృతి యై చంద్రరేఖ యడలుచుఁజనియెా. 167

సీ. అరయ ననగ్నికుండాహుతిస్తోమమై బూదిఁ గూడె సుమాస్త్రిపోఁడిమెల్లఁ
జర్చింప నూషరస్థాపితబీజ మై ధూళిఁ గూడె నమీరుహాళి యెల్లఁ
జింతింప వఱదఁ గూర్చినచింతపం డయి నీటఁగూడె హిమాంశునేర్పులెల్లఁ
గనుఁగొన నడవినిగాచినవెన్నె లై చెట్లఁగూడె వసంతుచెల్వ మెల్ల
నకట చట్రాతిపై వాన యగుచుఁజెదరి,పఱచెనలువంకలకుఁబక్షిబలములెల్ల
విశ్వభూనాథ విను పదివేలమంది, మన్మథులకైనవానిదెమల్పవశమె. 168

క. ఆవేళ వాలుఁ బోవం, గావైచి లతాంతశరుఁడు కట్టా మునుము
న్నీవిధ మరయక [3]యిట్టులు, రావచ్చునె మనసుకావరంబుననుచున్. 169

క. వెనువెనుకకుఁ జని యొకపూ, చినసంపెఁగకొమ్మ రెండుచేతుల నవలం
బనముగ నొనరిచి పదముల, నెనయించినదృష్టి మస్తమెత్తక తనలోన్.

1. క-కన్గోన. 2. చ-భవత్సురజాతి 3. చ-ట-నాకున్.

క. సమదగతినిగిడిచిన వ్యర్థములై శతధాసహస్రధా నానాళీ
కములెల్లన్ జనియెను దళి, తములై చట్రాయి వానితలఁపు కటకటా. 171

సీ. [1]వెలవెలఁ బాఱెడువేళఁ బెన్గట్టు క్రేవలఁ బట్టికుందెడువాని నమ్మి
వనములపాలయి మునుపున్నదళముల వదలి జాతికిఁ బాయువాని నమ్మి
తనరాకపోకలు గననీక మాయమై వడఁకుచు వర్తించువాని నమ్మి
కొమ్మలలోఁ డాఁగి కొదికి లావులు డాఁచి వంచినతల లూఁచువానినమ్మి
కటకటా దేవసభలోనఁ గండక్రొవ్వు
మాటలాడితిఁ గాని యీపాటివారె
యాప్తులనియెంచలేనైతి [2]నపజయంబు
పాల్పడితి నంచుఁ జనియె నాభావభవుఁడు. 172

క. ఆచంద్రరేఖయును దద్వాచంయమిశాప మెనసి వసుధ నవసుధా
రోచి యగురుక్మబాహు, క్ష్మాచక్రేశ్వరునకుం గుమారిక యయ్యెన్. 173

శా. ఆవృత్తాంత మశేషము న్విబుధలోకాధీశుఁ డేతద్వయ
స్యావాక్యంబుల నాలకించి సురకార్యాపన్న కావేలుపుం
బూవుంబోఁణికి ధాత్రి నామరపురీభోగోన్నతు ల్గల్గఁ జే
తోవీథిం గరుణించి పంచె శుభగీతు ల్నేర్పఁగాఁ దుంబురున్. 174

శా. ఆగంధర్వుఁడు వచ్చి నాఁటగోలె నత్యానందసంయుక్తుఁడై
రాగప్రౌఢిమ మీఱఁ గీతములు నేర్ప న్వేడ్క నే నమ్మహా
భాగుం గన్గొన నేగి యిప్పు డతఁ డంపన్సహ్యకన్యాతటీ
భాగావాసుని రంగనాయకుని సంప్రార్థింపఁగా నేగెదన్. 175

క. అని పలికి విజయలోలువ, చనముల నాచంద్రభానుచర్య సకలమున్
విని ముని సమ్మదయుతుఁడై, పనివినియెం బిదప సత్యభామాసుతుఁడున్.

మ. సకలక్ష్మాతల[3]పుణ్యగణ్యపురవీక్షాదక్షుఁడై నట్టిమా
నికులోత్తంసము వాగ్విలాసములు వింటే నెచ్చెలీ యెందు ని
ట్టిక్రొత్తార్థం గనుఁగొంటిమే యితనిసాటిం బల్కనిద్ధాత్రిలో
నొకసిద్ధుండును లేఁడు పో యనుచు సత్యుత్కంఠితస్వాంతుఁడై. 177

---

1. ట-వెలవెలఁబాఱుచు వేగ బెన్గట్టుక్రేవంబడి. 2. చ-ట-నపయశంబు. 3. ట-క్షత్ర పుణ్యపుర.

క. చెలికాని కేలునం గేల్, నిలిపి కొలిచి వచ్చుజనుల నిలునిలుఁ డనుచుం
బలుమాఱు మానిచర్యలు, పలుకుచు వేఱొక్కపువ్వుఁబందిలి కరిగెన్.

శా. గాంభీర్యాంబుధిరాజ రాజధరవాక్ప్రాణేశపత్రిప్రభా
శుంభత్కీర్తిసమాజ మాజనకచక్షుర్వైఖరీవంచితా
హంభావామరభూజ భూజననికాయస్వాంతభృంగావళీ
సంభావ్యాంఘ్రిపయోజ యోజకవిధాసంప్రీణితారణ్యకా. 179

క. అక్షీణయోగశిక్షా,దక్ష జగత్త్రితయసాక్షితాదీక్షిత దు
ర్లక్షచిదక్షుహృదక్షను,దక్షపణక్షమధురాపద క్షాంతినిధీ, 180

తరళము. స్వరధిరాజసదనరాజసఖముఖీజనాతిభా
స్వరశిరోజనవసరోజసరసమాజసంతతా
చరితపూజ సవితృతేజ జపితృయాజకచ్ఛటా
సురధరాజ శుచిధరాజశుభసభాజనోన్నతా. 181

గద్యము. ఇది శ్రీమద్దత్తాత్రేయ యోగీంద్రచంద్రచరణారవింద వందన సమాసాది
తసరసకవితారసోదాత్త దత్తనామాత్యసోదర్య మల్లనమంత్రివర్యప్రణీతంబైన
చంద్రభానుచరిత్రంబనుమహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

చంద్రభానుచరిత్రము.

తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీదత్తాత్రేయ సదా, మోదితసకలాదితేయ మునిగేయ చిదా
స్వాదాప్రమేయ యనసూ, యాదేవీశుక్తిముక్తికానఘుకాయా. 1

వ. అవధరింపు మాసమయంబున. 2

గీ. అచట హితుఁ జూచి హరిసుతుం డనియె మనల
కిచట మ్రొక్కంగఁ జన దేవుఁ డెమునునచ్చె
మునివచనభంగి రెం డౌకనియు గాఁగఁ
[1]దెలిపెఁ గుండినమునకుఁ బోవలయు మనకు. 3

క. మనవీరసేనునకుఁ గుం, డినమునఁ దుంబురుఁడు వీణ నేర్పెడునంట యా
తనియనుజ యొకతె కుముదిని, యనఁ గలదంట కార్యసిద్ధి యగు మన కచట౯

[2]ఉ. కావునఁ బంచసాయకుఁడు గంజభవాత్మజు చేతఁ గానవి
ద్యావిదుఁ డై ప్రసిద్ధిఁ గనునంతకు మున్నుగ నేగి గేయలీ
లావిధు లెల్లఁ జాలఁ బదిలంబుగ నేరిచి యెట్టులైన నే
నావనజాక్షిఁ దెచ్చెద సఖా యట కీవును సంభ్రమంబున౯. 5

క. నావెంటనె రమ్మిఁక మన, మీవిధము పురంబుఁ జేర నేగి హరికి న
త్యావనితకు నెఱిఁగించినఁ, [3]బోవఁగనీ రిదియ వెడలిపోఁ దఱి యనిన౯ 6

చ. అతఁడును నట్లకాక యన నప్పుడ వా రసహాయశూరులై
ప్రతిదివసప్రయాణములఁ బట్టనపట్టణదుర్గదుర్గమా
యతతటినీవనీగిరు లనంతము లొక్కట దాఁటి పోయి రు
ద్ధతగతి నంత నిచ్చటఁ దవాప్తచమూనివహంబు లెంతయు౯. 7

చ. క్రమమున నెల్లెడ న్వెదకి కానక క్రమ్మఱిపోయి య య్యదూ
త్తమునకు విన్నవించుటయుఁ దత్ప్రముదానుతబాంధవాప్తవ
ర్గము లడలొంది భావిశుభకార్యము నారదుచే నెఱింగి హృ
త్ప్రమదముఁ గాంచె నిచ్చట నృపాలకుమారవతంసు లొక్కెడ౯. 8

1. చ - దెలిసి. 2. ట-లోలేదు. 3. చ - బోవఁగనె రిపుడ వెడలిపోవుద మనిన౯.

క. కని రల దుర్వాసుతపో, వనము సతతోజ్జ్వలత్పావనముం బుణ్యా
వనము న్సంయమిపదపా, వనముఁ జనదుష్క్రియానివహాభావనమున్. 9

క. కనుఁగొని యానందము నె, మ్మనమునఁ దళుకొత్త ధరణిమండలపతు ల
వ్వనమధ్యము దఱియఁగఁ జని, కనుఁగవలకు మోద[1]మిడునొకానొకచోటన్.

ఉ. మార్గాయాసము వో నికుంజపటలీమధ్యంబు సొత్తెంచి యం
తర్గేహంబునయందుఁబోలె సుఖనిద్రం జెంది రుల్లోలసం
సర్గానర్గళభానుజానిలసదాసంఘృష్టరంభావనీ
వర్గోత్తాలపలాశవీజనముహుర్వ్యాధూతఘర్మంబుగన్. 11

ఉ. ఆయెడ నాశ్రమైణయుగ మచ్చట నచ్చట లేఁతపచ్చికల్
మేయుచు సారె నొండొకటి మేనులు మూర్కొనుచు న్రయంబునన్
డాయఁగ వచ్చి యాధరణినాథుల [2]మానిజనభ్రమంబునన్
రాయిడిఁ జేసెఁ బైఁబడి చిరంతనతాదృశవాసనారతిన్. 12

చ. అలయిక నిద్రవోవుతఱి నాగతి సారెకు రాయిడించినన్
దెలిసి తటాన మేలుకని దిగ్గన లేచి యదూర్ధ్వపుచ్ఛముం
గలఁగుచుఁ జూచి చెంగునను గంతులు వేయుచుఁ బాఱునట్టి జిం
కల బెదరించి జోడు దలఁగం గలగుండుపడంగఁ దోలినన్. 13

చ. మిగుల భయార్తి నొండొకటి మించఁగ రెండును రెండుదిక్కులై
తగ బుసకొట్టుచుం బొదలు దాఁటుచుఁ గ్రమ్మఱి చూచుచు న్వరం
బెగయుచు గాలిఁ దీవ చలియించిననైనఁ దొలంగిపోవుచున్
దిగులున వచ్చి యమ్మునిపతిం గని యుల్కుచుఁ జెంత నిల్చినన్. 14

శా. ఆదుర్వాసుఁడు వానిఁ జూచి యపు డత్యంతారుణాపాంగవి
త్సూధామంబులు దిగ్విటంకముల నుల్కాజాలము న్నింప ను
ర్వ్యాదాలంఘనజాంఘికాగ్రహముతో నారా మదీయైణాలీ
లాదాంపత్యముఁ బాపె నెవ్వఁ డని యుల్కన్ ధ్యానసంసక్తుఁడై. 15

క. యమునాథనందనులఁ గా, మది నెఱిఁగి కటంబు లదర మౌని కటకటా
తుదమొద లెఱుఁగకమదమునఁ, జెదరినమదినింత సేయఁ జెల్లునె యనుచున్.

సీ. ఎఱుఁగరే దేవతాధీశుసంపద లెల్లఁ గడలిలోఁ గలిపినగబ్బితనము
మఱచిరే సత్యభామామురారుల బండి[3]గొడ్డులఁ జేసినగొడ్డతనము

1. ఉ - మొసఁగఁగా. 2. చ - మానిభ్రమంబునన్వడిన్. 3. చ - గోలచేసినయట్టి.

తలఁపరే యరవిందధామునిల్లాలి ధాత్రికిఁ గూల ద్రొబ్బినదిట్టతనము
చూడరే రోఁకటిమూలికై సాంబుతోఁ దము నెల్లఁ దిట్టినదంటతనము
పెక్కులేమిటి కరయరే భీమణాక్షి, వీక్షణాత్యుగ్రరూక్షాశుశుక్షణిశి
ఖోత్థితజ్జ్వాలికలలోకమొక్కమొఁగిన, భస్మముగఁ జేయఁజాలినబంటుతనము.

క. అని తము లోహాయన ముని, యనితము లో నడరురోష మగ్గల మగుచుం
గనికరము మాఁపఁ జూచుచుఁ, గని కరమున శాపజలముఁ గైకొనునంతన్.

సీ. బహుకాలసాధ్యతపస్స్వ మేటికి మంటిపాలు సేసెద వని పలికె నత్రి
యాదవాన్వయులంట యన్న యీ తెగువ నీకనుచితం బనెఁ గర్దమాత్మజాత
సాంజలినై యుపాధ్యాయ యీయొకతప్పు సైరింపు మనిరి యాశిష్యవ్రజంబు
అంతకు నెంత నీ వటువలెఁ గోపింప నది లక్ష్యమా యని రన్యమునులు
మఱియుఁ దలకొకమాటగా మౌనినాథ, తాళుమన నట్లు సేయక తపసి నిజమ్ము
గంబు లెట్టెట్లు వారును గవదొలంగి, కలఁగ నిమ్మని శాపోదకంబు విడిచె.

క. అట్టిమహారభసపుఁదఱిఁ, బెట్టుగ డిగినట్టు లగ్రసీమ మొలచిన
ట్లుట్టిపడినట్టు [1]మౌనుల, కట్టెదుట న్వ్యాసమౌని గనుఁగొనఁబడియెన్. 20

సీ. సత్యవతీమానసము నొంపుహంసేంద్రు ముడివడనిజడకెంజడలవాని
భరతరాజాన్వయోద్ధరణుఁ డైనను సౌమ్యు విరిదమ్మిపూసలసరమువాని
వాసిష్ఠవంశాప్తి నఱలుముక్తాగ్రణి పలుచనినిడుయోగపట్టెవాని
నలఘుభారతకథాకలికిఁ జౌసత్పతిఁజేయుత [2]పప్పళివన్నెచేలవాని
బ్రాక్తనవచోవిభాగవైభవధురీణుఁ, గేల మున్నీటిక్రొన్నీటిగిండివాని
నాపరాశరపుత్త్రు నుదగ్రశప్తకోప, రౌద్రతరనేత్రుఁ గాంచి దుర్వాసుఁ డపుడు.

క. ననసవవినయముఁ బల్కుచు, నవనతగతిఁ దోడి తెచ్చి యాతిథ్యంబుల్
నవరించిన నమ్మునిపతి, యవి గైకొన కనిరె భీమణాక్ఖటి మెఱయన్. 22

ఉ. బాలురు పుట్టుభోగులు నృపాలతనూభవు లెండకాఁకచేఁ
దూలినవారు సిద్ధతమిఁ దోఁగెడువా రొకతప్పు సేసినం
డాళక యేల శావరమున న్నపియించితి వోయి యిట్టిని
ష్కేల మునిత్వ మేల జప మేల జటాభర మేల నేమముల్. 23

[3]సీ. మునుమున్న యపకీర్తిజనియించినటియించునామీఁద ప్రస్తుతిపుట్టిఁ బాడునుదుట
ముంగలదురితసమూహంబులు జయించునామీఁదఁ బుణ్యంబులంకురించుఁ

1. చ - తపసుల. 2. చ - పుష్పాడి. 3. ట - లోఁతేదు.

దొలుదొల్త నఖిలవిద్యలును నీవై జాఱు నావిరాఁద ఘర్మాంబు వడరు మేన
మొదటనే తపము సమూలంబుఁ జలియించు నావిరాఁదఁ బెదవి బిట్టదరసాగుఁ
గాన నూఱక శపింపంప మానిపలికెఁ, దీరునే యాయిమానిసిదిండ్డితబిసి
విసపుఁజెట్టున కూడలు [1]విడిచిపెట్టు, జనలుజనియించి చెఱచె మస్తమున నీకు.

చ. ముని నని పేరువెట్టికొని ముక్కునఁ గోపముఁ దాల్చి యీగతిన్
జనుల శపింప దీన నొకసద్గతి గల్గునె మర్త్యమాత్రులే
ననజభవాత్మనందనులు వారలు వారలఁ జూడకున్న న
ద్దనుజవిభేదిఁ జూడవలదా ఖల దారుణ ధూర్తవర్తనా. 25

[2]క. అని యనితరసహ్యంబై, గనగనమనుచూడ్కిఁ గోపకళ క్రాలుకొనన్
ముని మునిసి యత్రితనయుం, గని కనికర ముడిగి పలికె కటకటఁ బడినన్.

క. రోషారుణాక్షివీక్షా, భీషణవదనంబుతోడఁ బెదవు లదర నా
దోషాకరానుజుఁడు కటు, భాషణములు వ్యాసుఁ జూచి పలికెను గలఁకన్.

ఉ. వంచన నాపనంబునకు వచ్చి మడంచి దయావిహీనులై
పెంచిన యేణశాబముల బిట్టదలించినఁ జూచి నేను గో
పించి యథోచితంబుగ శపించితి నిందుల కీవు వచ్చి గ
ద్దించఁగ నేమికారణము దెల్పఁగదోయి భవత్ప్రతాపముల్. 28

[3]క. వాకిలి దెఱచినఁ జాలున్, సాకిరి బలికెద నటంచుఁ జనుదెంచి కడుం
జీకాకువడఁగ నాడిన, నీకు స్వాఱచెనవెం తెలియనేర్వు మమ్మున్. 29

చ. నను మునిమాత్రు నాడుగతి నాటఁగ నాడిన నేఁడు నీకు నే
ననునయభాషణంబులఁ బ్రియంబులు పల్కుదునే యమర్షసం
జనితనితాంతభీషణనిశాతకశాతరశేకుణంబులం
గినుక నడంతుఁ గాక వెనగి[4]ట్టఫులు నాయెడ మాను మం చొగిన్. 30

స్రగ్ధర. క్రుద్ధుండై బల్విడిం బల్కెను నపుడు దృఢాంకూరితాహంక్రియాసం
రద్ధద్వేషంబుతోఁ బ్రళయశిఖిగతి న్మండుదుర్వాసు వ్యాసుం
డిద్ధాయుష్మంబుతో బిట్టెనసి పలికె వాఁ డిద్దఱుం దాళలేక
ప్రోన్నోద్యం బొప్ప నన్యోన్యము శపవిధాయత్తులై యుండునంతన్. 31

---

1. చ - వీఁగినట్లు. 2. ట - లోఁబక్కపక్కన [illegible] "అనిన" అనుమాటమాత్రముగలదు.
3. ట - లో దీనితో నైదుపద్యములకు "ఆయిద్దఱుం జెప్ప [illegible] విడిం బిఱులివియక పోరుచెడ [illegible]" అనువచనముమాత్రము గలదు. 4. చ - సెవక్కలు.

క. విఱిగె ధర జరిగె నుడుతతు, లొఱిగె నభం బరిగె వార్ధు లూటాడె గిరుల్
వెఱచె జగ మఱచె దిశ ల, త్తఱి వారలరోషగద్గదధ్వానములన్. 32

ఉ. గ్రక్కున లేచి యంపసెలగల్ దగు పెన్బొదులూని సింగిణీ
లెక్కిడి చేత నాలుగయి దేర్చినతూపులు సంతరించి నల్
ప్రక్కలఁ జూచుచుం గలకలం బుదయించినక్రోవ నిల్చి యా
దిక్కునఁ బాఱుసంయములు దెల్ప నశేషము నాలకించుచున్. 33

మ. చని యుగ్రానని వారు గాంచిరి జటాసంఛన్న [1]సర్వాంగులన్
జనితేర్ష్యావశులన్ మిథశ్శపనదిత్సాప్రస్థలద్వాక్యులం
గనదాలోకవికీర్ణపావకుల హుంకారోర్జితాన్యోన్యత
ర్జనులన్ భ్రూకుటిభీకరాకృతులఁ బారాశర్యదుర్వాసులన్, 34

[2]క. కాంచి ప్రదక్షిణవిధు ల, త్యంచితగతి నాచరించి సాష్టాంగము ల
ర్పించి యలమునుల వారు ను, తించిరి గంభీరభారతీగుంభనలన్. 35

సీ. శౌరిపాదాబ్జసంసక్తాయ ముక్తాయ సోమచూడాంతస్సోదరాయ
సకలపురాణప్రశంసాయ హంసాయ బలభేదిగర్వవిభంజనాయ
సత్యవతీగర్భజాతాయ పూతాయ కర్దమజానంశకందలాయ
శ్రీవసిష్ఠకులప్రసిద్ధాయ శుద్ధాయ శాంభవతేజోంశసంభవాయ
నతిరమర్త్యనుతాయసుస్రతిహితాయ, నతిరవార్యనవార్యమద్యుతియుతాయ
నతి రతివివిక్తతపసేయాయ తతనయాయ, నతి రశేషవిశేషమత్యతిశయాయ.

క. అని యిరువురఁ బొగడిన నం, దనసూయసుతుండు శాంతుఁడై నిజశాపో
క్తిని శాతశూలకృతశా, తనుల యదూద్వహులఁ జూచి దయతోఁ బలికెన్.

ఉ. మీ రొక రేఁడు జో డెడసి మీఁదటఁ గుండిన[3]పట్టనేందిరా
గారములోన నొండొకని గన్గొని వాంఛితవైభవంబు చే
కూరిన నింపుసొం పెసఁగ గోపవధూపతితోడఁ గూడి మీ
ద్వారవతీపురంబునకు వత్తురుగాని తలంక నేటికిన్. 38

క. అని పలికిన దుర్వాసో, మునిచేఁ బనివిని దయాసముచ్చుతు వ్యాసుం
గని పునరపనతి సలిపిన, ననుపమవాత్సల్యగరిమ నతఁ డిట్లనియెన్. 39

---

1. క - దివ్యాంగులన్. 2. ట - లో దీనితోఁ బై మూఁడుపద్యములకు మాఱు "చూచి ప్రదక్షిణనమస్కారంబు లర్పించి యున్నంజూచి యనసూయాసుతుండు దయార్ద్రచిత్తుండై" యను వచనముగలదు. 3. చ - పట్టణాపురా.

చ. అభిమతకన్యకాపతు లనేకకుతూహలశాలు రై మహా
విభవవిశాలురై మనుఁడు విశ్వధరావలయంబు మెచ్చ నో
శుభమతులార యంచుఁ దముఁ జూచి యనుగ్రహ మాచరింప వా
రభినవధైర్యధుర్యహృదయాంబుజు లై చనుచు న్వనంబునన్. 40

[1]సీ. వనతరుల్మఱు వైనఁ గనకపోదుమొ యంచుఁ దమపరస్పరవదనములు గనుచు
గెడవాయఁ దెరువున నెడసిపోదుమొ యంచు నన్యోన్యహస్తములలమికొనుచు
ఘనఝిల్లికార్భటి వినకపోదుమొ యంచు సారె మిథోవాక్యసరణి వినుచు
మదగజాదినిరీక్షమ ణఱువచ్చునొ యంచు నితరేతరవిమర్శ మీయకొనుచుఁ
దఱచు వంకల ననుచు మాధవులఁ బెనచు
జమలిమల్లియ లనుచు వాసనలఁ గొనుచుఁ
బొలయుగాడ్పుల నినుచుచల్వల నె మనుచుఁ
గలయఁ దేఁటులఁ బెనుచు మార్గములఁ జనుచు. 41

క. ఈఱములు గుబురుకొను నెడఁ, దాఱుచు వా రేగు తెరువు దప్పి చెమట నై
నేఱులుగఁ గాకి దూఱని, కాఱడవిని బోవుచో నొకానొకచోటన్. 42

ఉ. అధ్వగదత్తశైలాక్షతగ్రహణసంకులమూషికారాజికూజితములు
శ్లథవప్రపాషాణసంధిజాతవటావనీరుహాలోలఝిల్లీరవములు
లూతాఘటితతంతుజాతాభివృతదారుగోపానసీ[2]సటద్ఘుణరుతములు
ప్రశిథిలప్రాసాదభాగగేహాన్యోన్యనీడభ్రమత్పక్షినిస్వనములు
జీంద్రుమని మ్రోయఁ జెదరినచిత్తరువ్రులఁ, బడినగోడల నొరగుకంబములఁ బట్టు
వదలుగారలతోఁ గానవచ్చె బహుళ, వాలయం బైనశూన్యశివాలయంబు.

మ. ఘనహాళిం బెనఁగొన్నబల్లిపరశేఖాచంద్రుఁ డంగంబుఁ జెం
దినజీర్ణోరగకంచుకచ్ఛటలు తాదృగ్భూష లందంద చిం
దునసుల్ భూతిరజంబు నై తనర రుద్రుం డట్టిశూన్యాలయం
బునఁ గాఁపుండియుఁ గాంచుఁ బ్రాక్తనమహాభోగంబు లెల్లప్పుడున్. 44

గీ. ఆమిషభ్రాంతిచేఁ జించినట్టిజీర్ణ, చిత్రపటఖండములు పైనిఁ జెదరి రాలఁ
దాల్చి తగు నందు మూషికతతగణాధి, పతికుఘాలంకృతానేకపము లనంగ.

సీ. అన్యోన్యనాదకుప్యత్సింహహుంకృతి హోరనురోదఁ దలయేరు వోడమ
భుజగభీమాలయభూమిఁ బేర్కొనిన పిచ్ఛిలవిషంబున నోరు చేఁదుదాల్పఁ

1. ట - లో లేదు. 2. చ - నదద్ఘుణరుతములు.

జటులఝంఝూప్రభంజనమహోద్ధతిఁ గ్రమ్మునురవుంటఁగనుఁదమ్మిచుఱుకుఁ బూన
సమదవాహారివిషాణఘట్టనభీతి నిగుడునన్నున మేనుసగము గాఁగ
నహహాచక్రాతివంటివాఁడగుటనచట, శంభుఁడౌకయించు కేనియుశంక లేక
నిలిచెఁ గాక మఱెవ్వరుఁ దలఁచి రేసి, తోలు నెమ్ములుఁ గనుపట్టఁ దూలరెట్లు.

చ. ఘనను గజాసురి యం చడుగుముట్టఁగ వప్రము ద్రొబ్బి తో గజా
నవజనకత్వ మెంచియొ వనద్విరదమ్ములు దుమ్ముఁ గర్ణచా
లవములఁ ద్రోఁచి హస్తసలిలంబున దాఁచి ఘటించుఁ బద్మినీ
ఘనరసయోగసంతతవికస్వరపుష్కరము ల్తదీశుపైన్. 47

[1]సీ. చీలలు చెదరి బచ్చెన చిట్లి వానలఁ గూలుకొమ్మలతోడి గోపురములు
పొరుగూరిప్రజపాడుపొలము మేఁపుచు రేలమందలాఁగినభోగమండపములు
నుసిపట్టి వడి నుగ్గునూఁచంబులై బండికంబ్లు దక్కఁగ నేలఁ గలియుతేరు
లెడలేక తఱచు ప్రేలెడు జిబ్బటీలచే గబ్బులు వెదచల్లు గర్భగృహము
లొరఁగలుఁజులునడి తావలూడిప్రాఁచి, బూరటిలినీరుగననీకపూరిమొలచు
బావులును గల్గునచట భూపాలసుతులు, చేరియొకచోట నలఁతవసించునంత.

క. భీషణతరహయహేషా, ఘోషము వినవచ్చుటయును గుఱిఁగట వార
న్వేషించి కాంచి రస్త్రావి, శేషోజ్జ్వల మైనయొక్క చిత్రరథంబున్. 49

ఉ. కాంచి తదగ్రశీర్షతురగస్ఫురణంబుఁ దదీయలోహచ
క్రాంచలపాటవంబును దదస్త్రసమృద్ధియుఁ దత్పతాకికా
భ్యంచితకాంతియు న్నయనపర్వముగాఁ జెలికాని సూతుఁ గా
వించి ముకుందనందనుఁడు వేడుకఁ దద్రథ మెక్కి తోలఁగన్. 50

సీ. పంకరకొంకరవలుదకోఱలు మించుసెలవులపాల కీఁగ లలమియూఁగఁ
బెలుచ బీఱనరాలు పెనఁగొన్నముక్కొంకబయసుగుత్తుకఁ బ్రేవుసరులు ప్రేల
నీచపోయినయట్టియూఁచపిఱుందుపైఁ గఱకుతోల్గట్టి సెన్నుఱికి వలవ
నిఱుకటంబుగఁ గ్రుంగియొఱగుపోయినగూఁకమూఁపుపైగసమిన్నుముట్టి వెలుఁగఁ
గోఱమీసల గిజిగానిగూఁడుపోని, నోరమానిపితలలు లేనారి కెడవుఁ
బొండ్లములవలెఁ బీల్చుచు భువనభయద, కాయుఁడొకరక్కసుఁడువాఁడెఁగ్గడియవచ్చి.

[2]మహాస్రగ్ధర. కఠినోగ్రగ్రంథిసృక్వగ్రథితపిశితదుర్గంధసంబంధశశ్వ
చ్ఛ్రితనాసాదేశవాసిశ్వసనవిసరసంచారఘోరాననాయః

1. ట - లోనిదియు దీని క్రిందిదియు లేవు. 2. ట - లోలేదు.

పిశరప్రవ్యక్తదంష్ట్రాపృథుమథనభవత్ఫేనసంతానకుల్యా
లుఠనార్ద్రోన్నిద్రజిహ్వాలుఠనభయదఘల్ఘుధ్వనిన్ రాజుఁ బల్కెన్. 52

ఉ. ఓరి వరాక నేఁడు మది నోడక మామకకాననాంతముం
జేరుట యెట్లు చేరి పయిచేటు గణింపక కండక్రొవ్వునం
దే రిది యెక్కుడెట్లు విధి ద్రిప్పకరాఁ బొలకై కడంగునా
బారికి నగ్గమైతి విదె [1]బల్విడి ద్రుంగెద నీక్షణంబునన్. 53

క. ఎచటికి సరిగెద వని రా, త్రిచరుం డాభీలశూలరేఖఁ [2]జదలఁ ద్రి
ప్పుచుఁ జటులహుంక్రియార్భటి, నచలము లూటాడ నతిరయంబున నైవన్.

[3]స్రగ్విణి. గాఢనక్తంచరగ్రామభస్మీకృతి, ప్రౌఢరుద్రేక్షణప్రాయశృంగత్రయీ
లీఢఘంటారవాళీకరాళాంతకృ, ద్గూఢగర్జాప్రజారుంతుదధ్వాన మై 55

శా. అశూలం బసు దేరఁ గ్రూరతరబాహాగర్వదుర్వారుఁ డై
యాశాభూధరకూటకోటి వడి నూటాడంగ బిట్టార్చి ధా
త్రీశోత్తంసము విల్లునంచి గొనయం బెక్కించి చే మించి నా
నాశాతాశుగము ల్నిగుడ్ప నది సాంద్రజ్వాలికాభీల మై. 56

భుజంగప్రయాతము. కరాళాశుగౌఘంబుఁ గైకోక పైపై
నరాళాకృతి న్రా మహాబాహువీచీ
మరాళచ్ఛటాస్ఫూర్తిమద్వజ్రహేతి
త్వరాలక్ష్మిఁ దచ్ఛూలదండంబుఁ ద్రుంచెన్. 57

గీ. త్రుంచుటయు నఖర్వదుర్వారకోపుఁ డై, యసుర శక్తి వైవ హరిసుతుండు
దానిఁ బటుకృతాంతదంష్ట్రానితాంతశి, ఖాంతకాంతకుంతహతి నడంచె. 58

క. తనశక్తి యిట్లు వడనం, తన భక్తివహింప కసుర తత్సమరమునం
దనుశయముఁ దాఁటఁగిక్రమ్మఱ, ననుశయమునలీలనొక మహాగదగొనుచున్.

[4]మత్తకోకిల. రాజరాజయకాంక్ష న న్నెదుర [5]న్నరుం డితఁ డెంత యా
రాజరాజసఖుండు నోపఁ డరాతిఘాతిధృతాసిధా
రాజరాజున కస్మదస్త్రపరంపరల్ జత జంభవి
రాజరాజముఖామరావళి నైన నే [6]నలయింపుదున్. 60

మాలిని. అని యనితరధార్యాహార్యశౌర్యాస్పదం బై
కనకన మని నిప్పు ల్గ్రక్కు నుద్యద్గదం గ్ర

---

1. చ - ట - బట్టిమెసంగెద. 2. చ - ట - జెదరఁ. 3. ట-లోలేదు. 4. ఉ-ఈ
నీక్రింది నాలుగుపద్యములు లేవు. 5. చ - ధరన్నరుఁడెంతయా. 6. బొలింయుంచెదన్.

క్కనఁ గనలుచు రోషాయత్తచిత్తంబుతో వాఁ
డని ననియతమార్గం బోచు రాచూలి వైచెన్. ౯౬

ఉ. వైచిన నమ్మహాగద యవార్యగతిం దను డాయ వచ్చినం
జూచి నృపాలుఁ డోరసిలి శూరతమైఁ బరిఘంబు సాఁచి రెం
డై చటులాకృతిం బడ రయంబునఁ ద్రుంచిన నన్నిశాచరుం
డేచినకిన్కతో నొకమహీరుహముం బెకలించి యార్చుచున్. ౯౭

క. బిరబిరనఁ గేలఁ ద్రిప్పుచు, దురదుర నేతేర ధరణిధూర్వహుఁ డతనిం
బరిమార్పంగరా దొండొక, తెరువున నని యనమసమరస్పృహసంభ్రమునఁ డై.

వ. ఆసమయంబునఁ బగఱపొగ రిగుర నెగుచుతఱి సబలంబు లగుసబళంబులును విలిప్తహాటకంబు లగుఖేటకంబులును ముహురుచిసమున నెసక మెసఁగుచిటువపిలుకలఁ గలకల నగుతళతళనిచిలుకుములుకులును నవక్రరుచిక్రమాక్రాంతదిశాచక్రంబు లగుచక్రంబులును బరరాజసమాజంబు నాజిం బరాజయంబు నొందించు తేజంబులు గలనేజంబులును నిజకమణజనితవిస్ఫుటస్ఫులింగసంఘసంఘృష్టవియత్తలంబు లగునత్తలంబులు మొదలగునానాయుధంబులు గల్గ నాయోధనంబులం బ్రతిపీరవరదం బగునరదంబు వఱపి సీరుపమప్రభాప్రభాతభానుం డగుచంద్రభానుం డాతతకేతనాకుంరఘంటాఘణాఘణాత్కారంబులును రంగత్తురంగగళకలితకింకిణీక్రేంకారంబులును నధిజ్యకోదండశింజినీటంకారంబులును సైంధవతోలనాలోలవిజయలోలహుంకారంబులునుం గలసి యుద్వేగకలకలంబుఁ జిలుక నలుక సమిద్ధరయంబున నెదురుపడి కదిసినఁ జుట్టుముట్టి రట్టడియై మట్టుమీఱి నెట్టుకొనిన దిట్టతనంబునఁ బుట్టు నట్టహాసంబున ధరాధరఘట్టంబులు బిట్టవియ నొక్కట నారక్కసుం డుక్కుమిగిలి గ్రక్కున నక్కుమారశిరోమణి కిరీటపాటనత్వరాపరాయణంబుగా (నుత్తాలసాలం బాభీలగతి గిరగిరం ద్రిప్పి వైచె వైచిన నుఱక రాజు దాని నఱకె నఱకినం బిఱికిగొనక యయ్యసుర కుప్పించి యెగసి మగతనంబున సారథిపేరురంబున బోరన ధారాళరక్తంబులు గురియ నురియఁగొని పఱియలువడ నడిచినప్పు డప్పుడమిఱేఁడు కనునడిం దొవరి కేడలుకొను కడిమిం బోడముసిడిముడిఁ దడఁబడక గడిసేసి ననురనిడుద రొమ్ములు నుడివడఁ దొడిపడ నలుగడలు గడగడగడ వడంక జడిగొని దెబ్బలు పెడందవాతికడిందియంపఱ నింప నన్నిలింపారి లలంపాటీ కేరనో

( ) ఈగ్రంథము చ - లో మాత్రమున్నది.

మానసమానసుం డై దరిసి ముఱిసియు) వివిధసవిధకుధరకూటఝూటంబులు
నిరాఘాటపాటవంబున నుత్పాటించి మించినక్రొవ్వున నవ్వీరవరేణ్యు నెడ
ఱువ్వ నవ్వుచు నార్చి కార్చిచ్చుపగిదిఁ జేర్చి వికటకటతటనికటదంష్ట్రాపుటం
బులు గిటకిట గీఁటుచుఁ గుటిలగతి నుడుమండలంబు సోఁక నేకజాంఘికత
లంఘించి మించినం గాంచి యమ్మించు వెలుంగుకోలముదొర మెచ్చి యిచ్చం
బొగడునయ్యెడన గగనతలంబుననుండి మగిడి రథచక్రంబు లిరుసులకోలఁది
దిగఁబడ నొగలిమీఁదికి దుమికి కిఱు కసకుండ నూతు నాతతకరచపేటా
స్ఫోటంబు పెల్లునఁ ద్రెళ్లి మూర్ఛిల్లం జేసి యుబ్బి బొబ్బ లిడునబ్బలియుని
జూచి యద్దానవరిపుసూనుండు నిజనిశితకరకరవాలధార నురంబు చుఱుకు
చుఱు కన నఱికినఁ బికికితనంబున బెఱచఱచి పిఱుతిరిగి యుఱికి పఱచు
టయుఁ దానును వానివెంట నంటి బంటుతనంబునఁ బృథుతరరథావతరణం
బొనర్చి యఖండకోదండపాండిత్యంబునఁ దెఱచుమెఱుంగులు గిఱికొన
మిఱుమిఱు మెఱయు నుఱిది గొఱక లురవడిం గెరలి నరిపెణంబఱపి నఱుము
చుఁ దఱిమినఁ దెఱపి గనలేక నాకిద్వేషి కాలికోలందికి నరిగియుఁ దిరిగి
మఠలం బిరుదుమెఱసి తరుపరంపరల మాటుగొని సమీపశిలాశకలంబు
లదవదం బదంబుల నందికొని యనుపమానగతిఁ జిఱ్ఱుచిఱ్ఱున వైచుచు రా
చూలిం గదిసిన నతండు క్షేటంబు చాటుగా వెనుకనడ నడరి తేరెక్కు నెడ
నెక్కుడుజవంబున నక్కుఱుకుఁబోలసుఁదిండి గండుమీఱి యొండెఱుంగక
తదీయస్యందనంబు క్రిందికి మోరత్రోపునఁ జొరం బాఱి మాలెచాఁపు గల
మూఁపుల నెత్తి నేలఁ గూలంబడ నెట్టిన నట్టులు వీడి పుట్టచెండు మెండున
మిక్కుటంబుగఁ బుటంబులెగయ నిజేచ్ఛం జనుహయంబులు తోడివడం బో
వుట చూచి రాచవారు రధికప్రమేయులు గాన బెగ్గిలి చనుయుగ్యంబులఁ
బట్టి యరదంబు మెఱపు మెఱసినచందంబున నందంబుసూప మరల్చి యే
పున ననహ్యారంహోసింహనాదంబుగఁ గోదండంబు సారించి పేరెంచి యాపిశి
తాశి నాశీవిషసమాననానానూనబాణసంతానంబుల మానంబు దూలించి
కీలాలజాలంబులఁ దేలించిన నించుకవడి బెడఁకుపడి యడలున నిడుమకోను
బడలిక నొకయనోకహంబునీడ నొఱంగి వెఱఁగుపడి పరికించుతఱి నెడమీఁక
పొడమి రథచోదకుం డాదటఁ గ్రుద్ధుండై బిట్టు వైరంబునఁ బ్రేంఖత్కంఖాణ
బాణపుంఖసంఘాతసంజాతజ్యాతలధూళికాపాళియు నదభ్రభ్రమణవిభ్రమ
స్ఫురత్ప్రభవత్తాలాతలకేతనలుఠదయోమయనేమిఘర్ఘరనిర్ఘోషంబును దక్కనొం డే

వ్వియుఁ గనవినఁబడకుండఁ బండిత్రోలినంత నంతకాకారుండై పంతంబుమె
ఱయ సంశమసవతీచరప్రసహుండును గరాళకరాలక్షితకంకాళుండై హుంక
రించి యహంకారంబున నీ వెందుఁ బోయెద వని యుదుటునం బొడలుసుడం
బున హత్తి మొత్తుటయుఁ గత్తలానులుం జెగ్గలి మ్రొగ్గిన సోఁగవాగియలు
సారథి నిజభుజాయుగంబునఁ గుదియంబట్టి బిట్టెత్తినం దత్తరంబున నుత్తేజ
కాశ్వరాజీముఖరనూపురపుంశ్చరణఖరఖురశిఖరంబు లంబరంబున బయలు
ద్రవ్వఁక జోఁకఁ బిఱిందిపదంబుల కొంతదూరంబు తేరీడ్చికొని తమకంబునఁ
దుముకుగమకంబున వియచ్చరు లచ్చెరుపడి చూడ నమ్మహీమండలాఖండ
లుండును నయ్యంతదురంతసాహసబాహాసాహాయ్యంబు నూహించి యహో
యని సంతసించి పొంగి యతండు నిండుమనంబున ఘోటకబృందంబుకం
దంబులు ప్రోదిగ నప్పటప్పటి కప్పళించుచుఁ జెవులు నివిరి మొగంబులు
దుడిచిన భూరిఫూత్కారభూషితతాలువుల డిండీరఖండంబులు తండతం
డంబులుగ వడఁ గఱకఱఁ గ్లెంబులు కొఱుకుచు జోడనల నవేలంబుగా
మగుడుటయుఁ దోడన వెంబడిం బఱచి యురుతరశక్తి నన్నక్తంచరుండు
ఫిఱిందికి వచ్చి భుజార్గళంబున నిహగడ నిరుసుకొన దివియంబట్టి జంగయిడి
క్రుంగి కుతికిలంబడి సాఁగనీక కూఁకలిడ నారాకొమారుండు పెడమరలఁ
దిరిగి యత్యాగ్రహంబునఁ బ్రత్యాలీఢపాదుండై వింట నొండొంట
మంట లుమియుకఱుగంటుములుకు లెదురు చిమ్మినకైవడిఁ గఱుదుఱీఁగలు
మూఁగిన తెఱంగున నాదారకుండాఘాణిద్వయతలప్రతలంబులు సూటివడ
నాట సవ్యసాచియై యేసి యీాను నులుకుఁ బుట్టించినం బట్టువదలి కళవ
ళించి నిలుపరింపలేక కదలి పఱచుటయు వెనుకపడ నడరి తేరెక్కి వెంట
నంటి కవిసి మనుజపతి ప్రబలం బగుసబళంబు వక్షస్థలంబున గ్రుచ్చినఁ
జచ్చినపోల్కి వెలికిలఁబడి పొలిసెఁ బొలిసెఁ బలాశి యనుతఱి నె పొరలి పడి
పడలక దిటంబున మచ్చెపుటంబు లెగయుచు బెగడునఁ గొన్నియడుగులు
నిగిడి మగంటిమి మిగుల డగరతనంబున లేచి యాచేరువ గండోపలఖండం
బుఁ గేలఁ గైకొనుతఱి సాత్రాజితీపుత్రుండు గోత్రనిభగాత్రుం డగుసీసత్రా
శనశత్రుండు శరమాత్రభేద్యుండు గాఁ డని యూహించి యానిశాచర
వీరుపై సౌరాస్త్రంబుం బ్రయోగించుటయును. 64

గిరు లొరఁగఁ దరులు విఱుగ, న్శరనిధులు గలంగఁ దరణి చాయవొలంగన్
హరిదంతంబులు వగులఁగ, నురవడి నఱచుచు నిశాటుఁ డుర్విం గూలెన్.

ఉ. కూలినదైత్యుఁ జూచి సురకోటి యమందమరందబిందువుల్
జాలుగఁ గ్రొవ్విరు ల్గురిసె జంత్రపుబొమ్మలరీతి జక్కిణుల్
కేళిక చేసి రచ్చరలుఁ గిన్నరకన్యక లున్నతశ్రుతిన్
మేళముగూడి పాడి రెలమిన్ యదువర్యుని సన్నుతించుచున్. 66

క. కనుపట్టె నగ్రసరణిన్, ఘనదనహతవేత్రభసితకదళన్యాయం
బున విశిఖదగ్ధదానవ, తనువున నొకయక్షరాజతనయుం డంతన్. 67

శా. ఆయక్షాగ్రణి విస్మితాత్ముఁ డగుసత్యానందనున్ భక్తితో
డాయన్వచ్చి నతాంగుఁ డై పటుకిరీటప్రోతరత్నాంకుర
చ్ఛాయ ల్భూమి నలంకరింపఁగ నమస్కారంబు గావించి జే
జే యంచు న్వచియింప నాతఁ డనియెం జిత్తంబు రంజిల్లఁగన్. 68

[1] ఉ. ఎక్కడ నుండు దెవ్వఁడ విదేమికతంబున రక్కసుండ వై
యిక్కడ సంచరించితివి యింతయుఁ దెల్పు మటన్నఁ గ్రమ్మఱన్
మ్రొక్కి యతండు హస్తములు మోడ్చి ఘనాఘనధీరనిస్స్వన
న్యక్కరణైకతానవచనస్ఫురణంబు చెలంగ ని ట్లనున్. 69

మ. వెలయుం గాంతిమతీపురంబున మనోవేగుండు నా యక్షరా
ట్కులనాథుండు తదగ్రసూనుఁడ మణీకోటీరకాఖ్యుండ నే
జలజాతారికళాకిరీటుఁ గొలువ న్సంప్రీతితో నొక్కనాఁ
డలఘుప్రౌఢిమ మీఱ నింద్రపురినీలాబ్జేక్షణల్ గొల్వఁగన్. 70

సీ. బిందుమాధవుఁ డుండు నెం దభ్ర[2]రిత్త్రయై ప్రకటఫేనాహికంచుకము లెగయ
నిందుమౌళి వసించు నెందుఁ గైలాసంబు పాడై గుహాచ్ఛిద్రపటలిఁ జెంద
నిధవొందు లోలార్కుఁ డెం దుద్విశానన్యమైబలుచుక్కగమిబల్లిపల్లులుపూఁన
మందాకిని తనర్చు నెందు మేరువు శిలంబై పచ్చరాపూరి నావహింప
నట్టి కాశీపురంబున కరుగుదెంచి, యభినవభవాయమానజనార్థరచిత
బహుళగీర్వాణవాహినీభ్రమదవభ్ర, శకలకుట్టిమ[3]వీథికాసరణిఁ జనుచు. 71

శా. కంఠేకాలపదారవిందములపైఁ గైవ్రాలి లోలార్కునిన్
ఢుంఠీశు న్వినుతించి భైరవుని మ్రోడ్పుంగేలుతో డాసి వై
కుంఠస్వామికిఁ జాఁగి మ్రొక్కి హిమవద్గోత్రాత్మజం జూచి యు
త్కంఠం దక్షిణవేల్పులం బొగడి యంతన్మందయానంబునన్. 72

---

1. ఈపద్యము మొదలు 10 పద్యములు ట-లో లేవు. 2. ఛ - గుంతమై. 3. ఛ - ఘాటికా

సీ. చికిలిచంద్రికవన్నెజీబులేఁగరకంచువలిపెదుప్పటి వల్లెవాటు వైచి
తపనందిపండజీరల దోరవాటినమెడ నిండఁ గప్తూరి మెదిచి మెత్తి
కఠినవక్షోజసంఘట్టనాంకితభుజాంతరమునఁ దుమ్మెద తాళిఁ జేర్చి
వనమాలికాప్రసూనకరంభితంబైనశిఖనిండఁ దామెతుచేరుఁ జుట్టి
వీట నెవ్వరిఁ గనుఁగొన్న వెకలికిత్తి, నర్మసచివుని గనుగిఁటి నవ్వుకొనుచు
నారజము మీఱఁ దత్పురాభ్యంతరమున, నల్లనల్లన చనుదెంచు ననసరమున.

క. గంగన్ హిమగిరితటభూ, గంగం బరిపుల్లహల్లకామోదితసా
రంగ స్విధునుచిరుచిరత, రంగం గనుతమి హృదంతరంబునఁ జెలఁగన్. 74

శా. ప్రేంఖచ్చందనగంధగంధవహనిర్భిద్రోచ్చలద్వీచికా
ప్రేంఖోల్లిస్మితఫేనఖండములకుం బెన్నుద్దులై షడ్భూ
కంఖాణంబులు సంచరింపఁ దగుతద్గంగాస్రవంతీతటిన్
స్యంఖానత్తకు గాలవాఖ్యమునిఁ గన్గొంటిం బ్రమోదంబునన్. 75

క. కనుఁగొని యవహితమతి నై, వినయంబునఁ జాఁగి మ్రొక్క వీక్షింప కతఁ
డనుపమమసుపరనిశ్చల, మనస్కుఁ డై యుండ వయసుమదమున సేనన్.

చ. తొడిఁబడ మాయచేత నతిధూర్తనిశాచరవేషధారి నై
యపరి ఘనాఘనౌఘనిబిడారవభైరవహుంకృతంబుతో
నుడుపథముం గులాచలము లుర్వరయుం గకుబంతసీమలున్
జడనుపడంగ నార్చుచుఁ బ్రచండగతిం గనుగ్రుడ్లు ద్రిప్పుచున్. 77

శా. కుప్పింతుం దటమానికోటి వెఱవేఁకు లూప్పన ఘోరాన్భటిన్
నొప్పింతుం దిగధీశకర్ణములు కన్నుం గ్రేవల న్నిప్పుకల్
రప్పింతు న్ఘనవీథిఁ గ్రాలుకొన శూలం బున్నతిం ద్రిప్పుచున్
విప్పింతుం జనధైర్యసంపద పృథూద్వేలాగ్రహాగ్రంథినై. 78

క. ఈగతిఁ [1]దన్ను వెఱపింపం, గా గాలవమౌని యప్పుడ కన్నుఁదెఱచి మా
యాగౌరవాధిగతర, క్షోగాత్రుని నను నెఱింగి క్రోధాన్వితుఁ డై. 79

[2]మహాస్రగ్ధర. అధరం బల్లాడఁగా భిట్టవుడుగఱచి సాహంక్రియామర్షభూషా
బధిరాశాభాగుఁ డై భ్రూభ్రమణపటునటద్భాలఘూర్ణంబు నిండన్
విధురస్వాంతంబుతో దృగ్వితతఁ బచి నభోవీథి రంజింపఁ జిత్తా
శ్యధికాటోపంబునం బంతము వలుకుచు దుర్ధర్షవేషంబు మీఱన్. 80

---

1. చ - ట - కను. 2. ట - లో లేదు.

శా. ఓరీ సంపదఁ గన్నుఁగానక సభూయుక్తుండ వై వచ్చి మ
హ్మారా యి ట్లడకింపఁ జెల్లునె దురాత్మా యంచుఁ గోపించి నీ
వీరూపంబు వహించి కాన జనతాహింసాది కృత్యంబులన్
నోరారం బొల మేసి త్రుళ్లు మని నన్నుం జూచి శాపించినన్. ౮౧

క. గజగజ వడఁకుచు నే నా, రజనీచరవేష ముడిగి వ్రతిపతిపాదాం
బుజములపై వ్రాలి భయా, ర్తిజదీనాలాపగద్గదిక ని ట్లంటిన్. ౮౨

శా. చేతోవీధి భవన్మహామహిమముల్ చింతింపఁగా లేక యీ
రీతి న్మన్నను మిన్నుఁ గానక మదోద్రేకంబునం ద్రుళ్లితిన్
నాథ ప్పొక్కటి సైఁచి శాపవచనాంతంబుం గృపం దెల్పవే
యోతంద్రీ నను బ్రోవవే యనిన నాయోగీంద్రచంద్రుం డనున్. ౮౩

శా. వత్సా మామకశాపవాక్యములు దుర్వారంబు లౌ నైన నే
తత్సంరంభము మాని నీ [1]వడల నార్ద్రం బయ్యె నాచిత్త మీ
కుత్సాపాత్రతనూవియోగ మగు నీ కున్మాన్యదివ్యాపగా
భృత్సద్ధ్వాంతరసీను నొక్కనిశరార్చిం గొంతకాలంబునన్. ౮౪

క. అనుమాట లోను వెలి గా, ఘనగర్జాతర్జనాదికస్ఫురణవచో
ధ్వని సెలఁగ రక్కసుఁడ నై, చనుదెంచితి నిటకు సకలజగములు బెగడన్.

ఉ. నాపిశితాశనత్వమును నాబహుపాతకహేతునిత్యహిం
సాపరతంత్రరోషపరుషత్వముఁ బాపితి వీక్షణంబునన్
భూపవతంస నీవలనఁ బూర్వ[2]శుభోన్నతి నొందఁ గాంచితిన్
నీపరమోపకారమహనీయత కేఁ బ్రతిసేయ నెర్తునే. ౮౬

[3]క. ఐన నొకమే లొనర్తు మ, హీనాయక మాఱుపలుక కియ్యకొనుము ప్ర
జ్ఞానిధులు సత్త్రియాలవ, మేనియును బహూకరింప రే మది నెందున్. ౮౭

చ. అతులితశౌర్య నీతలఁచినప్పుడు వచ్చి సమిజ్జయంబు ల
ద్భుతముగఁ గూర్తు నీయుదదముం దజితోడయి వచ్చు నాయదృ
శ్యతయును గామరూపతయు సంధిలఁ జేయుదుఁ గొమ్మటంచు నా
క్షితిపతి కిచ్చి యత్తుఁ డరిగెం దదనుజ్ఞ నిధీశుపీటికిన్. ౮౮

శా. ఆసత్యానుతుఁడుం బ్రియాప్తసహితుం డై యాత్మసౌరాష్ట్ర[4]వి
న్యాసోచ్ఛ్వాసితరాజసావయవయత్నాపాదితాత్యంతమై

1. ట - వలన. 2. చ - శుభోన్నతి. 3. ట - లోలేదు. 4. ట - విన్యాసోచ్ఛ్వసిత.

శ్రీసంపత్తికి సంతసిల్లుచు సముద్వేలాజిలీలాభవా
యాసం బాఱఁగ నొక్కనిర్మలసరఃప్రాంతంబునం బోవుచున్. ౮౯

క. దరవికచసరసిజాంతర, పరిఖేలచ్చంచరీకపక్షచలితప్రా
స్ఫురజోనితాంతశీతల, మరుత్కిశోరములు మీఁద మల్లడిఁగొనఁగన్. ౯౦

క. తలిరిచి దట్టముతై త, జ్జలజాకరశీతవాతసక్తిఁ బొడలి మొ
గ్గలఁబూవులఁబిందెలఁగా, యలఁబండులఁ దనరుతరుచయంబున నొకచోన్.

సీ. వాసంతికారసాస్వాదమత్తాంగి యై తెలిసినల్లభుఁ జేరు తేఁటి లేమఁ
బ్రణయకోపంబునఁ బఱచి నాథుఁడు మ్రొక్కఁ గేరడంబులు వల్కుకీరతరుణి
నన్యానుషంగచిహ్నము లెల్లఁ బరికించి వరుని దూఱెడుగోరువంకజోటిఁ
దమి దోలరింకఁగ సాము గమిచినచిగురాకుఁ జెలువునకిచ్చుకోయిల వెలందిఁ
గనుఁగొనుచు వచ్చి యొకదివ్యకాంతియుతను
యూరయుగళంబుఁ గని పట్టనూహసేసి
తదనుసరణపరాయణత్వమున వారి
లాత్మవిశ్లేషము గణింప కరిగె రిపుడు. ౯౧

క. అందు హరినుతుఁడు పులుఁగుబ, డింద దప్పక యరిగె యది వడిం బఱవ సిరా
నందుఁ డయి తిరిగి తత్పక, వింద మ్మునఁ గాన లేక వెదకుచు నార్తిన్. ౯౨

ఉ. అక్కట యున్కిఁ దెల్పు మనుజా మనుజాగమవర్జితోర్వి నే
నిక్కడ నొంటి నైనఁగలనే కలనైనియుఁ బాయ లేని నీ
వెక్కడు క్రూరవృత్తిఁ దగవే తగ వేమటుఁ బల్కరించు నన్
మక్కువ తొంగలింపఁ గనుమా కనుమాయలు వెట్ట నేటికిన్. ౯౪

గీ. అనుచు విపినవీథి [1]నరిగెడుగంధాంధ, కరులఁ గిరులఁ జేచకములఁ గీచ
కేముల జటులఁ గిటుల ఘనదైన్యభాషితితో, ననుజుమార్గ్గముడిగి యడిగియతులసి:

చ. యతిపతిప ల్కలంఘ్య మని యాత్మ నెఱింగి నిజాంతరంగసం
గతధృతి యై యదూద్వహుఁడు కానన వాటము దాఁటె యధ్వగ
ప్రతతుల వెంట నేగి పరవట్టనగర్వవిఖండనంబు దృ
క్కౌతుకదసౌధమండనముఁ గుండినమున్ గని యెంత ప్రియంబునన్. ౯౬

మ. కని తత్పట్టనకేళికాననలతాగారైక వాస్తవ్యభో
జన్యపాపత్యవిపంచికాభినవశిక్షాకర్త్యను విశ్వవ

1: ట - నడిరెడు:

జనగీతామృతతోషితద్విరదరాట్చర్మాంబరుం దుంబురున్
వినయప్రౌఢిమఁ జేరఁబోయి సతి గావించెం బ్రమోదంబునన్. ౯౭

చ. అపు డమరేంద్రగాయనుఁ డనన్యజసోదరభావసూచనా
నిపుణతనూవిలాసు నతనిం గని యెచ్చటనుండి వచ్చి తే
నృపతనయుండ వేమికత మిచ్చటికిం జనుదేర నంచు స
త్కృప నడుగ న్యదూద్వహుఁడు దీపితసూనృతసూక్తి నిట్లనున్. ౯౮

సీ. కరగతచక్రుండు హరిబలాన్వితుఁడు సన్నహితవిక్రముఁడు మామకగురుండు
ప్రాణేశకలితసురాగసంస్తుత్యసత్యాఖ్యాతగోత్ర నాయనుఁగుజనని
సరసధర్మధురీణుఁ డురుసుమనోమార్గణావలంబనుఁడు నాయగ్రజన్ముఁ
డక్రూరసుగుణోద్ధవాధారశూరసంతానశేఖరులు మద్బంధుజనులు
పొదలురాలచ్చి యెపుడు మాయదుకులమున
మాకురత్నాకరపురోత్తమము నివాస
మట్టినే నీకు నిచట శిష్యత వహించి
వీణ నేర్వంగ వచ్చితి విమలచరితే. ౯౯

గీ. అనుచుఁ జతురోక్తిఁ దెలిపినవినీతదీయ, వృత్తమఖిలముమనమున నెఱిఁగితుంబు
రుం డతని గారవించి యూరుక్షబాహు, నృపతనూభవుతో వీణ నేర్పుచుండె.

ఉ. అంత దిగంతదంతురలతాంతనిశాంతనితాంతకాంతవ
స్వాంతికతాంతపాంథజనతాంతరసంతతకృంతనప్రథా
త్యంతసమంతతస్ఫురదుదంతపరంతపకాంతిసంతతి
క్రాంతదురంతకుంతరతికాంతము పొల్చె వసంత మెంతయున్. 10[illegible]

[1]క. వనలక్ష్మి మాధవాగతి, కనువుగఁ బూనీట జలకమాడుటకై ముం
దనువున నలుఁగిడఁగా ను, ర్లినచిక్కన మనఁగ ధరఁ దొరిఁగెఁ గారాకుల్.

ఉ. పూని వసంతపాళికుఁడు పొంగెడురాగరసంబుచేఁ గడు
న్మానుజనాళిమానసపునట్టులు దున్ని మనోజకందళిం
గానఁగఁ జేసి యంత నెగఁగట్టినయట్టిహాలంబులో యనం
గా నెఱసెం బలాశకళిక ల్మనుమున్న వసాంతరంబులన్. 10౩

క. ఎలఁదీవెచెలులు వలిగా, డ్పులపైఁ దేనియవసంతములు చల్లఁగఁ జే
తులఁ బూనినవేత్రపుఁది, త్తులు నాఁ దలిరాకుపొదలఁ దోఁచె న్స్మాగ్గల్. 10౪

౧: ట - తోఁటోదిక్కు

ఉ. ఆలమునన్ విశిఖ ద్గలిచి చూడఁగఁ బోవ వియుక్తరక్తముల్
హాళి ననంటిపూవుపెర లన్నులదో నెల నించి చిక్కఁ దే
జీలకుఁ జూపఁబోలు ననసింగిసిజో డిటు గాక యున్న చో
నేల వహించుఁ గెంపుజిగి నీకసలీనసుకింశుకంపముల్. 105

ఉ. మావుల మూఱు క్రొంజిలుకమావుల పేరెము దీర్ఘ గంధపుం
దావులగాడ్పుసాహిణి లతాకళ పూని మెలింపయుక్త మహా
లేవిరిగుత్తిగిల్కుఁ గపలించుచు భే యని కూఁతవైచె నా
నావిధపల్లవాళనకనత్కలకంఠకహారనాహ్వటిన్. 106

సీ. శాపవిస్ఫూర్తికై చదురెంచు వెసవేల్పురాచత్రాఁ చన భృంగరాజి తసర
సంగడి శాస్త్రము ల్చదివెడుశిష్యుల చెలువునఁ గొలయుకో వెలలు సెలఁగ
విన్నందుటకు మనవికిఁ డాయువింధ్యశృంగములు నాఁ బుష్పవాటిగట్టు లెసఁగఁ
గట్టినకావికోకలు చెఱంగులకీతి నడనెడఁ బలిరాకు లెగసియాడ
నెలమిఁ దనుఁ గన్నద్విజపంక్తు లెదురుకొనఁగ
సారెఁ బెల్లుబ్బు యువజనశ్రమజలాబ్ధి
నిముడుకొన దక్షిణము వాసి యేగుదెంచెఁ
గొదలునడతోడఁ బవమానకుంభజుండు. 107

[1]ఉ. అంతట రుక్మబాహువసుధాధిపనందన డొక్కనాఁడు శు
ద్ధాంతగృహంబు వెల్వడి విహార[2]రతింజనుదెంచె నెచ్చెలుల్
చెంతలఁ గొల్వ కుంజవకుళాంజనకాంచనకుంజమంజుల
ప్రాంతగళత్ఫలాసవ [illegible] టికిఁ బుష్పవాటికిన్. 108

క. ఏతెంచి చందనాచల, శీతలతనుగంధవహవశీకృతలవలీ
చూతైలావాసంతీ, జాతామోదములఁ దేలి సంతసమందెన్. 109

సీ.[3]కస్తూరిపూసిటికాల్వ ప్రిలినచోటఁ గంబూరమున వంటఁ గట్టికట్టి
వలపుతోఁ గురువేసవాకవాజినచోటఁ బూనీరు కుండలఁ బోసిపోసి
చలిమావిరసముల జొకత్తైనచోటఁ గలువపుప్పొడినించి బలసిబలసి
పరుసంపుసురువంబు పదను దప్పినచోట వలిమంచు నూడల నైచినైచి
సుమములకు మూఁగు తేఁటులఁ జోపిచోపి
యారముల రాలుతేనెపండు లేరియేరి

1. ఈపద్యము ఆంధ్రకవుల చరిత్రములో ఎఱకూచి బాలసరస్వతి గ్రంథములోని దని
...న్నది. 2 వ - గతిన్. 3. కస్తూరికాలువ పట్టుఁబొల్లినచోట గంబూరమునసద్దుకట్టఁగట్టి

గ్రక్కున పాటున రాజస్యకన్యం గాంచి
యపుడు వనపాలికలు రయమెచ్చగ్ర లగుచు. 110

క. ఒండొకతె మీఱి నృపసుత, దండకు నేతెంచి మెట్టనమ్ములు విరిపూ
దండలుఁ గప్పునిగొజ్జఁగి, చెండులుఁ గైకానికిచ్చి చేరి వ్యుధూక్తిన్. 111

చ. అచట విలాసభూధరము లచ్చటఁ గ్రొన్నెలఱాలతిన్నె ల
ల్లచటఁ బరాగసైకతము లచ్చటఁ జేసియమేటినీటిజా
లచటఁ బయోరుహాకరము లచ్చటఁ బూచినకన్నెమావు ల
ల్లచట లతాకృతాలయము లంచుఁ గరంబులఁ జూప వారితోన్. 112

సీ. విందులు గైకొన్నె యిందిందిరమ్ములు వాసంతికాప్రసూనాసవముల
దోమటి దొడుకునే ప్రేమఁ గోకిలములు పాటలసహకారపల్లవముల
బువ్వంబు గుడుచునే ప్రోదిరాచిలుకలు పరిపక్వదాడిమీఫలరసములఁ
బొత్తారగించునే మత్తఖంజనములు చంపకప్రసవజసౌరభముల
సామెతలు సేయునే శారికాన్వయములు
గోస్తనీవల్లికా[1]ఫలగుచ్ఛకముల
సలరువలపులు గాంచునే తలిరుఁబోడులు
మలయగిరికందరాయాతమారుతముల. 113

చ. అను దు లతాంగి పూవుఁబోడ లారసి పుష్పవిశితిప్ప లెక్కి కుం
దనవమరందవాహినుల చాఁటి సరస్తటిసీమ మట్టి పూ
చినయెలమావిజొంపములఁ జేరి [2]మెలంగుచు సంతఁ జెంగటం
గనుఁగొనియె న్లవంగలతికాపరికల్పితకాయమానముల్. 114

క. కాంచి యచటం దదీయను, మాంచలసంచరణచంచదళిగానకళా
వంచనచుంచువిపంచీ, పంచమనాదంబు చెవులపండువు సేయన్. 115

[3]మ. ఇది నాయన్నవిపంచినాద మగుఁజుమ్మీ నెచ్చెలీ యీలతా
సదనంబు ల్ప్రతినాద మూనఁదొడఁగెం జప్పింతమే యంచు ను
న్మదకాదంబరవానుకారివిచలన్మంజీరశింజారుతం
బొదవం జేరి సహోదరుం గనియె నత్యుత్కంఠ దీపింపఁగన్. 116

క. సోనలుగాఁ గమ్మనిపూఁ, దేనియతుంపురులు చల్లుతీవలలో న
మ్మానవతి యిచ్చి యన్నన్, గానరతుం గాంచి తదుపకంఠక్షోణిన్ 117

---

1. ట - స్తబకము. 2. చ - తొలంగుచు. 3. ట - లో లేదు.

సీ. మేరుసంగతిఁ గేయు సౌరవాహినినూఁడు తెగలావొనసఁగఁ దంత్రికలు మెఱయ
స్వరదేవతారోహసమవరోహణశ్రేణిఁ గట్టు మెట్టికలు నా మెట్టు లమరఁ
గరివె ఫణంబుగా గానలోలత డాయుచిలువరా జన వెంపియొళవ్వ మీఱ
శ్రుతితంత్రికాబిసాహ్యాకికి నేతెంచినకవజక్కసలు నాఁగఁ గాయ లొలయఁ
దనరువీణియఁ జేఁ బూని తంత్రి దీటి
బిరడలు బిగించి శ్రుతిఁ గూర్చి కదివె నివిరి
జాఱుగా మీటి సారెలు చక్కనొత్తి
సారెఁ బలికించుసత్యాకుమారుఁ గనిరొ. 118

క. కనుఱెప్ప లిడక యతనిం, గనుఁగొనియుం దనివిచనక కామిని యన్నం
గను నెపమునఁ బొద నెలువడి, [1]చని నిలిచె న్నొగలు నాయుచంద్రకళ యనగా.

శా. ఆవేళం దుగఱెప్పల న్నిలిచి [2]నేత్రాంతత్రిభాగంబులన్
దావై చెక్కుల జాఱి కర్ణవిచలత్తాటంకహారప్రభన్
దీవ ల్సాఁగుచు నొయ్య రాకొనుచునై నిండారె రాజన్యక
న్యావీతాంకురముల్ స్మరప్రథమముక్తాప్రప్రతానం బనన్. 120

గీ. పూవగుబ్బైఁ గన సిగ్గు పొరలుచుండ
రాచకూఁతురు గాన సంకోచ మడర
నన్న సన్నిధి నున్కి భయంబు నిగుడఁ
గలికి గనుఁగొనఁ దలఁచు లోనులుకు నళుకు. 121

క. వనజాస్యకు మై నిండ, న్ననుపారెం బులక లపుడు నిఖిలాంగములం
గనుఁగవసాటికిఁ దారుం, గనఁగఁ గటాక్షాంకురములు గ్రమ్మించె ననన్.

[3]క. తమినేత్రచకోరకయు, గ్గము నరపతివదనచంద్రికల నఱు మోహం
గమిచి యెదఁ బట్టుచాలమి, నుమిసెనొ యన నశ్రుబిందు లొలికెం జెలికిన్,

ఉ. తత్తఱపాటుతోడఁ గనుఁదమ్ములజాలు దిగంతరంబులం
జిత్తరు నింప లేఁజెమటఁ జేల కుచంబులపొంత జాఱ నా
బిత్తరి మ్రానుపాటొదవఁ బిమ్మిటిఁ దా నొకకొంత గొంకి లోఁ
జిత్తము మట్టుపెట్టికొని చేరి సఖీోదయుడంద నిబ్బరన్. 124

ఉ. అప్పుడు లేమపాదకటకారవము ల్నిజవల్లకీరుతిం
దప్పులు నూప వింతనినదం బిది యెక్కడిదంచు నెల్లెడం

---

1. ఛ - చనియె న్లలవంబుఁబోము శశికళ యనఁగన్. 2. ట - నేత్రాంచద్విభాగంబునన్.
3. ట - లోలేదు,

దప్పక చూచి కన్గొనియె దానవమానవిఘాతిసూతి యా
కప్పురగంధిఁ గంజముఖిఁ గాంతిమతిం గలకంఠిఁ గామినిన్. 125

క. అంతటఁ గాంతాపేక్షా, క్రాంతాత్ముని సతినిఁ దనదుచాయయాది పగం
బంతంబునఁ గంతుఁడు విరి, కుంతంబులపాలు సేసి కో యని యార్చెన్.

క. గొబ్బునఁ బాపమినతమి యా, గుబ్బలు దేలంగ రాచకొమరుఁ డపుడు లో
నబ్బురపడి యాచిటిపాటి, గుబ్బెతఁ గని చొక్కి యింతకోర్కులు నిగుడన్.

[1]సీ. బిరడలుబిగియించుకరణి నెమ్మొగ మొత్తి చొక్కుతోఁ గ్రీఁగంటఁ జూచిచూచి
శ్రుతిమీటియాలకించు తెలుంగులో ముద్దుదనరుమాటకుఁ జెవిఁదార్చితార్చి
ధాలు వల్కిన మెచ్చులీలరూపమునకు నుడివోనితమిఁ దల యూఁచియూఁచి
యలసతచే నూఁపులు వుచ్చుతీరునఁ గ్రొమ్మించుమేతావిఁ గ్రోలిక్రోలి
నిలుపరింపఁగ రానిక్రొందలిరువాలు
తళుకులకుఁ డెందమునఁ జాలఁ దలఁకియుఁ బ్రియ
సఖుఁడు చెంగట నున్కి నిశ్చలుని రీతిఁ
గొంత సైరించి [2]యాయదుకుంజరుండు. 128

క. తనవీణఁ బ్రతిఫలించిన, వనజాననఁ జూచి సౌఖ్యవారిధిలోఁ దె
ప్పునఁ దేలి యాత్మగతమున, నొనరించె న్వినుతిఁ జిత్త ముప్విళ్లూరన్ 129

ఉ. పొలఁతుక వేణి కుల్కి నిళ పువ్వులపేరిటి చుక్కవోఁజాలం
జలదము మాటిఁ జందిరపుఁజంచల నెప్పుడు గొల్చునట్లుగా
నిలువుటఁ జేసి చామరము నిచ్చలు తానె భజించె నన్నియుం
[3]దెలిసియు కాదె సారెకు నుతింతు సఖు ల్సముపగ్రహుంకృతిన్. 130

ఉ. నలినభవుండు కన్నియ నొనర్పఁగఁ జిక్కినమించు లీక్షణం
బుల నిడి పుండరీకదళము ల్పయి నుంచి ఘటించెఁ దారకా
చ్ఛలమున లక్కముద్ర లసిళంబుఁ దనర్చెనె కాకయున్నఁ జా
ఫల మిరుమేనఁ దెల్పు కనుపాపల పేరిటి యొత్తుబొమ్మలన్. 131

క. శ్రవణశ్రీ లింపలదుం, గవయుతమిన్ సుముఖవిధుఁడు కాంతనిరీక్షా
ధవళోరుదికరము లెంతయు, నవిరళగతిఁ జాఁపఁగా నసంతస్ఫూర్తిన్. 132

ఉ. జలజదళాక్షినాస నవచంపక మాట నటుగాక యున్నఁ జెం
తల నెలకొన్న[illegible]నయ్యున భ్రమరద్వితయంబు చాల న

1. ట - లోలేదు. 2. చ - యాదవ. 3. చ - తెలియుట.

గ్గల మగుకాతరత్వమునఁ గ్రమ్మఱి కోమలకర్ణపాళికా
కలితవతంసపద్మనవగంధవిశేషము లానఁ[1] బోవునే. 133

ఉ. జగములు గెల్వఁగోరి సుమసాయకుఁ డెత్తుపసిండికెమ్మెయుల్
మగువకపోలయుగ్మ మనుమానము లే దటుగాక యున్నచో
నగణితకర్ణకుండలసమగ్రమణిప్రతిబింబదర్పణం
బగుచుఁ జెలంగునే మకరికాంకితమై చెలువంబు సూపునే. 134

గీ. కమలసూతి సుధాకరుకందుఁ గడపి, బింబమున దీనిమోముఁ గల్పింపనయ్యె
నలికమగ్రంబు పార్శ్వములౌఁ జెక్కు, లందుబింబాధరంబు బింబాధరంబు.

గీ. మంజుభాషిణికంఠసామ్యము[2] వహింప, నబ్జ ముత్తమనుమనోహ్లాదమయ్యెఁ గాక
వార్ధిజాతసజాతీయవస్తులుండ, నాదరము గాంచు టెట్లు తదాదరంబు. 136

గీ. మధుపసంగతవిటపసమాజములును, బల్లవాశ్లిష్టవల్లికాపాళికలును
సవతువచ్చునె యీసతిసకలభువన, వర్ణనీయభుజాకల్పవల్లులకు. 137

చ. మును పొకకృష్ణమూర్తి ఘనము ల్గురియంగ గిరినెత్తి గోవివ
ర్ధన మొనరింప నత్తెఱఁగు దా నది చిత్రమె యంచుఁ గొమ్మయా
రనియెడుకృష్ణమూర్తి మదనాశుగవృష్టిఁ దనర్చ గోవివ
ర్ధన మొనరించెఁ దత్కుచధరాధరయుగ్మము నుబ్బ నెత్తుచున్. 138

చ. సతసవయో[3]విభాతమున సారసగంధిగభీరనాభి తా
మరసకుటీరము న్వెడలు మంజులరోమలతాళిరాజి బం
ధురతరపక్షవాయువుల నూత్నతదీయపరాగమాలికల్
వరుసనె రాలి రేక లగువైఖరిఁ బొల్చు వళీవిభంగముల్. 139

గీ. సుప్రతీకోత్తమాంగ మీనుదతిపిఱుఁదు, గాకయున్న రత్నాకరకాంచికాప్ర
యుక్తిఁ గనునేని తాంతవృత్తోరుసుకర, కాంతిపసవపుష్కరస్ఫూర్తిగడలుకొనునె.

గీ. కలమగర్వంబు లబలజంఘుల జయింప, మళ్లఁ బడినిక్కి కడపటఁ బొల్లువోయి
వాలిపడికాఱికంటకాక్రాంతమయి కిసెఁ, బరఁగు నెవివేకముల జడప్రకృతులకును.

[4]క.[5] తామేటి వెన్నుకీని స, తిమణిప్రపదములు దనరె దివ్యోరుదిశా
సామజకరోపరికటి, భూమంతలి యందుమీఁదఁ బొలువగుకతనన్. 142

స. ప్రమదపదంబులం బొరయఁ బంకజముల్ వనమధ్యసీమఁ జ
క్రమ్ములకు నింపుగాఁ దపముఁ గాంచుతఱి న్మధుపాళితోడఁ బా

---

1. వ - నోవునే. 2. ట - వహించి, యబ్జ. 3. చ - విహాసమున, ట - విభాగమున.
4. ట - లోలేను. 5. తామరల వెన్నవిఱిచి.

యని పులినత్వ మందియును హంసకసంగతిచేతఁ బాదసా
మ్యముఁ గని మించె నేరి కమలాత్మలసంగతి ఱిత్తవోవునే. 143

గీ. అలరె వారిజనేత్రాప్రపదాంగుళీన, ఖాళి యౌవనవనసీమ నడరునవ్య
విద్రుమలతాగ్రకోరకవితతి నాఁగ, నగ్రలాక్షారసంబు సుమాసవముగ. 144

క. అనుమాన మేల నిజ మీ, సనఁబోఁడి యె పక్కబాహునందన యలనా
వినుకలియునుగనుకలియును, మనమునఁ[1]దలపోయ నైకమత్యముఁగాంచెన్.

మ. అనుచో నాలలితాంగి నొక్కచెలి డాయన్వచ్చి యోనెచ్చెలీ
వననాసంతికకు న్రసాలమునకు న్వైవాహికప్రక్రమం
బొనరింపం జనుదెమ్ము వేగ యన నయ్యోష్యైన మీపాటిమే
లును సైరింపఁగఁ జాలవంచు మది నాలోలత్వముం జెందుచున్. 146

క. ఆపడఁతి యప్పు డలివిరి, తూపులచే డీలుపడుట తోఁబుట్టుసరుల్
దీపింపకుండఁ జని పు, ష్పాపచయాసక్తిపై మనోంబుజ మడరన్. 147

సీ. కైలాగు జతన మీకలువరాచలువరాల్ జిరుకుల్ వారు [2]రాజీవనయన
పాదానధాన మీపరుపంపుసుపుసంపుఁగనిమలదాఁటుచోఁ గంబుకంఠి
[3]మేలుప్పరంబుతుమ్మెదమందరోద మందటిలుపొదల్ దూఱుచోఁగలునకంటి
చిత్తేశు చూడు మీచిన్నారిపొన్నారికేకినీలాస్యము లీక్షరవాణి [డుచు
యనుచుఁదనప్రాణసఖులు నెయ్యంబుమీఱ, నెచ్చరికఁ దెల్పనిచ్చలో ఱిచ్చవ
వెచ్చనూర్పుచుఁగలఁగుచువిన్ననగుచు, రామవిహరించెఁబుష్పితారామసీమ.

[4]మ. అరుణాంఘ్రిద్యుతిసారసీకృతసుధీహార్యక్షు హర్యక్షదో
ర్ధరణార్ధాకృతితాభృతామరకదంబాధ్యక్షు బాధ్యక్షమా
హరణాస్తోకహృషీకచోరకనిరాసారక్షు సారక్షమా
శరకోటీపరిపాటితాంతరరిరంసల్లక్షు సల్లక్షణా. 149

క. సంసారదూరసరణారి, రంసాధిగతప్రశంసరాగహారిణపై
తంసికసంసన్మానస, హంస మహోహంస పరమహంసవతంసా. 150

స్రగ్విణి. ధ్యానకృత్సేవధీ దంభవిధ్వంసధీ, దానలక్ష్మీనిధీ దాంతహృత్సన్నిధీ
మానభూషావిధీ మంజుభాషానిధీ, జ్ఞానసంమోదసీ సత్త్వసంమోదధీ. 151

గద్యము.—ఇది శ్రీమద్దత్తాత్రేయయోగీంద్రచంద్రచరణారవిందవందనసమాసాది
తసరసకవితారసోదాత్త దత్తనామాత్యసోదర్య మల్లనమంత్రివర్య ప్రణీతం
బైనచంద్రభానుచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

---

1. చ - ట - వివరింప. 2. రాజీవగంధి, 3. ట - మేలుప్పరంభీరసాలరసాలంబు పొదరిండ్లు దూఱుచో. 4. ట-లోలేదు.

శ్రీరస్తు.

చంద్రభాను చరిత్రము.

—·—

చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీధర శుభావతార జ, యాధారాధారదృగ్విహార నతమునస
శోధన నయబోధన వి, ద్యాధనలక్ష్మీసహాయ దత్తాత్రేయా. 1

వ. అవధరింపు మాసమయంబున. 2

క. ఈరీతిసంచరించుచు, నారామవిహారకేళీలాలసమతి నై
యారామ యంతఁ జెంగట, మారుబిడారంబు లైనమావుల గంటెన్. 3

చ. చలువలు చల్లుగొజ్జఁగులసందులఁ దుమ్మెదతెక్కసోఁకులన్
వలిపిరివచ్చు తేనె లిరువంకల జోరనుచోట దట్టమై
బలితపుఁదావు లీనువిరిపందిరి క్రిందటఁ గ్రమ్ము తెమ్మెరల్
తొలఁకెడు కప్రపుంజవికెలో వసియించినఁ దోడినెచ్చెలుల్. 4

క. వినయమున ననునయించుచు, నెనరునఁ జేపట్టికొనుచు నిసీకన్యకఁ దో
డ్కొని యేఁగి కేళికావన, వినుతవిశేషములు [1]విన్నవించుచు వేడ్కన్. 5

చ. చిలుకలకొల్కి చూచితివె చెంగట మ్రోయుచుఁ దేంట్లు చుట్టిరా
నలపువునీరు గ్రమ్ముజలయంత్రపుఁగంబములందుఁ బైపయిం
బొలయుచు వ్రాలుచు న్లికుచము ల్దగు నీవనలక్ష్మి గాజుచా
లులియఁ జెమర్చు కేలఁ జెలువొందఁగ నమ్మనలాడుకైవడిన్. 6

చ. కను లవమాత్రనిష్ఫలవికాసత్తృణాకృతు లిక్షువంశముల్
గనుపుల ముత్తెముల్ గురియఁగాఁ దృణరాజములై ఫలోన్నతిం
దనరిన పూగము ల్దమయుదారతకుం దగఁ బెక్కుముత్తెము
ల్చినికినరీతిఁ బొల్చుఁ గుహాళీసిపతత్కళికాసహస్రముల్. 7

చ. మరుఁ డనురాతు రాచిలుకమావులకు న్వెఱ మానునట్లుగా
నురవడిఁ దేఁటిక్రొంబొగల హారను కెంజిగురాకు మావుల
న్బిరుసులదిక్కుఁ జూపి నడపించినఁ ద్రొక్కుచు వచ్చి శంకలే
కిరుగడనిల్చె మంజురుతహేషలు మీఱ లతాంగి చూచితే. 8

---

1. చ - ట - విన్నవించిరి.

ఉ. ఊ[illegible] [illegible] [illegible]నవమాత్ర నవీన[illegible]
ష్ఠీయుతమైన మువ్రత్రవులు [illegible] జిల్కుచుం
[illegible] [illegible] వనభాగ్యము మెచ్చుకొనం దొడంగెఁ బ
[illegible] [illegible] మిది యస్త్రము కాదె యశోకసంజ్ఞకుల్. 9

చ. [illegible] [illegible] తను [illegible] నెచ్చెలిఁ [1]గాన కాన్తయై
[illegible] [illegible]నొత్తిసఁ [illegible]యుంగ్రహా
[illegible] జెలువొందుచుఁ గ్రోవి తదాప్తిహేతుమ
[illegible] మెచ్చి [illegible]రగంధ[illegible]విశేషముల్. 10

ఉ. [illegible] [illegible] [illegible]య్యె [illegible] నా
[illegible] [illegible]చ్చరింప నొకతేను ముఖాంబుజ [illegible] చూడఁగా
నామసీరాజంబు పూనె [illegible] [illegible] గాన నె
[illegible] [illegible] కీర్తి తెలుంగు చోద్యమే. 11

చ. రమణి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నించి బోటిపై
[illegible] [illegible] [illegible] కేసర
ద్రుమము [illegible] [illegible]
యుకుం[illegible] [illegible]సనాసనంబులన్. 12

చ. [illegible] [illegible] కేళి [illegible] [illegible]యె కరం
[illegible] [illegible] [illegible]బాపళీ
[illegible] [illegible] [illegible] గంటె నా
[illegible]ంబున [illegible]జముల్. 13

ఉ. [illegible]యు[illegible] జెలి[illegible] నొక్కర్తు లీలతో[5]
నాలవి సేయఁగా విని ప్రియాళిపు పూపువాన నించి యు
త్కలిత సీధు బొమ్మ [illegible] [illegible] దదగ్రసీమ మ
ఱ్ఱాళియుఁ [illegible] [illegible] [illegible]ల్. 14

చ. అపద్మ[illegible] [illegible] [illegible] అల్లన
[illegible]సకళికోపలబ్ధికయి [illegible] [illegible] సమీరణోన్నమ
త్కృసవిత[illegible]కాంచలకరంబున [illegible] [illegible] గోఁగు వె
[illegible] మగు [illegible] [illegible]గంధ[illegible]తానిధుల్. 15

---

1. ట - [illegible]. 2. చ - [illegible]. 3. చ - [illegible]. 4. ట - [illegible][illegible]కాంచల. 5. ట - [illegible].

చ. చలువలు చల్లు నీడ నిజక్రమ మార్చిన మెచ్చి చూచుచో
య్యాలి నటించె వెండియు శుకాలపనాలయులాలనోన్నతం
కలనముతో మనోజ్ఞ [illegible]కంబు న్పృహ [illegible] పవనంబులన్
లలితమరందసేచనములన్ ఘనసారపరాగవృష్టులన్.　　16

ఉ. కేకిసకొట్టి మొత్తు గిలిగించిన నొక్క విలోలనేత్ర లీ
[1]లాకలకంఠకూజితము లన్నగఁ జెంగట నున్న యొన్న లీ
లాకలకంఠకూజితము లన్నగుచు న్నమనోవిజృంభితా
నేకవిలాసము ద్దెలిపె నట్టివినోదపు హాసభాసముల్.　　17

ఉ. నా రెకుఁ బూల కోసె తన సన్నలఁ దిట్టె నొకింత పుచ్చుని
ట్టూరుపు ధూపము ల్శుకపికోత్కరనాదము పంచ[illegible]యుం
గా రతిరాజు సేవ సన[illegible]గంధవహోత్కలసిందువా[illegible]
ఖారుచిరాక్షి లోలపక్షి[illegible]కలు సిసమారొఁ గంటివే.　　18

క. అని పలికి కుచులు బిగియం, బనుపడి చెఱంగుఁ జెక్కి పయ్యెద లోడిగా
నొనరిచి యొండొరు మీఱఁగ, వనజాక్షులు కుసుమహరణవాంఛాపర లై.

సీ. కొమ్మ యొక్కతె చేరి కొమ్మ వంచినఁ గొమ్మ నలరుఁ [illegible] న్న నలుకఁగొను లరుఁబోఁడి
కలికి యొక్కతె తేఁటి కలికి గొం[illegible] జూచి నతి[illegible]గతి నవ్వె నతివ యొర్తు
బాల యొక్కతె పూవుఁబాళకై గిలించి యాన నొక్కతె దాని నానయుడిపెయ
ముదితయై మొగడలుముదిత యొక్కతె కాల్పఁ జెలువందఁగాఁ జేరెఁ జెలువ యొర్తు
వెలఁదిగురి వెంపపొద లొక్కవెలఁదిసూప, రామణీయకనిధి యొక్క రామపఱచె
నిట్లు వనకేళిఁ దేలుచు నిందుముఖులు, సరసవాచావిలాసంబు నెరపు వేడ్క.

రగడ. వెలఁది [2]నెమ్మి నెమ్మిఁ జూపెఁ జిలుక చిలుకజాళిని[illegible]
నలయకమ్మ కమ్మఁదావి నలరు నలరుబంతులావిఁ
గలయ నీడ నీడగాదు కదలి కదలికడకు రమ్ము
వెలఁది నన్ను నన్నవిరులు వేఁడి వేఁడిమాటచిమ్ము
వనిత రాదు రా దువాళి వలదు వల దుపవనసీమ
వనలు గోర గోరఁ జీర నాన నానవెట్టి లేమ
తమ్మికంటి కంటిఁ బొదలఁ దారుదారుచుండ ముందు
కొమ్మ మావి మావినలరు గోయఁ గోరుటంచు నిందు

1. చ - ట - లలోనిపాఠము[illegible]. 2. [illegible]

కొలఁది గాదు గా దురాశ కొమ్మ కొమ్మవంచుజోకఁ,
గలఁకఁదిట్ట దిట్టవైతి కన్నె కన్నెఱుంగలేక
రమణి ననకు ననకుఁ జేర రాఁగ ఱాఁగవగుచుఁ జేడి
నమరుతావి తావిదా గయాళి యాళి గొల్లలాడి
ముదిత మూలమూలఁ జాల ముడువు ముడువువగల పూలఁ
బదరనేల నే లతాంగి పట్టుపట్టు జీనువాలఁ
గనిరి లలన లలనవామ్రకలిక కలికచ ల్గడంగఁ
గనలు కలికి కలికితేల కావికావికనఁ గడంగఁ
గొఱలి వీడవీడనేల గుట్టుగుట్టు నలులమొనల
నెఱయ నింపునింపు నిచట నెలఁత నెలఁత తళుకుననలు
అతివ వట్టి వట్టివేరు నాడనాడ నైచె దేల,
నతులతరమె తరమెఱుంగ సరస సరసముడిగి బాల
సావి నిక్క నిక్కగాదు చాలుఁ జాలు [1]దఱుగువళులు
తావిపండ దండమాకుఁ దమకతమకమూనువళులు
క్రోవులేమి లేమిఁజెలులు గుంద గుందరదనయలుకఁ
ద్రోవగట్టు గట్టుచాయ తోఁపుతోఁపుముక్కుచిలుక
నంగమలయ మలయపవన మానిమానిని వడదేరెఁ
జెంగునీకు నీకు ముద్దుచిలుకఁ జిలుకఁబిలువుసారె
కింక మాను మానుషంబు గెంట గెంటసంబులేల
కొంక కేల కేలఁబూని కొంటె కొంటె పూవుఁబాల
జగడ మొల్ల మొల్లకెట్టు చనవు చనవు బలిమితోన
నగిన మేల మేల యని పెనంగ నంగభవునియాన. 21

జలకేళీవర్ణనము.

క. అని చెలులు సుమాపచయం, బొనరించి మరందకణము లొలికెడులతలో
యనఁ దనువుల నునుజెమరులు, చినుకఁగ జలకేళిసక్తచిత్తాంబుజలై. 22

క. [2]వరసీధుమత్తమధుకర, దరశీర్ణనవీననళినదళమిళనకళా
చిరశీలితశరశీకర, భరశీతలసరసిఁ వజొసి ప్రమదలు తమలోఁ. 23

క. గరువనిలాహతి సుమరజ, మిరుగడ రా నడుమ భృంగ మెసఁగె న్సరసిం
దిర దాల్చు కొమ్మ బంగరు, సరిపెణఁ దగు తేఁటితాళిచాడ్పున సుదతీ. 24

1. [illegible] ట-దరుగుభళులు. 2. ట-లో నీ రెండుపద్యములు లేవు.

చ. చిఱునునుజెందొవల్ చికిలిచంద్రిక పై పఱపు, ల్పరాగముల్
పఱచినపైఁడివ్రాఁతవలిపంబులు, పాయని జంటజక్కవల్
కుఱుచతలాఁడబిల్లలుగఁ, గోమలి యిచ్చటఁ గాననయ్యె నె
[1]త్తఱు లలరాజ[2]హంసవనితాతతి దూఁగెడుఁడోలలో యనన్. 25

క. [3]బలిసద్మద్వారేంద్రో, పలఫలకకవాట మనఁగఁ బరఁగె సరసి యూ
ర్ములు గందపట్టియలుగాఁ, జెలఁగు సరోజములు బిగువుచీలలు గాఁగన్. 26

క. అలిగర్భకుముదముకుళము, వలిజక్కవమేనుసోఁకి వడఁకుచు నంత
ర్జ్వలసితతద్రుతినలరెన్, గొలంకుసిరిచంట సకినె కులికె ననంగన్. 27

క. సూనయుతనాళమానస, మానం గ్రేంకార మొక్కహంస మొనర్చెన్
మానినులట రా జలఖగ, సేనలకెఱఁగింప నఫిరిసేసె ననంగన్. 28

చ. అని కొనియాడి కొమ్మలు శయంబులఁ బూని సమర్థవాక్యముల్
పనుపడఁ గోక లూడ్చి [4]కరపావడ లంట బిగించి సొమ్ము లొ
య్యన సడలించి యొండొరులయంసము లూఁతలు గొంచుఁ జొచ్చి రిం
పున సరసి న్మరుం డొఱలు పుచ్చిన కత్తులఁబోలి బిత్తరుల్. 29

గీ. చెలువ లప్పుడు నెలకొన్నసిగ్గుచేత, వక్షములఁ జేర్చిరి కరస్వస్తికముల
నెగసిచనుజక్కవలఁగూడియేగుననుచుఁ,బదరిచనుజక్కవలనంటఁబట్టిరనఁగ.

ఉ. కొండొకపాయపుంగొమరుగుబ్బెత యొత్తు కొలంకు డిగ్గుచో
నండకు వచ్చినట్టి చెలియంసము చేతులఁబట్టి వ్రేలె లో
నిండినభీతి నాత్మకళ నేర్పుటకై వలరాచయొజ్జ కో
దండము వైచెనాఁ దఱటుదార్కొనుకైవడి వేణి తూలఁగన్. 31

క. చెలువలు సరసీజలముల, నిలిచిన లోఁ గన్నుఁగవలనీడలు దోఁచెం
దెలిచెక్కుఁజందురులకై, తలఁకుచు నడుగంటు నచటితమ్ములరీతిన్. 32

గీ. చెలులు కొందఱు తమమీఁద జలముఁ జల్ల
మగువ లొకకొంద ఱవి కేల మగుడ నాని
రలఘుజఘనాభిఘాతార్తి నరుగుదెంచు
సలిలముల కిచ్చి రభయహస్తంబు లనఁగ. 33

చ. నెలఁత యొకర్తు నెమ్మొగమునీడ నవాంబుజమంచుఁ గైకొనం
దలఁచి కరంబుసాఁచుటయుఁ దక్కరముం బెఱతమ్మిరీతి నం

---

1. చ-తరగలు. 2. ట-హంసకవితానము. 3. ఇదియుఁ బైదియుఁ బ-లో లేవు.
4. క-కసెపావడలు.

దలరిన నొండు రెం డగుట యద్భుత మం చొకప్రౌఢ నెచ్చెలిం
బిలిచి మెఱుంగఁబల్కె నది మేలమునం దనుఁ జేరి నవ్వఁగన్. 34

కల్లోలమున నన్నుఁ గదిసి యీఁదుటకు నోయుద్వేలకచజాల యోలయోల
సూటిఁగొ మ్మూని నాసాటిఁ బ్రేయుటకు నోయుల్లోలకరనాళ యోలయోల
చేపట్టి నావెంటఁ జేరి పట్టుటకు నోయుద్దామకటిసీమ యోలయోల
దగ లేక నాతోడఁ దడవు గ్రుంకుటకు నోయుజ్జృంభకుచకుంభ యోలయోల
యోయువిద యిందు రాకున్న నోలయోల
యోచెలియ యూఱకుండిన నోలయోల
యోసకియ యెందుఁబోయిన నోలయోల
యనుచు నుద్దులు గూడి పోరాడి రపుడు. 35

చ. తరఁగల డాయుచున్ మొగడతమ్ములు గోయుచుఁ జేరి తిట్టుచుం
గరములు పట్టుచు న్మునిఁగి గ్రక్కునఁ దేలుచుఁ జాల సోలుచున్
దరులకుఁ జేరుచుం దఱుముదంటల దూఱుచు నీట ఱువ్వుచున్
దొరకొని నవ్వుచుం జెలులు తోయవిహారనితాంతతాంత లై. 36

సీ. కరిహస్తసాదృశ్య మిరవుకొల్పుటఁ జేసి తొడ లార్ద్రభావంబుతోఁ జలింపఁ
గదళీచ్ఛదాపమ్య మొదవఁ జేయుటఁ జేసి నిలువున నుదరము ల్నిక్కఁ జూప
హైమదర్పణసామ్య మలవరించుటఁ జేసి మెఱుఁగుఁ జెక్కులు కెంపుమిసిమిఁ బూన
జలద[1]సాధర్మ్యంబు సవదరించుటఁ జేసి విప్పుగొప్పులు పయోవృష్టి నెఱప
హాస్తికుంభోపమానంబు లగుటఁ జేసి
చన్నులు నఖాంకురాంకుశక్షతులఁ దెప్ప
నంబుకేళిక చాలించి యలసగతుల
సరసి వెలువడి తత్తీరధరణి నిలిచి. 37.

చ. చలువలుగట్టి తోంటి సుమసౌరభము ల్నలుచక్కిఁ గ్రమ్మఁగా
నలకలు చిక్కు[2]వుచ్చి తడియాఱిచి కొప్పులు పెట్టి పువ్వుదం
డలు గయిసేసి చాలమృగనాభి తనూలతలందుఁ బూసి సొ
మ్ములు ధరియించి లత్తుకలు మోవులఁ జేర్చి వయస్య లందఱున్. 38

క. [3]లీలావన[4]జలవిహారణ, కేళీకృత్యంబు లెట్టకేలకుఁ గలఁకం
జాలించి యుచితరచనలఁ, గూలంబున నున్నయట్టికుముదినితోడన్. 39

1. చ-సౌందర్యంబు. 2. చ-దీర్చి. 3. ట-లో నీపద్యము లేదు. 4. చ-విహారణజల.

కుముదిన్యాదులు మన్మథపూజఁ గావించుట.

గీ. ఓలతాతన్వి యీవసంతోత్సవమునఁ
గౌరి మదనుని బూజించుకువలయాక్షి
తనకు ననుకూలుఁడైనట్టి ధవునిఁ గూడి
చెలఁగి మనుఁగాన మనము పూజింత మనుచు. 40

సీ. వలగొన్న గొజ్జంగియెలదీవెమగులున కసదుమొగ్గలు[1] పిల్లనసులుగాఁగ
గొప్పకప్రపనంటిగుమురుటుప్పరిగెకుఁ దెమలునాకులు కేతనములుగాఁగఁ
బ్రబలినసురపొన్నభవనేశ్వరమునకు సుమపాంసువులు వితానములుగాఁగఁ
బొదలినగురివెందపూఁబొదచవికెకు సమదభృంగములు ధూపములుగాఁగఁ
దనరు విరిదోఁటనగరిలోఁ దావిమావి, జగహజారంబునెడ ఘనసారవేది
కర్ణికాసింహపీఠిపైఁ గలువఱేకు, పట్టుజముకాళ మనువంపఁ బఱచి యందు.

గీ. చిగురుపటమునఁ బూఁదేనె మొగడకణికఁ
గొలువుమెఱసిన మరు వ్రాసి కోవులందు
రతివసంతుల వ్రాసి తత్ప్రాంతసీమ
భ్రమరకీరపికాదుల వ్రాసి నిలిపి. 42

క. ద్రాక్షామధురాధర ల, య్యిక్షుశరాసుం బ్రసూనహేతిదళితఫా
లాక్షు నుచితోపచారవి, చక్షణలై పూజసల్పి సమధికభక్తిన్. 43

ఉ. దండము నీకు సామిరచితప్రమదేశశరీర మోడ్పుఁగే
లండజరాజగామిహృదయంగమవిక్రమ వందనంబు దో
ర్దండయశస్సమాశ్రయపితామహవక్త్ర జొహారు నూనకో
దండవిలాసవీక్షణవిధానధురీణసహస్రలోచనా. 44

ఉ. సాయుధుఁడై త్రిపుండ్రధరుఁడై నిటలాక్షుఁడు గాడ్పుసోఁకులం
బోయెడు నొండురెంచు[2]పురము ల్దెగనేయు టిదేమివింత యే
యేయెడ నేకపుండ్రమువహించి సమస్తజగత్ప్రపంచముల్
మాయఁగఁజేయు నీయెదుట మన్మథ మానవతీభయంకరా. 45

గీ. చెలువమున నీకుఁ దమ్ముఁడై[3] చెలఁగువాని, ననఘవిక్రమహారిసూతి యైనవాని
గనుఁగవకుఁజంద్రభానువైతనరువానిఁ,గుముదినికిభర్తఁగాఁ జేయుకుసుమవిశిఖ

క. అని ప్రార్థించుచుఁ గుముదినిఁ, గనుఁగొని మదనునికి వినతి గావింపుమనన్
మనమున లజ్జయు నలఁతయుఁ, బెనఁగొన నొకరీతి మ్రొక్కి బిత్తరికలఁకన్.

---

1. చ - ట - పిల్లిపసలు. 2. ట - పురములుల్పగనేయు. 3. చ - ట - యాలరువాని.

కుముదినీవిరహావర్ణనము.

చ. కలయఁగ మ్రోయుకోయిలల కాకలికాకలనాద మచ్చటన్
నిలిచి సహింపలేక బలునెవ్వఁగ నుల్లము తల్లడిల్లఁగా
జలసకటాక్షపాతముల నాళిజనంబులవంకఁ జూచుచున్
నిలయముఁ జేరి యేమియు[1] మనీమకు నింపమిఁ జింతఁ గుందుచున్. 48

చ. గొడఁగెడుపావురాలరొదఁగూడి ప్రతిధ్వను లిచ్చుకెంపుటా
గొడిగెల ప్రేలుబంగరపుగూఁడులఁ బల్కెడుచిల్కచాలుచే
నడరు పసిండిబొమ్మలయంత్రపుబొమ్మలు మీటు కిన్నెరల్
గడుసుతిఁ గూడి గమ్ముమనఁగాఁ దగు సౌధముఁ జేరి యచ్చటన్. 49

చ. చికిలిపసిండిచాయపని చిత్తరువన్నియ వేల్పురాచటా
సకినెలకోళ్లతోఁ దళుకుఁజాయల గుజ్జరి సేఁతపట్టెతో
రకమగు నిండుచంద్రిక ఖురాళముతో వహురుమంజిపాన్పుతోఁ
జకచకలీను కప్పురపుఁ[2]జప్పరమంచమున న్వసించుచున్. 50

సీ. వలుమాఱు రాచూలిఁ దలపోసి బెడిదంపునిట్టూర్పుగాడ్పులు నిగుడఁజేయు
నిట్టూర్పుగాడ్పుల నిగుడఁజేసి మెఱుంగుకన్నుల బాష్పము ల్క్రమ్మఁజేయుఁ
గన్నులబాష్పము ల్క్రమ్మఁజేసి ఘనంతకంతురాజ్యంబేలఁ జింతసేయుఁ
గంతురాజ్యంబేలఁ జింతసేసి మనోంబుజమునఁ గోర్కులు కొనసాఁగఁజేయు
నరవిష్మైఁ గోరుకులు గొనసాఁగఁజేసి, కలయ వలవంతఁ నంతంతఁ గళవళించు
నిట్లు కుముదిని యానంగహేతిహాలహా, లార్చి సైరింపఁగాలేక యాత్మలోన.

ఉ. ఆయెలమావిబొమ్మరుల నానవమాధవికాలతాగృహా
చ్ఛాయల నాసితాభ్రకృతశయ్యల నాకమనీయదేవతా
నాయకరత్నకేళిసదనంబుల నా[3]విరిచప్పరంబులం
బాయక యాతనిం గదిసి భావజకేళి సుఖింపఁ గల్గునే. 52

సీ. పాదాబ్జముల తొట్రుపాటు నేమనవచ్చుఁ జెఱిచె గొబ్బునఁ జెంతఁ జేరనీక
నినుపారఁ బాఱుకన్నీటి నేమనవచ్చు నొంచెఁ గన్నార వీక్షించనీక
వడఁకొందు మైపరవశత నేమనవచ్చుఁ గనలించెఁ బలుకులు వినఁగనీక
[4]యుజ్జగింపఁగరాని లజ్జ నేమనవచ్చు నడచెఁ గేలునుగేలు నంటనీక

1. ట - యుమనింపులుగామిని. 2. క - మంచముపైమహోన్నతిన్. 3. ట - వలి
[illegible]న్. 4. ట - యుజ్జగింపఁగరాని.

మనసెఱుంగని చెలియ నేమనఁగవచ్చుఁ, బిలిచె మఱికొంత తడవందు నిలువనీక
యని తలంపఁగఁ జింతాలతాధిరూఢ,దర్పకదశాంకురమ్ములు దలముకొనియె.

చ. తనువున నిండి కాలుకొను[1] తాపము సోఁకు సహింపలేక జీ
వన మతిశైత్యకాంక్ష నిజవాసము వెల్వడి కర్ణకూపశీ
లనసరసప్రఫుల్లకమలద్వితయంబున విశ్రమింప వే
గనటకువచ్చెనో యనఁగఁ గన్నులఁ బ్రాణము నిల్చె[2] లేమకున్. ౫౪

శా. ఆలజ్జావతి [3]నంత నొక్కచెలి డాయ న్వచ్చి యాశ్చర్యదో
లాలీలాలసచిత్తయై యకట యేలా వచ్చె నీ[4]వంత యీ
నాళీకాయతనేత్ర కంచు మదిఁ జింతం జెంది తద్దీనవీ
నాలాపంబులచే లతాంతశరబాహాప్రౌఢి నూహించుచున్. ౫౫

చ. అలకలు గూడదిద్ది సరు లల్లన చిక్కెడలించి జాలుగా
నొలికెడు బాష్పము ల్దుడిచి యొయ్యనఁ బయ్యెదకొంగుఁ జేర్చి సొ
మ్ములు సవరించి ఘర్మజలము ల్దొలఁగం దడియొత్తి యెత్తి తో
య్యలి నెదఁ జేర్చి చేర్చి కరుణాకులగద్గదనిస్వనంబునన్. ౫౬

చ. చెలియ యిదేమి నేఁడు గడుఁజిత్రము నీదు తెఱంగుఁ జూచినం
దలఁపఁగరాని బెట్టిదపుఁదాపము రూపము వింతకోపమున్
నెలకొనినట్లు తోఁచె నిది నిక్కము దక్కులు పల్కనేల నీ
కలఁకకు నొందు కారణముఁ గానముగా మదిఁ జింతసేసినన్. ౫౭

సీ. దగరతేఁటులకప్పుపగఱనీటులఁ గప్పు వలుదపెన్నెఱికొప్పు వదలెనేల
మెఱుపునక్కులఁ జిక్కునలవు టెక్కులనిక్కు లలఁతినిద్దపుఁజెక్కు లడలెనేల
చలువ[5]చాయలఁ జేర్పు కలువపూవులనేర్పుఁ దెగడుకమ్మనియూర్పు దెరలెనేల
పసిమి తీవలమించు [6]మిసిమితేవలమించు వలపుసైఁ గ్రొమ్మించు వాడెనేల
మొగడతమ్ముల జిగినేలి పొగడఁజాలి, నిగుడుచన్నులఁ జెమటలు నిండెనేల
తళుకు బేడిసకవచాయఁ దళుకుఁజేయు, నేర్పుకన్నులఁ గెంజాయ నిలిచెనేల.

ఉ. గో మగునీమొగంబు గనుఁగొన్నను గ్రొన్ననవింటిదంటచే
బాములు నోమినట్లు గనుపట్టెడు నిట్టియెడ న్మఱుంగు లిం
కేమిటికే మిటారి తలఁ పెల్లను దెల్లమి గాఁగఁ దెల్పవే
యామకరాంకునైనను జయంతునినైనను దెత్తు నిత్తఱిన్. ౫౮

1. చ - తాపము సైఁపఁగ లేకయంత. 2. ట - నొయ్యనన్. 3. ట - నొక్క నాఁడు.
4. చ - ట - చింత. 5. చ - పూవుల. ట - తావుల. 6. క - ట - నుసిమి.

చ. అన మది మట్టు పెట్టికొని యల్లన పయ్యెదఁ జేర్చి దీర్ఘలో
చనములఁ జాల [1]జాలుకొని జాఱెడు నశ్రులు గోర మీటుచుఁ
వినతముఖాబ్జయై మిగులఁ బ్రీలిన కొప్పొక కేలఁ జెక్కి చి
క్కనిసెగఁజల్లు నూరుపులు గ్రమ్మఁ బదాంగుళి నేల వ్రాయుచున్. 60

ఉ. ఏమియొకో యెఱుంగఁ జెలి యే మును గేళివనంబులోనికై
యామునిసొంపుఁ[2] జూడఁ జనినప్పటినుండియు డెందమాకులం
బై మనసీని కాఁక కిర పయ్యె నటన్న నొకింత నవ్వుచుం
గోమలి యిప్డుగా మనసు కోరికి తెల్లమి యయ్యె నెంతయున్. 61

[3]చ. అని చెలి వెండియుం బలుకు నంబుజనేత్ర వనంబులోన నీ
కనుఁగొనినట్టి యాకుసుమకాండసమానుఁడు వీరసేనునిం
బెనఁగొని యుండు నెచ్చెలిసుమీ యిది యేమి దురాపకృత్యమే
మనమున దీని కేల పలుమాఱును గుందెద వేనుగల్గఁగన్. 62

చ. వనిత తలంపులోని వలవంతఁ దొలంగగ దమ్మ యిప్డు డేఁ
జని మనవీరసేనుచెలి జన్మము వంశము నూరుఁ బేరు నె
ల్లను సవిశేషరీతిఁ బదిలంబుగ నారసి వత్తు నింక నీ
వనిపినఁజాలు నంచుఁ గమలానన నూఱడఁ బల్కి నత్తఱిన్. 63

సంధ్యాకాలవర్ణనము.

క. పగటిసెగ వదలి పసమరఁ, డిగియె న్రవిమండలము వడి న్రశ్ములు పై
నిగుడ నలవిష్ణుపదమున, దిగదిగయని [4]వ్రేలు తూఁగుదివియ వోలెన్. 64

చ. ఇనుఁ డపరాద్రియం దొలఁగ నేగెడిచోఁ బయిరాజు వచ్చుటల్
[5]గనుఁగొనుఁ డంచు నున్నతతలంబుల నంచులఁ గోవురంబుగా
నునిచినయట్టి యాత్మబలమో యన భూధరశృంగసీమలన్
వనతరుశాఖలం [6]దొగరువన్నియయెండలు నిల్చె నయ్యెడన్. 65

మ. దివలక్ష్మీజనకాత్మజాపహరణోద్వేలస్థితిం బొల్చు న
స్తనగేంద్రక్షణదాచరేశ్వరుని భాస్వన్మౌళిబృందంబు నూ
తనతారావరకాలకీశపతి యాధ్ధత్యంబుచే నుర్లినం
గినుకం బర్వతదక్షి [7]రాగములమాడ్కిన్ న్మించె సంధ్యారుచుల్. 66

1. [illegible]జాఱెడు. 2. ట - జూడఁగాఁ జనినయప్పటి. 3. ట - లో నీపద్య [illegible] యని వచనము గలదు. 4. చ - వ్రేలతూఁలదివియ. 5. చ - [illegible] 6. [illegible] - దొఁగుష్ణన్నియ. 7. ట - రాగమనుమాడ్కిన్.

[1]సీ. పరిణతాకాసమపత్రపాతనగంబునఁ బుట్టిన ప్్రవాళపుంజ మనఁగ
[3]విరహాగ్నిఁ జల్లార్ప వేగ రమ్మని యిడుఁ బ్రార్థింపఁ జనుచక్రపంక్తి యనఁగ
దొవలచ్చి విభుఁడు వేడ్క వరింపరా మ్రోలఁ బన్నిన కెంపుచప్పర మనంగ
నలఘుమహాశిపాత్యయమునఁ బొడసూపు తమణకాదానసీధామ మనఁగ
విష్ణుపదసక్తుఁడును దమోద్వేషియు నగు
హంసుఁ డలవారుణీస్పృష్టి నైనదోష
మడఁప నంభోధిలోఁ దాన మాడఁ జనుచు
దరిసిచిన [4]ధాతుశాటినాఁ దనరె సంధ్య 67

చ. [5]తమము లినవ్యాపాయపటుదర్పములై యుళిక్కైతనంబునం
దముఁ గదియంగవచ్చి యుచితధ్వనితో నిజకర్ణికాశంకా
పముచను మాఁగఁ బద్మములు బద్ధదళాంబుజముష్టిఁ బట్టెఁ దే
జములగల మేటిబోటులు వెస న్మలినాత్ముల నాఁపఁ జాలరే. 68

సీ. సామిదప్పొజ్జకేసర మూను మదినిండి వెలిఁ బర్వుతాపాగ్నిఁ దెలుపుకరణిఁ
దమ్మిచెంగట మ్రోయుఁ దావకాత్మజుఁడిట్టు తూలించె మమునని దూఱుకరణి
వనజాంతిరాళి ముక్కున గ్రుచ్చి మైకాఁక నానఁజాలక విష మానుకరణి
ముగనిఁజీకుచునారె మొగడదామరమెక్క వలరాజునలుఁగుపై వ్రాలుకరణి
నరసబిసినీపలాశంబు చాటుపూని, నిలుచు నానంగనాయకానీకమాతిక
లోఁగిఫలకాంతరంబున డాఁగుకరణిఁ, గాంతు నెడఁబాసి యొక్క జక్కవ వెలంది.

సీ. ఘనపరంపర లివిగాఁబోలుఁ గాకున్న హంసమండలము మున్నడుగు టెట్టు
గహనమాలిక లివి గాఁబోలుఁ గాకున్న ఋక్షసంఘము సంచరించు టెట్టు
గంధేభఘట లివి గాఁబోలుఁ గాకున్నఁ జేచకంబులు విజృంభించు టెట్టు
గరలకూటము లివి గాఁబోలుఁ గాకున్న నార్తిఁ జక్రము లెల్ల [6]నడఁచు టెట్టు
లనఁగ హరితనుహారతనుహారిహాయమణి, హరిశహరిగుణహరిహాపిరశేనసరిణి
హరిణాక్షరగళహంసరిపుహాలికపసర, హసనపటురుచిఁదిమిరములలముకొనియె

చ. ఘనపవనాయమానమునఁ గ్రమ్మి తలిర్చు విభావరీవినూ
తన[7]తరగోస్తనీలత యుదగ్రతమోమయధూమదోహదం
బున నలరారెఁగాఁ బొడము భూరితరస్తబకంబులో యనం
దనరె నభ్రప్రశస్తరుచిధామములై తగుతారకావళుల్. 71

---

1. ట-లో-లేదు. 2. చ-పరిణతాకాసమపత్రపాతనగంబునఁబుట్టినట్టి ప్రవాళపుంజమనఁగ. 3. చ-విరహాగ్ని. 4. చ-కావిశాటి. 5. క-తమముదినవ్యాపాయ 6. ట-నడలు 7. క-వరగోస్తనీ.

చ. ఇనకరతాపితప్తయగుచు నింద్రదిశాసతి కాఁక దీఱ మో
మున నిడుసూతినామృత సముజ్జ్వల సూపటికంపు గిండి[1]లా
గున నెలదోఁచెఁ దోఁచెఁ బయిఁ గ్రొందొగరుప్పొదు నెమ్మిఁ దోఁ[2]పశా
వసిత మెఱుంగుఁ బట్టిన రునారపుఁ జంద్రికపానడో యనన్. 72

మ. తొలుగెంపుల్ నలఁగింపు మై నలఁది తోఁ ప్రాగ్దిశాతన్వి క్రొ
న్నెలయుం బాపని దానవార్చ మును గన్నీరు ద్భ్యనా నూత్నర
శ్ములు మించెం బిదప స్విరుద్ధసలిలంబు ల్పర్వినా వెన్నెలల్
సలువొందెం బయి దృష్టిబొట్టునఁగఁ జిహ్నం బొప్ప నీలద్యుతిన్. 73

సీ. విధుఁడొంట లోకైకవేద్యంబు గావింప శ్రీవత్సచిహ్నంబుఁ జేర్చెననఁగ
సోమాభిధానంబు సువ్యక్తమొనరింప నమృతంబు గప్పి ధరించి వెలసెననఁగ
బద్మాసనుం డొలఁ బ్రకటంబు గావింపఁ [3]గలహంసఁ జెంగట నిలిపెననఁగ
ద్విజరాజవిఖ్యాతి నిజముగా నొనరింప హోమపావకరక్ష నూనెననఁగ
నబ్జనామంబు సార్థమై యతిశయిల్ల, నుత్తమమధుపంబుఁ జెంత నమర్చెననఁగ
నంకసంయుక్తుఁడై చెలువొందె నపుడు, కమల[4]గర్వవిదారి రాకావిహారి. 74

చ. నెలకొని రాజుతేజములు నించుమరాఁ గుముద[5]ప్రచారముల్
దళములు విచ్చియుం బొగడుదాల్చి దళంబులు వేయి గూర్చియున్
విలసనమొంద వయ్యె నరవిందగణంబు లినుండు నిల్వమిం
దలఁప బలప్రచారములు ధారిణి సీరి[6]గుణానురూపముల్. 75

చ. విరహులపైఁ గరాస్త్రముల నేనిగిడింపఁ గడంగి కంసచ
క్రి-రవిలుకాఁడు నెక్కుపఱిచె-దొలంక మృగాంకబింబముల్
విరివిలుమొట్టగాఁ బిపీలు వేమఱు రాజు తదీయసీధుళీ
కరములకైవడిం దొఱఁగె గాఢతుషాంతుషారవారముల్. 76

సీ. కలువకొలఁకుల జక్కవలయూడ్పుసెగఁ గ్రాఁగుచులి వెచ్చ [7]పూఁదేనెజంకమాడి
తేటి గడుబాబిల్లి తలఁకుఁ బొక్కుసమునొపల మించువలిమించు [8]వలువఁబూని
విరిబొంత మల్లెపూబంతుల నెత్తావి జడియు పుష్పాదిగందనడి యలంది
[9]చిలుకునీరునొలంకఁ బెలుపొందు నెలచట్టు సల్లెరంబుల మ్రోల బంతిసాఁగి
యలమఁబొవరింప్ల ముంగిళ్ల నలఁపుకలన, [10]నలయుజవరాంగ్రక్రొల్లన్ను చెంగలఁ
పండువెన్నెలచిలువాలపాయసంబు,లారగించెఁజకోరరాజాన్వయంబు [గూడి

1, చ-ట-బాగున. 2. క-దిశావనిత. 3. చ-నలహంస. 4. చ-గర్వాపహారి. 5 చ-ట-ప్రతానముల్. 6, ట-రణానురూపముల్. 7, చ-ట-పూనీట 8. చ-చలువలూని. 9. ట-చినుకునీరు. 10. చ-నలరు.

సీ. బలిధాము మొనసినఁ బట్టి బంధింపదే చీకటి దళమేది చెదరెఁగాక
ఘూకపుల్గుల బలసిన నడఁపదే నీడ ప్రకంపనాకులవృత్తిఁ గాంచెఁగాక
రాజు చేరినఁ గావరము మాన్పదే యంక మవినిశ్చిత్తాకృతి యయ్యెఁగాక
దుర్గేశుఁ దంటినఁ దునుమదే యలకప్పు మదమేది కదలక యొదిఁగెఁగాక
రోదసీపూర్ణవిధుపాదరోచమ్మాన, విమలధారావిశేషమై వెలయువీని [చె
మహిమమ్మచ్ఛేదమూల వైఖ్య శేష మలినగుణము, లణఁగ వెన్నెలక్షగ మెల్లనాక్రమిం

— వెన్నెల వచనము —

వ. వెండియుం బుండరీకభవాండంబునం దండతండంబుగా నిండు పండువెన్నెల [2]బిసుదు కస్తూరితోడఁ జుక్కలను జొక్కపుటరవిరులు వలగొన నునిచి తావి గట్టిన నిశాకాంతుఁ డనుదంతపుబరణి నిర వగు తెల్లగండవడిఁ బగలు గగనమణి నిగిడిచిన సెగలఁబొడమిన బడలిక నడలి బిసకుసురసమును జమరి పురరోదసియను చెలువ[3] చలువ నెలకొన మైనెల్లఁ జల్లికొనిన మొల్లంబున నుల్లసిల్లి మఱియు నా త్రియుసూతనదశాసముచితంబుగా శీతలతరశీతకర శిలాతలంబులఁ బాఱి జీరుకలాడుచు మందపవమానకందళస్యందమానేందీవరమరందధారాసందోహంబులం దేలి యోలలాడుచు నెల్లెడ వెల్లివిరియు నుల్లోలతల్లజంబులఁ [4]బిల్లదీవు లాడుచు, నుత్ఫుల్లమల్లికామతల్లికా వేల్లిత పల్లకీకుడుంగంబులఁ గడంగి డాఁగిలిముచ్చు లాడుచుం బిసాళించి మఱియు నలుకం గలయికలకుఁ దలపడని చెలంగ [5] కీలితములు గిలుబండలంచు చెలువపు జాలకంబు కన్నంబులఁ బ్రవేశించి తలిరుగుములుల నిరపగు నిదుల విరియించు వెరవున సీరములసందులు దూఱి గగనావతరణశ్రమంబు నపనయించు వడువునఁ జంద్రశాలావిహారలోలబాలాకపోలఫలకంబుల నధివసించి, కనయెసలి యాసలుజక్కవచెలువలయూర్పు సెగల నొగిలి [6] సెగమాన్పు కౌఁగిలింగునఁ బుంభావసంభావనాపరిశ్రాంత కాంతాకుచాంత నిర్వాంత స్వేదంబులాని, మఱియు, నింద్రనీలమణిమయసౌధవిటంకంబులకు ధవళపారావత్రవజంబై సావిగల తీవగుంపులకుఁ బూవుజొంపంబై కాసారతీరంబులకు మించుగల యంచపిండై, బంగరుముంగిళ్లకు రంగవల్లికయై, మఱియుఁ గఱకుదొర కెలంకునఁ దమ్ముల నొగిలించుచు, దైన్యకల్పిత దెసలుగడచుచు భోగివడువునఁ గడివోనిచలువలు దాల్చుచు నారదుని [7] వడువున జగడాలు

1. ట-లో సీపద్యము లేదు 2. చ-గుబుతు 3. చలువలలముకొన.
4. చ-బిల్లదిప్పాడుచు 5 చ-సితములు నిలువుండటంచు 6. చ-జలమాన్ను,
7. చ-రీతిని.

పచరించుచు నెఱుకు తెఱంగున నిర్ల నుర్లఁ దోయుచు నామనిగోమునఁ గొమ్మల నలరించుచు మూసిసి [1]యనువున నుడువుల నాఁగుచుఁ [2]గాకములకు నభిసారికానీకములకు నడలు పెంచుచుఁ దరంగవతీతీరంబులకుఁ గురంగేక్షణావారంబులకుఁ గలువసొంపులు [3]పింపుచు, మఱియు నొక్కయెడ లలితమణిమయసౌధతలంబులఁ బ్రసవశరకేళికై మల్లాడు నిజవల్లభు లల్లన హాఁకముడి [4]కేల సడలించినఁ దెగమపడి వెగ్గలంబుగ బెగ్గిలి డిగ్గనలేచి వాతాయనాయాతశీతకరకరాంకురంబులఁ దారి గనఁబడకునికి ఘనంబునం బెనఁగొనిన నాన నానతవదనలై కెళవులు గనుఁగొను నవోఢాంగనల మెఱుంగుకన్నులచాయఁ దుఱంగలించుచు, మఱియు నెల్లెడఁ బాలవెల్లి వెల్లివిరిసినచందంబున నందంబు చూపు బయట చిట్టకంబులకుఁ [5]బట్టువడని మునుదలఁ దధీయాంగంబులు బయలుపఱుపఁబడనీ నితరుచ్ఛాయాతలంబులకుఁ దార్చి పెర్చ్వసతమిఁ గట్టువాదిట్టమగలు వలరాచకయ్యంబులఁ దేలించిన నెలవులఁ జెలువార నెరసిన హారమౌక్తికంబు లని పొడ వెన్నల లేఱం బోవుసకియల వికావికనవ్వు నవ్వీటివిటుల దంతకాంతి ప్రకాండంబుల దండి చూపుచు, మునుపు ననుపుగల మగనియనువున ననయము ననుఁ దయించి వెండియు నొండొకతె యుండనుండఁ గని చేరి సారెకు దూఱి మగిడి చను నెవ పెను గటసి బ్రియంబులు వలికి పదంబుల వ్రాలిన భర్తల నెగనెత్తి మొగంబులు మగిడించి చేఁబట్టి సదలించి కరంబులు విదుచుచు జగజంత దగఱమగువల కంకణంబుల సంకీర్ణంబులైన పీఠంబుల కాంతిపూరంబుల నీకలెత్తుచు సనుంగుఁజెలుల వచనంబులు విని యన్యాంగనాసంగం బాసేపించి క్రిందుదవంబు గల్పించుకొని, పాలయలుకల తలఁకల నుడికి నిజప్రాణనాయకులు మగిడి చనిన నిగిడిన నెవ్వగఁ బశ్చాత్తాపంబునుం బొంది జాఱు కన్నీరు సారెకు నీటుఁ బోదియాలు సారసాక్షుల గోరుల కాంతితీరు చూపుచు, నొండొరువు లుద్దులుగూడుకొని తొఱుములు విరియఁ జిలుపది మటలు గొలఁక నలయికలు దలంపక గోడల నీడల నిజోరోజకుంభపరిమాణంబుఁ దెలుపువిధంబునఁ జెన్నగు వెన్నెనకుప్పలు వోసి యురయుట్లకుఁ గడువడినభు నీషన్మృక్తశైశవలైన కస్తూరిగంధుల యురఃస్థలంబులఁ బింపిల్లు గురియు ముత్తియపుఁ బేరులడాలుతోఁ, బొత్తు గలియుచుఁ బ్రకాశించి, య

1 ట-మొదవువన. 2. చ-గోరకములకు నభిసారికానికరములకు. 3. చ-నింపుచు విజృంభించి. 4. చ-దొడిపి. 5. చ-మొట్టువడని.

వృత్రప్రదుం డగువిభుండు దయార్ద్రహృదయుండై యఖిలభువనంబు సత్త్వప్ర
ధానంబు గావించె నన మించు రోదసీవలయంబు కర్పూరఫలకకల్పితం
బను శంక నంకురింపఁజేయుచు విజృంభించె నట్టిసమయంబున. 79

క. కంతునకుఁ దోడు రాకా, కాంతుఁడు కరకాండముల వెగడుపడఁజేయుం
గాంతాలలామ కంతట, సంతంతకు మేని కాఁక యగ్గలమైనన్. 80

— మన్మథాద్యుపాలంభనము —

క. నెచ్చెలి వెచ్చగ నూర్చుచు, విచ్చలవిడిఁ జెచ్చెరఁగి వెగడుపడుచు నా
పచ్చవిలుకానిజైత్ర మ, రుచ్చంద్రుల ననియె నత్యురుంతుద ఫణితిన్. 81

సీ. రాజమండల మాత్మవాజిసంభరణపాత్రము చేసె నేజగత్ప్రాణమూర్తి
బహువాహినీభర్తఁ బ్రబలాత్మకేతుచయంబు మోయించె నేయసమశరుఁడు
దుర్గాధిపతిమౌళి దొరయించె నాత్మపాదవిజృంభణంబు నే కువలయాప్తుఁ
డతిగంధవహులచే నాత్మానుగశ్రేణిఁ బూనించె నే సుమనోని[1]ధానుఁ
డట్టిదాక్షిణ్యశాలియు నట్టియతనుఁ, డట్టిసన్మార్గవర్తనుఁ డట్టిసురభి
కీర్తినుండును నీరీతిఁ గెరలిభీను, హనన మొనరింపఁ గడఁగి రేమనఁగఁగలదు.

సీ. అంధకప్రియసూతి నై విషపంకసంకలితాంకము వహించు ఖలుఁడ వీవ
యనయమ్ము నెత్తమ్ములనె మాఱుకొని సత్త్వధానత ల్చెఱుచునీమేనమామ
ధరణి నెల్లెడఁ బ్రసూతిప్రసవఖ్యాతి వహియించి తిరుగు నీసహచరుండు
భాసురద్రుసదజాపాండుచ్ఛదాపకర్షణచంచలుండు నీసహజమిత్రుఁ
డకట దర్పక మీరు కృష్ణాలకాప, కాంతవైరస్యమున ధర్మదూరులగుట
భీమవిజయాహితగుణాభిజ్ఞవృత్తి, నవని దుష్టచతుష్టయం బగుట యరుదె.

చ. కనుగలవిల్లు నంటకయె [2]ఖంగసి మ్రోయుగుణంబు గంటిలే
కనె యిరుమేఁగ గాఁడిచనుకాండములుం గలయట్టిమేటి జో
దున కతనుప్రభావున కెదుర్పడ లక్ష్యముగారు భీరువుల్
మనసిజ దోస మాఁడుకొల మానఁగదయ్య తలంచి మ్రొక్కెదన్. 84

సీ. ఒసఁగఁగాఁబోలుఁ గల్పోదగ్రహారమూర్తి పుష్పచాపము పేర భ్రుకుటిలతిక
దయసేయఁగాఁబోలు లయకాలశిఖ యళిస్తోమశింజిని పేర ధూమరేఖ
సంఘటింపఁగఁబోలు సంవర్తసమవర్తి టంకారముల పేర హుంకృతములు
కరుణింపఁగాఁబోలుఁ గల్పాంతరవి హల్లకాస్త్రసంఘము పేర నంశువితతి

---

1. చ-నిధానమట్టి. 2. చ-ఖంగుననారియగంటిలేక గ్రక్కన.

యుపథ వెట్టఁగఁబోలు మహోగ్రశాఖి, వాయురథ మనుపేర నిశ్వాసపంక్తి
కాక యుండిన వాఁగూరకయ వసింపఁ, నీ వెపుడు శోక మేస్తువే భానుజన్మ 85

సీ. శోక స్థవియటంచుఁ గుఱించఁజూచితే తరుణచకోరాక్షి యురయరాదె
యరవిందపద యంచుఁ బొరపొచ్చెమెంచితే కువలయామోద్యగ్రికొనఁగరాదె
తిమిరకైశిక యంచుఁ దెగువమైఁ జూచితే కౌముదీవరహాస కావరాదె
యహి సోమలత యంచు నలయింపవచ్చితే తారకానఖ దయఁదలఁపరాదె
యహితగుణశాలినియటంచు నవక నూహ్త, వివహాలీలాభిరామ మన్నింపరాదె
చాలఁ జెప్పెడిదేమి యీ చంద్రవదనఁ, బ్రోవఁగారాదె పౌర్ణమాసీనిశాసి.

సీ. జింకపేరిటఁ గందఁజేసె నింతియుఁ గాని హరుఫాలశిఖిచాల నంటదయ్యె
మించు పేరిటఁ గరఁగించె నింతియుఁ గాని బాడబశిఖ క్రిందుపడదయ్యెఁ
గాంతి పేరిట నీటఁ గప్పె నింతియుఁ గాని రాహుసంప్రాగ్నిమైఁ బ్రాకదయ్యె
నువయరాగము పేరఁ[1] బొదిగె నింతియుఁ గాని ప్రాగద్రిదవ మాత్మఁ బట్టదయ్యె
నకట నీ వోషధీశుఁడ వగుటఁ జేసి, సంతరించితివో శిఖిస్తంభనంబుఁ
గాక యుండిన నవినిన్నుఁ గ్రాఁచకున్నె, పాంథసంతతిపుణ్యమా పాటి చంద్ర.

సీ మొదల మహాబిలంబునఁ దేజరిల్లుట కుండలాకృతిని నిండుండవగుట
విషముతోఁ గూడ నావిర్భవమందుట బహుపాదవిస్ఫూర్తిఁ బాదుకొనుట
సహజనీకశకంబుఁ గడిమిమైఁ గొంట యా బాల్యకౌటిల్య మందుకొనుట
రాజితపిత్సుశ్రవణాంచితుఁడవౌట తరుణమరుద్గ్రాసితనువుఁ గొనుట
నీవు పెనుబాఁపఱేఁడవై పిలిచితరయఁ, గ్రూరభావంబు నీకి సాధారణంబు
భయదవిషధారి తలక్రిందుపఱుపఁజాలఁ, డతఁడు నీలీల నీలకంఠావతంస. 88

చ ఎలమి శుకాదిక ద్విజసమీహితదివ్యఫలప్రదుండ వై
యలరుచుఁ గాలకంఠనుతి కిర్త్యుఁడవై సుమనోనురాగి వై
యలఘుమ[3]రుత్సమాశ్రయుఁడ వై తగుమాధవ నీవు నీసుదృ
క్కుల నలయింతువే మధుపకోటులఁ బంచి దయావిహీనతన్. 86

చ. అలులు మధువ్రతంబులు సుమాస్త్రుఁ డనంగుఁడు పక్షపాతి చు
క్కలనెడు కోకిలంబు బలుకాకుల పెంపుడుగున్న ప్రాప్తస
త్ఫలదళసంచానవ్యకొనపంక్తి యివన్నియుఁ ద్రోఁచి పోవఁగాఁ
దలఁచిన నోసదాగతి సదాగతివీవసు మీలతాంగికిన్ 90

సీ. ప్రత్యగ్రనవక్రదంష్ట్రా[4]శిఖాదయ మనుపట్టు కాఱుల సాటిఁ బట్టిపట్టి
శ్వాసత్రాస్త్రిక పుటద్వాలమానవిషము లనఁ గటకుమంటలసాటిఁ గాఁచి కాఁచి

1. చ-బొదలె. 2. చ-ట-లలో లేదు. 3 చ-మురుత్సఖా. 4. క-దంష్ట్రాశుగ.

యాలోలసృక్ప్రగలాల్ద్రవం బనునలంతినీసునసారె నద్రియద్రి
ఁజత్యంతభయదజిహ్వాంచలం బనునాకుజాతిచే సారెకు రాచిరాచి [నతనుఁ
ద్రాఁచువాకొల్మియందుఁగంథంవుఁగొండ. యోజనిన్నాశుగముఁ జేసివెనుఁగా
జేయుఁగాఁబోలుఁ బవనకాదేని సకల, జీవనం బగునీపింత సేయు కెట్లు. 91

చ. అని సుమబాణచైత్రపవనాబ్జుల నెచ్చెలి దూఱునంతలోఁ
దనువుళ హెచ్చినట్టి పరితాపము సైఁపఁగలేక యుప్పు డ
వ్వనరుహపత్రనేత్ర నెఱవా డెమ్రగ్లానుదోయి తెప్ప లా
ష్యనఁ గదియించి సంజ్వరభరాలసయై పొరలాసుపంతటన్. 92

చ, చెలి కలఁకం దలోదరికిఁజెందిన తాపముఁ [1]బాపువేడ్పుఁకం
జలువలు నింపఁగాఁ దలఁచి నాఁటెఁ బటీరతుషారనీరముల్
తిలికులుఁ గ్రమముః లు ముదతామరసంబులు సించి యొందనో
పలకృతవేదికాతలముపై మృగలోచన నుంచి గొబ్బునన్. 93

క. విలువ యిడరాని చలువలు. చెలువకు నొనరించి [2]పయినుశీరవ్యజనో
చ్ఛలనజనితమందానిల. వటనఁబునఁ గొంతకొంత వా డెపలింపన్. 94

క. తనుపొంది యొయ్యనొయ్యన. కనుదమ్ములు విచ్చిచూచి క్రమ్మోడుకన్నీ
రనయము తెప్పలఁ గ్రుక్కుచు, వసియెం జెలితోడ ధైర్య మవలంబముగాన్

సీ. చెలియ నేఁబెంచిన యెలమావిమోకకు సేవంతికకుఁ బెండ్లి సేయువమ్మ
సుప్తి నేసాఁకిన శుకశారికల దేవతామందిరములకుఁ దార్పవమ్మ
మగువ నేఁబెంచిన మయూరపుమడికట్టు లస్పృటప్పటికిఁ బెం పొందవమ్మ
[3]పడఁతి నేఁడపిన బాలసారంగంబు ఋషినివాసముల కర్పింపవమ్మ
యబల నాకోడఁ గెరఁగూడి యాడునట్టి, నెచ్చెలుల నెల్లనీవు మన్నింపవమ్మ
భావిజవి నైన నాతఁడె భర్తయగుట, కింతి మనువకు నే సప్పగింతుఁ గాన.

చ, అనుచు నశిం గడంగి కుముదాప్తసికై యెదు రేగునంతలో
ఘననిభవేణి ప్రేలుటయు గ్రక్కునఁ బువ్వులు రాలెఁ దో నురం
బునఁ జొరఁబాఱినట్టి యలప్రాణ్లశశాంకమయూఖపంక్తి వె
న్నున వెసదుస్సి పాఱె నన నూత్నసరోరుహపత్రనేత్రకున్. 97

క. అక్కటి సఖి. డగ్గఱి యా, బిత్తరిఁ దవబాహులతల బిగియించి కడున్
మెత్తని మేచెమటలు వడి. నొత్తుచు విధుమణివితర్ది నునిచినయంతన్. 98

చ. కలఁక తలంక నేత్రములకాఁకఁ దెరల్పఁగఁ జేరవచ్చెనో
పలుమఱు నేత్రరాజ మనఁ బయ్యెదకొంగు మెఱుంగుఁగన్నులన్.

---

1. చ-మాపు. 2. క-చెలులుశీర. 3. చ-వనిత.

పలిపి లతాంగి యేప్పు మది నన్నఁగఁ గోఁ గురరీపదంపరా
కలితనవీనదీసతర కాకలికాకలనిస్స్వనంబునన్. 9

క. ఈరీతి నెమ్మనమ్మునఁ, గూరిన వగ నేచ్చునట్టి కుముదిని నెదపైఁ
జేరిచి చెక్కుల డిగుక, న్నీరు కరాబ్జమునఁ దుడిచి నెచ్చెలి వలికెన్. 10

చ. వదలుదురమ్మ యాత్మకులవర్తన మీలువు మాలి సాకెకుస్
బదరుదురమ్మ లేఁదలికఁ బ్రాయపు మేని నలంతురమ్మ యి
ట్లసదురమ్మ మందుశశికైనఁ దలంకక పండువెన్నెలన్
గదియుదురమ్మ యిత్తెఱఁగు కన్నెకుఁ జెల్లునటమ్మ నెచ్చెలీ 10

మ. మెలఁతా నీవిఁకఁ జింతసేసెదవు సుమ్మీ వీరసేనుండు నీ
లలితోద్యానముఁ బాసి వచ్చి నిజలీలాగేహముం జేరెనా
చెలువుం డచ్చట నుండఁ బోలు నిఁక నీచేకంకణం బిమ్మ నే
నలకేళీవని కేగి యాక్షణమె నీప్రాణేశుతోఁ జెప్పెదన్. 10

—♦ తరళిక చంద్రభానుకడ కేగుట ♦—

క. అని తెలిపి చెలికి యపుడా, వనితయుఁ గ్రమ్మఱఁగ శిశిరవస్తువు లెల్లం
బనుపఱిచి యాకెవలయము, తన చేఁ గొని కూర్మిబోటి తరళిక యంతన్

ఉ. చెంతఁ దవర్చు కేళివనిఁ జేరి నికుంజము లెల్లఁ గాంచి యు
త్క్రాంతసుగంధబంధురల తాంతని తాంతవిలోలసుచ్ఛికా
క్రాంతసరిన్మరందరసనంగ తభృంగలతా వాప్రతా
శాంతల తావి తానకలికాలయ మొక్కటి డాయవచ్చినన్. 1

క. మును తావిని సుమిలయముఁ, గనుఁగొన్న లతాంగి రూపుకన్నుల యెదుటన్
గనుపట్టఁ జంద్రభానుఁడు, మనసిజశరఘూర్ణమానమానసుఁ డగుచున్.

ఉ. నీపసనీధునీకమలినీమకరందమిళన్నిరందగ
ర్జాపటుఝంకృతుల్ సముదజాలక నీలకచాకుచాంతరా
రోపిత మైఁ బసెందనము మరు ల్మగిడింపఁగ లేక చిక్కలీ
లాపరికల్పితైందవశిలాతలశీతల వేదికాస్థలిన్. 10

క. పవళించి చందనాచల, పవమానకిశోర [1]చలితఫలగళితరసా
సవమత్త [2]కీరశారీ, రవములు బెట్టుగ హృదంతరం బెరియింపన్ 10

క. తలపోయుఁ దలఁకు నలుకుం, దలవంచుం, దత్తఱించుఁ దహతహపడు లోఁ
దిలకించుం బులకించుం, బలికించు న్బట్టబయల భామా యనుచున్. 108

1. చ-జనితఫల. 2. క-కీరశారికారవములు.

చంద్రభానుని పరితాపము.

సీ. హృదయవాసిని యైనసుదతి హృత్తేశయ్య లఘువవాంఛితుం బలపరింప
స్వాంతసంగత యైన కాంతచేఁజూపులు తనువునఁ జాంచల్య మనువుపఱుపఁ
జిత్తచారిణి యైనమత్తకాశిని మోవి కన్నులనెఱసంజ గడలుకొలుప
సంకల్పగత యైనపంకజాననకౌను తానవం బంతకంతకు నిగుడ్ప
మానసావాస యైనభూజానిపుత్రి, పికముఁడు కోర్కులకెంతేయుఁ బెంపునెఱపఁ
బలవరించుచు నాచంద్రభానుఁడపుడు, [illegible]ంపఁగలేక కన్నియఁదలంచి.

చ. చుఱుకుచుఱుక్కునం దనువు సోఁకెడువెన్నెల కాలుకొల్పచుం
జఱవఁగఁజొచ్చెఁ దెమ్మెరలు చక్కనిచోటు శరమ్ము లేయఁగాఁ
గఱకరియమ్మెయి న్నిట్టియెడఁ గౌఁగిట సద్దయఁజూడ కక్కటా
తెఱవ యొఱింగితే నగులు దీర్పఁగదే [1]తగవే కలంపఁగన్. 110

ఉ. కన్నుల దోరచాయ లలికంబున తేఁటిపు రుబ్బుగుబ్బలన్
గ్రొన్నెలవంకసొమ్ము లఱగ్రొమ్ముడిజాజిసరాలు వాతెఱం
జిన్నిమెఱుంగుకెంపు లెడఁజిట్టిన గంధము గుబ్బనట్లుగాఁ
గన్నియ 111

ఉ. రాణమెఱుంగువెన్నెలఁ గరంగిన క్రొన్నెలజాలమేడలం
బ్రాణసమా ....
వీణయమర్చి పంచశరవిక్రమము ల్పచరించుగీతముల్
గాణతనంబుమీఱఁ బలుకం గలభాగ్యము నాకుఁగల్గునే. 112

చ. పలుచనిమేను లేఁగొసరు[2]పల్కులు ముద్దులమోము చిన్నిగు
బ్బలు జడగూడు వెంట్రుకలు బంగరుచెక్కులు చేరెఁడేసిక
న్నులు నునుముత్తెముల్ మినుమినుక్కనుకౌను మెఱుంగువెన్నెలల్
కులికెడు నవ్వునుం [3]గులుకుకోమలి ని న్మదిఁ [4]జర్చచేసెదన్. 113

క. కలువా కనుఁగవ గొఱనెల, చెలువా నెన్నొసలు కప్పుఁజెలువా జడ యో
చెలువా పదివే లైనను, విలువా నినుఁజూచి గారవిలువారలకున్. 114

క. తుహినకరవదన నీగతి, బహుభంగులఁ బలికి చంద్రభానుండు ముహు
ర్ముహురుపహితవిరహార్తిం, దహతహపడి యాత్మచర్యఁ దలఁచి కలంకన్. 115

1. ట - తగదే. 2. చ - పల్కులముద్దులమోము, 3. చ - ట - గ[illegible].
4. చ - ట - చింతసేసెదన్.

సీ. ఉషనట్లు గొండి ప్రద్యుమ్నుతోఁ గలహించి విద్యార్థినై యేల వెడలవలసె
వలసెఁబో క్రోవ దుర్వాసుశాపంబున విజయలోలుం జేల విడిచిపోయెఁ
బోయెఁబో నేను నీ[1]పురిసొచ్చినది మొద లీ[2]కుముదినిఁ జూపమేలవింటి
వింటిఁబో వనములో వీణవాయించుచో నేతెంచు నాకన్నె నేలకంటిఁ
గంటిఁబో యంతలోన నె కన్నువింట
గొనయ మెక్కించి మరుఁ డేలకూఁత సేసె
నకట శౌరికి సత్యకు నవతరించి
నట్టినాకును దైవమి[3]యుడలు దెచ్చె. 116

సీ. తరియింతు నెటువలెఁ బరవాది నిరవాది నెఱనాదితాపుల[4] మెఱయుగాడ్పు
భరియింతు నెటువలెఁ బరువంపుమరువంపుఁగొసపంపు విలునింపు శరచయంబు
మలఁగింతు నెటువలె నెలదీవియలదీవి సలదీవియుల మీఱు తలిరుడాలుఁ [దలు
దాలఁగింతు నెటువలెఁ బలుమాఱుఁ బొలిమీఱు బలుమారుబాబాలకలికిరో
సారిది నేత్రాబ్జములు విచ్చి చూతు నెట్లు
సాంద్రమోహాతమంబుతో నైఁతు నెట్లు
ప్రౌఢశశిమాంత్రికవికీర్ణసథికహాసన
భసితసితసాంద్రచంద్రికాపాటనంబు. 117

మ. అనిపల్కన్విని యంత నాతరళికాక్షానూన యుస్యంతపం
జనితాశ్చర్యముతోడ నాత్మ నతని స్సత్యాసుతుం జంద్రభా
నునిగా నెన్నుచు నాకుమారకుపయిన్నూల్కొన్న యాత్మీయన
ఖ్యనురాగం బుచితోపయుక్త మని యత్యానందముం జెందుచున్. 118

సీ. చంద్రభానుఁడు కాన సమధికంబై మించు వెల్లఁవనంబున వెలయువాని
గృష్ణపక్షంబున నెసఁగినరాజౌట సంతకంతకుఁ గార్శ్య మడరువాని
బ్రద్యుమ్నరుచిగాన భరియింపఁగారాని గాటంపుఁగాఁకచేఁ గరఁగువాని
నిత్యానిరుద్ధున్నేహాదీనకుఁడౌట మలయానిలమునకుఁ దలఁకువాని
నరయ సత్యాత్మసంభవుఁ డైనకతన
నతనుశరవర్ధితాంగుఁడై యలరువాని
[illegible]కుమారవరేణ్యు డాయంగ నరిగి
[illegible]మితవదనయై వనజగంధి. 119

---

1. [illegible]శేరినది. నారయుగా[illegible] 2. క - కుముదినిరూపంబు గుఱుతువింటి. 3. చ - యుడరు.

తరళిక చంద్రభానునకుఁ గంకణము నిచ్చుట.

గీ. దేవ [1]చిత్రేశు నాత్రాజితీతనూజ, కాంతకుముదిని నిజకరకంకణంబు
నని పె దేవర కిదె దీని నంధరింపు, మనుచుఁ బ్రాంజలియైన నయ్యవనిభర్త.

క. వితతాశ్చర్యతరంగిత, మతియై యాలేపునెలి నంచిమయావలయం
బతిమోదంబునఁ గైకొని, స్మితమంజులవాక్యసరణిచే నిట్లనియెన్. 121

శా. రాగాంకూరలతాలవాలమువో దార్భాగ్యాక్షురాక్షేపణో
ద్యోగాధిష్ఠితకుండలాకృతివో [2]హృద్యుక్తాంగనాధైర్యసం
ధాగాఢాంగజదత్తవాగురవో లేదా మత్తమో[3]రాహువుం
బ్రాగల్భ్యంబునఁ [4]ద్రుంచుచక్రమువో భామాకంకణగ్రామణీ. 122

క. మణిబంధబంధురస్థితి, మణిబంధనవాధివాసమహిమ మెఱయు నీం
బ్రణుతింతెద నసుఁ గన్యా, మణిబంధుం జేయవే సమంచితకరుణన్. 123

క. చెలున మతి తెఱఁగు నాతోఁ, బలికి కలఁక నడఁతు ననుచుఁ బఱతెంచితివో
వలయు ప్రకోష్ఠవాసికి, [5]నలవడు నీమదికిఁ దెలియు నంతర్వార్తల్. 124

చ. అగణితమన్మథాశుగమహాజ్వలితానలమామకీనహృ
ద్ద్విగుణితతాప మెంచదో మది న్మహీభృద్వరజాత యాసమ
గ్రగుణకలాప సింధుమణి గానియొకన్ ఘనసారయుక్తిఁ జె
న్నగు విమలోర్మికం బనుప కంపునె ని న్నొకకంకణాకృతిన్, 125

చ. తొలువలఱాచకయ్యమునఁ దొయ్యలి నీవికి నెగ్గు వేఁ దమిం
దలఁచిన నడ్డగించుకరతామరసంబునఁ గూడునిన్ను నే
నలఁకువబెట్టఁ గంకణము నమ్ము భవద్రుచిం కాంతయంగముం
దెలియఁగఁ జేయుమేలు మదినిల్పదఁ గీ లెసలింప నొక్కెడన్. 126

మ. చెలిసంతోషముఁ గాంచునే సఖులకు న్నేమంబు సంధిల్లునే
లలనాపోషితశారికాశుకమరాళంబు ల్సుఖం బుండునే
సిలుగు ల్మానునె పంచసాయకుఁడు రాజీవాక్షిపై రత్నభా
నిలయం బావలయుంబ తెల్పు మని కన్నీరోడిక ల్గట్టఁగన్. 127

గీ. వివశుఁ డైయున్న యమ్మహీవిభుని జేరి, శిశిరవస్తులచేఁ గొంత సేదఁదేర్చి
తలిరుకెంజాయసురటిచేనలవరించి, యొయ్యవిసరుచుఁదరళికాయుఁపలెవలికె.

---

1. చ - ట - చిత్రేశ. 2. చ - హృద్యోషాదృఢీభాగముద్రా ... సంగపాశ
మువో. ట. హృద్యోషాదృఢీభాగముద్రా గాఢోద్యమసంగపాశమువో. 3. చ - ట - వైఖరిన్.
4. చ - జాపుచక్రమువో. 5. చ-ట-నలవడు నేనికఁ దెలియునంతర్వార్తల్.

క. జననాథచంద్ర, యేమని, వినిపించెద మున్ను నిన్ను వీణాంతమునిం
గనుఁగొని కేష్టుఁవినియట వో, యిన మొదలుం దాల్మి దూలి హెచ్చినకూర్మిన్.

సీ. మలయానిలంబు పైఁబొలసిన నీభుజాపన్నగంబుల మది నెన్నునయ్య
కమలకాండములు పైఁగ్రమ్మిన నీయాననేందుమండలము నూహించునయ్య
పదరుతుమ్మెదలు పైఁబ్రాల నీనాసికావికచచంపకము భావించునయ్య
రాయంచపదువు లాఁటాడి వెట్ట నీకుంతలఘనాఘనములఁ దలంచునయ్య
భ్రమసి యూరక పని లేనిపనికిఁ గూర్మి, చెలియఁ జీరెదనని నిన్నుఁ జీరునయ్య
చిత్రఫలకంబుపై నలచిత్తజాతు, వ్రాయఁదలపోసి నీరూపు వ్రాయునయ్య.

ఉ. చక్కెరబొమ్మ కొమ్మ యెలజవ్వని యచ్చట నిట్లు గుంద నీ
విక్కడ నుందువయ్య చెలి యాలువుదూలి మనోజుఁగాసిచేఁ
జిక్కఁగఁ జెయ్య యింతపని సేయుదు రయ్య యిఁ కేమి సేయునో
చుక్కలరాజు వేఁడితలనూపెను రాగదవయ్య మ్రొక్కెదన్. 131

[1]మ. అని పల్కన్విని చంద్రభానువసుధాధ్యక్షుండు సంతోషనీ
రనిధిం దేలుచు నోలతాంగి యిపు డేఁ బ్రచ్ఛన్నవేషంబుతో
ననికిం జేసి యుపేక్షచ్చఁ [2]జేర నగి నీవ్రూహించి యేవేళ నీ
కనుకూలం బగు నట్టివేళ ననుఁ దాయ న్వచ్చి పల్కించినన్. 132

క. హరి రుక్మిణిఁ బలె నేనుం, బరుఁ జేరాఁ గొంచు శత్రుపరులనుఁ జన్నై మా
పురి కేగెద మది నీవాం, డరయుక పరికింపు మట్టియన కాళంబున్. 133

చ. అని పతి వెండియుం బలుకు నంగన నా తెఱఁ గానుపూర్విగా
వనితకుఁ జెల్పు మేను దసవాఁడ మనిశా యనిపల్కి నాపయిం
దనదయ యుంచ నిమ్మనుము పైవికస్మా యితోఁ తెరంబు హె
చ్చినతమిం నెట్టులైన దరిఁ జేర్పు నపృష్ట మటంచుఁ జెప్పుమా. 134

చ. తరళిక నీవు వచ్చి కడుఁ దామసమయ్యెను పద్మకంటి లో
విరహదవానలంబు కడు వెగ్గలమైన సహింప కేగతిం
బొరయుచునున్నదో మగిడిపొమ్మని యూర్మికఁ జేతికిచ్చినన్
దొరకుఁ జోహారు దేన యని తన్మణిముద్రికఁ గొంచు గొబ్బునన్. 135

శా. ఆలీలావనవాటిఁ బాసి తరుణీమార్గంబు సొత్తెంచి యా
నాళీకాక్షికి లేమ తాఁ జనినచందం బంతయుం దన్మహా

---

1. పాఠాంతరము «అనిన విని» యని వచనముగలదు. 2. చ - రాఁజనదు

పాలోదంతముఁ బంచనాయకునినోఁ పాంశిత్యము దెల్పి కెం
గేల వ్రంజిలు ముద్దుటుంగర మొసంగె న్గంపకహోంబునన్. 136

చ. ఒనఁగినఁ బొంగి యచ్చెలువ యొయ్యన నేత్రయుగంబుఁ జేర్చి సం
తసమునఁ గేలఁదాల్చియుఁ బునఃపునరుక్తనతిసనర్థ వా
గ్విసరరసంబు చిప్పిలుచు వీనులవిందులుసేయఁ గొంతచిం
తపడలి యున్నయంతటఁ గనం దగియె న్నిశి ధూసరచ్ఛవిన్. 137

గీ. భార్గవుఁడు గానఁ బరుసంపుఁ బస దలిర్ప
రాజజృంభణ మాత్మ నోర్వంగ లేక
తపకర్షంబుకొటకు నభ్యుదయమంచు
చొప్పుతోఁ దూరుపున వేగుఁజుక్క తోఁచె. 138

మ. కమలాప్తుం డిట బ్రహ్మయై యఖిలముం గల్పింపఁగా నిమ్ము హూ
ర్తము బ్రాహ్మంబనఁ బొల్చు నేఁదనుసంధానంబు నించు న్నితా
ర్థములంచున్ జనకోటికిం దెలుపుచందంబొప్ప ఘోషించెఁ ద
త్సమయారాధనజాతవాఙ్మహిమమించం దామ్రచూడౌఘముల్. 139

చ. చెలియలి యిల్లు మందటిలఁ జేసిన దోషము సద్వసూత్కరం
బులు గిలుబాడనైనయఘమున్ బహుచక్రవిమర్దనంబునం
గలిగినదుష్కృతంబుఁ దొలఁగన్ భృగుపాతమొనర్చెనో యనన్
గలుపలచేఁడు వ్రాలెఁ దుదిగట్టుననుండి కలావిహీనతన్. 140

క. అర్కుఁ డపరాద్రికేఁగుచో నతనికొంచెఁ
గొల్లగొని యాతఁ డేతేరఁ గొజలుభీతి
నప్పగింపఁగ నెహురుగా నరిగికాచి
యున్న శిఖియనఁ బ్రాచిఁ జెన్నొందెసంధ్య. 141

[1] ఉ. కాలపయోదమూర్తి పయిఁ గ్రమ్మి మహాబిలమంపలంబు త
త్పాలకుఁడైన ఋక్షపరుబంధుయుతంబుగఁ గూల్చి తత్ప్రభు
త్వాలఘుకాంతిలక్ష్మిఁగొని యయ్యరుణద్యుతిరత్నరాజముం
జాలసముద్ధరించె హితచక్రముఖాబ్జము లుల్లసిల్లఁగన్. 142

[2] మ. మునుదానేగెడువేళఁ జీఁకటులఁ బైము క్కాఁకగాఁబంచి వే
చనుదేరం దము [3]గామినింబలె గుహాసద్మంబుల న్దావనిలోఁ

1. ట - లో లేదు. 2. ట - లో లేదు. 3. చ - కానివింబలె.

గాని యుండంగని తచ్ఛిఖాగ్రహణ మహ్యం దల్కఁ గావించెనో
యనఁ బ్రాపై నిగిడెం గరంబు లగకూటాభోగభాగంబులన్. 143

మ. సరవిం దామరబాసవాగ్మిగున భాస్వద్రామపాదాప్తి ధా
గ్వరమోత్కర్షము గల్గిఁ గర్కశమహోగ్రానస్థితిం లోప్తి ముఖ
స్ఫురణాల్వాల్చి సముజ్జ్వలావయవయై సొంపూనఁ దత్రాప్రత్తదు
స్తరశాసాక్షరపంక్తినా వెడలె నంత్యస్థగణ్యరోలంబముల్. 144

గీ. అట్టియెడఁ గాల్యకృత్యంబు లలసగతులఁ
గడపి నెవ్వగఁ గుముదినీకాంతయాత్మ
నెలకొనిన తాప మొరులకుఁ దెలియనీక
విభుని వరియింప సమయంబు వెదకుచుండె. 145

మ. అలఘుజ్ఞానతరంగరంగదళికస్యందిద్రవేందుస్పృహా
చల[1]మత్కుంజభుజంగ జంగమగుణాంచత్కాంచనోర్వీధరో
జ్జ్వలలక్ష్మీ[2]వశగాంగ గాంగఝర[3]వైశద్యాస్పదాభంగని
ర్మలచిత్తో[4]జ్జ్వలసంగ సంగరజయప్రాప్తిప్రహృష్టార్జునా. 146

క. అత్రిమునిపూర్వపర్వత, మిత్ర జగన్మిత్రబల[4]సమిత్రస్తగుహా
చ్ఛాత్రోష్మపితిహోత్రధ, విత్ర యసత్తృణలవిత్ర వినయపవిత్రా. 147

[5]మాలిని. ఉదరదహరసద్మాభ్యర్ణతోన్నిద్రపద్మా
పగయుగచిదమోఘాపాతదివ్యాస్మృతౌఘా
విదితశయనయోగావిష్కృతోద్బోధనాగా
హ్వయ[6]నిటలసీమాహిండితాఘుర్ధధామా. 148

గద్య. ఇది శ్రీదత్తాత్రేయయోగీంద్రచంద్రచరణారవిందవందనసమాసాదిత
సరసకవితారసోదాత్తదత్తనామాత్యసోదర్యమల్లనమంత్రివర్యప్రణీతంబైన
చంద్రభానుచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

---

1. చ - [illegible]. 2. చ - శుభ. 3. చ - వైపద్యాస్పదా. 4. చ - సమి[illegible]చ్ఛాత్రోష్మ[illegible]. 5. ఈపద్యము ట - లో లేదు. 6. చ - నికటసీమా.

శ్రీరస్తు.

చంద్రభానుచరిత్రము.

పంచమాశ్వాసము.

క. శ్రీయోగ [1]శ్రీయోగప, రాయితరోమాంచభూషణనిరీక్షణ యా
మ్నాయమయభాషణ కృతా, ధ్యాయస్మృతరూపశేష దత్తాత్రేయా. 1

వ. అవధరింపు మాసనాయంబున. 2

సీ. పరవాహినీవిజృంభణము మానుచు మేటి నిర్నిద్రశరసము న్నేమవేద
చను దెంచు రాజహంసముల నేలెడుఱేఁడు కువలయామోదానుకూలవృత్తి
కమలాధివాసమై కనుపట్టు గుణశాలి మిత్రనిర్వ్యాజలక్ష్మీవిధాయి
సత్పరంపరకుఁ దేజంబు గూర్చుచు పెద్ద యతులవిధుప్రసాదైకపాత్ర
మఖిలభువనంబుపంకంబు లడఁచు సుకృతి, సకలసస్యవైభవంబు నొసంగుదాత
చంచలారంభములు లేని చారుమూర్తి, జగతి మించె శరత్కాలచక్రవర్తి. 3

చ. సరసవనాంతరాళవికసద్విషమచ్ఛదపాళికాపరం
పరలు మరుత్ప్రచారములఁ బైపయి నంబరవీథిఁ జర్వ్వి పాం
డరజలదప్రకాండము లనంగఁ గనుంగొననయ్యెఁ గానిచో
గరిమ వహించునే యవి జగజ్జనహృద్ఘనసితాభ్రసంజ్ఞలన్. 4

చ. సరసిజపాంసుసంవలితసైకతము ల్విలసిల్లు నేఱులన్
శరదృతుభర్త నీరసుయశాటిఁ దెరల్చినఁ జంద్రకావియు
స్తనులవణుంగులం దగునితంబములో యనఁ బ్రాంతసీమఁ ద
త్కరనఖరాంకరేఖ లనఁగాఁ దెరలాఁకుడు జాడ లింపగున్. 5

మ. అకరు ల్నిష్ఫలు తావిపుప్పొడి సముద్యద్ధూపమార్గంబు కే
ళికరాళీప్రకరంబు ధూమము మరాళీపక్షము ల్తాలవృం
తకము ల్గాఁ దగు రాజహంసతతి చెంతం బద్మిను ల్పానుధూ
పకరండంబులువోలె సామిదళితాబ్జంబుల్ సరోవీథులన్. 6

క. శరములు గావున మీఁద, న్నరుపులు నెలకొల్పి నవఁగ నుతిఁగని హరిదం
తరములఁ బూచిన కనుములు, వరఁగె న్వలరాజు జల్లిబల్లెము లనఁగన్. 7

1. చ-టు-శ్రీయోగ.

గీ. దళులవిచ్చినకపురంపుఁదరులపొరల, నురలుగంబూరములుఁ గాలికుప్పరంబు
తెగయుఁదగునేర్పుతమనీటికగుకలంక, లడఁచుమానికి నుడుగరలనిపె ననఁగ.

చ. అలయతిమాత్రవృష్టిసమయంబున నెప్పటియట్ల ధాత్రిపైఁ
గలయఁగఁ బఙ్కలేక శశికాంతి నభస్థలియందవేరి యా
జలదపువేళ గూపఱిన స్వచ్ఛతనుచ్ఛట గానవయ్యె నా
నలరె శరద్ఘనంబులు సితాంబుజపారదనారదచ్ఛవిన్. 9

ఉ. బాహులు మీఁగతిన్ ధరణిభాగమున న్నెఱిఁ జూపుచుండ వై
వాహికలగ్నయోగ్యశుభవాసరము ల్గనుఁగొంచిన స్సహో
త్సాహముతోడఁ జైద్యవసుధాపతి యాత్మకుమారమౌళి కు
ద్వాహముసేయఁ బూనిక ముదంబు హృదంబుజసీమఁ దోఁపఁగన్. 10

[1]గీ. ఆప్తవర్గంబుతో రహస్యంబుగాఁగఁ, గొంతసేపు విచారించి కుండినమున
రుక్మబాహుప్రభునిపుత్రి రుక్మగాత్రి, కుముదినీకన్య యునికి భావమునఁ దెలిసి.

చ. తమకుఁ బురోహితుం డగుపితామహసన్నిభు గాలవాఖ్యసం
యమిఁ గదియంగఁ బిల్చి విమలాత్మ విదర్భధరిత్రి కేఁగి సం
భ్రమమున రుక్మబాహునరపాలశిఖామణిపుత్రి యైనయా
కుముదిని ధృష్టకేతువునకుం దగ వేఁడుము పొమ్ము గొబ్బునన్. 12

చ. అనవుడు నట్లకాక యని యమ్ముని కుండినరాజధానికిం
జని తనరాక భీమనృపచంద్రతనూభవుఁ డైనరుక్మబా
హునకు నెఱింగింప నాతఁడు సముత్సుకుఁడై యెదురేఁగి యగ్రపూ
జన మొనరించి తెచ్చి మణిసాంద్రహిరణ్మయపీఠి నుంచినన్. 13

గీ. కుశల మడిగించి యమ్మునికుంజరుండు, కువలయాధీశ నీపుత్రిఁ గుముదినీల
తాంగి శిశుపాలనృపతినిజాత్మజునకు, నడిగి రమ్మని ననుబంచె నాదరమున.

[2]మ. జననాథాగ్రణి యేమిచెప్పుదు భుజాస్తంభోరుకుంభీనసా
భినవక్ష్వేళశిఖాయితాసిముఖనిర్భిన్నారియౌ నాకుమా
రుని [3]యౌదార్యము రూపు రేఖయును నోర్పు స్నేహపుఁ గారుణ్యవ
ర్తనముం గీర్తనము స్బలంబు చలము న్రాదెట్టిరాచూలికిన్. 15

---

1. టలో 11–12–13 పద్యములకుబదులుగా; వ. విచారించి రుక్మబాహునిపుత్రి యున్కిఁ దెలిసి నిజపురోహితుం డగుగాలవాఖ్యునిం బంచిన నతండును జని భీమనృపతనూభవుం డైనరుక్మబాహునిం గని, అన్నవచనము గలదు. 2. ట-లో నీపద్యము లేదు. 3. చ-యౌదార్యమువార్య
[illegible]ర్యమును

క. కావున నీపుత్రికె వసు, ధావలయమునందు వాఁడె తగు వరుఁ డీకే నీ
వేవిధమును దలఁపక పృ, థ్వీవల్లభ యతని కిమ్ము వే యేమిటికిన్. 16

చ. అనుటయు రుక్మబాహువసుధాధిపుఁ డాప్తసుహృజ్జనంబుతోఁ
దనయవివాహకృత్య ముచితస్థితి నెంతయుఁ జెప్పి వారిచే
ననుమతుఁడై ప్రమోదమున నమ్మునినాథుని వెంటఁ జేదిరా
జునకు నిజాప్తమండలికి శోభనలేఖలు పంపి నచ్చటన్. 17

[1]క. చేదిధరాధవుఁడును స, మ్మోదము రెట్టింప బంధుముఖ్యుల మగధే
శాదివసుధాధినాథుల, నాదరమునఁ బిలువనంపి [2]యతివేగమునన్. 18

గీ. శుభముహూర్తంబునం దాశ్వసుతయుతముగ
ధారిణీసురమంత్రము ల్పేరఁటాండ్ర
ధవళముల నాదములును వాద్యములరవళి
బోరు మని మ్రోయ నాత్మీయపురము వెడలి. 19

[3]సీ. పాదాతకరకుంతపటలఘట్టనఘూతరథకేతుమస్తకవ్రాతరజము
కూబరఘర్షణక్షుణ్ణవారణఘుంటికాపద్మరాగనికాయధూళి
నవ్యకక్ష్యాఘర్షణప్రోక్షహయగళార్పితధామమరకతరేణువితతి
పల్యాణఘర్షణప్రస్ఖలద్భటమాళిరత్నగోమేధికవ్రజపరాగ
[4]మలమఁ జిత్రాకృతిఁ దనర్చునంబరంబు, తనకువిక్ప ద్మనయన లెత్తినమెఱుంగు
లడరుమంజిటివన్నెయుల్లడయనంగఁ, దనరనాయ్యనఁగుండినమునకుఁ జనియె.

ఉ. అంతకు మున్న భీమవసుధాధిపసూతి చమూసమేతుఁడై
యెంతయు వేడ్కతోడ నెదురేగి రయంబునఁ దోడితెచ్చి నే
హాంతిక కేళికావనమునందుఁ దగ న్విడియించి వారికిన్
సంతస ముప్పతిల్ల నుపచారవిధు ల్నవరించుచుండఁగన్. 21

ఉ. ఆవిధ మెల్లఁ బ్రాణసఖు లారసి వచ్చి యెఱుంగఁబల్కఁ జిం
తావిలచిత్త యై కువలయాధిపునందన కూర్మిబోటిచే
నావనజాక్షసూతికిఁ దదన్యకరగ్రహణానపేక్షయుం
గేవలసాహసైకనిజకృత్యముఁ దేటఁగఁ దెల్పి పంచినన్. 22

గీ. జనవరేణ్యునియత్నంబువినినితాంత, దుఃఖితుండయ్యు నతఁడు వధూవయస్య
వచనములచేతఁగొంతయాశ్వాసమంది, చైద్యబలసంకులారామసరణి వెడలి

1. ట - లోనీపద్యము లేదు. 2. చ - యతివేగమునన్. 3. ఈపద్యము [illegible] లేదు. 4. చ - మగులచిత్రాకృతి.

క. ఆపృథ్వీరమణుండు పు, రోపాంతంబునకు వచ్చి యొకచక్కటి ల
క్ష్మీపద్మముఖీపద్మము, లోపల నున్నట్టివిజయులోలుని గనియెన్. 24

చ. కనుఁగొని బాష్పపూరకలిక ల్కనుఁదమ్ముల నిండ డాయఁగాఁ
జనుటయు నాకేఁడుం గదిసి చాఁగిలి మ్రొక్కిన గ్రుచ్చియెత్తి నె
మ్మనమున హర్షచిత్రములు [1]మల్లడిగొట్టుచునుండ నొక్కచో
ననిలకవాస మైనవిమలావనియందు వసిం[2]చె నత్తఱిన్. 25

శా. శైనేయాక్షుఁడు డాముదారిసుతు సాశంకంబుగాఁ జూచి యో
యీ నిట్టూరుపు లేల పెల్లడరె మే నేలా కృశంబయ్యెఁ గన్
గోనల్ కెంజిగిఁ బూనె నేమిటికి నాకుం జూడ నీతీరు విం
తై నేఁడిచ్చటఁ దోఁచె నీదువిధ మాద్యంతం బెఱింగింపుమా. 26

సీ. అనఁ జంద్రభానుఁ డిట్లని యె నాఁడు మయూరముల బట్టుటకు మనమున నియడవిఁ
గవవాసి యొండొరుఁ గానంగ లేక పోయిన నంతఁ జింత నే నిచటఁ జేరి
వీణారహస్యంబు వీరసేనునిగూడి తుంబురుచే విరితోఁటలోన
నభ్యసించుచునుండ నచటికిఁ గుముదిని యే తేరఁ గంటి నాయిందుముఖియు
ననువరించెద ననుచునుండఁగఁ దదీయ, జనకుఁ డాచైద్యసూతికి సంభ్రమింప
వారు నే తెంచి యావనవాటి విడియ, నేనచటువాసి వచ్చితి నిటవయస్య.

గీ. అనుచు నాద్యంత మేర్పడఁ దన తెఱంగు, దెలుప నాశ్చర్యవారిధిఁ దెప్పఁ దేలి
యామురాంతకసుతునితో నాత్మచర్య, విజయులోలుండు పలుకు సవిస్తరముగ.

మ. అటు లాబ్బర్హిణము ల్చనం దదనుయాత్రారంభము ల్మాని య
చ్చట నిన్నుం గనలేక ఖేదదళితస్వాంతంబుతోఁ గుంది యు
ద్భటహార్యక్షమృగాదనంబు లగుకాంతారంబుల న్దైవసం
ఘటనం బాంధులఁగూడి యొయ్యనఁ జనంగాఁ గొంతకాలంబునన్. 29

వర్షాకాలవర్ణము.

శా. హంసోచ్చాటనమంత్ర మంగభవసాహాయ్యంబు కాదంబినీ
సంసద్వైశసనంబు భాస్కరతిరస్కారంబు ఘర్మచ్ఛటా
[illegible]పగమంబు పంకజతమిస్రావేళ విశ్వంభరా
[illegible]నంబు దాగమము దీప్తంబయ్యె నుర్వీస్థలిన్. 30

1. చ - మల్లడిఁ జెట్టుచు. 2. చ - వసింప.

చ. ససుదసుధారికాగణము శంబరవైరిసినంబు లాడఁగా
సనుయపుఱక్కులేఁడు హరిచాపపుగోణముఁదాల్చి యబ్బుచోం
పములను బెట్టిదంపుటురుమల్ మొఱయించుచు మ్రోలనిల్వఁ బ్రా
థమికపయఃకణార్ద్రవసుధాతలవిస్ఫురదాష్మఘూపముల్. 31

[1]మ. అలజీమూతకిశోరకుంభ నవవష్ప్రాశ్రు ల్చిగంబాఱ గ
ర్జిలుదంభంబునఁ బోరువెట్ట గగనశ్రీధాత్రి గ్రొమ్మించు చే
తులచే నుగ్గిశ నొల్కి తచ్ఛకలసందోహంబు వర్షోపల
చ్ఛలన న్రాలెనొ కానిచోఁ గరఁగునే సంతప్తభూసంగతిన్. 32

మ. స్తనితంబు ల్విని భీతిచే ప్రకటినీచక్రాంగము ల్క్రేంకికెం
జనుచోఁ దద్రయవాతజాతహతపర్ణన్యావళీసంఘులం
గనుఁగోనైన తపించుహేమమయపక్షచ్ఛాయలో నాఁగఁ బై
కొనియె న్దట్టముగాఁగ నెల్లకడలం గ్రొమ్మించు లక్కారునన్. 33

చ. ఘోలుకరి నంబుదాళి శరధోరణి నింపుచు రాజహంసమం
డలముల నాక్రమించిన వడంకి ధరంగ రాజహంసమం
డలములు [2]క్రౌంచగర్భమునఁ డాఁగె ఘనాప్తి జనించె నేని నీ
చులకడ కేగరే నిజవిశుద్ధతఁ జూడక యెట్టివారలున్. 34

చ. హరిహయుఁ డభ్రవీథిఁ జెలువారెడు పచ్చనివిల్లు పాంథభీ
కరముగ నెత్తి తానసమకాండమహోన్నతిఁ జూప ధాత్రిపై
హరిహయరూఢిఁబూనిన యనంగుఁడు పచ్చనివిల్లు పాంథభీ
కరముగ నెత్తి తానసమకాండమహోన్నతిఁ జూపె నీసునన్. 35

క. ఎచ్చటఁ జూచినఁ దఱచై, పచ్చిక కప్పట్టె ధాత్రి బహుళాంబుదని
ర్యచ్చటులజలమయంబున, నచ్చగు శైవాలరేఖ లడరె ననంగన్. 36

[3]చ. సమధికవక్రలీలల దిశాతతిపైముఖఫేనకంబళం
బుమియుచు [4]సింధుపుంపుటురవోద్ధతి మీఱి నవాగమాలికా
దమన మొనర్పఁగా నపుడు ధాత్రి సహించెఁ గదంబనూతనో
ద్గమకమనీయసూనకళికానికురుంబకశాత్రకాండముల్. 37

చ. విడువనివేలమై ఫణుల వ్రేలఁగఁగట్టినరీతి వర్షముల్
జడిగొననానుచుం గుతికిలంబడి తెక్కలువిచ్చి పజ్జలన్

1. ఇదియుఁ దైవమాఁడుపద్యములును "ట" లో లేవు. 2. క - క్రౌంచపూ[illegible]
3. ట - లో నీపద్యము లేదు. 4. చ - సింధుబాలులురవోద్ధతి.

పడఁకెడు పిల్లలం బొదివి [1]పత్తులుగట్టినయట్టిమేనఁ దు
ప్పుడుగరుపాఱఁ గోటరపుఁబొంతల డాఁగెఁ బతంగసంఘముల్. 38

[2]సీ. అసటిలోఁ దిగఁబడి విసికి వెల్వడలేక యెలుఁగెత్తిపాలమర్లఁ బిలుచువారుఁ
గఱియ రేవడిఁబదాగ్రములు జిఱ్ఱనజాఱఁ బ్రాంతభూజము లూఁతపట్టువారు
పెదురువానకుఁ దలయెత్తక యేగుచోఁ ముందఱగానక మ్రొగ్గువారు
నొబ్బున జల్లు పైకొన్నఁ జెట్లనుజేరి వంగుళ్లు ఘనమైన పడఁకువారు
నయి ముదురుజంబుగూడలఁ బయి ధరించి
పొంక మొకించుకే గానరా మునుఁగు వెట్టి
కేలనొరచ్చు [3]మడత్రాళ్లు ప్రేలుచుండ
సప్రగతి నధ్వగులు త్రోవ నడచిరపుడు. 39

తిరుమలయాత్రావర్ణనము.

క. వార్షికదివసంబు లిట్లు దుర్వార లీల, ధర విజృంభించువేళఁ బాంథప్రతాన
సహితముగ నేను బెక్కు దేశములుగడచి, యంతఁ బోవంగ మార్గమధ్యంబునందు.

[4]సీ. అనశనవ్రతముచే నతులకార్శ్యంబునఁ గనుపట్టునొరిబీగములవారు
మ్రొక్కఁదీర్చుటకునై మూఁకమూఁకలుగూడి యేతెంచు తలమోపుటిండ్లవారుఁ
బ్రాణముల్ పిడికిటఁబట్టుకయిట్టట్టు దిమలని [5]శిరసుకోడములవారు
దైహికాయాసంబు దలఁపక బొగ్గుచు నడతెంచు సౌరలుదండములవారు
నామటామట మ్రొక్కువారడుగునడుగు, దండములవారు మిగులసందడియొనర్ప
నదరి పన్నగసార్వభౌమాచలేంద్రుఁ, గొలువఁగోటానకోట్లు పెన్గూటమరుగ.

క. ఏను వారలతోఁ గూడి యెలమి దిగువ, తిరుపతికి సేగి యాత్రాప్రతిష్ఠ వారెఁ
దానములుసల్పి యుచితకృత్యములుదీర్చి, సంతసంబున సప్తగిరాభ్యంతరమున.

సీ. పైఁబొల్చు తోలుద్రాఁచుపడఁగయనాయుష్పుఁ బొగల్నాభిపంకజమిళిందములు
ఘనతటగ్రావభాగంబున కాజాసుఘటితహస్తం బజగరముగాఁగ [గాఁగ
మలఁచి తలాడగా నిలిపినపల కేలినఖరుచు క్త్రాకుంపములుగాఁగ
వోరగాఁ గుడివంక కొఱగు కౌస్తుభరుచి శ్రీవత్సఘనతటప్రేంఖగాఁగ
రాత్రిఁ బవలును జాఱు నేత్రద్వయంబు, పాదసంవాహనక్రియాపరవశకమ
[6]లోరుతలకుముదాబ్జధీ కారిగాఁగ, వేడ్కఁ బవళించియున్న గోవిందుఁ గొలిచి.

---

1. చ - వత్తులఁబొత్తులుగట్టిమేన. 2. ట - లో నీపద్యము లేదు. 3. చ - వెడవాళ్లు.
4. ట - లో నీదిమొదలు 45 - వ పద్యమువఱకు లేవు. 5. చ - సివసుకొండెములవారు.
6. లోరుతరకుముదద్విక న్యాకారిగాఁగ.

క. చకచకలు గలుగు నలినీ, చకచకచలియుగళులఁ గలుగు సౌధశిఖావీ
థికలు గనుఁగొనుచుఁ దత్పుర, నికటోర్వికి వచ్చి యుపవనీభాగమునన్.

సీ. చేమాకుతాళముల్ వ్రేలఁగరాంగుళులఁ జేతులుంచియుంపఱ వెక్కిరించికొనుచుఁ
బజ్జఘూపమున దీపపుఁగోల రాఁజ హస్తముసాఁచి జేగంట చఱచికొనుచుఁ
దల యొరగిలఁ ద్రుంగి తప్పెట గతికి వాయించి గంగెద్దు నాడించుకొనుచుఁ
దిరువడిసానుల చెరసి గంటలు మ్రోయ బోడచప్పరముల నాడికొనుచుఁ
ద్రోవఁ గూర్చుండి [1]బొంతలు మ్రోలఁబఱచి
ముదురుబెండల కోరగా మునుఁగుఁ జేర్చి
పట్టెదండలు మొఱయించి పాడుకొనుచు
నలరు దాసర్ల వీక్షించి యాక్షణమున. 45

గీ. వంకజేకుఁబు మురవైరి భక్తసులభు, వేంకటస్వామి వీక్షించు వేడ్క హృదయ
పద్మమునఁ దొంగలింప సంభ్రమము మెఱసి, యామహీధరమెక్కెడి నట్టివేళ.

[2]సీ. చెక్కుల మకరికాచిత్రము ల్గరఁగంగఁ గలయఁ జూచ్చుచు సారె నిలిచినిలిచి
కటులభారమున వెన్కకువీఁగి యందంద [3]వతులఱుంసము లూఁతవట్టివట్టి
తరులనీడలు చేరనరిగి నెచ్చెలివీచు సురటితెమ్మెరలకుఁ జొక్కిచొక్కి
పాదాబ్జములుతొట్రుపడఁగ జానువులూఁదియెక్కుడు నగ మెట్టు లెక్కియెక్కి
వలుదగుబ్బలఁ జెమటలు వడియఁబయట
లుబ్బ నొత్తుచు నుస్సని యూర్చియూర్చి
యలఁతఁ దూలుచు వ్రాలుచు నలఘువార్ధి
జలధిఁ దేలుచు సోలుచు జలజముఖులు. 47

ఉ. మందలుగూడి యెక్కి రతిమంజులమంజులకుంజమంజరీ
బృందమరందబిందులహరీబహుళీకృతసీతసంపదిం
దిందిరనందతుందిలనుతిప్రతికూజదళీకకందరా
మందసదర్జకీఘుమఘుమధ్వనిజాలము శేషశైలమున్. 48

క. తళతళన వెలుఁగు నిందూ, పలఫలకపనీపతత్ప్రబలబహుళహారీ
సలయమృకీవలయదరీ, నిలయనరీసృపఫణామణిద్యుతు లచటన్. 49

గీ. శబరకాంతాకుచాగ్రసంసక్తగైరి, కాంకనంబులు జనుల నచ్చాఁచు నచట
ధాతుకృత్యంబులాట చిత్రంబె వాని, కతనుభావార్థకర్షకశక్రప్రవృత్తి. 50

1. ఛ - బట్టలు. 2. ట - లో లేదు, 3. చ - వదులఱుంసము.

సీ. నాళీకకాసారకేళీకలితనారనాళీకనక్త్రీరనాళికేర
మాలీనమకరందధూళీనతమిళిందకేళీనవానందశాలిసుంద
మేలాలతాలోలదోలాలసమరాళబాలాలస్తుముదాలవాలసాల
మాలాపయుగసంగఖేలాపరవశాంగలీలాపరవిహంగజాలరంగ
మనురవరతనుకరతనునమితసుమిత, మురితకలరవకులరవముఖరశిఖర
తిలకసురుచిరతరుచరగళితలలిత, మధురమధురసపాళి యాకుధరపాళి. 51

చ. ఉరుతరకందరానిపతితోత్పతదంబుఝరీలసంబులం
బరఁగు సుదగ్రఘోషమయి పాపవినాశన మానగంబు సొం
పరయఁగఁగోరి యేపతితులైన జడాత్మలు లేగుదెంచినన్
సరసత నూర్ధ్వలోకము లొసంగుదు నేనని తెల్పుకైవడిన్ 52

సీ. కమలాకరతఁ దామ యమరు నింతియ కాని త్రుంకువారికి సిరు ల్గూర్పఁగలవె
కువలయోద్ధతిఁ దాను గొలుచు నింతియ కాని చేరువారికి ధరఁ జేర్పఁగలవె
యుత్కళికలఁ దాను యొప్పు నింతియ కాని కనువారికి ముదంబు లునుపఁగలవె
యమృతసంగతిఁ దామియులరు నింతియ కాని తలఁచువారికిముక్తిఁదార్పఁగలవె
యితరతీర్థంబు లెందైన నీసరంబు
పగిది నని విశ్వభూజను ల్పొగడ నన్న
గమునఁ [1]జెన్నొందు స్వామిపుష్కరిణియచటఁ
దాన మొనరించి యుచితకృత్యములఁ దీర్చి. 53

క. [2]వారాహమూర్తికి నమ, స్కారం బొనరించి సంతసంబునఁ దత్ప్రా
సారంబు వెడలి మురహరు, నారాధింపంగఁ దలఁచి యటఁ జన నెదుటన్.

సీ. ప్రాకారఖచితహీరప్రభాచయ దేవతాధునీబుద్బుదత్తారకంబు
గోపురేంద్రోపలాంకూరవిభాజాలయమునాతరంగదహస్కరంబు
కేతుగోమేధికద్యోతసరస్వతీప్రముదినీశైవలప్రభ్రతలము
శిఖరాబ్జరాగరోచిఃప్రతానహిరణ్యవాహోత్పలస్నిలవారిదంబు
భక్తలోకైకభరణంబు పరమపావని, కలుషసంతానహరణంబు ఘటితసుజన
నిచయసంస్తుతితరణంబు నిస్తరశర, ణంబు వేంకటపతిశరణంబు దనరె, 55

గీ. అట్టిమురవైరినగరికి నరుగుదెంచి. వితతభక్తిఁ బ్రదక్షిణవిధు లొనర్చి
యావరణదేవతల నెల్ల ననుసరించి, గర్భగృహమున కేగి యుత్కంఠ మెఱయ.

---

1. చ - చెలువొందు. 2. ట - లోనిదియుఁ బైపద్యమును లేవు.

సీ. ఇలఁ జూపుసలచేయి వెలివస్త్రకమునోయి జెలఁగువానిఁ దొడ్డి మెలఁగువాని
దట్టిఁ జెక్కిన వంకి కట్టుబిరాఁకటికి జెరికిఁ బసపువానిఁ బూని సెవపువాని
నెఱుపు పెందొడఁగేలు నెసఁ జేరిచిన యాలు నెసఁగువాని శుభంబులొసఁగువాని
నిండుబంగరుపట్టు కొండకంచిఁ మెట్టు నెఱయువాని శుకాక్షి నోలయువాని
చికిలిజిగిచుట్టుకత్తి జేజేలుబత్తి, నెఱపువాని సురారులఁ బఱపువాని [గీ.
వేంకటస్వామిఁ గనుఁగొని వినయమున, తాంగవైభవి మెఱయ సాష్టాంగమెఱఁ

శా. కాల న్మత్తగజాలు వేఁడిచబునల్ గ్రస్మించుకస్త్రాలు కెం
గేలం బట్టినచుట్టువాలు నెపచక్రం గళ్ళిప్రాయాలు నే
వేళన్ భక్తులఁ బ్రోచుమేలు చెలిదీవిం బొల్చుపెన్నోళ్లు ని
త్యేలం బాయనివేల్పుచాలు గలసామిన్ వెన్నునిం గొల్చెదన్. 58

శా. ఆర్తత్రాణపరాయణాయ భువనైకాధారభూతాయ సం
వర్తాంభోనిధిమగ్నభూభరణకృద్వారాహరూపాయ దో
ర్వార్తాభీతమహీసుతాయ శిశుతావ్యాపారవశ్యత్తృణా
వర్తక్రూరనిశాచరాయ విబుధవ్రంద్యాయ తుభ్యం నమః. 59

చ. అని కొనియాడి తత్పదయుగాబ్జపవిత్రితతీర్థవారి లోఁ
గొని గతకల్మషుండనయి కోనెల వెల్వడి [1]బిల్వపాండవా
దినిఖిలతీర్థపంక్తుల ప్రీతి త్రివర్గో వితరీతి భక్తి మ
జ్జనమొనరించి యస్తవిధి సల్పి క్రమంబున వేగి వెంగటన్. 60

సీ. శారికాలాపాల నారికేళీ కేళుల్ తైత్తలీ తరికనైపచోటఁ
బ్రేంఖుబ్బి పెలలు దాఁకిననుల్ల నెత్తాల సలపుతాపలఁ దాను తలిరుఁగత్తి
తేని [2]బాబాతేంత తక్కుకోఁకులసారెఁ దలఁచేసీరంబుల నోలుకు తెలిసి
రంబుతోఁ బనరనొఁరలుకన్నె గొన్నవ తేనెసోనల నస్తైన నేలఁ
దోలఁకుకోలఁకుల కెలఁకులఁ బసికు గులుకు, నున్నతిన్నలఁ దరుణకసూలుకొనిన
[3]కిన్నరకలకలంబుల కేకికరుతు, లూనుచుండెడు తుంబురుకోనఁ జూచి. 61

లయగ్రాహి.
రేవగలు తీవిగల తీపసనదీవిలయ కైవెఱచి పోవుటిరు లేపలనఁ బ్రోవం
[4]గేవలముకేవిఁగను కావిరొలమావితలి రోవరుల నావిఁదగు లేవిరులలోనం

---

1. చ-ట-భీల్పపాండవాది. 2. చ-బాబాచాలు. 3. చ-ట-కిన్నరీకలకలములకేకి
కరక, కోకరతులూను తుంబురు కోనలోన. 4. చ-ట-గేవలముకేవిగను.

దావలముగావదరుప్రావిలుతుమావుల విరావముల[1] తాపులగుక్రోవులకుఁగ్రేవం
దావితావబావిచలిరేవులసమీపమధుపావళివళావళులచే వెలయుత్రోవన్.

క. [2]కంజరజఃపింజరతరు, కుంజరటదళిస్వనానుకూలనికుంజ
న్మంజీరపుంజరంజిత, మంజులసింజారవంబు మల్లడిగొనఁగన్. 63

శా. రావే యోవనమాలికా పొదలు చేరంబోకువే మల్లికా
యేవే బంతులు పద్మినీ యిచటలేదే తేనె వాసంతికా
తీవల్గూఱకు చంద్రికా యఱవిరుల్దెమ్మిందిరా యంచువ
న్యావీథి న్విహరించు తొయ్యలుల వాక్యంబుల్విననవ్వచ్చినన్. 64

శా. ఆనాదంబు హృదంబుజాతమున కాహ్లాదంబుఁగల్పింప నే
నానాసూననికుంజపుంజములలోనం దూఱి యచ్చోటన
మ్లానామందమరందబిందురతిలీలాలోలబాలాళినీ
గానాధీననవీనసూనలతికాగారాంతరాళంబునన్. 65

శా. కర్ణాంతాయతనేత్రకోణరుచు లగ్రక్షోణిరా[3]జింప సౌ
వర్ణాంభోజముఁ గేలఁ ద్రిప్పుచు నటద్వక్షోజయై బాలికా
తూర్ణాందోళితడోలికాంతరమునం దూఁగాడు చొక్కింత సౌ
ఖ్యార్ణోరాశిఁ జెలంగఁ గంటి నని యత్యానందముం జెందుచున్. 66

క. ఏలాయతడోలాయత, లీలాయతనంబుకడ నళిభ్రమకరశో
భాలాలసఖేలాలస, బాలాలసమాన దృష్టిపథమున నిలువన్. 67

క. వనితాజనతావినుతా, ననతామరసంబు మలఁచి నను నాచెలి భా
వినితాంతావనితాంతా, వనతాంతాపాంగకోణవైఖరిఁ గనుచున్. 68

సీ. పలుచనిచెమటగుబ్బలనంటిమూఁపునఁ [4]దొలఁకుపయ్యెదఁజక్కఁద్రోచిత్రోచి
పిఱుఁదునూయెలలూఁచు తెఱవలకై మోముమలఁచినిల్వుమటంచుఁబలికిపలికి
చేరు లంటఁగఁ బట్టిచికిలిమట్టెలు మ్రోయనుర్వరమునిప్రేళ్లనూఁదియూఁది
కౌను నిక్కఁగ నొందుకరమున వేనలిసవరించుచును దిగజాఱిజాఱి [లు
తత్తఱంబునఁబదములుతడఁబడంగఁ, బిఱుఁదువ్రేఁగునఁజిఱుదొడల్బెళుకదిశ
చెదరిచూచుచునూప్పలుచెదరడిగ్గి, యలరుఁజెలిమావిపొదదండకరిగినిలిచి.

చ. అలయిల తేనెఁ[5]గ్రోలి తమి నాడెడుతేఁటుల తెక్కసోఁకుచే
నలఁతియ బాయలైన తలిరాకులసందులఁ జిత్తజల్లుగాఁ

1. చ-తాపులమా. 2. కంజరజఃపింజరతర. 3. చ-రాజింప. 4. ట-దొలఁగు
పయ్యెద. 5. చ-గ్రోలితమి.

బాలయఁగ నాపయిం జిగురుఁబోఁడి కటాక్షచయంబు నించెఁ బూ
విలు గొని పంచసాయకుఁడు వెంటనె క్రొవ్విరితూపులేయఁగన్. 70

క. మఱువెట్టి చూచు నేత్ర, మ్మఱఁజూచినఁజాగుఁ జెంత[1]మగువలఁ గని నా
తెఱఁ గడుగు మగుడఁ గనున, త్తఱి నాకలకంఠి మన్మథవశాకృతి యై. 71

ఉ.[2]ఆయలివేణికి లెఱిఁగి యంతట నెచ్చెలి చేరి యక్కటా
యోయొలనాఁగ యింతతడ వొంటిమెయిం దరుణు ల్వనంబులో
నూయెలలూఁగు వేడుకల నుందురతే మనవారలెల్ల న
ల్లాయెడ నున్నవారు పదమూ యని పల్కఁగ నాక్షణంబునన్ 72

గీ. సామిసందష్టశశిరైన సైంహికేయు, నగ్రముఁ బూనితనరుమహాబ్దమునఁగఁ
గ్రాంతదంతనితాంతోగ్రకరముతోడఁ, గరముభీకరముగ[3]నొక్కగంధకరటి.

[4]సీ.కటనిస్స్రుతానుదానగావీచికణములకరణిఁ బైపైభృంగగణము లడర
గాఢఘూత్కారవే[illegible]ముక్తాలి హస్తశీకరము లొలుక
సారథునీమధ్యసంభిన్నయమునానుకారియై రదయుక్తకరము దనర
సకలజంతుక్షోభపంథాయిధూమకేతుస్ఫూర్తితో నెత్తుతోఁక యమర
నోరమై శైలములఁ జెక్కులొరసి కొనుచుఁ
జేఁగఱచి సాలె నలుగుచు వేగ నరిగి
తరువు లగలించి యెత్తుచు దరివొడుచుచుఁ
గ్రూరగతిఁ దద్వనక్షోణిఁ జేరుటయును. 74

సీ. తద్ఘనాఘనఘనోద్ధత్యవిస్ఫూర్తికి హంసకప్రచయ మందంద తూల
నామహోదారసారంగంబురవళికిఁ గర్ణికాజాలంబు కంపమొందఁ
దద్దుష్టకుంభినీధవమౌళిదుర్మదోగ్రతకు రత్నాకరరశన దలఁక
నామత్తమాతంగభీమవృత్తికి నగ్రహారనాయకమణు లవిసి చెదరఁ
గాను లసియాడ జఘనము ల్గదలఁ బొద
పద్మములు దొట్రువడఁ [6]గచభరము లులియ
నూరుపులు సందడింపంగ నుత్పలాక్షు
[7]లెడనెడన పాఱి పటువ సయ్యింబుముయును. 75

---

1. చ - ట - మగువఁబిలిచి. 2. చ - ఆయెలనాఁగ. 3. ట - వచ్చెగంధకరటి.
4. ట - లో సీసపద్యము లేదు. 5. చ - వేగఘూత్కారత్కాంఛ. 6. చ - గచభరములురల.
7. చ - ఎడనెడఁబుఱవసంత.

చ. ననుఁగని మున్ను కొంత వమినాటఁగఁ జూచుటఁజేసి లాఁతివాఁ
డనక మృణాలనాళమృదుహస్తము లెంతయుఁ జాఁచి కౌఁగిట
న్ననిచి యొకింతయుం దెలుపనేరనిశక్తతపాటుతోడఁ గో
పనమదహస్తి హస్తి యని పల్కెఁ దలంకుదొలంకుపల్కులన్. 76

ఉ. ఆపువుఁబోఁడి యీగతి భయంబునఁ గౌఁగిటఁజొచ్చి పల్కు నే
నేపరిపాటినైనవగ నెంచక కేవలతన్మయానుమో
దోపచయంబుఁ గంటి మఱి యున్నదె ధాత్రి హతాదవాప్తయో
షాపరిరంభసంభ్రమజసౌఖ్యముకంటెఁ బ్రమోద మేరికిన్. 77

క. అడ లెడలఁబలికి యప్పుడు, జడియకు మని సారె వెన్నుఁజఱచి యెలమి న
ప్పడఁతుక నెత్తికొని రయం, బడరఁగ నేనొక్కకడకు నరుగుచు నెదుటన్.

ఉ. వామనతీర్థతీర మనివారణవారణవారణక్షణే
చ్ఛామహితప్రచార మురుసారససారససారసంభ్రమో
ద్దామతరంగవారము నదానవదానవదానవర్జిత
శ్యామలమూర్త్యుదారము శుభావనభావనభావనారమున్. 79

క. కని యుత్కలికోజ్జ్వలమై, ఘనరససంభరితమై ప్రకంపనయుతమై
వనితామణిచిత్తముగతిఁ, దనరెడు నాసరసిఁదఱిసి తత్తీరమునన్. 80

సీ. పయినాడు తుమ్మెదపదువు క్రొంబూగలతోఁ బాటలకుసుమదీపములు వెలుఁగ
నానందనిభృతకీరాదిచిత్రములతోఁ బాయనిచిగురాకుపటము లెసఁగ
బ్రాలెడుగెలబోదెకీలుదామరలతో స్థూలరంభాతరుస్థూణ లలర
సకృదాగతార్క్ష్యభాస్వర్ణశృంఖలలతోఁ నలతెలిదీవయుయ్యెలలు దనర
నరుణకాంతాగ్నిపరితసితాభ్రధూపములు[1] వఱచునొక్కపొదరింటలబనఁదాఁచి
కురులెనయుపువ్వు చెమటార్చి సరులుదీర్చి, బుజ్జగించిముదంబునఁబొదలునప్పుడు.

చ.[2] ఆగజరాజ మన్యవిపినాంతవశావశచిత్తమై నిజే
చ్ఛాగతి నేగఁ దత్సఖులు చంద్రముఖి న్వెదకంగ వచ్చి త
ద్భాగమునందుఁ గన్గొని ముఖంబునఁ దోఁట్కొనిపోవ నావనా
భోగమునందు నిల్వఁ కెడఁబొక్కుచు నంగజుబారిఁ జిక్కుచున్. 82

సీ. తలిరుటాకులమీఁద నొలుకు తేనెలఁజూచి పల్లవాధరి లేఁతపలుకుఁదలఁచి
మెట్టుతమ్ములమీఁద మెలఁగు తేఁటులఁజూచి సరసిజవదన ముంగురులుదలఁచి

1. చ - నవారు. 2. చ - అగజరాజు మన్యవిపినాంతవశావశ చిత్తమై.

యొసపుదీవియమీఁద నలరుక్రొవ్విరిఁ జూచి యతలతామధ్యమనాభిఁ దలఁచి
పువ్వుగుత్తులమీఁదఁ బొలయుపుప్పొడిఁ జూచి గుచ్ఛసత్కోజపైఁ గొంగుఁ దలఁచి
తిగులు నెగులును దిగులునుదత్తఱంబు, నలుకనులుకనుదలఁకును నాసరంబు
మనమునజనింపఁ దన్వినీమధ్యసీమ, నంగనామణి వెదకి కానంగలేక. 83

ఉ. వేగిరపాటుతో నపుడు వెల్వడి యొయ్యన శేషభూమిభృ
ద్భాగము డిగ్గి యాకులత దార్కొనుచిత్తముతోడఁ గుందునన్
దోఁగెడుఁగూఁడి యధ్వగులు దోడ్కొనివచ్చిననప్పుడేను ని
న్నీగుడిలోనఁ గాంచితిఁ జెలీ యని యంతయుఁ జెప్పివెండియున్ 84

సీ. గాజుకుప్పెలవంటి గబ్బిగుబ్బలుఁగోర నంటిన ప్రేలుఁగా యనుచుఁ గొంకి
చిరిసెనపూవంటి తిన్ననిమై కేలనలమిన వాడుఁగా యనుచుఁ గొంకి
కంపచక్కెరవంటి కమ్మనివాతెఱ నానినఁ గఱఁగుఁగా యనుచుఁ గొంకి
చికిలియద్దమువంటి చిన్నినెమ్మోముఁ దూర్పు లడరినఁ గందుఁగా యనుచుఁ గొంకి
తళుకునెలకూన లునుపక తనివితీఱఁ, గౌఁగిలింపక కెంపులు గలుగ నిడక
నలరువలపులుఁ గ్రోలకందందకనుచు, నూరకేమోసపోయితి నోవయస్య.

క. అని యాద్యంతంబేర్పడఁ, దనవృత్తాంతంబుఁ దెలుపఁ దమ్ముఁడుఁ దానున్
జననాథవరాళి యొండొరు, ననునయమునఁ గలఁకఁదేఱునంతటిలోనన్.

సాయంకాలవర్ణనము.

మ. కలయ న్నీడలు తూర్పుసాఁగె నళినుల్కంజాతముల్వ్రాసెఁ గొం
దలముండెన్, కవజక్కవ ల్తరణికాంతశ్రేణి చల్లారె మి
న్నులనేగెం బులుఁగుల్చకోరికల ఱంతుల్గొంత దీపించె ను
త్పలము ల్విచ్చె నినుండు పశ్చిమకుభృద్భాగంబున న్వ్రాలఁగన్. 87

క. జలరాశి యనెడుబోయుఁడు, తలదోర చరమాద్రిపైని తడికమఱువునన్
నిలిచి కిరణంపుటురిగోల్, లలిఁ దిగిచెఁ బతంగమంపలం బవ్వేళన్. 88

సీ. తొలుదొల్త పినవచ్చు నఱ్ఱుకోలాహలంబామీఁదఁదోఁచెవాద్యములరవళి
తరువాత నెక్కెఁ జాపదంపుఁ బింకారంబు నంతటఁ దులకించె నశ్వహేష
పిమ్మటఁ బలుమయ్యెఁ బృంహితంబుకంచుకిధ్వను లావెన్కఁ దనరెఁ దొయ్యలులపాట
పెద్ద మ్రోసెను వారభేరినాదంబుతోడ లాస్యనిగడె నయనాన్యనులాప
మప్పుడాయావచాస్వీయ లారవంబు, నాలకించి లగ్నమాసన్నమైన
ధరణినాథుండుతనయనింటికుమెరక్కె, ననిచెనోయనిభావింపనాక్షణమున.

కుముదిని లక్ష్మీమందిరమునకు వచ్చుట.

చ. ధరణితలేంద్రసందనవిధంబు గనుంగొనఁగోరి మున్ను కి
న్నరపరుఁ డిచ్చినట్టిభువనస్తుత మైనయదృశ్యవిద్య న
య్యిరువురు గుప్తమూర్తు లయి యుండుసహోదరిమందిరంబునం
దరలక యుండి రట్టియెడఁ దన్వియుఁ జేరఁగవచ్చి యచ్చటన్. 90

గీ. జనులఁ గంచుకినిచయంబు జడియ వేత్ర
ధరలతాంగులు కొంద ఱెచ్చరికఁ దెలుప
[1]బాల లిరువంకఁ గరములఁ బంజు లూనఁ
బొలఁతుకలుమ్రోలరాఁగ గోపురము సొచ్చి. 91

చ. జిలిబిలికమ్మఁదేనియలు చిల్కఁగఁ బల్కెడుపంచవన్నెరా
చిలుకలపంజరాలగమిచే నలరారెడు రంగమండపం
బలసత నెక్కి కూర్మిసఖు లందఱు వెంటనెరాఁ గరంబునన్
నిలుఁడని యడ్డగించి తరుణీమణి గర్భగృహంబులోనికిన్. 92

గీ. సారెనియమరహస్యపూజాచ్ఛలమున, నొంటినే తెంచివిజనమైయునికిఁ దెలిసి
రత్నమయ మగుతల్పగృహాంతరముఁ జేర్చి, నళినగేహకు సాష్టాంగనతియొనర్చి.

గీ. ఈనలినగేహ తనయుఁడు, కా నను వలవంతఁ గుందఁగాఁ జేసెఁ గటా
యేనీసతి కిందులకై, ప్రాణము లర్పింతు ననుచు బద్ధోద్యమయై. 94

సీ. భవదాత్మజశిలీముఖవిదళితం బని తలఁపక కర్ణికోత్పలముగాఁగఁ
దద్గత్తచూభవవృషత్కమలీమస మనియరయక లీలాముకురమ్ముగాఁగ
భవదపత్యశరవృష్టివిదారితం బని కనక కెంగేలిపంకజముగాఁగఁ
దద్త్యమూరాశుగధార్వాకులం బని తెలియక పెంచినతీపగాఁగ
నవధరింపఁగదమ్మలోకైకజనని, కనుఁగవయుగంపతలమునానసముఁదనువు
[2]పార్థివావయవములపాల్పడక యుండఁ, బ్రీతి నసువులు నీకు నర్పింతుఁగాన.

చ. అని యురిగాఁగఁ బయ్యెద నతానన యై నిజకంఠసీమఁ జే
ర్చినఁ గరుణార్ద్రచిత్త యయి చెందొవరాసయిదోడు చెల్లఁబో
నను నపకీర్తిఁ బాల్పడ నొనర్పఁగఁ జూచితి వంచుఁ గేలు కే
లునఁ గదియంగఁ బట్టి మదిలోని తలం కెడలంగ నిట్లనున్. 96

---

1. చ - బాలకియుద్దిగ్గి జతగాని పంజులూని. ట - పాలకీదిగ్గి జత గాలిపంజాపూని.
2. క - పార్థివాన్యభవదయములఁ బడకయుండఁ.

శా. నాళీకాంబకు నారె దూఱుకొనుచు న్వాస్త్రాల కేతెంచి [1]నీ
వీలా గేల వహింప నేఁటి కకటా యేఁజెల్ల నీసాహసం
బేలా పూనెద పమ్మ లాఁటి [2]నవె నీయిష్టంబుఁ జేకూర్చెదం
జాలుం జాలుఁ గలంక మాను మని యాశాచక్రమోక్షించినన్. 97

క. గ్రమ్మిన నగ్రధరిత్రిని, దమ్మునితోఁ గూడివచ్చు తనసాయకునిన్
సమ్మోదజలధిఁ దేలుచు, [3]నమ్ముద్దియ చూచి యనసతోసన వైనన్. 98

ఉ. కోమలి నీదు నెమ్మనము కోర్కి ఫలించెఁ గదమ్మ భూవర
గ్రామణి నీమనోఽంబుజము కాంక్షిత మబ్బెఁ గదమ్మ యంచు ల
క్ష్మీమృగనేత్ర యొండొరులచిత్తము రంజిలఁ బల్కి భర్తర
త్నామహనీయదృష్టి నలసాత్యకిపుత్త్రుని జూచి నెమ్మితోన్. 99

క. ఓవిజయలోల యిప్పుడ, తావకహృదయాబ్జవాంఛితము సేకుఱుఁ జిం
తావిలత వలవదని పూ, ర్వావస్థితి నుండె నంబుజాలయ యంతన్. 100

చ. చతురతరాంతరంగుఁ డయి సాత్యకిసూనుఁడు పల్కె నన్న యా
యతివయు నీవుఁ గిన్నరవరాత్తమనోజ్ఞరథంబుచేత ను
[4]ద్ధృతగతి నేగి పేరడవి రుద్రగృహంబున నుండు మేఁ దద
ర్పితనవకామహాపకళ పెంపున బిత్తరి నై శుభోన్నతిన్. 101

ఉ. పాలకి నెక్కి యేగెద నృపాలనిశాంతముఁ జేరఁ బోవుచో
జాల నదృశ్యవిద్య మెయి జాఱెదఁ గ్రన్నన నిమ్ముఁ జేరెదన్
శ్రీలలనాప్రసాదమునఁ బింతిలు కార్యము సంఘటించె నిం
కేల విలంబ మంచు నలయిర్వుర వీడ్కొని సంభ్రమంబునన్. 102

క. కాంతాకారముఁ గైకొని, యంతర్గేహంబు వెడలి యున్నచెలువల్
ప్రాంతమునఁ గొల్వఁ బాలకి, యొంతయు ముదమొప్ప నెక్కి యేగెడుకతన్.

విజయలోలుఁడు పద్మినితోఁ భాషించుట.

ఉ. అంత నవంతిదేశపతి యానసువిందునిపుత్త్రి పద్మినీ
కాంత తదంబుజాననకుఁ గాదిలినెచ్చెలి గానఁ జెంగటన్
సంతసమొప్ప నేగుచుఁ బ్రసంగవశంబునఁ బల్కరించి యే
కాంతమున న్నృపాలసుత యంచు నె [5]సాత్యకిపట్టి కిట్లనున్. 104

1. చ - ఙ - నీలాగాత్రివహింప నేటికి కటా యేఁగ్గు. 2. చ - నవె. 3. చ - నమ్ముదితయు. 4. బుధులనవడి. 5. చ - సాత్యకిసూను కిట్లనున్.

[1]చ. చెలియ పృథానివిచారముసఁ జిత్రము నోంపఁగి నేల యిట్లు లా
విలగతి నున్కి మేలె శుభవేళ పదిం గలవంత యేరికిన్
[2]చెలియకయుండు టొప్పడె సతీమణికి స్మతియొన్వరేని యుం
గలకల నవ్వకుండుదురెటు కామిని నీచరితంబుఁ గాంచినన్. 105

చ. సరసిజపత్త్రనేత్ర వెడచందము మానుము నీదుకోరికల్
తరళిక తెల్ప వింటి నిది ధర్మమె కూఁగిమి తల్లిదండ్రులే
పరుస గొనంగిన [3]స్మృతిలు వాఁడె విభుం డని [4]భక్తియుక్తులై
పరిణయ మాటగాక తమభావమునం గలవాఁడు గల్గునే. 106

ఉ. ఇన్నియుఁ బల్కనేల వినవే నిను నొక్కతె దూఱనేటికిన్
మున్ను మదీయచిత్త మొకమోహనరూపవిలాసధన్యుపైఁ
గన్నువిరాళిఁ జిక్కి రతికాంతుని బారికి నగ్గమయ్యె నో
కిన్నరకంఠి నీకు నెఱిఁగించెద నత్తెఱఁ గాలకింపుమా. 107

సీ. ఒక్కనాఁ డే వార్షికోత్సవంబునఁ బొల్చు హరిఁ గొల్చుటకు శేషగిరికి నేగి
యచటి వినోదంబు లరయుచు నెచ్చెలుల్ గొలువఁగాఁ దుంబురుకోనఁ జేరి
[5]యొరపైన యాచెంత గురివెందపొదరింట్ల లీల దోలాకేళిఁ దేలుచుండి
ప్రక్కన నతఁడ్ఁ గమ్మవిల్తునిగెల్వఁ జాలిన యొక్కరాచూలిఁ గాంచి
పరమసమ్మోదమును జెంది మరలియేగు
వేళ మదహస్తిఁ గనుఁగొని వెఱచి యతని
నలమికొని యుండఁగా బోటు [6]లంతవచ్చి
పిలుచుటయుఁ బాసి వచ్చితి నలరుఁబోఁడి. 108

గీ. నాఁటనుండియు నతని గానంగలేక
చింతఁ గుందెద నన మహీకాంతసుతుఁడు
బాపురే యగు నిదియ యా [7]పద్మనయన
యనుచుఁ గృతనిశ్చయుం డయి యబల కనియె. 109

క. ఆకాంతుఁ డిపుడు వచ్చినఁ, గైకొందువె యనినఁ దరుణి కనుఁగవ నశ్రుల్
వ్యాకీర్ణముగా గద్గది, కాకులనిస్వనముతోడ నలపొలసన్నై. 110

ఉ. అక్కట చాలు నన్ను నిఁక నాఱడిపెట్టకు నమ్ము యాతనిం
జిక్కని కౌఁగిటన్ బిగియఁజేర్పఁ బురాకృతపుణ్యవాసనం

---

1. ట - లో నీపద్యము లేదు. 2. చ - దెలుపక. 3. చ - ట - సతులు. 4. చ-ట-భక్తియుక్తిమై. 5. చ - ట - గుబురైన. 6. చ - ట - లరయవచ్చి. 7. చ - పద్మగంధి.

దక్కు మ తేల కల్గు వనిత న్వీని డాయఁగఁ బిల్చి మక్కువన్
గ్రక్కున భీమవేషముఁ దెరల్చి నిజాకృతిఁ[1] బూని యల్లనన్. 111

సీ. పల్లకీగాలి చెఱఁగు లోపలకుఁ దిగిచి, నెలఁత నీకనుఁగొన్నట్టి నృపసుతుండు
నేనను మ్మని గుఱుతు లెన్నేని నొడివి, తన తెఱంగుఁ గుముదిని విధమ్ముఁ దెలిపి.

క. ఆవనితయు నచ్చటకుం, దా వచ్చినవిధము దెల్పినఁ బ్రమోదమునన్
భూవల్లభుఁ డిఁక మనముం, బోవలయు నటంచుఁ బల్కెఁ బొదలినలజ్జన్.

[2]ఉ. లేనగ వొప్పఁ జేయునది లేక నతాననయైన నామహీ
జానియు నోలతాంగి మొగసాలను వెల్వడి నీవు నిల్వు మే
లోనికి నేగి యెట్లయిన లోఁగక వెల్వడి వత్తు నంచు దెం
దానఁ దొలంకు సంతసమునం జెలరేఁగుచుఁ బోయి యచ్చటన్. 114

[3]చ. మగఁటిమి మీఱ సాత్యకికుమారుఁ డపృశ్యతఁ బూని పాలికిం
డిగి మొగసాల వెల్వడి సడిం బ్రియుఁ దోడ్కొని నష్టవాతటిన్
నగతనయాధినాథభవనంబునకుం జని కాంచె నందము
న్నగ రథమెక్కి తత్పురతనూమణిఁ దెచ్చిన యన్న నయ్యెడన్. 115

మ. తరుణు ల్వెల్వడి యిట్లు పోవుటయు సంతాపంబున న్భీమభూ
వరపుత్రుం డరయించి కానక క్రుధావ్యగ్రాత్ముఁడై యుండఁ ద
త్పరణిం గన్గొని యాతుఁ డంబ దమఘోషక్షోణిభృత్పుత్రుఁడున్
మరలెఁ బుత్రునితోడ సైన్యములతో మాహిష్మతిం జేరఁగన్. 116

ఉ. అప్పుడు కిన్నరార్పితశతాంగలలామమునం గుఱ్ఱాలం
బొప్పుగ నెక్కి యయ్యువతియుక్తముతో యదువంశవల్లభుల్
చప్పుడు సేయ కేగి రతిసాంద్రసనీషచయంబు లేర్ల బల్
తిప్పలు పక్కణంబు లవలీలల దాఁటి మనోరయంబునన్. 117

క. అత్తఱి వారల మనములఁ, జక్తైఱము శమించు రీతిఁ దమ ముడఁగె మదిం
గ్రొత్తగ ననురాగము చిగు, రొత్తు గతిఁ బూర్వనురాగ ముజ్జ్వల మయ్యెన్.

చ. సకలజగన్నివాసుఁ డగుశౌరికి మాపునిపెంక్లి యంచుఁ బ
ట్టికులవసంబు చే నెఱుఁగఁ జేసి కరస్సురారా[4]థ్య శేశవం
త్తికి సమాంగారాసుతశతంబి నగ వొలుగట్టుటొజ్జ నై
రికమయపాత్ర మెత్తైనన ఱిక్కలగొంగ తనర్చెఁ దూర్పునన్. 119

---

1. చ - దెల్పియల్లనన్. బ - బూనియిట్లనున్. 2. చ - బ - లో నీపద్యము లేదు.
3. చ - లో నీపద్యమును దీనితరువాతి పద్యమును లేవు. 4. చ - జగీశహంక్తికి.

గీ. అట్టియెడఁ గాల్యకృత్యంబు లర్హగతిని, నర్చి యాయదువీరనందను లమర
రథరయంబున నలసినరాజముఖుల, నూఱడించుచు నేగుచో నొక్కచోట.

[1]సీ. మును గురంగములఁ గోసినరచ్చచట్రాలఁ బేరిన పచ్చికస్తూరివలపుఁ
బులితోళ్లపై నారఁబోసిన రక్తార్ద్రకరిశిరోముక్తాళిఁ గదురుకంపు
వరుసతో ముంగిళ్ల గుఱుజిద్దువెన్నలు గరఁగింపఁబొడమెడుకమ్మఁదావి
కలికివన్నె...జల్లికప్పుపందిళ్లపై నెండెడు నిప్పపూనిండుగబ్బు
[2]సమదశబరప్రణీతసంకుమదసార, చిక్కణంబై యమరు నొక్కపక్కణంబుఁ
జేరి తదధీశుఁ డొసఁగు సత్కారములకు, నలరి తగుమందిరంబున నధివసించి.

ద్వారవతికిఁ జంద్రభానుఁడు శబరుని బంపుట.

ఉ. మంతనమాడి యాదవకుమారకు లచ్చట నుండ వాని న
త్యంతగతిప్రసిద్ధు నొక[3] శాబరునిం బిలిపించి యాత్మవృ
త్తాంతము తేటతెల్లముగ నంతయు వ్రాసిన విన్నపత్రముల్
సంతసమొప్పఁ జేతికి నొసంగి హరిం గనఁబొమ్ము నావుడున్. 122

[4]సీ. హృదయప్రమోదవారిధిబుద్బుదంబుల గతి మేనఘర్మాంబు[5]కళికలొల్క
నతితీవ్రగతి కేన యని పెక్కుమెత్తుతెఱంగున నట్టెఱంగు నిగుడ
దృఢతరస్వేతకు ధాత్రియొసంగు కావునా నడుగునఁ బాంసువు లతిశయిల్లఁ
దనుఁ గూడవచ్చు గంధవహంబు బంధించి గెలుతునన్గతి ముష్టికేలు దనరఁ
బార్శ్వములఁ సారెనల్లాడు పంచెకట్టు, కోకకొంగులు వేగానుకూలఘటిత
విపుల[6]పక్షద్వయస్ఫూర్తి వెలయుచుండ, రయసముద్ధతి మీఱి ద్వారవతిఁ జేరి.

మ. నడువీథి న్విడిగాలఁ దానరుగుచుండ న్విస్మయంబంది య
య్యెడఁ బౌరు ల్గని యాడనాడఁ గుమురై యేవార్త యేవార్త యం
చడుగం బల్కఱు మేలుసుద్ది యని [7]యత్యంతంబుగాఁ బల్కుచున్
వడిఁ బద్మాక్షుహజారముం గడియ నానందంబుతోఁ బోవుచున్. 124

సీ. కూచి నేయింపఁగాఁ జూచె నందమొ యేల చైద్యుఁ డెఱుంగఁడే శార్ఙ్గలతిక
వెలిగుడారంబుల నిలిపె నందమొ యేల బాణుఁ డెఱుంగఁడే బంధురగద
దాడి వెట్టుటకునై తలఁచె నందమొ యేల నరకుఁ డెఱుంగఁడే నందకంబు
గడిదుర్గములమీఁద విడిసె నందమొ యేల సాళ్వుఁ డెఱుంగఁడే చక్రధార

1. ట - ఈపద్యము లేదు. 2. చ - నమరశబరీప్రణీత. 3. చ - శైబకునిం. 4. ఇది మొదలుగ మూఁడుపద్యములకు ట లో "వాఁడునుంజని" యనువచనము గలదు. 5. చ - కణిక ఉపుర. 6. చ - పక్షద్వయంబున. 7. చ - సువ్యక్తంబుగా.

యుం బొకటిమైనఁ గానరాదేమొ కాన
పూనుకొని మేలుదెల్పెదు పేని తెలుఁగు
లనుచుఁ దనుఁజూచి ముదిమంత్రు లాడుకొనఁగఁ
దనరుకక్ష్యాంతరంబుల దాఁటి యేగి. 125

కృష్ణుఁడు చంద్రభానున కెదురుచనుట.

ఉ. కమలదళాయతాక్షుసముఖంబునకుం జని మ్రోల విన్నప
త్రము లిడఁ దత్కుమారకలితశస్త్రశుభోత్తరవాచికంబులం
బ్రమదముగాంచి వానికి నపారధనంబు లొసంగి యారమా
రమణుఁడు పుత్రదర్శనపరత్వర నప్పుడ తేజి నెక్కినన్. 126

సీ. విడిగాల శౌరితత్తడి వెన్క నేతెంచె సగతులఁ జేఁబూని చారుచంద్రుఁ
డందంబుగాఁగ నైదాఱుగుఱ్ఱములతోఁ గదలె వేగమున సంకర్షణుండు
వడిఁ దెమ్ము తెమ్మని యడిదమ్ముఁ గైకొని పరువున నరిగె జాంబవతిపట్టి
పడివాగె హరిమ్రోలఁ బట్టి కీరపతాణి నెక్కి ముంగల నేగెఁ జక్కనయ్య
వెలుపటిహజారమున నుండి వెలిసె వెలిసె, చేతబెత్తంబుఁ గైకొని సేనవెళ్లు
వెడలు మని చెప్పి పంపుచు వెన్ను నెదుట, హరిగనీడల నడచె [1]గదానుజుండు.

మ. హరి యిట్లేగినమాట వింట తడ వాత్మావాసము ల్వెల్వడం
ద్వరసాత్రాణుల సాదు లక్ష్మముగఁ ద్రోవం బట్టి రా నెక్కి యొం
పొరుల స్త్రీలు హుటాహుటిం గదలి రత్యుత్కంఠ నల్లుంద్రు సో
దరులుం బుత్రులు చేర నచ్యుతుని గోత్రాప్రాంసుభ్రల్లమ్ముఁగన్. 129

[2]సీ. ఎదురైనవారల నేత్రోవ హరియేగె నని సారె కడుగుచు నడుగువారు
గ్రక్కునవీథులఁగన్గొనికొలువుమ్రొక్కులుమ్రొక్కి యెను వెంట [3]వెలలువారుఁ
దమవారెఁ బోడఁగన్న దట్టికైదువులు గైకొని తెమ్మనుచుఁ గూడఁ [4]జనెడువారు
రాజేగనేమొ రారా నీవు రమ్మని యొండొరుఁ బిలుచుచు నుఱుకువారుఁ
బ్రాల్లునైనక దంతులఁ దఱుమువారు, సిడెము లెత్తక రథముల నడపువారుఁ
బల్లణింపక హయములఁ బఱపువారు, సైనబలములు తోఁ(డ)చాలగుచుఁ గదలి.

క. చనఁ జన నటఁ దోడ్తో వెను, కొని [5]కోట్లుం గొండలగుచుఁ గూడుచు నడచెన్
వనమాలి వెంట వాద్య, ధ్వనిఁ గులశైలములు వడఁక ధర యూటాడన్.

---

1. చ - బలానుజుండు. 2. ట - లో సీపద్యమును దీని క్రిందిపద్యమును లేవు.
3. చ - కూడువారు. 4. చ - సునుకువారు. 5. చ - కోటులు గొండలగుచు.

శా. శ్రీకాంతుం డిటు లేగుదెంచె నని సంప్రీతిన్ హితు ల్దెల్ప ను
ల్లోకానందముతోడ నావిజయలోలుం గూడి సత్యాసుతుం
డాకంజాక్షు నెదుర్కొన [1] న్వెడలి డాయన్వచ్చెం దో శ్శాబరా
నీకంబు ల్బలువంకలన్ బలసి యున్నిద్రస్థితిం గొల్వఁగన్. 131

ఉ. వచ్చి వినీతితో దనుజవైరికిఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి సీరికిం
బచ్చనివింటివానికి నమస్కరణం బొనరించి భక్తితో
నచ్చట నున్న పెద్దలపదాంబురుహంబుల వ్రాల నందఱున్
గ్రుచ్చియుఁ గౌఁగిలించికొని కూరిమి దీవన లిచ్చి ర య్యెడన్. 132

మ. నతరత్నాకరశౌరి పక్కణముచెంత న్వేలమున్ డించి యు
న్నతదివ్యాంబరమండపాంతరమున స్సద్బాంధవశ్రేణితో
నతులస్ఫూర్తి వసింపఁ దత్సకలవృత్తాంతంబు చారు ప్రయో
ద్ధతులై తెల్పిన రుక్మబాహుఁ డనువిందానీకతుండై చెచ్చెరన్. 133

క. ప్రియబాంధవవర్గముతోఁ, బయనం బై వచ్చి దనుజభంజను బలదే
వయుతుం బొడఁగని మ్రొక్కుచు, నయమంజులఫణితి నాజనార్దనుతోడన్.

ఉ. ఏమఖిలంబునుం దెలిసి యిచ్చటికిం జనుదెంచినార మిం
కేమియు నాసతీవలన దిప్పుడు మామన వాలకించి దే
వా మముఁ బ్రోవు పుత్రులవివాహ మొనర్పఁగ నేగుదెమ్ము గా
రామడర స్మదీయనగరంబున కే మిట లాఁతివారమే. 135

[2]క. అని [3]నయము నెనరు దొరలం, దనకును విన్నప మొనర్చు ధరణీశుల మ
న్ననఁజూచి యపుడు సాత్యకిఁ, [4]గనుఁగొని యాతండు నట్ల కాఁ దెలుపుటయున్.

గీ. సకలసేనలు గొలువ నాశార్ఙ్గపాణి, రాజసంబునఁ గుండినరాజధాని
డాయవచ్చినమునుమున్న పోయి రుక్మ, బాహుఁడు బిడారములు నులుపాలమర్చి.

[5]సీ. అపరంజివాకిళ్ల నసఁటులో యిడుపుల నెసఁగుపచ్చలడాలో యెఱుఁగరాదు
బంగారుటిండ్ల దీపంబులో గోడలవెలుఁగుకెంపులడాలో తెలియరాదు
జాళువాలోవలజల్లులో కొణిగెల నలరువజ్రపుడాలో యరయరాదు
పసిఁడిమోవరుల ధూపంబులో సోరణగండ్లనీలపుడాలో కానరాదు
మేలిమిహజారముల వన్నెమేలుకట్లొ, చిత్రమణికాంతులో విభజింపరాదు
అనఁగఁ జనునొక్కనగరున [6]నపుడులీల, వనజనాభుని విడియించె మనుజభర్త.

---

1. చ-దలఁచి. 2. ట-లో నీపద్యమునకుమాఱుగ "అనిన" అను వచనము గలదు. 3. చ-ప్రియము. 4. చ-గనుఁగొననాతండునట్లకానిమ్మనియెన్. 5. ట-లో లేదు. 6. చ-నధిపులీల

చ. కళగలజీవరత్నములు గంధపుమ్రాఁకులు పంచవన్నెచి
ల్కలు పయిఁగోవకస్తురి కళాచి పునుంగు జవాది చాఁదుప
ట్టెలు పలువన్నెకోకలు పటీరము నిండ మెఱుంగుజాళువా
పలకలు నించియున్న యులుపాలు పారఁగ నాదరించుచున్. 139

[1]క. వసుమాలి యానృపులు వెను, కొనిరా మోదమునఁ గొలువుకూటంబునకుం
జని కూరుచుండి వారల, కనియె న్మందస్మితంబు లంకూరింపన్. 140

క. వైవాహికలగ్న మొకటి, యీవేళం గలుగునేమొ యిప్పుడ తెలియం
గావలయు ముహూర్తజ్ఞుల, రావింపుఁ డటన్న వారు రప్పించుటయున్. 141

క. బ్రాహ్మణులు కొంద ఱపుడా, జిహ్మగపర్యంకుని గదిసిరి "యోవైతాం
బ్రహ్మణ" యనుమంత్రమున న, జిహ్మేతరమంత్రాక్షతములు శిరమున నిడుచున్.

క. వారలకున్ భక్తి నమ, స్కారం బొనరించి గరుడగమనుఁడు మీరీ
చేయవ లగ్నమ్మొకటి వి, చారింపుఁ డటన్న వారు సంతసమొనఁగన్. 143

క. విని కొంతతడవు తమనె, మ్మనముల నూహించి నేఁడు మా పౌకలగ్నం
బను వైనది గల దదియో, వనజేక్షణ దంపతులకు వాంఛిత మొసఁగున్.

క. అని తనకుఁ దెలుప విప్రులఁ, బనిచిన ననువిందయుక్తబాహులు హరిచే
ననుమతులై వేగమ తమ, తనయలఁ దోడ్కొనుచుఁ జనిరి తత్సమయమునన్.

వైవాహికయత్నము.

సీ. కుడాపునీలాలగోడలమృగనాభికోదారచర్చ సహోక్తిఁ దెలుపఁ
గలువడాల్గలకెంపుమళిగెల మాల్యరక్తోత్పలంబులు విశేషోక్తిఁ దెలుప
వరుస నూత్రపురాల[2]వలలెత్తుశాఖవీథుల కేతుపటము లత్యుక్తిఁ దెలుపఁ
బుష్యరాగపుహర్మ్యములమీఁదికలశంపుఁటుదిరిచాయలు స్వభావోక్తిఁ దెలుప
నధికృతులు దస్మబాహుని యాజ్ఞ రాజ, ధానిఁ గైసేసి రప్పు డెంతయుఁ దదీయ
లక్ష్మి మేనఁ జతుర్విధాలంకృతులను, దానుహరిఁ గాంచువేడుకఁ బూనెననఁగ.

ఉ. కంసవిరోధి యాజ్ఞగొని గర్గమునిప్రముఖుల్ "తదేవల
గ్నం సుదినం తదేవ" యనఁగా శుభకాంచనపీఠనుంచి యు
క్తంపముఖాచ్ఛపూర్ణకలశంబ మెసల్చి నృపాంగనావళీ
సంపదుదారనాదము లెసంగ నతుల్కవనూడి పాడఁగన్. 147

1. ట-లో నీపద్యము లేదు. 2. ప - తెరలెత్తు.

మ. వలయవ్రాతము పైకిఁ ద్రోఁచి పదము ల్పాటంబుగా [1]నూఁది లే
జిలుఁగుం బయ్యెదకొంగుఁ జెక్కి యలఁతం జేమార్చుచు న్నప్రమై
బళుకుంగౌను గురు ల్చలింపఁగ నదల్పింపిక్లుఁగూయం దమిం
దలయంటెం జెలి యోర్తు వేడ్కఁ నబగంటం జొక్కురాచూలికిన్. 148

ఉ. కెలన నొకర్తు బంగరపు గిన్నియఁ జందన మూని నిల్వఁగాఁ
గలయఁగఁ బెన్నెఱు ల్పులిమి గందము పైఁజిలికించి గోరుము
క్కుల దిగదువ్వి చేఁ బిడిచి కోమలి యోర్తు కరాంబుజద్వయీ
లలితసువర్ణకంకణకలధ్వని వీనులవిందు సేయఁగన్. 149

మ. తళుకున్బయ్యెద జాఱఁ జన్నుఁగవ చెంత న్నించుడాలీను కు
చ్చెల కొంగు ల్గుదియించి తంబుగలఁ జేచేఁగొంద అందీ నొడల్
కలయ న్పేపధుపూన నూర్పు లడరంగా వేడ్కతో నొక్కనె
చ్చెలి కంసాంతకసూతికిన్ జలకమార్చెన్ [2]గాంగతోయంబులన్. 150

క. కడకొంగు ముడిచి తలపా, వడ యొకచెలి చుట్టె నొక్కవనిత తనువునం
దడియొత్తెఁ జలువదుప్పటి, పడఁతియొకతె యొసఁగె నాన్యపాలాగ్రణికిన్.

ఉ. ఒక్కలతాంగి కైయొసఁగె నొక్కవధూటి కిరీటిపచ్చఱా
ముక్కలిపీఁటవెట్టె నొకముద్దియ కుంచియవైచె వెండ్రుకల్
చిక్కడలించె నొక్కకలశీకుచ తోయ్యలి యోర్తు జాళువా
చక్కని బెడ్డపున్ బరణిసందుల ధూపముఁగొల్పె మెల్పునన్. 152

సీ. కుఱుచకచంబులు గూడఁగూడఁగదువ్వి యొఱపుగా సిగవైచె నొకవధూటి
పలుదెఱంగులకదంబపుఁబూవుటెత్తులు చుట్టెఁ జుట్టుగ నొక్కసూనగంధి
జీవరత్నంబులు చెక్కినసంపెంగ[3]మొగ్గ తాయెతు లొక్కముదిత చేర్చెఁ
బన్నీటఁ బదనైనపైగోవకస్తూరితిలక మొయ్యన నొక్కతెఱవ దీర్చెఁ
వెలఁది యొక్కతె కుంకుమకలప మలఁదెఁ
దరుణి యొక్కతె గొజ్జంగినురటి విసరె
మగువ యొక్కతె జిలుఁగుధూమ్రంబుఁ జిలికె
నువిద యొక్కతె నునుసోఁగయొంటు లిడియె. 153

క. చెలియొకతె పచ్చపట్టెల్, బలసిన బిదుహాళిసెసరిగెపని పైతానీ
చలువయఱుచట్టఁ దొడిఁగెన్, సలలితగతి నొకతె కడకశలుముడివై చెన్. 154

---

1. క - మెట్టుచున్. 2. ఛ - గంధతోయంబు. 3. ఛ - తాయిత మొకతెవింతగనమర్చె.

గీ. రమణి యొక్కతె పీతాంబరవుఁగుళాయిఁ
బెట్టి దంతంబుదబ్బ చేఁబెట్టి యొక్క
చెలి నెఱుల్ చక్కఁగాఁ ద్రోఁచె లలన యొకర్తు
కేల నపరంజిగొలుసులు గీలుకొలిపె. 155

క. నీలంపుమేను నూత్నపు, వాలకమునంగవయుఁ బుష్యరాగపుఁ దేసుల్
గ్రోలెడి చొక్కపుఁదుమ్మెద, తాళియ నొకతేమ పేరెవన్నెలకొలిపెన్. 156

గీ. కట్టికమృగేక్షణ లసముఖా యనంగ
నొకతె గొబ్బునఁ గైదండ యొసఁగ లేచి
నిలుచుటయుఁ బైఁటచెఱఁగుల జలుఁగుచంద్ర
కావిపచ్చడ మతనికిఁ గట్టె నొకతె. 157

క. క్షితినాథుని ముంగల నొక, యతివయుఁ దా మంచినిలువుటద్దము నిలిపెన్
లతకూన యొకతె యాదవ, పతిసుతునకుఁ గప్పురంపు బాగా లొసఁగెన్.

గీ. ఈవిధమున నుచితశృంగారములు దాల్చి
యలరుసుతుని బిలువ మనుచు నపుడు
దానవారి వేడ్క నానతీ నందంద
చెలులు సంభ్రమమునఁ బిలువఁ బిలువ. 159

చ. కులుకుమెఱుంగు క్రొంబికిలికుచ్చుల దంతపుఁ బావ లొక్కతో
య్యలితొడిగింప మెట్టి మణిహంసకనాదము మించ నొక్కతై
దలి కయిదండఁ బూని వనితల్ ప్రముఖంబొనరింప నిండుచు
క్కలదొరలీలఁ బెండ్లిచవికం గదియం జని కూరుచుండెనన్. 160

క. ఆరాజన్యకుమారుని, [1] కారాజభిలోలకంకణాంకురితరుచి
దైవోర్ఘ్యరాజితంబుగ, నీరాజనమెత్తి రసితనీరజనయనల్. 161

ఉ. లోలవిలోచన ల్విజయలోలుని నట్టుల శౌరిసూనునిం
జాల నలంకరించి రతిసాంద్రశుభోన్నతి నంత నచ్చటన్
బాలికలం దనీయనరపాలు రలంకృతిసేయఁ బంచినన్
నీలకచామణుల్ కుముదినీసతిఁ గొందఱుచేరి రింపుగన్. 162

సీ. చెలువ మున్నేఁచిన యలులసంపెఁగ తేనె నానుచుగతి నొద్దునూనె యంటెఁ
గలికి యొక్కతె మరుకైదువు జల్లికూఁకటిగింజ లిడుగతి నటకలిడియె

---

[1] [illegible]

గనపబంగరుశలాకను జాజువట్టించు పగిది నొక్కతె మేనఁ బసుపుఁబూసెఁ
నెలదీవెఁ బాఁదుస నిలిపి నీరార్చులాగున నొక్కతె మజ్జన మొనర్చె
[1]నెలమిఁ గుముదిని నూరార్ప నలసి జిలుఁగుఁ
జంద్రికలఁ జేర్చుగతినొర్తు చలువ లొసఁగెఁ
గలికిపురి నెమ్మినిమసోఁగ గఱులునివురు
చెలువున నొకర్తు పెన్నెఱు లిక్కువుచ్చె. 163

క. తెలిగను నెలపులుఁగుంబిలు, కలుపొదలన్ మేతఁ[2]మరపఁగా నడుమం గ్రొ
న్నెలమొలకనిలిపెనో యనఁ, దిలకము కపురమున నొకతె దీర్చెం జెలికిన్.

క. లీలావతి యొకతె శ్రుతి, శ్రీలు సుముఖవిధుని కెత్తఁ జేకొనునునుము
త్యాలారతులో యనఁగా, బాలికకు మెఱుంగుఁగమ్మపంజులు చేర్చెన్. 165

క. మెలపున నిశ్వాసమరు, త్కుల మధురామృతముఁ జేఁదికొనుటకు జాళ్వా
గొలుసులఁదీర్చిన పటికపుఁ, గలశంబన నొకతె నాసికామణి యిడియెన్.

గీ. మెఱుఁగుఁదీఁగె తళుక్కస ఖించు కంధ
రాంచలంబున నుండి శైలాగ్రమునకు
జాఱు నాసారములు వోనిసరులు వైచె
నువిదయఱుతఁ గుచంబుల నొరయ నొర్తు. 167

క. చెలిమోమ మనుకలునల చెలి, యలకావళి పేరి రజని సమమికొనఁ గిరం
బులు సాఁచెనో యనంగాఁ, గలికి యొకతె యునిచె నాసికపుఁబూదండల్.

గీ. ముదితయొక్కతె విధుమణిముకురమెదుట, నిలుపనచ్చటఁ దొయ్యలి నీడయడరి
విమలదుగ్ధపయోనిధి వెడలునట్టి, లచ్చిరూపంబు నచటఁ దలంపఁ జేసె.

క. ఈరీతిని ననువిందుకు, మారికఁ గైసేయఁబనిచి మహామూర్తిక వా
క్పూరితుఁడై నైదర్భుమ, హీరమణుఁడు వచ్చి లగ్నమెఱిఁగించుటయున్. 170

ఉ. అండజరాజవాహనసుతాగ్రణి పాండురవర్ణభద్రవే
దండము నెక్కి కల్పకలతాంతసరగ్రథితాతపత్రముల్
నిండిన తారకేందుతతి[3]నింగి ఘటింప మృదంగభేరికా
చండఢణంఢణధ్వని దిశాకుహరంబుల నాక్రమింపఁగన్. 171

సీ. గంధతైలాపూర్ణకరదీపకోటితో నరనాథమకుటరత్నములు వెలుఁగ
హైమరథోత్కీర్ణ యంత్రపుత్రికలతో వైమానికాంగనావళి నటింపఁ

1. చ - కుముదినీకాంతనలరింపఁగోరి. 2. చ - బెట్టఁగా. 3. చ - తారకేందురుచి.

ప్రసవతోరణారణన్మధురగీతములతోఁ బుణ్యసాధ్వీగానములు సెలంగ
వందివైతాళికవ్రాతసన్నుతులతో యతికృతాశీర్వాదరుతు లెలర్ప
ననఘ శుభవస్తుపూరితానేకకనకపాత్రి, పాలికలతో సువాసిను ల్మ్రోల నడువ
నుద్ధవాశ్వారబలముఖ్యయుక్తుఁడగుచు, యదుకులాధీశ్వరుఁడు వెంటనరుగు దేర.

క. అలఘుతరశ్రీఁ గదిసిన, నెలమి నెదుర్కొని విదర్భనృపుఁ డతని పదం
బులు గడిగి భర్మమయని, ర్మలపీఠిక నునిచి యొసఁగె మధుపర్కంబుల్. 173

చ. గవిసెనఁ బూనినట్టిరతికాంతునికార్ముకవల్లియో యనం
బవిరిముసుంగు వెట్టి నలుపజ్జఁ జెలుంగులు కూడఁబట్టుచుం
గువలయలోచన ల్భవికనుం గొని తెచ్చిరి వెంట నైదువల్
ధవళముఁ బాడ భోజవసుధావరరాజతనూజ నత్తఱిన్. 174

గీ. కుముదినీచంద్రభానుమధ్యమున నపుడు, తళుకు వెన్నెలపగిది బాంధవచకోర
కోటియుప్పొంగ శ్యామానిగుంభనమున, దీపితంబైన వెలిపట్టు తెఱ యొసంగె.

ఉ. సంవిదపారగౌరవవిచక్షణు లైనధరాసురేంద్రు లే
వంవిధభద్రవేళ శుభవస్తులఁ జేర్కొనుచు "న్వధూవరా
భ్యాంవరదాభవం" తనుచు హర్షమునం బులకాంకురావళీ
సంవృతగాత్రుఁ డైననృపచంద్రున కెంతయు నెచ్చరించుడున్. 176

శా. శ్రీరామారమణాత్మజన్మునకు లక్ష్మీనందనాకారరే
ఖారమ్యోద్భవలీలాహసభేయునకుఁ జక్కన్యాశిరోరత్నముల్
ధారాపూర్వముగా నొసంగె నలవైదర్భుండు కంసారి కం
భోరాశీంద్రుఁడు లచ్చి నిచ్చుపగిదిం బూర్ణానుమోదంబునన్. 177

శా. నారీరత్నము చారుహస్తకమలాంతఃకర్ణికాకేసరా
కారంబు ల్గుడజీరకంబు లిడియుం గాఁబట్టి మంజీరముల్
గేరన్ గ్రక్కున నిక్కి భర్తతలపైఁ గేల్సాఁచి నిల్పెన్ "ధ్రువం
తేరాజావరుణోధ్రువ" మ్మనుచు ధాత్రీనిర్జరు ల్పల్కఁగన్. * 178

క. గాంగేయగాత్రిగళమున, మంగళసూత్రంబుఁ గట్టె మాధవసుతుఁ డా
నంగాధిరాజ్యమున కెసఁ, గంగట్టిన తోరణంబు క్రమము దలిర్పన్. 179

మ. చరణంబు ల్ధరి నత్తమిల్లఁగ నుదంచన్మధ్యనీవీపరి
స్ఫురణ న్నాభి యొకింత దోఁపఁ గుచము ల్పొంగార దోర్మూలభ
ర్మరుచు ల్మించులమించ నించెఁ దలఁబ్రా లాజాస్య తత్కన్యనో
హరతావర్షన న్నమ్ముఁడైన పతిపై యత్నానపేక్షంబుగన్. 180

శా. ప్రఖ్యాతాగమ[1]మంత్రరాజములు పై పైఁ గుంభినీదేవతా
ముఖ్యుల్ చెప్ప వసుండు తత్పృథుపదాంభోజాతసంస్పృశ్యభూ
సౌఖ్యశ్రీ నడిపించె సప్తపదము ల్సారంగశాబేక్షణ
“స్సఖ్యం సాప్తపదీన” మన్పలుకు డెందాన న్విచారించుచున్. 181

ఉ. రాజతనూజ యుక్తయయి రంజిలి చేలిమి వేఁడి వేల్పులో
లాజలు వేల్చె భోజసుత లాలితసాంధ్యగభస్తిఁ దారకా
రాజి ఘటింప శాలిదినరాజసమేతవిభాతలక్ష్మికిం
దా జతయై ప్రఫుల్లముఖతామరసస్ఫురణంబు మించఁగన్. 182

సీ. దివ్యసేవ్యాగ్రగంధవతీనసిద్ధాదిసంపతులు దీవన లిచ్చి రతులఘనితిఁ
బ్రార్థితసాంగవేదాశీర్లక్ష్మితిసుధోత్తము లభీష్టము గాంచి రమితగరిమ
యదువిదర్భాన్వవాయవిధేయబంధుపద్యలు పీఁట్లుచదివించి రుచితవృత్తి
మహితోత్సవాయాతబహుదేశరాజచంద్రులు విందులు భుజించి రలఘులీలఁ
బ్రబలగాయకనర్తకపాఠకాద్య, నేకవిద్యాధురీణు లీహితముఁ బడసి
రుర్వి లక్ష్మీశ్వరుఁడు సేయుసుత్సవంబు, సకలభువనాద్భుతోన్మేషశాలి గాదె.

క. ఈమాడ్కి నయనవింప, క్ష్మామండలనాథునింట సాత్త్వికతనయా
గ్రామణిపాణిగ్రహణ మ, హామహితోత్సవము సాంగమై విలసిల్లెన్. 184

ఉ. ఆతఁడె చక్రబాహువిభుఁ డాత్మసుతాకరపీడనోత్సవా
యాతసమస్తదేశవసుధాధిపచంద్రుల నందఱ సత్క్రియా
జాతవినూతనప్రమదసాంద్రులఁ జేసి యనూనదానవి
ద్యోతితపంచశాఖ విజయోత్సవతేజితపంచశాఖియై. 185

సీ. మణిరాజధరవంశ్యమండనంబున కుసీమణులు యోగ్యములంచుఁ బ్రణుతిసేయఁ
గరివరావనవిచక్షణసత్కులేంద్రున కర్హంబులీకరు లనిగణింపఁ
హారిమహోదయనూతనాసమహరికి నీహరు లుచితంబులం చభినుతింప
నగణితకాంతాప్రియకుమారమదనున కనుహాపలీకాంత లని తలంప
నసదృశామూల్యరత్నగంధాంధహస్తి
మల్లసామ్రాణికాశ్వరంభానిభాభి
రామరామాతతుల నిచ్చె మామ యహిమ
భానుసమభానునకుఁ జంద్రభానునకును. 186

1. చ- మంత్రవాదములు.

సీ. మరియును బహువిధరత్నసంపద లొసంగి
యనుపుచు నిజకన్యఁ బ్రియునింటి కనుపఁదలఁచి
రాజగణికి బుజ్జనముసఁ జేగంగఁ బిలిచి
యాదరొందాం మృదులవాక్యములఁ బలికె. 187

క. శ్రీభర్త మామ యలన, త్యాభిమతసమాఖ్యయ త్తెయఁట తత్సేవా
వైభవ మెప్పుడుఁ గలదఁట. నీభాగ్యం బేమిసెప్ప నీరజనయనా. 188

ఉ. చిన్నటనాఁట నీ కరకు శేశయమును గని పెద్దలెల్ల లో
కోన్నతసవ్యజాతిమహిమోజ్జ్వలపూ నని పల్కుపల్కు నే
డెన్నిక కెక్కు సర్వభువనేశ్వరుఁడైన యుపేంద్రుు కోస్తై
కన్నియ పారిజాతకలికానవహార్త నీవు గాంచుటన్. 189

సీ. ఇవవిముఖవృత్తి కలనైన నెనయకమ్మ. యెందుదోషాభిముఖ్యంబుఁజెందకమ్మ
కన్నవారికి నతిచిత్రగరిమగలుగఁ,గుముదినీ హితాళిలకు విందుఁగూర్పుమమ్మ 190

క. అని పలికి నృపతి కన్నియ. ననుపమతరవైభవమున ననుపఁ బ్రియునుహృ
ద్వనితహృదయా విందుం, డనువిందుఁడు నట్ల యునిచె నాత్మనంతన్. 191

మ ప్రమదాయుక్తకుమారరత్నములతోఁ బ్రత్యగ్రగంధేభవా
హామహాశ్వాజంవస్తుసంపదలతో నానంజనందీప్తబం
ధునహార్ధ్రృన్ని వహంబుతోఁ గలెపమానాప్రయాణంబులం
గమలానాథుఁడు వచ్చె ద్వారవతికిం గౌతూహలాన్వీతుఁడై. 192

క. ఆత్రోఁ జంద్రభానుని, దేవేరిం జూచు నేడ్కు దీపింపఁ బురీ
కేవలమర్త్యలు మణిసం, భావితసౌధంబు లెక్కి పలికిరి తములోన్. 193

చ. పొలఁతుకఁ జూడరమ్మ గడివోననిచక్కఁదనంబు తెమ్మచెం
గలువల కోరికాని కయి కానిక ముజ్జులగుమ్మ నిండు చం
క్కలదొరనిగ్గుతోఁ గరువుగట్టినవుత్తడిబొమ్మ వాసనల్
గలవిరికొమ్మ యిట్టి నవలా నవలా మొక బాల పోలునే. 194

చ. తలవలచుట్టువచ్చుఁ గనుఁదమ్ములు తుమ్మెలు గండుమీలకు
దళతళవొల్చు నంగముల తావులు తావులు కమ్మపూలకుం
గళ తులకించు పెందుఋముకప్పులు కప్పులు మబ్బు రేలకుఁ
మెలఁతుకగుబ్బచన్నుఁగవమించులు మించులు బొమ్మరాలకున్, 195

చ. కలువల నేలవే వెడఁదకన్నులు చన్నులు పైఁడికుండలం
గెలువఁగఁజాలవే చికిలికెంజిగి క్రొంజిగురాకు రేకు లేఁ
గళుకులఁ దోలవే మృదుపదమ్ములు [1]దమ్ములునించుచొక్కపుం
వలపులఁ బోలవే వదనవాసన లీ సునయప్రచాంకన్. 196

సీ. కోకముల్ శశిరోచిఁ గూడలేవను ప్రల్లు శశిరోచుల నిదె కూడెఁ జక్రయుగము
చీఁకటు లవిదీప్తిఁ జేరలే వను ప్రల్లు రవిదీప్తి నిదె చేరెఁ బ్రబలతమము
అళులు సంపెఁగలచెంతలఁ జేర వను ప్రల్లు సంపెంగ నిదె చేరె షట్పదములు
కమలములు కరికేలఁ గను నొప్ప వను ప్రల్లు కరికేల నిదె యొప్పె సరసిజములు
నాననము చన్నుఁగవయు సీమంతమణియుఁ
గళము నాసయుఁ గనుదోయి తొడలు చరణ
పల్లవంబులు నవపేరఁ బరిఢవిల్లెఁ
జూడఁగా నింతు లిదియెంత చోద్య మరయ. 197

చ. అని పొగడ న్యదుప్రవరుఁ డాత్మకుమారుల నా నవాబ్జలో
చనల గృహప్రవేశశుభసంపదఁ బెంపువహింపఁజేయ వా
రును ఘను దేవతాభజనరూపమహోచరణం బొనర్చి త
ద్ఘనతరభద్రసూక్తుల సుఖస్థితిఁ గైకొని రంత నొక్కెడన్. 198

సీ. [2]వనుల నొంతయుఁ బెక్కువలఁ దేల్చు ప్రతిమలకును విదూరజరుచుల్ తెరలుగాఁగ
చెలువల మ్రోలఁ దేలించు ప్రతిమల [3]కనకాశ్మదీప్తి దీపార్చిగాఁగ
రమణులకొ సంతసములాడు ప్రతిమల కలఘువజ్రమరీచి కోలనుగాఁగఁ
గాంతుల సన్నసంగతిఁ గల్కు ప్రతిమల కింద్రనీలచ్ఛాయ లినులుగాఁగ
సఖిపుల వరించు ప్రతిమల కమితహారిత
మణిగభస్తులు దూర్వాంకమాల్యములుగ
నొనరు కేళీగృహంబున నున్న యయ్యు
దూద్వహకుమారకుని యుల్ల ముల్లసిల్ల. 199

క. కమఁ బ్రాగ్దిశఁ గనఁ దగు జను, లమగడుగున కెత్తు లిడఁగ నలఁతిదివిజుఁగా
వెడవిల్తుతేరు నడచిన, వడువున సతివచ్చెఁ గనకపనసావృతయై 200

చ. వసతలచాటునన్ శుభనివాసము చొచ్చి మఱుంగు చేరి ని
ల్చినయది గావునం దరలలేమి యధీశుని మ్రోల సిగ్గునం

1. క- దేహమునిండుకాంతితో, 2. క- వదులచెక్కుటకళల్గలదెల్పు. 3. క-
[illegible]కాశ్మరింభోళికళలుగాఁగ.

జనకుండుఁ బంపు నాఁడ యిడేఁజాలమిఁ గన్యక, కన్నుసన్నలం
బెంగఁగఁగఁ గార్యగౌరవము చేసిన నేసిరి బోలు లప్పుడున్ 201

సీ. రాజమండలజయశ్లాఘఁ బెంపొందు నీ వదనాబ్జ మున్నతిఁ బొదలఁదగదె
యతనుకళారూఢి నడరు నీ కనుదోయి నవపద్మవశ్రీ లొందఁదగదె
సుసరసారాగసంపత్తి వలరు నీ నునుమోవి మినుకుల నునుపఁదగదె
నలుగిరిశఖ్యాతిఁ బరఁగు నీ కుచయుగ్మ మపగతాంబరవృత్తి నమరఁదగదె
మృదులతాలక్ష్మి నెసఁగు నీ[1] మేనుదీఁగ
వాంఛితఫలాప్తిఁ గాంచిన వలఁదగదె
యనుచు సతిమంజులోక్తుల ననునయించి
సమధికోత్కలికాంచితస్వాంతుఁ డగుచు. 202

చ. అనుగుణరాగసంఘటన మాజడిచెంపకయుండ శోభనా
కనకశ్రవాళీరుచిఁ గాసిలకుండ గ్రహించి యొయ్యనో
య్యనఁ గలభాషిణిం దిగిచి యంకము సేర్చి ప్రవీణుఁ డాతఁ డిం
పున సడలించెఁ గంచుకము బోదున మించె నలంక్రియాదులుల్ 203

శా. భావోజ్జృంభణమున్ రసోదయపరీపాకంబు సన్యస్త్వవి
శ్రీనిస్తారస్త్వము మించె నాతివ్యకసంక్లేశైకబంధాప్తి సో
నా వైదగ్ధ్యప్రసన్నవృత్తి మృదుశయ్యం గూర్చి సాహిత్యమ
ర్మావిర్భావధురీణుఁడై యలరె సత్యానందనుం డెంతయున్ 204

సీ. కస్తూరికాకర్పూరముల జంత్రపుబొమ్మలను గుచ్చియ్యాలో నర్పఁగాఁ బుట్టునొక్కకినుక
నవచందనంబులఁ బూసిన దీపింపు కేలూఁది శుకోక్తిఁ బిల్వఁగఁ బుట్టునొక్కకినుక
కేళీగృహముల నభ్రపాళికటిరేఖ లొంచునప్రమాదంగ బుట్టునొక్కకినుక
దీపాంకాంతముల బద్మినులు తుమ్మెదమూపు లొనరింపగాఁ బుట్టునొక్కకినుక
తక్కఁ దక్కనకినుకలఁ జిక్కపడక
మమతలఁ దలంపు లిడేమ్చుకుమువిసీవి
శాలలోచనఁ దాఁ గూడి చంద్రభానుఁ
డనుపమానందసామ్రాజ్య మనుభవించె. 205

శా. ఈమాడ్కిం గుముదిన్యరాళగమనా హేలామహోల్లాసియై
భామానందనుఁ డొక్కనాఁడు హారియు బ్రమ్యమ్మున్ నమ్మెచ్చఁగీ

ధ్యానానిం బనరించి తొంబుగుసిసిల్కం గన్న గాంచర్వవి
ద్యామాహాత్మ్యము గాంచి శోభనమెుప్పం దాల్చెం గృతార్థత్వమున్ 206

మ. వితతధ్యానమదాలసాతిశయసిద్ధ్యప్రాయవిప్రాయుత
క్షితిశంకాకరభక్తిలోభనవిరాజన్మాయజన్మాయతి
ద్యుతికామప్రతిసంఘటిత యోగోపాయ గోపాయన
ద్యుతిమూర్త్యాత్మకఖండభాగ్యసముదాయచ్ఛాయ యచ్ఛాయదా 207

క. నిత్యానుతశశ్వత్సాక్షిమా, దైత్యేశ్వర్యవిశేషధుర్య యఘుపాదపహా
రత్నాధికపద్య సాక్షా, ద్విశ్వంభరతాకృతాన్యవిస్తృతచర్యా. 208

భుజంగప్రయాతము. భవాద్యాభిగద్యాత్మపద్యాత్రనవద్యా
నవాధ్యాత్మవిద్యాసిషద్యాప్తవేద్యా
యవిద్యారిపైశ్యాయపిద్యాయహృద్యా
భవోద్యాపసద్యాభనద్యాంబుపద్యా.

గద్యము. ఇది శ్రీమద్దత్తాత్రేయ యోగీంద్ర చంద్ర చరణారవింద వందనసమాసాదిత సరసకవితాసారసోదాత్త దత్తనార్యసోదర్య మల్లనమంత్రివర్యప్రణీతం బైన చంద్రభానుచరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము